

ตอนที่ ๒

วิชาแปลมคธเป็นไทย

พ.ศ.๒๕๑๐ - ๒๕๕๕

๔๕ ปี

ประโยค ๑ - ๒

แปล มคธเป็นไทย

สอบ วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๑๐

แปล โดยพยัญชนะ

มาคนุทียา ขมห์ กโรมิ ตํ ตถา อหุตฺวา อญฺญถา ว โหติ กิณฺณุ โข กริสฺสามิตี
 จินฺเตตฺวา อตฺเตโส อุปาโยติ รณฺเณ อุตฺตานกัมปํ คจฺจนฺเต จูฬปีตุ สาสนํ ปหิณฺนิ สามาวตียา ปาสาทํ
 คนฺตฺวา ทุสฺสโกฏฺฐาคารเตลโกฏฺฐาคารานิ วิวราเปตฺวา ทุสฺसानิ เตลจาภีสุ เตเมตฺวา ถมฺเภ
 เวสฺตฺวา ตา สพฺพา เอกโต กตฺวา ทวารํ ปิณฑิตฺวา พหิยนฺตํ ทตฺวา ทนฺนาทปกาหิ เกเห อคฺคิ
 ททมาโน โอตฺริตฺวา คจฺจนฺตฺวา ๑ โส ปาสาทํ อภิรฺยุท โกฏฺฐาคารานิ วิวราเปตฺวา วตฺถานิ เตลจาภีสุ
 เตเมตฺวา ถมฺเภ เวสฺตฺมารภิ ๑ อถ นํ สามาวตูปฺมา อิตฺถิโย ก็ เอตํ จูฬปีตาคิ วทฺนฺติโย
 อุปสงฺกมฺีสุ ๑ อมฺมา ราชา ทพฺพิกมฺมตฺถาย อิมํ ถมฺเภ เตลปีโลตฺติกาหิ เวจาเปติ ราชเคเห นาม
 สฺยตฺตทฺยตฺตํ ทุชฺชานํ มา เม สนฺติเก โหถ อมฺมาติ เอวํ วตฺวา ตา อาคตา คพฺเพ ปเวเสตฺวา
 ทวารานิ ปิณฑิตฺวา พหิ ญนฺตํ ทตฺวา อาทิตฺวา ปฏฺฐาย อคฺคิ ททฺนฺโต โอตฺริ ๑ สามาวตํ ตาสํ
 โอวาทํ อทาสิ อมฺหากํ อนมตฺตเค สํสาเร วิจฺรณฺตีเน เอวํ อคฺคินา ฌายมานานํ อตฺตภาวานํ
 พุทฺธธาณณปี ปริจฺจเลโท น สุกโร อุปปมตฺตา โหถาติ ๑ ตา เกเห ฌายนฺเต เวทนา
 ปริคฺคหกมฺมฏฺฐานํ มนสิโกโรนฺติโย กาจิ ทฺติยผลํ กาจิ ตตฺติยผลํ ปาปฺณิสุ เตน วตฺตํ อถโย
 สมฺพทฺธา ภิกฺขุ ปจฺจภาตฺตํ ปิณฑปาตปฏิกฺกนฺตา เชน ภควา เตนฺอุปสงฺกมฺีสุ อุปสงฺกมิตฺวา
 ภควนฺนํ อภิเวทตฺวา เอกมนฺตํ นิสิตฺวา เอกมนฺตํ นิสินฺนา โข เต ภิกฺขุ ภควนฺตํ เอตทโวจํ
 อิท ภนฺเต รณฺเณ อุเทนสฺส อุตฺตานคตฺสฺส อนฺเตปฺรํ ททฺธํ ปณฺจ อิตฺถิสฺตานิ กาลกตานิ
 สามาวตูปฺมานิ ตาสํ ภนฺเต อุปาสิกานํ กา คติ โก อภิสมฺปฺราโยติ ๑

แปล โดยอรรถ

สนฺเตตฺถ ภิกฺขเว อุปาติกาโย โสตาปณฺนา สนฺติ สกทาคามินิโย สนฺติ อนาคามินิโย
สพฺพา ตา ภิกฺขเว อุปาติกาโย อนิพฺผลา กาลกตาคิ ฯ อถ โข ภควา เอตมตฺถํ วิทิตฺวา ตายํ
เวลายํ อิมํ อุทามํ อุทานนฺติ

โมหสมฺพนฺธโน โลโก

ภพฺพฐโปว ทิสฺสติ

อุปธิพฺพนฺธโน พาโล

ตมสา ปริวาริโต

สสฺสตี วิย ขายติ

ปสฺสโต นตฺถิ กิณฺจนนฺติ ฯ

เอวณฺจ ปน วตฺวา ภิกฺขเว สุตฺตา นาม วฏฺเฐ วิจฺรนฺตา นิจฺจกัลลํ อปฺปมตฺตา
หุตฺวา ปุณฺณกมฺมเมว กโรนฺติ ปมาทโน หุตฺวา ปาปกมฺมปิ กโรนฺติ ตสฺมา วฏฺเฐ วิจฺรนฺตา
สุขํปี ทุกฺขํปี อนฺุภวณฺติติ ธมฺมํ เทเสตี ฯ ราชฯ สามาวตฺติยา เกหํ กิร ฌายตฺติติ สุตฺวา เวเค
นาคจณฺโตนฺปิ อททฺสํ สมฺปาปฺณิตฺตํ นาสกฺขิ อากนฺตฺวา จ ปน เกหํ นิพฺพาเปตฺวา อุปฺปนฺนพลว
โทมนสฺสโส อมจฺจกณฺปริวโต นิสฺสิทฺวา สามาวตฺติยา คฺเชน อนฺุสฺสรนฺโตนฺ กสฺส นฺ โข อิทํ กมฺ
มฺนฺติ จินฺเตตฺวา มาคนฺุทฺธิยาฯ การิตํ ภวิสฺสตีติ ญตฺวา ตาเสตฺวา ปุณฺณิยามานา น กเถสฺสตี สณฺิกํ
อุปาเยน ปุณฺณิสฺสสามิตฺติ จินฺเตตฺวา อมจฺเจ อาห อมฺโภ อหํ อิตฺโต ปุพฺเพ อฏฺฐาย สมฺมฏฺฐาย
อาสงฺกิตฺตปริสฺงฺกิตฺโต ว โหมิ สามาวตฺตี เม นิจฺจํ โอตารเมว คเวสตี สา กาลกตา อิทานิ ปน เม
จิตฺตํ นิพฺพุตํ ภวิสฺสตี สฺวเขน วสิตฺตํ ลภิสฺสสามิตฺติ ฯ เกน นฺ โข เทว อิทํ กมฺมํ กตฺถนฺติ ฯ มยิ สฺเ
นเณ เกนจิ กตํ ภวิสฺสตีติ ฯ มาคนฺุทฺธิยา สมิเป จิตฺตา ตํ สุตฺวา อญฺโโล โกจิ กาคฺคฺ น สกฺขิสฺสตี
มยา กตํ เทว อหํ จูพฺปิตรํ อาณมาเปตฺวา การิสฺสินฺติ อาห ฯ ราชฯ ตํ ฐเปตฺวา อญฺโโล มยิ
สฺเณหสฺสโต นาม นตฺถิ ปสนฺโนสฺมิ วรํ เต ทมฺมิ เทวิตฺวํ อตฺตโน ฌาติคณฺํ ปกฺโกสาปหิตฺติ ฯ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมงกับ ๑๕ นาที

ประโยค ๑ - ๒

แปล มคธเป็นไทย

สอบ วันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๑๐

แปล โดยพยัญชนะ

อิธ โสจติ เปจฺจ โสจตีติ อิมํ ฆมฺมเทสนํ สตฺถา เวฬุเน วิหรนฺโต จุนฺทสุกริกํ
นาม ปุริสํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

โส กริ ปญฺจปณฺณาสวสฺสานิ สุกร เวริตฺวา ขาทนฺโต จ วิกฺกิตฺตนฺโต จ ชีวิตํ กปฺเปสิ
ฯ ฉาตกกาเล สกฺเขน วิหิ อาทาย ชนปํ ฅนฺตฺวา เอกนาฬิทฺวินาฬิมฺตฺเตน คามสุกรโปตฺเท
กิตฺติตฺวา สกฺกํ ปุเรตฺวา อาคณฺตฺวา ปจฺฉานิเวสเน วชฺ วิย เอกภูจฺฉานํ ปริกฺขิปปิตฺวา ตตฺถเว เตสํ
นิวาปํ โรเปตฺวา เตสฺส นานาจฺเจจ จ สรีรวลลฺยชฺฉจ ขาทิตฺวา วฑฺฒิตฺเตสฺส ยํ ยํ มาเรตฺถกาโม โหติ
ตํ ตํ อาพาหเน นิจฺจลํ พนฺธิตฺวา สรีรมํสสฺส อุทฺธุมายิตฺวา พหลภาวตฺถํ จตฺรุตฺตมฺมกฺคเรณ
โปเถตฺวา พหลมํโล ขาโตติ ฅตฺวา มุขํ วิวริตฺวา ทนฺตฺนฺตเร ทนฺตฺกํ ทตฺวา โลหนานิยา
ปฏฺกฏฺฐิตํ ฅณฺโหนทํ มุเข อาสิญฺจติ ฯ ตํ กุจฺฉิยํ ปวิสิตฺวา ปฏฺกฏฺฐิตํ กริสํ อาทาย อโรภาเณ
นิกฺขมิตฺวา ยาว โถกํ กริสํ อดฺธิ ตาว อาวิลํ หุตฺวา นิกฺขมติ สฺสทฺธเร อุทฺเธ ฅจฺฉํ ฅนาวิลํ นิกฺขมติ ฯ
อดฺธสฺส ฅวเสสํ อุทฺทํ ปิฏฺฐิยํ อาสิญฺจติ ฯ ตํ กาพจฺมมํ อุปฺปาเตตฺวา ฅจฺฉติ ฯ ตโต ติณฺฏกฺกาย
โลมานิ ฅมาเปตฺวา ติณฺเหเน ฅสิณา สีสํ ฅินฺทติ ฯ ปกฺขมฺรณฺตํ โลหิตํ ภาชเนน ปฏฺธิกฺคเหตฺวา มํสํ
โลหิตเนน มทฺทิตฺวา ปจิตฺวา ปุคฺคตฺถารมฺชฅเน นิสินฺโน ขาทิตฺวา เสสํ วิกฺกิตฺถาติ ฯ ตสฺส อิมินา
นินฺยาเมเนว ชีวิตํ กปฺเปนฺตสฺส ปญฺจปณฺณาสวสฺสานิ อดฺธิกฺกนฺตานิ ฯ ตถาคเต ฐรวีหาเร วสนฺเต
เอกทิวสํปี ปุปฺผมฺมฏฺฐิมฺตฺเตน ปุชา วา กฏฺฐจฺจมฺมตฺตภิกฺขาทานํ วา ฅณฺญํ วา กิลฺลิจิ ปุณฺณํ นาม
นาโหสิ ฯ อดฺธสฺส สรีเร โรโค อุปฺปชฺชิ ฯ ชีวณฺตสฺสเวว อวิจฺมหานิรยสนฺตาโป อุปฺภุชฺชิ ฯ

แปล โดยอรรถ

อวิจิสฺนตาโป นาม โยชนสฺเต จตุวา โอโลเกนฺตสฺส อกฺขิณี ภินฺทนสมฺตฺโต
 ปริพาโห โหติ ฯ วุตฺตมฺปิ เจตํ สมฺนฺตา โยชนสฺสํ ฝริตฺวา ติฏฺฐติ สพฺพทาติ ฯ^๑ นาคเสนตฺเถเรน
 ปนฺตฺส ปากติโกคฺคิสฺนตาปโต อธิมตฺตคฺคา ยยมฺปมา วุตฺตา ยถา มหาราช ภูฏาคารมตฺโต
 ปาสาณปิ นิรยอกฺคิมฺหิ ปกฺขิตฺโต ขณฺเณ วิลยํ คจฺฉติ นิพฺพตฺตสฺสตา ปเนตฺถ กมฺมพฺเพน
 มาตฺตูกฺคิคา วิย น วิลยฺนฺตีติ ฯ ตสฺส ตสฺมี สนฺตาเป อุปฺภูตฺเต กมฺมสฺริกฺขโก อากาโร อุปฺปชฺชติ ฯ
 เภมชฺเชยว สฺสกรรํ รวิตฺวา ชนฺนุเกหิ วิจฺรฺนโต ปฺรตฺถมวตฺถมฺปิ ปจฺฉิมาวตฺถมฺปิ คจฺฉติ ฯ
 อตฺตสฺส เภมานุสกา ตํ ทพฺหํ คเหตฺวา มุขํ ปิทฺทนฺติ ฯ กมฺมวิปาโก นาม น สกฺกา เกนจิ
 ปฏฺิพาหิตฺุ ฯ โส วิรวฺนโต อิตฺถิโต จ วิจฺรฺติ ฯ สมฺนฺตา สตฺตสฺส ฆเรสุ มนฺตฺสา นิทฺทํ น ลภฺนฺติ ฯ
 มรณฺภเณ ตชฺชิตฺสฺส ปนฺตฺส พหิ นิภฺขมฺนํ นิวาเรตฺุ อสฺสโกนฺโต สพฺโพ เภชฺชโน ยถา
 อนฺโต จิโต พหิ วิจฺรฺตฺุ น สกฺโกติ ตถา เภทฺวารานิ ปิทฺทิตฺวา พหิเลหํ ปริวเรตฺวา รกฺขนฺโต
 อจฺฉติ ฯ อิตโรปิ อนฺโตเคเหยว นิรยสนฺตาเปน วิรวฺนโต อิตฺถิโต จ วิจฺรฺติ ฯ เอวํ สตฺต
 ทิวสานิ วิจฺรฺตฺวา อฏฺฐเม ทิวเส กาลํ กตฺวา อวิจิมฺหานิรเย นิพฺพตฺติ ฯ อวิจิมฺหานิรโย
 เทวทูตฺตฺตฺนฺเตน วณฺณตฺตพฺโพ ฯ ภิกฺขุ ตสฺส ฆรทฺวารเณ คจฺฉนฺตา ตํ สทฺทํ สุตฺวา สฺสกรสทฺโทติ
 สณฺณิโน หุตฺวา วิหารํ คนฺตฺวา สตฺถุ สนฺติเก นิสินฺนา เอวมาหํสุ ภนฺเต จฺนฺทสฺสกริกสฺส
 เภทฺวารํ ปิทฺทิตฺวา สฺสกรานํ มาริยมานานํ อชฺช สตฺตโม ทิวโส เภเห กาจิ มจฺจลกิริยา
 ภวิสฺสติ มณฺเณ เอตฺตเก นาม ภนฺเต สฺสกรे มาเรนฺตสฺส เอกมฺปิ เมตฺตจิตฺตํ วา การุญญํ วา
 นตฺถิ น จ วตฺ โน เอวฺรูป กกฺขโพ ฝรฺโส สตฺโต ทิฏฺฐปฺพุทฺติ ฯ

 ใ้เวลา ๔ ชั่วโมงกากับ ๑๕ นาที

๑. ม. อุป. ๑๔/๓๔๑ โส โข ปน ภิกฺขเว มหานิรโย จตฺถกฺกณฺโณ จตฺทวารโร วิทฺโต ภาคโส
 มิโต อโยปการปริยฺนโต อยสา ปฏิกฺกชฺชิตฺติ ฯ ตสฺส อโยมยา ภูมิ ชลิตา เตชลา ยุตฺตา สมฺนฺตา โยชนสฺสํ
 ฝริตฺวา ติฏฺฐติ สพฺพทา ฯ

ประโยค ๑ - ๒

แปล มคธเป็นไทย

สอบ วันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๑๑

แปล โดยพยัญชนะ

๑. สตถา ทีฆายโก โหหิติ อาห ปชาปาติยา วนุทนกาเลปี ตสฺสา ตเถว วตุวา
ปุตตสฺส วนุทาปนกาเล ตฺวณฺหิ อโหสิ ฯ โส ปุริมฺนเยเนว สตถารํ ปุจฺจํ ฯ สตถาปีสุตฺต ตเถว
พฺยาภาสิ ฯ โส กิร พุราหฺมโณ สพฺพพญฺญตฺตญฺญาณํ อปฺปปฏิวิชิตฺตวา อตฺตโน มนฺตํ
สพฺพพญฺญตฺตญฺญาณํ สํสฺนเทสิ ปฏิพาหฺนุปายํ ปน น ชานาติ ฯ พุราหฺมโณ สตถารํ ปุจฺจํ อตฺถิ
ปน ฆนฺเต ปฏิพาหฺนุปายิตฺติ ฯ ภเวยฺย พุราหฺมณาติ ฯ ก็ ภเวยฺยชาติ ฯ สเจ ตวํ อตฺตโน
เลหทฺวาเร มณฺหุปี กตฺวา ตสฺส มชฺเช ปีจกํ กาทฺตฺวา ตํ ปริกฺกปิปนฺโต อฏฺฐ วา โสฬส วา
อาสนานิ ปญฺญาเปตฺวา เตสุ มม สาวเก นิสิตฺทาเปตฺวา สตฺตาหํ นิรฺนตฺรํ ปริตฺตํ กาทฺตํ
สกกฺกญฺเอยฺยาสิ เอวมสฺส อนฺตรายิ วินฺสฺเสยฺยชาติ ฯ โภ โคตม มยา มณฺหาปาทีนิ สกกฺกา กาคฺคํ
คฺมุหากํ ปน สาวเก กถํ ลจฺจามิตฺติ ฯ ตยา เอตฺตเก กเต อหํ มม สาวเก ปหิณฺนิสฺสามิตฺติ ฯ สาธุ
โภ โคตมาติ โส อตฺตโน เลหทฺวาเร สพฺพพญฺญตํ กิจฺจํ นิฏฺฐาเปตฺวา สตฺถุ สมนฺตํ อคฺมาสิ ฯ

แปล โดยอรรถ

๒. พหุมาปี เจ สหิตํ ภาสฺมาโน
น ตกฺกโร โหติ นโร ปมตฺโต
โคโปว คาโว คณฺยํ ปเรสํ
น ภากฺวา สามญฺญสฺส โหติ ฯ
อปฺปมปิ เจ สหิตํ ภาสฺมาโน
ธมฺมสฺส โหติ อนุธมฺมจารี

ราคณฺจ โทสณฺจ ปหาย โมหํ
 สมฺมปฺปชาโน สุวิมุตฺตจิตฺโต
 อนุปาทิยาโน อิท วา หุริ วา
 ส ภากฺวา สามณฺณสุส โหติติ ฯ

ตตฺถ สหิตนฺติ เตปิฏกสฺส พุทฺธวจนฺตฺสเสตํ นามํ ตํ อจาริเย อุปสงฺกมิตฺวา
 อุกฺกณฺหิตฺวา พหุมนฺปี ปเรสํ ภาสมาโน วาเจนนฺโต กเถนนฺโต ตํ ฌมมํ สุตฺวา ยํ การเกณ ปุคฺคเลน
 กตฺตพฺพํ ตกฺกโร น โหติ กุกฺกณฺณสุส ปกฺขปฺพรณฺมตฺตมนฺปี อนิจฺจาทิวเสน มนสิการํ นปฺปวตฺเตสิ
 เอโส ยถา นาม ทิวเส ภติยา คาโว รกฺขณฺโต โคโป ปาโตว สมฺปฏฺิจฺจิตฺวา สายํ คณฺเฑววา
 สามิกานํ นิยุยาเตววา ทิวสภติมตฺตํ คณฺหาติ ยถารุจิยา ปน ปณฺจโครเส ปรีฏฺณชิตฺตํ น ลกฺติ
 เอวเมว เกวลํ อนุตฺตวาตีกานํ สนนฺติกา วตฺตปฏฺิจฺจิตฺตกรณฺมตฺตสฺส ภากิ โหติ สามณฺณสุส ปน
 ภากิ น โหติ ฯ ยถา ปน โคปาลเกณ นิยุยาทิตานํ คุนฺนํ ปณฺจโครสํ โคสามิกา ว ปรีฏฺณชฺชนฺติ
 ตถา เตน กถิตํ ฌมมํ สุตฺวา การกฺปุคฺคลา ยถานุสิฏฺฐํ ปฏฺิจฺชชิตฺวา เกจิ ปจฺมชฺฌานาทีนํ
 ปาปฺพนฺติ เกจิ วิปฺสฺสนํ วทฺเตววา มคฺคผลานํ ปาปฺพนฺติ โคสามิกา โครสฺสเสว สามณฺณสุส
 ภากิโน โหณฺติ ฯ อิติ สตฺถา สีสสมฺปนฺนสฺส พุทฺธสฺสสฺส ปมาทวาทริโน อนิจฺจาทิวเสน
 โยนิโสมนสิการเ อปฺปวตฺตสฺส ภิกฺขุโน วเสน ปจฺมํ คากํ กเถสิ น พุทฺธีสฺสสฺส ฯ

 ใช้เวลา ๔ ชั่วโมงกับ ๑๕ นาที

เฉลย ประโยค ๑ - ๒

แปล มคอเป็นไทย

แปล โดยพยัญชนะ

๑. อ. พระศาสดา ตรัสแล้วว่า “อ. ท่าน จงเป็นผู้มีอายุยืน จงเป็น” ดังนี้ ตรัสแล้ว
 อย่างนั้นนั่นเทียว แก่ปชาบดีนั้น แม้ในกาลเป็นที่ไหวของปชาบดี เป็นผู้ทรงนั่ง ได้เป็นแล้ว
 ในกาลเป็นที่ยังบุตรให้ไหว ๆ อ. พราหมณ์นั้น ทูลถามแล้ว ซึ่งพระศาสดา โดยนัยอันมีในก่อน
 นั้นเทียว ๆ แม้อ. พระศาสดา ได้ทรงกระทำให้แจ้งแล้ว อย่างนั้น นั่นเทียว แก่พราหมณ์ นั้น ๆ
 ได้ยินว่า อ. พราหมณ์นั้น ไม่แทงตลอดแล้ว ซึ่งพระสัพพัญญุตญาณ เทียบเคียงแล้ว ซึ่งมณฑ
 ของตน ด้วยพระสัพพัญญุตญาณ แต่ว่า ย่อมไม่รู้ซึ่งอุบายเป็นเครื่องป้องกัน ๆ อ. พราหมณ์
 ทูลถามแล้ว ซึ่งพระศาสดาว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ก็ อ. อุบายเป็นเครื่องป้องกัน มีอยู่หรือ”
 ดังนี้ ๆ อ. พระศาสดา ตรัสแล้วว่า “ดูกรพราหมณ์ อ. อุบายเป็นเครื่องป้องกัน พึงมี” ดังนี้ ๆ
 อ. พราหมณ์ ทูลถามแล้วว่า “อ. อุบายเป็นเครื่องป้องกัน พึงมี อย่างไร” ดังนี้ ๆ อ. พระศาสดา
 ตรัสแล้วว่า “ถ้าว่า อ. ท่านพึงอาจเพื่ออันกระทำแล้ว ซึ่งมณฑป ไกลประตูแห่งเรือนของตน
 ยังชนให้กระทำแล้ว ซึ่งตั่งน้อย ในท่ามกลางแห่งมณฑปนั้น ปูลาดแล้ว ซึ่งที่เป็นที่นั่ง ท. แปล
 หรือ หรือว่าสิบหก แวดล้อมอยู่ ซึ่งตั่งน้อยนั้น ยังสาวก ท.ของเรา ให้นั่งแล้ว เหนือที่เป็นที่นั่ง
 ท.เหล่านั้น ยังสาวก ท.ของเราให้กระทำซึ่งพระปริตร ตลอดวัน ๘ มีระหว่างออกแล้วไซ้
 อ. อันตรายของบุตรนั้น พึงพิณาศ ด้วยอุบายเป็นเครื่องป้องกัน อย่างนี้” ดังนี้ ๆ อ. พราหมณ์
 กราบทูลแล้วว่า “ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ อ. กิจ ท. มี (อันกระทำซึ่ง) มณฑปเป็นต้น
 อันข้าพระองค์อาจเพื่ออันกระทำ แต่ว่า อ. ข้าพระองค์ จักได้ ซึ่งพระสาวก ท. ของพระองค์
 อย่างไร” ดังนี้ ๆ อ. พระศาสดา ตรัสแล้วว่า ครั้นเมื่อกิจมีประมาณเท่านี้ อันท่านกระทำแล้ว
 อ. เรา จักส่งไป ซึ่งสาวก ท. ของเรา” ดังนี้ ๆ อ. พราหมณ์นั้น รับพร้อมเฉพาะแล้วว่า “ข้าแต่
 พระโคตมผู้เจริญ อ. ดิละ” ดังนี้ ยังกิจนั้นทั้งปวง ให้สำเร็จลงแล้วไกลประตูแห่งเรือนของตน
 ได้ไปแล้ว สู่นักของพระศาสดา

แปล โดยอรรถ

๒. พระศาสดาได้ทรงพยากรณ์พระคาถาเหล่านี้ความว่า หากนรชนกล่าว พระพุทฺธพจน์ อันมีประโยชน์ถึงจะมากมาย (แต่) เป็นผู้ประมาทเสีย ไม่กระทำตามพระพุทฺธพจน์นั้นไซ้ ผู้ผู้นั้นย่อมไม่มีส่วนแห่งคุณเครื่อง ความเป็นสมณะ คุณคนเลี้ยงโคได้แต่นับโคทั้งหลายของคนอื่น ๆ (ไม่มี ส่วนแห่งปัญจโครส) ฉะนั้น ฯ

หากนรชนกล่าวพระพุทฺธพจน์อันมีประโยชน์แม้น้อย (แต่) เป็นผู้มิ ปกติประพฤติธรรมสมควรแก่ธรรมไซ้ ผู้นั้นละราคะ โทสะ และโมหะ แล้ว รู้ตัวอยู่โดยชอบ มีจิตหลุดพ้นดีแล้ว ไม่ยึดมั่นในโลกนี้หรือโลกอื่น ย่อมเป็นผู้มีส่วนแห่งคุณเครื่องความเป็นสมณะ ดังนี้ ฯ

บรรดาบทเหล่านั้น บทว่า “สหิต” นี้ เป็นชื่อแห่งพระพุทฺธพจน์ คือ พระไตรปิฎก นรชนเข้าไปหาอาจารย์ทั้งหลาย เล่าเรียนพระพุทฺธพจน์นั้นแล้ว กล่าวคือ บอกได้แก่แสดง พระพุทฺธพจน์แม้มากแก่ชนเหล่าอื่น (แต่) ไม่กระทำกิจที่การกบุคคลได้พึงธรรมนั้นแล้ว พึงกระทำ คือ ไม่ให้การทำในใจด้วยอำนาจไตรลักษณ์ มีอนิจจลักษณะเป็นต้น เป็นไปแม้เพียง ชั่วขณะไ้ปรบปิก นรชนผู้นั้นย่อมเป็นผู้มีส่วนแห่งผลเพียงการทำวัตรปฏิบัติจากสำนักของพวก อันเดวลิกอย่างเดียว แต่หาเป็นผู้มีส่วนแห่งคุณเครื่องความเป็นสมณะไม่ เช่นเดียวกับคนรักษา โคทั้งหลายเพื่อค้ำจ้งประจำวัน ชื่อว่าคนเลี้ยงโค เวลาเช้าตรู่ก็รับไป เวลาเย็นก็นับแล้วมอบคืน ให้แก่พวกเจ้าของไป รับเพียงค้ำจ้งรายวัน แต่ย่อมไม่ได้บริโภคนปัญจโครส ตามความชอบใจ ฉะนั้นเหมือนกัน ฯ เหมือนอย่างว่า พวกเจ้าของโคเท่านั้น ย่อมบริโภคนปัญจโครสแห่งโค ทั้งหลายที่คนเลี้ยงโคมอบให้ฉันใด พวกการกบุคคลพึงธรรมที่นรชนนั้นกล่าวแล้ว ปฏิบัติตาม อย่างที่พร้าสอนแล้ว, บางพวกก็บรรลุปฐมนเป็นต้น, บางพวกก็เจริญวิปัสสนาแล้วบรรลุมรรคและผล ย่อมเป็นผู้มีส่วนแห่งคุณเครื่องความเป็นสมณะ ดูพวกเจ้าของโคมีส่วนแห่งโครส ฉะนั้นเหมือนกัน ฯ พระศาสดาตรัสพระคาถาที่ ๑ ด้วยสามารถแห่งภิกษุผู้มีศีลสมบูรณ์เป็น พหุสูต (แต่) มีปกติอยู่ด้วยความประมาท ไม่ประพฤตินในการกระทำในใจด้วยอุบายอันแยบคาย

ด้วยอำนาจไตรลักษณ์มีอนิจจลักษณะเป็นต้น, มิได้ตรัสด้วยสามารถแห่งภิกษุผู้ทุศีล
ด้วยประการฉะนี้

พระราชวิสุทธิเวที วัดเบญจมบพิตร
สนามหลวงแผนกบาลี

แปล,
ตรวจแก้

ประโยค ๑ – ๒

แปล มคธเป็นไทย

สอบ วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๒

แปล โดยพยัญชนะ

๑. โส (ภิกขุ) วิเสเสตวา กมฺมภูฐานํ กถาเปสฺสามิตี ตโต นิภขมิตฺวา สตฺถุ สนฺตํ
 อาคจฺจนฺโต อนฺตรามคฺเค มหฺนตํ ทาวคฺคี อญฺจิสํ ทิสฺวา เวเคน เอกํ มุณฺทปพฺพตฺมตฺถกํ
 อภิรฺยุห นิสฺนโน อรณฺถํ พยฺหมานํ อคฺคี ทิสฺวา อารมฺมณํ คณฺหิ ยถา อยํ อคฺคิ มหฺนตานิ จ
 ขุทฺทกานิ จ อุปาทานานิ ทาหฺนโต วคฺจติ เอวํ อริยมคฺคญาณคฺคินาปี มหฺนตานิ จ ขุทฺทกานิ จ
 สลฺยโชนานิ ทาหฺนเตน คณฺตพฺพ ภาวิสฺสตีติ ฯ สตฺถา คณฺธกฺขิยํ นิสฺนโน ว ตสฺส จิตฺตวารี
 ญตฺวา เอวเมว ภิกฺขุ มหฺนตานิปี ขุทฺทกานิปี อุปาทานานิ วिय อิมสํ สตฺตานํ อพฺภนฺตร
 อุปฺปชฺชมานานิ อญฺญุลานิ สลฺยโชนานิ ตานิ ญาณคฺคินา ฌาเปตฺวา อภพฺพปฺปตฺติกานิ กาคฺ์
 วฏฺฏตีติ วตฺวา โอภาสํ วิสฺสชฺเชตฺวา ตสฺส ภิกฺขุโน อภิมุขํ นิสฺนโน วिय ปญฺญาขมาโน อิมํ
 คถามาห

อุปฺปมาทรโต ภิกฺขุ

ปมาเท ภยทสฺสี วา

สลฺยโชนํ อญฺญุลํ

ทาทํ อคฺคิ ว คจฺจตีติ ฯ

ตตฺถ อุปฺปมาทรโตติ อุปฺปมาเท รโต อภิรโต อุปฺปมาเทน วิตฺตินาเมนฺโตติ อตฺถโ
 ๑ ปมาเท ภยทสฺสี วาติ นิรยุปฺปตฺติอาทิกํ ปมาเท ภยํ ปสฺสนฺโต ตาสํ วา อุปฺปตฺตินํ มุลตฺตา
 ปมาทํ ภยโต ปสฺสนฺโต ฯ สลฺยโชนนฺติ วฏฺฏทุกฺเขน สทฺธิ โยชนํ พนฺธนํ วฏฺฏเฏ โสสีทาปน-
 สมตฺถํ ทสฺสี สลฺยโชนํ ฯ อญฺญุลนฺติ มหฺนตฺถจ ขุทฺทกถจ ฯ ทาทํ อคฺคิ ว คจฺจตีติ ยถา อยํ
 อคฺคิ ตํ มหฺนตฺถจ ขุทฺทกถจ อุปาทานํ ทาหฺนโต วคฺจติ เอวเมว โส อุปฺปมาทรโต ภิกฺขุ
 อุปฺปมาทาทิคเตน ญาณคฺคินา เอตํ สลฺยโชนํ ทาหฺนโต อภพฺพปฺปตฺติกํ กโรนฺโต คจฺจตีติ
 อตฺถโ

แปล โดยอรรถ

๒. สตฺตา อนุโมทนํ กโรนฺโต อิมํ สตฺตา ปญฺญาจกฺขุโน อภาเวนฺว มม สวากานํ
พุทฺธสาสนสฺส จ कुณํ น ชานนฺติ ปญฺญาจกฺขุวิริทฺตา อนฺธา นาม ปญฺญวณฺโต สจกฺขุกา นามาติ
วตุวา อีมา กาถา อภาสิ

ยถา สงฺการชานสฺมี	อุชฺฌิตสฺมี มหาปเถ
ปทุมํ – ตตฺถ ชาเยถ	สุจิกนฺธํ มโนรมํ
เอวํ สงฺการภูเตสฺ	อนฺธภูเต ปุณฺธุชเน
อดิโรจติ ปญฺญา	สมฺมาสมพุทฺธสาวโกติ ฯ

ตตฺถ สงฺการชานสฺมินฺติ สงฺการภูชานสฺมี กจฺจรราสิมฺหิติ อตฺโถ ฯ อุชฺฌิตสฺมี
มหาปเถติ มหามกุเ ฉทฺทิตสฺมี ฯ สุจิกนฺธนฺติ สุรภิกนฺธํ ฯ มโนรมนฺติ มโน เอตฺถ รมตีติ
มโนรมํ ฯ สงฺการภูเตสฺสตี สงฺการมिवฺภูเตสฺ ปุณฺธุชเนติ ปุณฺณํ กิเลसानํ ชนฺนโต เอวํพุทฺธนาเม
โลกิยมหาชเน ฯ อิทํ วุตฺตํ โหติ ยถา นาม มหาปเถ ฉทฺทิตเต สงฺการชานสฺมี อสุจิเชจุจ-
ปฏิกฺกุเลปี สุจิกนฺธํ ปทุมํ ชาเยถ ตํ ราชราชมหามตฺตาทีนํ มโนรมํ ปิยํ มนาปี อุปริมตฺถเก
ปติฏฺฐานารหเมว ภเวยฺย เอวเมว สงฺการภูเตสฺสปี ปุณฺธุชเนสฺ ชาเตสฺ นิปฺปญฺยสฺส มหาชนสฺส
อจกฺขุสฺส อนฺตเร นิพฺพุตฺโตปี อตฺตโน ปญฺญาพเลน กาเมสฺส อาทีนวํ เนกฺขมฺเม จ อานิสฺสํ
ทิสฺวา นิภฺยมิตฺวา ปพฺพชฺชิตฺวา ปพฺพชฺชามตฺเตนปี ตโต อุตฺตรี สีสฺสมาธิปญฺญาวิมุตฺติลาภทสฺสณานิ
อาโรเปตฺวาปี สมฺมาสมพุทฺธสาวโก จิณฺหาสโว ภิกฺขุ อนฺธภูเต ปุณฺธุชเน อติภฺกมิตฺวา วิโรจติ
โสภตีติ ฯ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมงพัก กับ ๑๕ นาที

เฉลย ประโยค ๑ - ๒
และเปรียญตรี ปีที่ ๑ - ๒

แปล มคธเป็นไทย

แปล โดยพยัญชนะ

๑. อ. ภิกษุ นั้น คิดแล้วว่า “อ. เราจักยังพระศาสดาให้ตรัสบอก ซึ่งกัมมัญฐานให้วิเศษ” ดังนี้ ออกไปแล้ว จากป่านั้น เดินมาอยู่ คู่สำนัก ของพระศาสดา เห็นแล้ว ซึ่งไฟไหม้ป่า อันใหญ่ อันตั้งขึ้นแล้ว ในระหว่างแห่งหนทาง ขึ้นเฉพาะแล้ว สู่ยอดแห่งภูเขาอันโล้นลูกหนึ่ง โดยเร็ว นั่งแล้ว เห็นแล้ว ซึ่งไฟ อันไหม้อยู่ ซึ่งป่า ถือเอาแล้ว (ซึ่งไฟนั้น) กระทำให้เป็นอารมณ์ว่า “อ. ไฟนี้ ย่อมเผาไปอยู่ ซึ่งธรรมชาติ เป็นเครื่องอันไฟเข้าถือเอา ท. อันใหญ่ด้วย อันน้อยด้วย เทียว ฉนโค แม้ อ. อัน ๆ ไฟคืออริยมรรคญาณ พึงเผาไปอยู่ ซึ่งสังโยชน์ ท. อันใหญ่ด้วย อันน้อยด้วย จักมี ฉนนัน” ดังนี้ ฯ อ. พระศาสดา ประทับนั่งแล้ว ในพระคันธกุฎี เทียว ทรงทราบแล้ว ซึ่งวาระแห่งจิต ของภิกษุ นั้น ตรัสแล้วว่า “ดูกรภิกษุ อ. อย่างนั้นนั่นเทียว อ. สังโยชน์ ท. ทั้งละเอียด ทั้งหายบ อันเกิดขึ้นอยู่ ในภายในของสัตว์ ท. เหล่านี้ราวกะ อ. ธรรมชาติเป็นเครื่องอันไฟเข้าถือเอา ท. อันใหญ่บ้าง อันน้อยบ้าง อ. อัน ๆ บุคคลเผาแล้ว ซึ่งสังโยชน์ ท. เหล่านั้น ด้วยไฟคือญาณ กระทำให้เป็นธรรมชาติไม่ควรเพื่ออันเกิดขึ้นย่อมควร” ดังนี้ ทรงเปล่งแล้ว ซึ่งพระรัศมี ทรงปรากฏอยู่ แก่ภิกษุ นั้น ราวกะว่าผู้ประทับนั่งแล้วในที่มิหน้าเฉพาะ ตรัสแล้ว ซึ่งพระคาถานี้ว่า

“อ. ภิกษุ ผู้ยินดีแล้วในความไม่ประมาทหรือ หรือว่าผู้มีปกติเห็น
ซึ่งภัยในความประมาท ย่อมเผาไปอยู่ซึ่งสังโยชน์ ทั้งละเอียด
ทั้งหายบ เพียงดัง อ. ไฟเผาไปอยู่ ซึ่งธรรมชาติเป็นเครื่องอันไฟ
เข้าถือเอา ทั้งน้อยทั้งใหญ่” ดังนี้ ฯ

อ. อรรถว่า “ผู้ยินดีแล้ว คือว่า ผู้ยินดีอยู่แล้ว ในความไม่ประมาท” ดังนี้ ในบท ท. เหล่านั้นหนา แห่งบทว่า “อุปปมาทรโต” ดังนี้ ฯ อ. อธิบายว่า “ผู้ยังกาลให้น้อมลวงไปวิเศษอยู่

ด้วยความไม่ประมาท” ดังนี้ อันบัณฑิต พึงทราบ ฯ อ. อรรถว่า “ผู้เห็นอยู่ซึ่งภัย ในความประมาท อันมีการเข้าถึงซึ่งนรก เป็นต้น หรือว่าผู้เห็นอยู่ ซึ่งความประมาท โดยความเป็นสภาพอันบุคคลพึงกลัว เพราะความที่แห่งความประมาทนั้น เป็นมูล แห่งการเข้าถึง ท. เหล่านั้น” ดังนี้ แห่งบาทแห่งพระคาถาว่า “ปมาเท ภยทสฺสึ วา” ดังนี้ ฯ อ. อรรถ “ซึ่งกิเลสอันเป็นเครื่องประกอบ คือว่า อันเป็นเครื่องผูกพัน ซึ่งสัตว์ ท. กับด้วยทุกข์ในวัฏฏะ ชื่อว่าซึ่งสังโยชน์ อันมีอย่างสิบ อันสามารถในการยังสัตว์ ท. ให้จมลงในวัฏฏะ” ดังนี้ แห่งบทว่า “สญฺโญชน” ดังนี้ ฯ อ. อรรถว่า “อันใหญ่ด้วย อันน้อยด้วย” ดังนี้ แห่งบทว่า “อนุญฺล” ดังนี้ ฯ อ. อรรถว่า “อ. ไฟนี้ ย่อมเผาไปอยู่ ซึ่งธรรมชาติเป็นเครื่องอันไฟเข้าถือเอา อันใหญ่ด้วย อันน้อยด้วย นั้นเทียว ฉนฺได อ. ภิกษุ ผู้ยินดีแล้ว ในความไม่ประมาทนั้น ย่อมเผาอยู่ ซึ่งสังโยชน์นั้น คือว่า การทำอยู่ ซึ่งสังโยชน์นั้น ให้เป็นธรรมชาติไม่ควรเพื่ออันเกิดขึ้นไปด้วยไฟคือ ญาณอัน ฯ จนถึงดับแล้ว ด้วยความไม่ประมาท ฉนฺนํนั้นนั้นเทียว” ดังนี้ แห่งบทแห่งพระคาถาว่า “จหํ อकुสิว กจฺจติ” ดังนี้ ฯ

แปล โดยอรรถ

๒. พระศาสดา เมื่อจะทรงกระทำอนุโมทนา ตรัสว่า “สัตว์เหล่านี้ ไม่รู้คุณแห่งหมู่พระสาวกของเราและแห่งพระพุทธศาสนา เพราะไม่มีจักขุคือปัญญานั้นเอง เหล่าสัตว์ผู้ปราศจากจักขุคือปัญญา ซึ่งว่าเป็นผู้บอด เหล่าสัตว์ผู้ปัญญา ชื่อว่าเป็นผู้มีจักขุ” ดังนี้ แล้วได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า

“ดอกปทุมมีกลิ่นหอม พึงเกิด ณ สถานที่ซึ่งหยากเยื่อ ที่บุคคล
ทิ้งไว้แล้ว ไกล่หนทางใหญ่ ดอกปทุมนั้น พึงเป็นของน่ารื่นรมย์ใจ
ฉนฺได เมื่อเหล่าปฺุชนผู้เป็นประดุจหยากเยื่อ พระสาวกของ
พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ย่อมรุ่งเรืองล่วงพ้นเหล่าปฺุชนที่ยังเป็น
ผู้บอดด้วยปัญญา ฉนฺนํ” ดังนี้ ฯ

บรรดาบทเหล่านั้น บทว่า “สงฺการจฺานสุมี” ได้แก่ ณ สถานที่ซึ่งหยากเยื่ออธิบายว่า ในกองขยะ ฯ บาทพระคาถาว่า “อุชฺฌิตสุมี มหาปเล” ได้แก่ อันบุคคลทิ้งไว้แล้ว

ใกล้หนทางใหญ่ ๆ บทว่า “สุจินฺธ” ได้แก่ มีกลิ่นหอม ๆ ในบทว่า “มโนรม” นี้ มีวิเคราะห์ว่า
 ใจย่อมรื่นรมย์ ในดอกปทุมนี้ เหตุเหตุนั้น ดอกปทุมนั้น ชื่อว่า เป็นที่รื่นรมย์แห่งใจ ดังนี้ ๆ
 บทว่า “สงฺการภูเตสุ” ได้แก่ ผู้เป็นประดุจหยากเยื่อ ๆ บทว่า “ปฺปฺนุชฺเชน” ความว่า ซึ่งเหล่า
 โลกิกยมหาชน ผู้ได้นามอย่างนั้น เพราะยังกิเลสทั้งหลายที่หนาแน่นให้เกิด ๆ มีคำที่ท่านกล่าว
 อธิบายความไว้ดังนี้ว่า “ดอกปทุมอันมีกลิ่นหอมพึงเกิด ณ สถานที่ทิ้งหยากเยื่อ ที่บุคคลทิ้ง
 ไว้แล้ว ใกล้หนทางใหญ่ แม้ปฏิภุตด้วยของไม่สะอาดและน่ารังเกียจ ดอกปทุมนั้น ก็พึงเป็น
 ของที่น่ารื่นรมย์ใจ คือ เป็นของที่น่ารัก น่าพอใจ แห่งอิสรชนมีพระราชาและราชมหาอำมาตย์
 เป็นต้น ได้แก่ เป็นของสมควรประดิษฐานไว้ ณ เบื้องบนกระหม่อม ของเหล่าอิสรชน
 มีพระราชาและราชมหาอำมาตย์ เป็นต้น ฉะนั้น เมื่อเหล่าปฺปฺนุชฺเชนแม้เกิดเป็นประดุจหยากเยื่อแล้ว
 พระสาวกของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า คือภิกษุผู้พิจารณา แม้ผู้บังเกิดแล้วในระหว่างมหาชน
 ผู้ปราศจากปัญญา ผู้หาจักษุมิได้ ก็ย่อมรุ่งเรือง คือ งดงามล่วงพ้นเหล่าปฺปฺนุชฺเชนผู้เป็นคนบอดได้
 ด้วยกำลังปัญญาของตน ผู้มองเห็นโทษในกามทั้งหลาย และอานิสงส์ในการออกบวชแล้ว
 จึงออกบวช ย่อมรุ่งเรือง คือ งดงามล่วงพ้นเหล่าปฺปฺนุชฺเชนผู้เป็นคนบอดได้ด้วยคุณเพียงการบวช
 บ้าง, ผู้ยกตนขึ้นสู่ศีล สมาริ ปัญญา วิมุตติ และวิมุตติญาณทัสสนะ ยิ่งกว่าคุณเพียงการบวช
 นั้นแล้ว ย่อมรุ่งเรือง คือ งดงาม ล่วงพ้น เหล่าปฺปฺนุชฺเชนผู้เป็นคนบอดบ้าง ฉะนั้น” ดังนี้ ๆ

ประโยค ๑ - ๒
และเปรียญตรี ปีที่ ๑ - ๒
แปล มคธเป็นไทย
สอบ วันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๑๓

แปล โดยพยัญชนะ

๑. โส (สิริคุตโต) ตสฺมี ทฺวีนฺนํ เกหํ นนฺเต อุกฺโข ทิฆํ อวาวุํ ขนฺาเปตฺวา
 คุถกฺลลสฺส ปฺราเปตี พหิอวาวุํ ทฺวีสฺส ปฺริยนฺเตสฺส ขานฺุเก โกฏฺฐาเปตฺวา เตสฺส รชฺชโย
 พนฺธาเปตฺวา อาสนานํ อุปฺริมาเท อวาวุสฺส ปฺริมปสฺส รฺปาเปตฺวา ปจฺจิมปาเท รชฺชเกสฺ
 รฺปาเปตี เอวํ นิสินฺนกาเลเขว อวฺสึรา ปตฺติสฺสนฺตํ มณฺญมาโน ยถา อวาวุํ น ปญฺญาติ
 เอวํ อาสนานํ อุปฺริ ปจฺจตุรณฺานิ ทาเปตี มหฺนตฺมหนฺตา จาฏฺิโย โธวาทฺวา กทฺธิปญฺเณหิ จ
 ปิโธติกาหิ จ มุขานิ พนฺธาเปตฺวา ตา ตฺวจฺฉาเอว เคหสฺส ปจฺฉาภาเค พหิยาคุกฺคตฺตํตฺถสฺสปี
 ฬาคฺคตฺตํปวฺจณฺณมกฺขิตา กตฺวา รฺปาเปตี ฯ ครหฺทินฺโน ปาโธว ตสฺส ฆรํ เวเกน กนฺตฺวา อญฺยานํ
 สกฺกาโร สชฺชิตฺติ ปจฺฉิ ฯ อาม สมฺม สชฺชิตฺติ ฯ กหํ ปเนโสติ ฯ เอตาสฺส เอตฺตกาสุ จาฏฺิสุ
 ยาคฺค เอตฺตกาสุ กตฺตํ เอตฺตกาสุ สปฺมิฬาคฺคตฺตํปวฺจณฺณมกฺขิตา อาสนานํ ปญฺญตฺตานํติ ฯ โส สาธฺวํ วตฺวา
 คโต ฯ ตสฺส คตฺกาเล ปญฺจสตา นิกฺคณฺฐา อากมฺิสุ ฯ สิริคุตโต เกหา นิกฺขมิตฺวา ปญฺจปฺปตฺติ
 จิตฺเตน นิกฺคณฺฐเ วนฺทิตฺวา เตสํ ปฺรโต อญฺชลิ ปกฺคยฺห จิตฺโต จินฺเตสิ ตฺมฺเห กิร อตีตาทิจเภา
 สพฺพํ ชานาถ เอวํ ตฺมฺหากํ อุปฺปฺจฺจาเกน มยฺหํ กถิตํ สเจ สพฺพํ ตฺมฺเห ชานาถ มยฺหํ เกหํ
 มา ปวิสฺส มม เกหํ ปวิฏฺฐานํ หิ वो เนว ยาคฺค อตฺถิ น กตฺตาทิจิ สเจ อชานิตฺวา ปวิสิสฺส
 คุถอวาวุํ वो ปาเตตฺวา ปฺเรตฺสสามิติ เอวํ จินฺเตตฺวา ปฺริสํ สญฺญํ อทาสิ เอเตสํ นิสิตฺนภาวํ
 ญตฺวา ปจฺจิมปสฺเส ญตฺวา อาสนานํ อุปฺริ ปจฺจตุรณฺานิ อปเนยฺยาถ มา ตานิ อสุจฺจนา
 มกฺขิตฺวาติ ฯ

แปล โดยอรรถ

๑. สตฺถา ตํ กถํ สุตฺวา ภิกฺขเว ก็ เกถาติ ปุจฺฉิตฺวา อิทนฺนาม อิทนฺนาม ภนฺเตติ
 วุตฺเต น ภิกฺขเว สตฺถา สาริปฺพุตฺตสฺสทิสานํ โกปํ วา โทสํ วา อุปฺปาเทตฺมํ มหาปจฺจวิสฺสทิสํ ภิกฺขเว
 อินฺทปิลลสฺสทิสํ ปสนฺนอุทฺทกรทสฺสทิสญฺจ สาริปฺพุตฺตสฺส จิตฺตุนฺติ วตฺวา อนุสนฺธิํ จมฺเฏตฺวา ฐมฺมํ
 เทเสนฺโต อิมํ คาถมาห

ปจฺจวิสโม โน วิรุชฺชติ

อินฺทปิลฺลปโม ตาทิ สุพฺพโต

รหโธ ว อปฺเตกทฺทโม

สํสารา น ภวนฺติ ตาทิโนติ ฯ

ตสฺสสตฺถโธ ภิกฺขเว ขถา ปจฺจวิยํ สุจฺฉินิ คณฺฐมาลาทีนินิปี นิภฺจิปนฺติ อสุจฺฉินิ
 มุตฺตกรีสาทินินิปี นิภฺจิปนฺติ ตถา นกรทฺวาร นิชาตํ อินฺทปิลฺลํ ทารกาทโย อุมฺมิหนฺติปี อุทฺทหนฺติปี
 ฯ อปฺเร ปน ตํ คณฺฐมาลาทีนินิ สกฺกโรนฺติ ตตฺถ ปจฺจวิยา วา อินฺทปิลฺลสฺส วา เนว อนุโรธ
 อุปฺปชฺชติ น วิโรธ เหวเมว ยวายํ จีณาสโว ภิกฺขุ อญฺฐหิ โลกธฺมฺเมหิ อกฺมปิยภาเวน ตาทิ
 วุตฺตานํ สุนฺทรตฺยา สุพฺพโต โส อิม มํ จตฺตฺหิ ปจฺจเยหิ สกฺกโรนฺติ อิม ปน น สกฺกโรนฺติติ
 สกฺการณฺจ อสกฺการณฺจ กโรนฺเตสฺส เนว อนุรุชฺชติ น วิรุชฺชติ อถปิ ปจฺจวิสโม จ
 อินฺทปิลฺลปโมเอว จ โหติ ฯ ขถา จ อปฺคตทฺทโม รหโธ ปสนฺนโนทโก โหติ เอวํ อปฺคตทิลเสตฺยา
 ราคทฺทมาทีนินิ อปฺคตทฺทโม วิปฺปสนฺโนว โหติ ฯ ตาทิโนติ ตสฺส ปน เอวรูปสฺส
 สุกฺคิตฺตคฺคิตฺตํ สํสรวเสน สํสารา นาม น โหณฺติติ ฯ

 ให้เวลา ๔ ชั่วโมงกับ ๑๕ นาที

เฉลย ประโยค ๑ - ๒
และเปรียญตรี ปีที่ ๑ - ๒
แปล มคอเป็นไทย

แปล โดยพยัญชนะ

๑. อ. นายสิริคุณนั้น ยังบอกเล่าให้ฟังแล้ว ซึ่งหลุมอันยาวโดยข้างทั้งสอง ในระหว่าง
แห่งเรือน ท. สอง ในที่เป็นที่อยู่นั้น ยังหลุมให้เต็มแล้ว ด้วยเปือกตมอันระคนแล้วด้วยลูก
ยังบอกเล่าให้ฟังแล้ว ซึ่งหลัก ท. ณ ที่สุด ท. สอง ในภายนอกแห่งหลุม ยังบอกเล่าให้ฟังแล้ว
ซึ่งเชือก ท. ที่หลัก ท. เหล่านั้น ยังบอกเล่าให้ฟังไว้แล้ว ซึ่งทำอันมีในเบื้องหน้า ท. แห่งอาสนะ ท.
ที่ข้างอันมีในเบื้องหน้าแห่งหลุม ยังบอกเล่าให้ฟังไว้แล้ว ซึ่งทำอันมีในเบื้องหลัง ท. แห่งอาสนะ ท.
บนเชือก ท. สำคัญอยู่ว่า “อ. นิครนถ์ ท. เป็นผู้มีหัวลง จักตกไป ในกาลแห่งตนนั่งแล้ว
อย่างนี้ นั่นเทียว” ดังนี้ ยังบอกเล่าให้ฟังแล้ว ซึ่งเครื่องปลูก ท. เบื้องบนแห่งอาสนะ ท. โดย -
อ. หลุม ย่อมไม่ปรากฏโดยประการใด ประการนั้น ยังบอกเล่าให้ฟังแล้ว ซึ่งตุ่ม ท. ทั้งใหญ่ ๆ
ยังบอกเล่าให้ฟังแล้ว ซึ่งปาก (ตุ่ม) ท. ด้วยใบแห่งกล้วย ท. ด้วย ด้วยผ้าเก่า ท. ด้วย ยังบอกเล่า
ให้ฟังไว้แล้ว ซึ่งตุ่ม ท. เหล่านั้น อันเปลา่นั้นเทียว ที่ส่วนภายหลังแห่งเรือน กระทำให้เป็นตุ่ม
อันอันข้าวยาคุและเมล็ดแห่งกัฏและเนยใสและน้ำอ้อยและจุนขมนเปื้อนแล้ว ในภายนอก ๆ
อ. นายครหทิน ไปแล้ว ผู้เรือน ของนายสิริคุณนั้น โดยเร็ว แต่เช้าเทียว ถามแล้วว่า “อ. สักการะ
อันท่านตระเตรียมแล้ว เพื่อพระผู้เป็นเจ้า ท. หรือ” ดังนี้ ฯ อ. นายสิริคุณ กล่าวแล้วว่า “แน่สหาย
เออ อ. สักการะ อันเราตระเตรียมแล้ว เพื่อพระผู้เป็นเจ้า ท.” ดังนี้ ฯ อ. นายครหทิน ถามแล้ว
ว่า “ก็ อ. สักการะนั้น อันท่านตระเตรียมไว้แล้ว ณ ที่ไหน” ดังนี้ ฯ อ. นายสิริคุณ กล่าวแล้วว่า
“อ. ข้าวยาคุ อันเรา ตระเตรียมไว้แล้ว ในตุ่ม ท. มีประมาณเท่านี้ เหล่านี้ อ. กัดอันเรา
ตระเตรียมไว้แล้วในตุ่ม ท. มีประมาณเท่านี้ อ. วัตถุ อ. มีเนยใสและน้ำอ้อย ขมนเป็นต้น
อันเราตระเตรียมไว้แล้ว ในตุ่ม ท. มีประมาณเท่านี้ อ. อาสนะ ท. อันเราปลูกแล้ว ดังนี้” ฯ
อ. นายครหทิน กล่าวแล้วว่า “อ. คีละ” ดังนี้ ไปแล้ว ฯ อ. นิครนถ์ ท. มีรอยเท้าเป็นประมาณ

มาแล้ว ในกาลแห่งนายครหทินนั้นไปแล้ว ฯ อ. นายสิริคุต ออกแล้ว จากเรือน ไหว้แล้ว
ซึ่งนิครนถ์ ท. ด้วยอันตั้งไว้เฉพาะแห่งองค์ห้า ยืนประคองแล้ว ซึ่งอัญชลี ข้างหน้า
แห่งนิครนถ์ ท. เหล่านั้น คิดแล้วว่า “ได้ยินว่า อ. ท่าน ท. ย่อมรู้ ซึ่งสิ่งทั้งปวง อันต่างด้วย
เรื่องมีเรื่องอันเป็นไปล่วงแล้วเป็นคน อ. คำนึงว่า อันอุปัฏฐาก ของท่าน ท. กล่าวแล้ว แก่เรา
ถ้าว่า อ. ท่าน ท. ย่อมรู้ ซึ่งสิ่งทั้งปวงไซ้ อ. ท่าน ท. จงอย่าเข้าไปสู่เรือนของเรา เพราะว่า
อ. ข้าวยาอุ ย่อมไม่มีนั้นเทียว เพื่อท่าน ท. ผู้เข้าไปแล้ว สู่เรือนของเรา อ. วัตถุ ท. มีกัตเป็นต้น
ย่อมไม่มี เพื่อท่านผู้เข้าไปแล้ว สู่เรือนของเรา อ. วัตถุ ท. มีกัตเป็นต้น ย่อมไม่มี เพื่อท่าน
ผู้เข้าไปแล้ว สู่เรือน ของเรา ถ้าว่า อ. ท่าน ท. ไม่รู้แล้ว จักเข้าไปไซ้ อ. เรา ยังท่าน ท. จักให้
ตกไปแล้ว ในหลุมแห่งคูด จักโบย” ดังนี้ ครั้นคิดแล้วอย่างนี้ ได้ให้แล้วซึ่งสัญญาอันให้รู้ว่า
“อ. ท่าน ท. ฟังรู้ ซึ่งความเป็นอันนั่งแห่งนิครนถ์ ท. เหล่านั้น แล้วยืนที่ข้างอันมิใน
เบื้องหลัง แล้วพืงนำออก แล้วพืงนำออก ซึ่งเครื่องปูลาด ท. ในเบื้องบนแห่งอาสนะ ท.
อ. เครื่องปูลาด ท. เหล่านั้น อย่าเปื้อนแล้วด้วยของไม่สะอาด” ดังนี้ เป็นเหตุ แก่บุรุษ ท. ฯ

แปล โดยอรรถ

๒. พระศาสดา ยังทรงสดับคำนั้นแล้ว จึงตรัสถามว่า “ดูกรภิกษุทั้งหลาย เธอ
ทั้งหลายกำลังพูดอะไรกัน” ดังนี้ เมื่อพวกภิกษุกราบทูลว่า “เรื่องชื่อนี้ พระเจ้าข้า” ดังนี้
จึงตรัสว่า “ดูกรภิกษุทั้งหลาย ใคร ๆ ไม่อาจให้ความโกรธหรือความประทุษร้ายเกิดขึ้นแก่ภิกษุ
ทั้งหลาย ผู้เช่นกับสารีบุตรได้ ดูกรภิกษุทั้งหลาย จิตของสารีบุตร เช่นกับมหาปฐพี เช่นกับเสา
เขื่อน และเช่นกับห้วงน้ำใด” ดังนี้ เมื่อจะทรงสืบต่ออนุสนธิแสดงธรรม จึงตรัสพระคาถานี้ ว่า

“ภิกษุใด เป็นผู้สมอด้วยแผ่นดิน เปรียบเสมือนเสาเขื่อน

ผู้คงที่ ผู้มีวัตรอันงาม ผู้มีกิเลสเพียงดังเปือกตมไปปราศแล้ว

เหมือนห้วงน้ำที่มีเปือกตมไปปราศแล้ว ฉะนั้น ย่อมไม่อันตราย

สงสารทั้งหลาย ย่อมไม่มีแก่ภิกษุผู้เช่นนั้น” ดังนี้ ฯ

เนื้อความแห่งคำเป็นพระคานันว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ชนทั้งหลายย่อมทิ้งวัตถุ
มีของหอมและมาลัยเป็นต้น อันสะอาดบ้าง ย่อมทิ้งมูตรและกิริสเป็นต้น อันไม่สะอาดบ้าง
ลงที่แผ่นดิน อนึ่ง เด็กทารกเป็นต้น ย่อมถ่ายัสสาวะบ้าง ถ่ายอุจจาระบ้างรดเสาเขื่อน ที่เขาพึงไว้
ที่ประตูพระนคร ฯ แต่ว่าชนเหล่านี้ ย่อมสักการะเสาเขื่อนนั้น ด้วยของหอมและมาลัยเป็นต้น
ในเพราะกรรมคือการทิ้งของสะอาดเป็นต้นนั้น ความยินดี ความยินร้าย ย่อมไม่เกิดขึ้นแก่
แผ่นดิน หรือแก่เสาเขื่อน ฉนใด ภิกษุจีณาสพนั้น ก็ฉนนั่นแล ชื่อว่าเป็นผู้คงที่ เพราะความ
ไม่หวั่นไหว ด้วยโลกธรรมทั้งหลายแปด ชื่อว่าผู้มีวัตรอันงาม เพราะวัตรทั้งหลายงาม เมื่อชน
ทั้งหลายกระทำสักการะและมีใช้สักการะอยู่ ย่อมไม่ยินดี ไม่ยินร้าย ด้วยคิดว่า “ชนเหล่านี้
ย่อมสักการะเราด้วยปัจจัยสี่ ส่วนชนเหล่านี้ ย่อมไม่สักการะเรา” ดังนี้ โดยที่แท้ (ภิกษุผู้
จีณาสพ) ย่อมเป็นผู้เสมอด้วยแผ่นดิน และเป็นผู้เปรียบด้วยเสาเขื่อน ที่เดียว ฯ อนึ่ง ห้วงน้ำที่
ปราศจากตม ย่อมมีน้ำใส ฉนใด ภิกษุผู้จีณาสพ ชื่อว่าผู้มีกิเลสเพียงดังเปือกตมไปปราศแล้วด้วย
เปือกตมคือราคะ เป็นต้น เพราะความเป็นผู้มีกิเลสไปปราศแล้ว ย่อมเป็นผู้pongใสแท้ ฉนนั่น ฯ
บทว่า “ตาทิโน” ความว่า ก็ชื่อว่า สงสารทั้งหลาย ด้วยอำนาจการท่องเที่ยวไปในสุคติและทุกคติ
ทั้งหลาย ย่อมไม่มี แก่ภิกษุผู้มีอย่างนี้เป็นรูปนั้น ดังนี้”

พระมหาทวี เขมณฺโฑ ป.๗ วัดสามพระยา

แปล.

สนามหลวงแผนกบาลี

ตรวจแก้.

เฉลย ประโยค ๑ - ๒
และเปรียญตรี ปีที่ ๑ - ๒

แปล มคธเป็นไทย
สอบ วันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๔

แปล โดยพยัญชนะ

๑. จูพปนุถโกปี สุริยํ โอโธเคนุโต ตํ ปีโลติกํ รโฆรณํ รโฆรณนฺติ ปริมชฺชนฺโต
นิสํสิทิฯ ตสฺส ตํ ปีโลติกขณฺทํ ปริมชฺชนตสฺส กิลิฏฺฐํ อโหสิฯ ตโต จินฺตสิ อิทํ ปีโลติกขณฺทํ
อติวีย ปริสุทฺธํ อิมํ ปน อตฺตภาวํ นิสฺสาย ปุริมปกฺตี ชหิตฺวา เอวํ กิลิฏฺฐํ ชาคํ อนิจฺจา วต
สงฺขาราคิ ขยวํ ปฏฺฐเปนฺโต วิปสฺสนํ วาทุเตสิฯ สตฺถา จูพปนุถกสฺส จิตฺตํ วิปสฺสนํ
อารุพฺพนฺติ ญตฺวา จูพปนุถกํ ตฺวํ เอตํ ปีโลติกขณฺทเมว สงฺกิลิฏฺฐํ รชฺรณชิตฺนฺติ มา สณฺณํ กริ
อพฺพนฺตเร ปน เต รากฺรชาทโย อตฺถิ เต หราหิตี วตฺวา โอภาสํ วิสฺสชฺเชตฺวา ปุโรโต นิสฺสนฺโน
วีย ปญฺญาบายมานฺรโป หุตฺวา อีมา คาลา อภาสิ

ราโค รโฆ น จ ปน เรณฺญ วุจฺจติ

รากฺสเสตํ อธิวณฺํ รโฆติ

เอตํ รชํ วิปฺปชฺหิตฺวา ภิกฺขโว

วิหรนฺติ เต วิคฺตรชฺสฺส สาสเน ...ติฯ

แปล โดยอรรถ

๑. สตฺถา มหาชนสฺส ปรีวิตกํ ญตฺวา ชมฺพุทฺถํ ตว อฺปปญฺจกานํ กงฺขํ จินฺนทาหิตี
อาหฯ โส อหฺมปิ ฆนฺเต เอตฺตกเมว ปจฺจาสิสํมิตี วตฺวา จตฺตถชฺฌานํ สมาสฺชชิตฺวา อญฺจาย
ตาลปฺปมาณํ เวหาสํ อพฺพุคฺคณฺตฺวา สตฺถา เม ฆนฺเต ภควา สาวโกหฺมสฺมิต วตฺวา โอริยุห
วนฺทิตฺวา ปุณฺ ทฺวิตาลมตฺตํ ติตาลมตฺตนฺติ เอวํ สตฺตตาลมตฺตํ เวหาสํ อพฺพุคฺคณฺตฺวา โอริยุห
อตฺตโน สาวกภาวํ ชานาเปสิฯ ตํ ทิสฺวา มหาชนโน อโห พุทฺธา นาม อจฺจนฺริยา อนมฺมคฺคณาติ

จินเตลี ฯ สตุถา มหาชนเนน สทุธิ กณนุโต เอวมาห อัย เอตุตถ์ กาล์ ตุมเหหิ อากตสกุการ์
 กุสกุเคน ชิวหกุเค รเปตวา ตปจรณ์ ปุเรมิติ อิช นิวุตโถ สเจ อิมินา อุปาเยน วสุสสค์
 ตปจรณ์ ปุเรยฺย ยา จ อสุส อิทานิ กุล์ วา ภตฺถ์ วา กุกกุจายิตฺวา อญฺญชนตฺส ภตฺตจฺเจทน-
 กุสลเจตนา ตสฺสา ตํ ตปจรณ์ โสฬสีปี กัล นาคุมตฺติ อุนฺสนฺธิ ฆมฺเมตฺวา ฆมฺม เทเสนโต อิมิ
 คากมมาห

มาเส มาเส กุสกุเคน

พาโล ญฺญเชธ โกชน

น โส สงฺขาตฺตมฺมานิ

กัล อคฺคตฺติ โสฬสินฺติ ฯ

ตสฺสตุโถ สเจ พาโล อปริยฺยวาทตฺตมโม สีลาทิกุณา ปริพาหิโร ติตฺถายตเน
 ปพฺพชิตฺโต ตปจรณ์ ปุเรสุตฺตมิตฺติ มาเส มาเส สมฺปตฺเต กุสกุเคน โกชน ญฺญชนโต วสุสสค์
 ญฺญเชธ โกชน ฯ น โส สงฺขาตฺตมฺมานิ กัล อคฺคตฺติ โสฬสินฺติ สงฺขาตฺตมฺมา วุจฺจนฺติ ฌาตฺตมฺมา
 ตฺถิตฺตมฺมา เตสุ เหฏฺฐิมโกฏฺฐิยา โสตาปนฺโน สงฺขาตฺตมโม อุปริมโกฏฺฐิยา จินาสโว อิมสํ
 สงฺขาตฺตมฺมานิ โส พาโล กัล นาคุมตฺติ โสฬสินฺติ ปุคฺคลาธิฏฺฐานา เทสนา ฯ อัย ปเนตฺถ
 อตุโถ ยา จ ตสฺส ตถา ตปจรณ์ ปุเรนตฺส วสุสสค์ เจตนา ยา จ สงฺขาตฺตมฺมานิ กุล์ วา
 ภตฺถ์ วา กุกกุจายิตฺวา อญฺญชนตานํ เอกา ภตฺตจฺเจทนกุสลเจตนา, ตสฺสา เจตนา ย สา ตาว
 ทิฆมฺมตฺถํ ปวตฺตเจตนา โสฬสี กัล นาคุมตฺติ ฯ อิทํ วุตฺตํ โหติ ยํ ตสฺสา สงฺขาตฺตมฺมานิ เจตนา ย
 ผลํ ตํ โสฬสโกฏฺฐาสํ กตฺวา ตโต เอกกํ ปุณฺ โสฬสโกฏฺฐาสํ กตฺวา ตโต เอกสฺส โกฏฺฐาสสฺส
 ยํ ผลํ ตเทว ตสฺส พาลสฺส ตปจรณโต มหฺนตฺตรณฺติ ฯ

ให้เวลา ๔ ชั่วโมงฝึก กับ ๑๕ นาที

เฉลย ประโยค ๑ - ๒
และเปรียญตรี ปีที่ ๑ - ๒
แปล มคอเป็นไทย

แปล โดยพยัญชนะ

๑. แม่ อ. ภิกษุชื่อว่า จุฬปันทกะ แลดูอยู่ ซึ่งพระอาทิตย์ นั่งลูบคลำอยู่แล้ว ซึ่งผ้าเก่าผืนนั้น ด้วยบริกรรมว่า รโหโรหิ รโหโรหิ ดังนี้ ฯ เมื่อภิกษุชื่อว่าจุฬปันทกะนั้น ลูบคลำอยู่ ซึ่งท่อนแห่งผ้าเก่าผืนนั้น อ. ท่อนแห่งผ้าเก่า เป็นของเศร้าหมองแล้ว ได้เป็นแล้ว ฯ ลำดับนั้น อ. ภิกษุชื่อว่าจุฬปันทกะ คิดแล้วว่า อ. ท่อนแห่งผ้าเก่านี้ เป็นของหมดจกรอบแล้วเกินเปรียบ ย่อมเป็น แต่ว่า อ. ท่อนแห่งผ้าเก่า อาศัยแล้ว ซึ่งภาวะคือตนนี้ละแล้ว ซึ่งปกติอันมีในก่อน เป็นผ้าเศร้าหมองอย่างนี้ เกิดแล้ว อ. สังขาร ท. ไม่เที่ยงหนอ ดังนี้ เริ่มตั้งอยู่ ซึ่งความสิ้นไป และความเสื่อมไป ยังวิปัสสนาให้เจริญแล้ว ฯ อ. พระศาสดา ทรงทราบแล้วว่า อ. จิตของภิกษุชื่อว่าจุฬปันทกะ ขึ้นแล้ว สู่วิปัสสนา ดังนี้ ครัสแล้วว่า ลูก่อนจุฬปันทกะ อ. เธออย่ากระทำแล้ว ซึ่งความหมายรู้ว่า อ. ท่อนแห่งผ้าเก่าผืนนั้นเหี่ยว เป็นผ้าเศร้าหมองแล้ว เป็นแผ่นผ้าอันรุลี ย่อมแล้ว ย่อมเป็น ดังนี้ ก็ อ. รุลี ท. มีรุลาคือรากะเป็นต้น มีอยู่ ในภายใน ของเธอ อ. เธอจงนำไป ซึ่งรุลี ท. มีรุลาคือรากะเป็นต้น เหล่านั้น ดังนี้ ทรงเปล่งแล้ว ซึ่งพระรัศมี เป็นผู้มีพระรูปปรากฏอยู่ ราวกะว่าประทับนั่งแล้วข้างหน้า เป็น ได้ทรงภาษิตแล้ว ซึ่งพระคาถาทั้งหลายเหล่านี้ว่า

อ. รากะ อันเราย่อม เรียกว่ารุลี ก็แต่ว่า อ. รากะ อันเรา
 ย่อมไม่เรียกว่าละออง อ. คำนี้ว่า รุลี ดังนี้ เป็นชื่อของรากะ
 ย่อมเป็น อ. ภิกษุ ท. เหล่านั้น ละขาดแล้ว ซึ่งรุลาคือรากะนั้น
 ย่อมอยู่ในพระศาสนา ของพระพุทธเจ้า ผู้มีรุลาคือรากะไปปรากฏ
 แล้ว ... ดังนี้ ฯ

แปล โดยอรรถ

๒. พระศาสดา ทรงทราบความปริวิตกของมหาชนแล้ว จึงตรัสว่า ชัมพูกะ เธอจงตัดความสงสัยของพวกอุปัฏฐากของเธอเสีย ฯ ชัมพูกะนั้น กราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ แม้ข้าพระองค์ ก็หวังเฉพาะเหตุมีประมาณเท่านี้เหมือนกัน ดังนี้ แล้วเข้าจตุตถฌานลุกขึ้นเหาะไปสู่เวหาสมิประมาณชั่วลำตาล กราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นศาสดาของข้าพระองค์ ข้าพระองค์เป็นสาวก ดังนี้ แล้วลงมาถวายบังคม เหาะขึ้นสู่เวหาสมิประมาณ ๑ ชั่วลำตาล อย่างนี้ ๒ ชั่วลำตาล ๓ ชั่วลำตาลเป็นต้น แล้วลงมายังมหาชนให้ทราบว่าตนเป็นสาวกอีก ฯ มหาชนเห็นเหตุนั้นแล้ว คิดว่า โอ ! ธรรมคาพระพุทธรเจ้าทั้งหลายเป็นบุคคลอสังกรย์ มีพระคุณไม่ทราบ ฯ

พระศาสดา เมื่อตรัสกับมหาชน ตรัสอย่างนี้ว่า ชัมพูกะนี้ ใช้ปลายหญ้าคาจึ่มสักการะที่พวกท่านนำมาแตะที่ปลายลิ้น อยู่ประจำในที่นี้ ด้วยคิดว่า เราจะบำเพ็ญการประพฤติดบะ ตลอดกาลเท่านี้ ถ้าเธอพึงบำเพ็ญการประพฤติดบะตลอดร้อยปีด้วยอุบายนี้ไซ้ร้ ก็การประพฤติดบะนั้นจะไม่ถึงเลี้ยวแม้ที่ ๑๖ แห่งกุศลเจตนาเป็นเครื่องตัดกัฏของ เธอ ผู้ประพฤดิรังเกียจสกุลหรือกัฏแล้วไม่บริโภคน้ำในบัดนี้ดังนี้แล้ว เมื่อจะทรงสืบอนุสนธิแสดงธรรม ตรัสพระคาถานี้ว่า

คนพาล พึงบริโภคน้ำด้วยปลายหญ้าคา ทุก ๆ เดือน

เขาย่อมไม่ถึงเลี้ยวที่ ๑๖ แห่งท่าน ผู้มีธรรมอันกำหนดแล้ว ฯ

พึงทราบเนื้อความแห่งคำอันเป็นพระคาถานั้นว่า

ถ้าคนพาล คือ ผู้มีธรรมอันยังไม่กำหนดรู้ ผู้เห็นห่างจากคุณมีศีลเป็นต้น บวชในลัทธิเดียรถีย์ บริโภคน้ำด้วยปลายหญ้าคาทุก ๆ เดือนที่ครบรอบแล้ว ด้วยคิดว่าเราจักบำเพ็ญการประพฤติดบะ ชื่อว่า พึงบริโภคน้ำตลอดร้อยปี ฯ

ในสองบาทพระคาถาว่า น โส สงฺขาตมฺมานํ กถํ อคฺขมฺติ โสฬสํ มีเทศนาเป็นบุคคลาธิษฐานว่า ท่านผู้มีธรรมอันรู้แล้ว คือผู้มีธรรมอันชั่งได้แล้ว ตรัสเรียกว่าผู้มีธรรมอันกำหนดแล้ว บรรดาท่านผู้มีธรรมอันกำหนดแล้วเหล่านั้น โดยที่สุดชั้นต่ำพระโสดาบัน ชื่อว่า

ผู้มีธรรมอันกำหนดแล้ว โดยที่สุคชั้นสูง พระจินาสพ ชื่อว่าผู้มีธรรมอันกำหนดแล้ว ชนพาลนั้น
ย่อมไม่ถึงเลี้ยวที่ ๑๖ แห่งท่านผู้มีธรรมอันกำหนดแล้วเหล่านี้ ฯ

ส่วนเนื้อความในสองบาทพระคาถานี้ มีดังต่อไปนี้

ก็เจตนาของชนพาลนั้น ผู้บำเพ็ญการประพฤติดะอยู่อย่างนั้น ตลอดร้อยปี
เป็นไปสิ้นราตรีนานเพียงนั้น ย่อมไม่ถึงเลี้ยวที่ ๑๖ แห่งกุศลเจตนาเครื่องตัดกัฏดวงหนึ่ง
ของท่านผู้มีธรรมอันกำหนดแล้ว ประพฤติรังเกียจสกุลหรือภักแล้วไม่บริโภค ฯ ข้อนี้มี
พระพุทธธาธิบายว่า ผลแห่งส่วนหนึ่งจากส่วนที่ ๑๖ ซึ่งแบ่งผลแห่งเจตนาของท่านผู้มีธรรม
อันกำหนดแล้วนั้นให้เป็น ๑๖ ส่วน แล้วทำแต่ละส่วน ๆ จาก ๑๖ ส่วนนั้นให้เป็น ๑๖ ส่วนอีก
นั้นแล ยังมากกว่าการประพฤติดะของชนพาลนั้น ฯ

พระมหาทวี เขมณฺโฑ ป.๗ วัดสามพระยา

สนามหลวงแผนกบาลี

แปล.

ตรวจแก้.

เฉลย ประโยค ๑ - ๒
และเปรียญตรี ปีที่ ๑ - ๒

แปล มคธเป็นไทย
สอบ วันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๕

แปล โดยพยัญชนะ

๑. (โส จุนฺทสุกริโก) ฉาตกกาเล สกฺเขน วีหิ อาทาย ชนปทํ คนฺตุวา เอกนาฬิ-
ทวินาฬิมตฺเตน กามสฺสกรโปตฺเตกํ กิณฺติวา สกฺกํ ปุเรตฺวา อาคนฺตุวา ปจฺฉานิเวสเน วชํ วิว
เอกภูฏานํ ปริกฺขิปปิตฺวา ตตฺถเวย เตสํ นิวาปี โรเปตฺวา เตสุ นานาคฺจุเณ จ สิริวถลฺลชฺชจ
ชาทิตฺวา วฑฺฒิตฺเตสุ ยํ ยํ มาตุกาโม โหติ ตํ ตํ อาพาหเน นิจุจลํ พนฺธิตฺวา สิริรมํสฺส
อุทฺธฺมาภิตฺวา พหฺลภาวตฺถํ จตฺรสุสฺมกฺกเรน โปเถตฺวา พหฺลมํโส ชาโตติ ญตฺวา มุขํ วิวริตฺวา
ทนฺตฺนตฺเร ทณฺฑทกํ ทตฺวา โลหนานิยา ปกฺกฏฺฐิตํ อุณฺโหทกํ มุเข อาสิญฺจติ ฯ ตํ กุจฺฉิยํ
ปวิสิตฺวา ปกฺกฏฺฐิตํ กรีสํ อาทาย อโฆภาเคน นิภฺขมิตฺวา ยาว โลกํ กรีสํ อตฺถิ ตาว อาวิลํ
หุตฺวา นิภฺขมติ สุทฺธเ อุทฺเธ อจฺฉํ อนาวิลํ นิภฺขมติ ฯ อถสฺส อวเสสํ อุทกํ ปิฏฺฐิยํ อาสิญฺจติ ฯ
ตํ กภาพจฺมมํ อุปฺปาเตตฺวา กจฺฉติ ฯ ตโต ติณฺณกฺกาย โลมานิ ฉาเปตฺวา ติณฺณเหเน อสิณา สีสํ
ฉินฺหนติ ฯ ปกฺขมรณฺตํ โลहितํ ภาชเนน ปฏิกฺกเหตฺวา มํสํ โลहितเนน มทฺทิตฺวา ปจิตฺวา ปุตฺตทารมฺหเณ
นิสินฺโน ชาทิตฺวา เสสํ วิกฺกิตฺวาติ ฯ

แปล โดยอรรถ

๒. สตุถา ตสฺส วจฺนํ สุตฺวา ปฏฺฐาจาเร มา จินฺตฺยิ ตว ตาณํ สรณํ อวสฺสโย ภวิตุํ
สมตฺถสฺสเสว สนฺติกํ อาคตาสิ ยถา หิ ตว อิทานิ เอโก ปุตุโต เสนเนน คหิโต เอโก อุทฺเทน
วพฺโพ โปนฺนเถ ปติ มโต มาตาปิตโร เจว ภาตา จ เกเหเน อวตฺถกฺกา เอวเมว อิมสฺมี สํสาเร
ปุตฺตาทีนํ มตกาเลเยว ตว โรทฺหนติยา ปกฺขมริตอสฺสุ จตฺตุนํ มหาสมฺมุตฺตาทํ อุทกโต พหฺนตฺรณฺติ
วตฺวา อิมํ กาลมาห

จตุสฺ สมุทเทสฺ ชลํ ปรีตคํ
 ตโต พหุ อสฺสชลํ อนปฺปกํ
 ทุกฺเคน ผฏฺฐสฺส นรสฺส โสจโต
 กิการณา อมมํ ตวํ ปมชชสีติ ฯ

เอวํ สตุถริ อนมตคฺคปริยาขํ กเถนเต ตสฺสา สรีเร โสโก ตนฺตุดมกมาสิ ฯ อถ นํ ตนฺนุตโสโก
 ญตฺวา ปฺน สตุถา อามนฺเตตฺวา ปฏฺจาจารे ปฺตฺตาทโย นาม ปฺรโลกํ กจฺจนฺตสฺส ตาณํ วา สรณํ
 วา เสนํ วา ภวितฺถํ น สกฺโกนฺติ ตสฺมา วิชชมานาปิ เต น สนฺติเยว ปณฺชิเตน ปน สีสํ วิโสธฺตฺวา
 อุตฺตโน นิพฺพานคามิมกฺกเมว โสเชตฺถ วญฺญตีติ วตฺวา ฆมฺมํ เทเสนฺโต อีมา กาถา อภาสิ

น สนฺติ ปฺตฺตา ตาณาย	น ปีตา นปี พนฺธฺวา
อนฺตเกนาธิปฺนฺนสฺส	นตฺถิ ญาตีสุ ตาณตา
อตฺมตฺตวสํ ญตฺวา	ปณฺชิโต สีสํวฺโต
นิพฺพานกมฺนํ มกฺกํ	จิปฺปเมว วิโสธฺยติ ฯ

สา เอกทิวสํ กุญฺเณ อุทกํ อาทาย ปาเท โธวณฺตี อุทกํ อาสิญฺจิ ฯ ตํ โลกํ คนฺตฺวา
 ปจฺจิชฺชิ ฯ พุติยวเร อาสิตฺตํ ตโต พุตรํ อกมาสิ ฯ ตติยวเร อาสิตฺตํ ตโตปิ พุตรนฺติ ฯ สา
 ตเทว อารมฺมณํ กเหตฺวา ตโย วเข ปฺริจฺฉินฺนิตฺตฺวา มยา ปจฺมํ อาสิตฺตํ อุทกํ วีย อีเม สตุตา
 ปจฺมวเยปิ มรณฺติ ฯ โต พุตรํ คตํ พุติยวเร อาสิตฺตํ อุทกํ วีย มชฺฌิมวเยปิ มรณฺติ ตโตปิ
 พุตรํ คตํ ตติยวเร อาสิตฺตํ อุทกํ วีย ปจฺฉิมวเยปิ มรณฺติเยวติ จินฺตติ ฯ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมงกับ ๑๕ นาที

เฉลย ประโยค ๑ - ๒
และปริยญตรี ปีที่ ๑ - ๒
แปล มคอเป็นไทย

แปล โดยพยัญชนะ

๑. อ. นายจุนทสุกริกนั้น ถือเอาแล้ว ซึ่งข้าวเปลือก ท. ด้วยเกวียน ในกาลแห่ง
บุคคลหิวแล้ว ไปแล้ว ถูชนบท ซื่อแล้ว ซึ่งสุกรตัวลูกน้อย ของชาวบ้าน ท. ด้วยข้าวเปลือก
มีทะนานหนึ่งหรือทะนานสองเป็นประมาณ ยังเกวียนให้เต็มแล้ว มาแล้ว ล้อมแล้ว ซึ่งที่หนึ่ง
ราวกะว่าคอก ในภายหลังแห่งที่เป็นที่อยู่ ปลุกแล้ว ซึ่งผัก ในที่นั้นนั้นเที่ยว เพื่อสุกรตัวลูกน้อย ท.
เหล่านั้น, ครั้นเมื่อสุกรตัวลูกน้อย ท. เหล่านั้น เคี้ยวกินแล้ว ซึ่งกอผักต่าง ๆ ท. ด้วย ซึ่งคูถแห่ง
สรีระด้วย ถึงแล้วซึ่งความเจริญ, ผูกแล้ว ซึ่ง - อ. ตนเป็นผู้ไคร้เพื่ออันยังสุกรตัวใด ๆ ให้ตาย
ยอมเป็น สุกรตัวนั้น ๆ ในที่เป็นที่นำมาฆ่า กระทำให้มีความไหวออกแล้ว ทบแล้ว ด้วยก้อน
อันมิเหลืขมลี เพื่อความที่แห่งเนื้อ แห่งสรีระเป็นธรรมชาติพองหนาขึ้น ทราบแล้วว่า อ. สุกรนี้
เป็นสัตว์มีเนื้อหนา เกิดแล้ว ดังนี้ เปิดแล้ว ซึ่งปาก ให้แล้ว ซึ่งท่อนไม้ ในระหว่างแห่งฟัน
ยอมกรอก ซึ่งน้ำอันร้อนอันเดือดพล่านแล้ว ในปาก ด้วยทะนานอันเป็นวิธีการแห่งโลหะ ฯ
อ. น้ำอันร้อนนั้น เข้าไปแล้ว ในท้อง เดือดพล่านแล้ว พาเอาแล้วซึ่งคูถ ออกไปแล้ว โดยส่วน
ในเบื้องต่ำ เป็นธรรมชาติขุ่น เป็น อ. คูถหน้อยหนึ่ง มีอยู่ เพียงใด, ย่อมไหลออกไป เพียงนั้น,
ครั้นเมื่อท้องสะอาดแล้ว อ. น้ำอันร้อนนั้น เป็นธรรมชาติใส ไม่ขุ่น เป็น ย่อมไหลออกไป ฯ
ครั้นนั้น อ. นายจุนทสุกริกนั้น ย่อมราดซึ่งน้ำ อันเหลือ บนหลัง แห่งสุกรนั้น ฯ อ. น้ำนั้น
ยังหน้งอันดำ ให้ลอกแล้ว ย่อมไหลไป ฯ ในลำดับนั้น อ. นายจุนทสุกริกนั้น เผาแล้ว ซึ่งขน ท.
ด้วยคบเพลิงอันเป็นวิธีการแห่งหญ้า ย่อมตัด ซึ่งสรีระด้วยดาบ อันคม ฯ อ. นายจุนทสุกริกนั้น
ถือเอาเฉพาะแล้ว ซึ่งเลือด อันไหลออกอยู่ ด้วยภาชนะ ขยำแล้ว ซึ่งเนื้อด้วยเลือด ปิ้งแล้ว
นึ่งแล้ว ในท่ามกลางแห่งลูกและเมีย เคี้ยวกินแล้ว ย่อมขายซึ่งเนื้ออันเหลือ ฯ

แปล โดยอรรถ

๒. พระศาสดา ทรงสดับคำของนางปญฺญาจารานั้นแล้ว จึงตรัสว่า คุณก่อนปญฺญาจารา เธออย่าคิดเลย, เธอมาสู่สำนักของบุคคลผู้สามารถ เพื่อจะเป็นที่ด้านทาน เป็นที่พึง เป็นที่อาศัยของเธอได้ทีเดียว, เหมือนอย่างว่า น้ำตาที่ไหลออกของเธอผู้ร้องไห้ในการแห่งปิยชนมีบุตรเป็นต้น ตายแล้ว ในสงสารนี้ เหมือนในบัดนี้ ลูกคนหนึ่งของเธอถูกเหยี่ยวเหี่ยวไป, คนหนึ่งถูกน้ำพัดไป, ผัวตายแล้วที่หนทางเปลี่ยว, บิดา มารดา และพี่ชาย ถูกเรือนทับ ฉะนั้น นั่นแลมากกว่าน้ำแห่งมหาสมุทร ๔ ดังนี้แล้ว จึงตรัสพระภาษานี้ว่า

น้ำในมหาสมุทร ๔ มีประมาณน้อย, น้ำตาของนรชน
ผู้อันความทุกข์ถูกต้องแล้ว เสรีโสภณอยู่ ไม่ใช่บ่อย
มากกว่าน้ำในมหาสมุทร ๔ นั้น แม่ เพราะเหตุไร
เธอจึงประมาทอยู่เล่า ดังนี้ ฯ

เมื่อพระศาสดา ตรัสบรรยายสงสารอันมีเบื้องต้นและที่สุด อันบุคคลไปตามอยู่รู้ไม่ได้แล้ว อยู่อย่างนั้น, ความเสรีโสภณ ในสรีระของนางก็ได้ถึงความเบาบาง ฯ

ลำดับนั้น พระศาสดา ทรงทราบนางผู้มีความเสรีโสภณเบาบางแล้ว ตรัสเรียกมา ตรัสอีกว่า คุณก่อนปญฺญาจารา ธรรมดาว่า ปิยชนมีบุตรเป็นต้น ไม่อาจ เพื่อเป็นที่ด้านทาน เป็นที่พึง หรือเป็นที่หลีกเร้นของบุคคลผู้จะไปสู่ปรโลก เพราะฉะนั้น ปิยชนมีบุตรเป็นต้นเหล่านั้น ถึงจะมีอยู่ ก็ไม่มีนั่นเทียว ส่วนว่า การที่บัณฑิตชำระศีลให้หมดจดแล้ว ชำระทางที่จะยังสัตว์ให้ถึงพระนิพพานของตนนั้นแหละ ย่อมสมควร ดังนี้แล้ว เมื่อจะทรงแสดงธรรม ได้ภาษิตพระภาษานี้ว่า

บุตรทั้งหลาย ย่อมไม่มี เพื่อด้านทาน บิดาก็ไม่มี
เพื่อด้านทาน ถึงพวกพ้อง ก็ไม่มี เพื่อด้านทาน
เพราะว่า เมื่อบุคคลถูกความตายครอบงำแล้ว
ความด้านทาน ในเพราะญาติทั้งหลาย ย่อมไม่มี
บัณฑิต ทราบอำนาจแห่งเนื้อความนี้แล้ว สรรวม
แล้วในศีล พึงชำระทางเป็นที่ไปสู่พระนิพพาน

ให้หมดจด โดยพลันทีเดียว ดังนี้ ฯ

วันหนึ่ง นางเอาหม้อต้กลน้ำล้างเท้าอยู่ ภาคน้ำแล้ว ฯ น้ำนั้นไหลไปหน่อยหนึ่ง
ก็ขาดสาย ฯ น้ำที่นางภาคแล้ว ในครั้งที่ ๒ ได้ไหลไปไกลกว่านั้น ฯ น้ำที่นางภาคแล้วในครั้งที่
๓ ได้ไหลไปไกลแมกกว่านั้น ดังนี้แล ฯ นางถือเอาน้ำนั้นนั้นแหละเป็นอารมณ์กำหนดวัย ๓
ได้แล้ว คิดว่า สัตว์เหล่านี้ ย่อมตายในปฐมวัยบ้าง เหมือนน้ำที่เราภาคแล้วครั้งแรก ย่อมตาย
ในมัชฌิมวัยบ้าง เหมือนน้ำที่เราภาคแล้ว ในครั้งที่ ๒ ไหลไปไกลกว่านั้น ย่อมตายในปัจฉิมวัย
ทีเดียวบ้าง เหมือนน้ำที่เราภาคแล้วในครั้งที่ ๓ ไหลไปไกลแมกกว่านั้น ดังนี้ ฯ

พระมหาวงศ์ อากาโร ป.ธ. ๕ วัดชนะสงคราม
สนามหลวงแผนกบาลี

แปล.
ตรวจแก้.

เฉลย ประโยค ๑ - ๒
และเปรียญตรี ปีที่ ๑ - ๒

แปล มคธเป็นไทย

สอบ วันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๖

แปล โดยพยัญชนะ

๑. อถ นํ พุราหุมนโณ อาห โภติ ตูวํ อุตทจจาญฺญิํ กุมฺภิเล วีย เกหฺมชฺเฌ วสนโจเร
วีย มนฺเต ปสฺสนสีลา คฺคฺคฺหิ โหหิติ ฯ พุราหุมนํ ชํ อิจฺฉสิ ตํ วเทหิ นยิทํ ปญจกามคฺคฺคฺเสวโน
ปทฺนฺติ ฯ อิตฺโต จิตฺโต จ โอลเณนฺโต สตฺถารํ ทิสฺวา อํ โส ปุริโสติ วตฺวา พุราหุมนํ คนฺตฺวา
สมณํ ชิตฺรํ เต โปสฺวานตฺถาย ทมฺมิติ อาห ฯ สตฺถา ชิตฺรา เต มยฺหํ อตฺถโก อตฺถิ วา นตฺถิ วาติ
อวตฺวา ว พุราหุมนํ เอกนฺเต การณํ กเถมิติ วตฺวา กเถหิ สมณาสี วุตฺเต มหาภินิภฺขมนโต
ปฏฺฐาย ยาว อชฺปาลนิโครธมฺลามาเรน อนุพฺนฺธภาวํ อชฺปาลนิโครธมฺลํ จ อตีโตทานิ เม เอส
วิสยฺนฺติ ตสฺส โสกาตฺรตฺส โสกวุปสมนตฺถํ อาคตาหิ มารชิตาหิ กุมาริกวณฺณาทิวเสน
ปโยชิตปโลภนํ อัจฉิจิตฺวา

ทิสฺวาน ตณฺหํ อรติณฺจ รากํ
นาโหสิ จนฺโท อปี เมถุนสฺมี
กิเมวิทํ มุตตกริสฺสพฺณณํ
ปาทาปีมํ สมฺมุสฺสิตํ น อิจฺเจติ

อิมํ คาถมาห ฯ

แปล โดยอรรถ

๒. สตุถา เอตสุมี นิทานเ อายตี สนนธิการํ ปริวชชนตุถาย ภิกขุณํ ลิกษาปทํ
ปณฺญาเปตฺวาปิ เถเรน ปน อปฺปณฺณตฺเต ลิกษาปเท อปฺปิจุตํ นิสฺสาช กตฺตฺตา ตสฺส ทิสฺสาภาวํ
ปกาเสนฺโต อนุสนฺธิ ฆณฺเฏตฺวา ฆมฺมํ เทเสนฺโต อิมํ กาลมาห

เยสํ สนนฺจโย นตฺถิ

เย ปริณฺญาตโกชนา

สุณฺณโต อนิมิตฺโต จ

วิโมกฺโข เยส โคจโร

อากาเสว สกฺกนฺตานํ

คตฺติ เตสํ ทูรณฺวยาติ ฯ

ตตฺถ สนนฺจโยติ เทว สนนฺจยา กมฺมสนนฺจโย จ ปจฺจยสนนฺจโย จ เตสุ กุสลา-
กุสलगมฺมํ กมฺมสนนฺจโย นาม จตฺตาริ ปจฺจยา ปจฺจยสนนฺจโย นาม ฯ ตตฺถ วิหาเร วสนฺตสฺส
ภิกขุโน เอกํ คุพฺปิณทกํ จตฺตภาคมตฺตํ สปฺปิ เอกญฺจ ตณฺหุลนาฬิ รุเปตสฺส ปจฺจยสนนฺจโย
นตฺถิ ตโต อุตฺตริ โหติ เยสํ อยํ ทูวิโธ สนนฺจโย นตฺถิ ฯ ปริณฺญาตโกชนาติ ตีหิ ปริณฺญาหิ
ปริณฺญาตโกชนา ฯ ยากฺคาทินํ หิ ยากฺกาวิทฺตานํ ญาตปริณฺญา อาหารเ ปฏิกูลสณฺญาเวสน
ปน โกชนสฺส ปริชานํ ตีรณปริณฺญา กวฬิงการาหารเ จนนฺทราคาปกทฺตณฺณณณ
ปหานปริณฺญา อิมานิ ตีหิ ปริณฺญาหิ เย ปริณฺญาตโกชนา ฯ สุณฺณโต อนิมิตฺโต จาติ เอตฺถ
อปฺปณฺณิตฺตวิโมกฺโขปิ คหิโตเยว ฯ (ตฺธิปิ เหนานิ นิพฺพานสฺเสว นามานิ นิพฺพานํ หิ
ราคะโทสมหานํ อภาเวน สุณฺณํ เตหิ จ วิมุตฺตนตฺติ สุณฺณโต วิโมกฺโข ตํ รากาทินิมิตฺตานํ
อภาเวน อนิมิตฺตํ เตหิ จ วิมุตฺตนตฺติ อนิมิตฺโต วิโมกฺโข รากาทิปฺปณฺณินํ ปน อภาเวน
อปฺปณฺณิตฺตํ เตหิ จ วิมุตฺตนตฺติ อปฺปณฺณิตฺโต วิโมกฺโขติ วุจฺจติ ผลสฺมาปตฺติวเสน ตํ อารมฺมณํ
กตฺวา วิหรนฺตานํ อยํ ติวิโธ วิโมกฺโข เยสํ โคจโร) ฯ คตฺติ เตสํ ทูรณฺวยาติ ยถา นาม อากาเสน
คตานํ สกฺกนํ ปทนฺกฺเขปสฺส อทสฺสเนน คตฺติ ทูรณฺวยา น สกฺกา ภาตฺตุ เอวเมว เยสํ อยํ
ทูวิโธ สนนฺจโย นตฺถิ อิมานิ จ ตีหิ ปริณฺญาหิ ปริณฺญาตโกชนา เยสญฺจ อยํ วุตฺตปฺปกาโร
วิโมกฺโข โคจโร เตสํ ตโย ภวา จตฺตสฺส โยนิโย ปณฺจคตฺติโย สตฺต วิณฺญาณภูตฺติโย นว
สตฺตาวาสาติ อิมेषุ ปณฺจสุ โกฎฺจาเสสุ อิมินา นาม คตาติ กมนสฺส อปฺปณฺญายนโต คตฺติ
ทูรณฺวยา น สกฺกา ปณฺญาเปตฺตนตฺติ ฯ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมงกับ ๑๕ นาที

เฉลย ประโยค ๑ - ๒
และเปรียญตรี ปีที่ ๑ - ๒
แปล มคอเป็นไทย

แปล โดยพญฺญชนะ

๑. ครั้งนั้น อ. พราหมณ์ กล่าวแล้วว่า ลูก่อนนางผู้เจริญ อ. เธอ เป็นผู้มีการเห็น
ซึ่งมนต์ ท. ราวกะว่า จระเข้ ในคุ่มแห่งน้ำ ราวกะว่า โจรผู้อยู่ในทามกลางแห่งเรือนเป็นปกติ
ย่อมเป็น อ. เธอ เป็นผู้นิ่ง จงเป็น ดังนี้ กะนางพราหมณีนั่น ฯ อ. นางพราหมณ์กล่าวแล้วว่า
ลูก่อนพราหมณ์ อ. ท่าน ย่อมปรารถนา เพื่ออันกล่าว ซึ่งคำใด อ. ท่าน จงกล่าว ซึ่งคำนั้น
อ. รอยเท้านี้ เป็นรอยเท้า ของบุคคล ผู้เสพซึ่งกามคุณห้า โดยปกติ ย่อมเป็น หามิได้ ดังนี้ ฯ
อ. พราหมณ์ แลดูอยู่ ข้างนี้ด้วย ข้างนี้ด้วย เห็นแล้ว ซึ่งพระศาสดา กล่าวแล้วว่า อ. สมณะนี้
คือ อ. บุรุษนั้น ดังนี้ ไปแล้ว กล่าวแล้วว่า ลูก่อนสมณะ อ. ข้าพเจ้า จะให้ซึ่งธิดา แก่ท่าน
เพื่อประโยชน์แก่การพอกเลี้ยง ดังนี้ ฯ อ. พระศาสดา ไม่ตรัสแล้วว่า อ. ความต้องการ
ด้วยธิดาของท่าน มีอยู่ แก่เราหรือ หรือว่า อ. ความต้องการ ด้วยธิดาของท่าน ย่อมไม่มี
แก่เรา ดังนี้เทียว (ไม่ตรัสว่า อ. ความต้องการ ด้วยธิดา ของท่าน มีอยู่ แก่เรา ดังนี้หรือ หรือว่า
อ. ความต้องการ ด้วยธิดา ของท่าน ย่อมไม่มี แก่เรา ดังนี้ เทียว) ตรัสแล้วว่า ลูก่อนพราหมณ์
อ. เราจะกล่าว ซึ่งเหตุหนึ่ง แก่ท่าน ดังนี้ ครั้น เมื่อคำว่า ลูก่อนสมณะ อ. ท่าน จงกล่าวดังนี้
อันพราหมณ์ กล่าวแล้ว ตรัสบอกแล้ว ซึ่งความที่แห่งพระองค์ เป็นผู้อนมารติดตาม จำเดิมแต่
การเสด็จออกเพื่อคุณอันยิ่งใหญ่ เพียงไร แต่โคนแห่งต้นอपालนิโครธด้วย ซึ่งการ
ประเล้าประโลม อัน ฯ ธิดาแห่งมาร ท. ผู้มาแล้ว เพื่ออันยังความโศกของมารนั้นผู้กระสับ
กระส่ายเพราะความโศกว่า อ. พระสมณะ ผู้ใดคนนี้ ไปล่วงแล้ว ซึ่งวิสัย ของเรา ในกาลนี้ ดังนี้
ให้เข้าไปสงบ ประกอบแล้ว ด้วยสามารถแห่งเทศมีเทศแห่งกুমาริกาเป็นต้นที่โคนแห่งต้นอ
पालนิโครธด้วย ตรัสแล้วซึ่งพระคานานี้ว่า

แม่ อ. ความพอใจ ในเมณุน ไม่ได้มีแล้ว แก่เรา เพราะเห็น
 ซึ่งนางคันทหาด้วย ซึ่งนางอรดีด้วย ซึ่งนางราคาดด้วย
 แม่ อ. ความพอใจ ในเมณุน จักมีอย่างไรรื่นเทียว แก่เรา
 เพราะเห็น ซึ่งสรีระแห่งธิดา ของท่านนั้น อันเต็มแล้ว ด้วยมูตร
 และกริส อ. เรา ย่อมไม่ปรารถนา เพื่ออันถูกต้อง ซึ่งสรีระ
 แห่งธิดา ของท่านนี้ แม่ด้วยแท้ ดังนี้ ฯ

แปล โดยอรรถ

๒. พระศาสดา แม้ทรงบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย เพื่อประโยชน์แก่การเว้น
 การกระทำ การสั่งสมต่อไป ในเพราะเหตุนั้นแล้ว ก็แต่ว่า เมื่อจะทรงประกาศว่าพระเถระนั้น
 ไม่มีโทษ เพราะการกระทำการสั่งสมการเก็บอาหารนั้น พระเถระ อาศัยความเป็นผู้มีกนน้อย
 กระทำแล้ว ในเมื่อยังไม่ได้ทรงบัญญัติสิกขาบทไว้ เมื่อจะทรงสืบต่ออนุสนธิ แสดงธรรม
 ตรัสพระภาษานี้ว่า

ชนเหล่าใด ไม่มีการสั่งสม มีโภชนะอันกำหนดรู้แล้ว มีสุญญต-
 วิโมกข์ และอนิมิตตวิโมกข์เป็นอารมณ์ คติ ของชนเหล่านั้น
 ไปตามได้ยาก เหมือนคติของฝูงนก ในอากาศ ฉะนั้น ดังนี้ ฯ

บรรดาบทเหล่านั้น บทว่า สนฺนิจโย ความว่า การสั่งสมมี ๒ อย่าง คือ การสั่งสม
 กรรม ๑ การสั่งสมปัจจัย ๑ ในการสั่งสม ๒ อย่างนั้น กรรมที่เป็นกุศลและอกุศล ชื่อว่าการ
 สั่งสมกรรม ปัจจัย ๔ ชื่อว่าการสั่งสมปัจจัย ฯ ในการสั่งสม ๒ อย่างนั้น การสั่งสมปัจจัย
 ย่อมไม่มีแก่ภิกษุผู้อยู่ในวิหาร เก็บก้อนน้ำอ้อยไว้ก้อนหนึ่ง เนยใส ประมาณ ๔ ส่วน และ
 ข้าวสารทะนานหนึ่ง เกินกว่านั้นไป จึงเป็นการสั่งสมปัจจัย ชนเหล่าใด ไม่มีการสั่งสม ๒
 อย่างนี้ ฯ บทว่า ปริยฺญาตโภชนา คือ ผู้มีโภชนะอันกำหนดรู้แล้ว ด้วยปัญญา ๓ ฯ ก็การรู้
 โภชนะมีข้าวต้มเป็นต้น โดยความเป็นโภชนะมีข้าวต้ม ชื่อว่า ญาณปริยฺญาญา ส่วนการกำหนดรู้
 โภชนะ ด้วยอำนาจความสำคัญในอาหารว่าเป็นของปฏิกูล ชื่อว่า ตีรณปริยฺญาญา ญาณอันเป็น

เครื่องพราออกซึ่งความกำหนดด้วยอำนาจความพอใจในกวีฬการอาหาร ชื่อว่า ปหานปริญา
ชนเหล่าใด มีโภชนะอันกำหนดรู้แล้วด้วยปริญา ๓ เหล่านี้ ฯ แม้อัปณิหิตวิโมกข์ พระผู้มี
พระภาคเจ้าทรงถือเอาแล้วเหมือนกัน ในบาทพระคาถานี้ว่า สุญญโต อนิมิตฺโต จ ดังนี้ ฯ
(เพราะว่า บทเหล่านั้น แม้ทั้ง ๓ ก็เป็นชื่อแห่งพระนิพพานนั้นแหละ จริงอยู่ พระนิพพาน
ชื่อว่า เป็นธรรมชาติว่าง เพราะไม่มีราคะโทสะและโมหะ และพ้นแล้วจากราคะโทสะและ
โมหะเหล่านี้ เพราะเหตุนั้น พระนิพพานนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสว่า สุญญตวิโมกข์
พระนิพพาน ชื่อว่า เป็นธรรมชาติหาไม่มีไม่ได้ เพราะไม่มีนิมิตมีราคะเป็นต้น และพ้นแล้ว
จากนิมิตมีราคะเป็นต้น เหล่านั้น เพราะเหตุนั้น พระนิพพานนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสว่า
อนิมิตตวิโมกข์ อนึ่ง พระนิพพาน ชื่อว่า ไม่มีกิเลสเป็นเครื่องตั้งอยู่ เพราะไม่มีกิเลสเป็นเครื่อง
ตั้งอยู่มีราคะเป็นต้น และพ้นจากกิเลสเป็นเครื่องตั้งอยู่มีราคะเป็นต้นเหล่านั้น เพราะเหตุนั้น
พระนิพพานนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสว่า อัปปณิหิตวิโมกข์ วิโมกข์ ๓ อย่างนี้
เป็นอารมณ์ของชนเหล่าใด ผู้กระทำพระนิพพานนั้น ให้เป็นอารมณ์อยู่ ด้วยสามารถแห่งผล
สมบัติ ฯ) บาทพระคาถาว่า คติ เตสํ ทูรณฺวยา ความว่า คติ ของฝูงนก ตัวไปแล้ว ทางอากาศ
ไปตามได้ยาก คือ ใคร ๆ ไม่อาจจะรู้ได้ เพราะไม่เห็นที่ทิ้งรอยเท้าไว้ ชื่อฉันใด ชนเหล่าใด
ไม่มีการสั่งสม ๒ อย่างนี้ ผู้มีโภชนะอันกำหนดรู้แล้ว ด้วยปริญา ๓ อย่างเหล่านี้และผู้มี
วิโมกข์ มีประการอันกล่าวแล้วนี้เป็นอารมณ์ คติของชนเหล่านั้น ก็ฉันนั้นเหมือนกันไปตามได้
ยาก คือใคร ๆ ไม่อาจกำหนดได้ เพราะไม่ปรากฏการไปว่า ชนเหล่านั้นไปแล้วโดยส่วนชื่อนี้
บรรดาส่วนทั้ง ๕ คือ ภพ ๓ กำเนิน ๔ คติ ๕ วิญญานฐิติ ๗ สัตตาวาส ๘ ดังนี้ ฯ

เฉลย ประโยค ๑ - ๒
และเปรียญตรี ปีที่ ๑ - ๒

แปล มคธเป็นไทย
สอบ วันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๗

แปล โดยพยัญชนะ

๑. อตฺตสฺส (อุปติสฺสปริพพาชกสฺส) เอตทโหสิ อกาโล โข อิมํ ภิกขุ ปญฺหํ ปุจฺฉิตุํ
อนฺตรมรํ ปวิฏฺฐโ จ ปิณฺทาย จริตฺตํ ขนฺนุนานํ อิมํ ภิกขุํ ปิฏฺฐิโต ปิฏฺฐิโต อนฺนพฺนฺธเยยฺมํ อตฺถิเกหิ
อุปฺปลาตํ มกฺกนฺติ ฯ โส เถรํ ลทฺธฺปิณฺฑปาตํ อณฺณตฺรํ โอภาสํ กจฺจนฺตํ ทิสฺวา นิสิตฺตุ
กามตฺตจฺจสฺส ญตฺวา อตฺตโน ปริพฺพาชกปิรํ ปญฺญาเปตฺวา อทาสิ ฯ ภตฺตกิจฺจปริโยสานเปปิยส
อตฺตโน กุณฺณทิกาย อุกกํ อทาสิ ฯ เอวํ อาจริยวตฺตํ กตฺวา กตภตฺตกิจฺจเณ เถเรณ สทฺธิ
มรฺฐปฏฺธิสฺสณฺธารํ กตฺวา เอวมาห วิปฺปสฺสนฺนานิ โข เต อาวุโส อินฺทฺริยานิ ปริสุทฺทโ ช วิวญฺโณ
ปริโยทาโต กํสิ ตฺวํ อาวุโส อุกฺกิสฺส ปพฺพชฺชิตฺวา โก วา เต สตฺถา กสฺส วา ตฺวํ ฐมฺมํ โรเจสฺสิติ
ปุจฺฉิตฺวา เถโร จินฺตฺเตสิ อิมํ ปริพฺพาชกา นาม สาสนสฺส ปฏฺธิปทฺทกฺตา อิมสฺส สาสเน คมภีรตํ
ทสฺสเสสฺสสํมิตฺติ อตฺตโน นวกภาวํ ทสฺสเสนฺโต อาห อหํ โข อาวุโส นโว อจฺริปพฺพชฺชิตฺวา
อรุณากโต อิมํ ฐมฺมวินยํ น ตาว สกฺขิสฺสสํมิ วิตฺถาเรน ฐมฺมํ เทเสตฺตุนฺติ ฯ ปริพฺพาชโก อหํ
อุปติสฺสโ นาม ตฺวํ ขถาสตฺตติยา อปฺปํ วา พุทฺธํ วา วท เอตํ นยสฺเตน นยสฺสเสสน ปฏฺธิวิหฺมิตุํ
มยฺหํ ภาริตฺติ วตฺวา อาห

อปฺปํ วา พุทฺธํ วา ภาสสฺส

อตฺถญฺญเณว เม พุทฺธํ

อตฺถเณว เม อตฺถโ

กิ ภาหสิ พยญฺชนํ พุทฺธนฺติ

เอวํ วุตฺเต เถโร

เย ฐมฺมา เหตุปฺปภาวา

เตสํ เหตุํ ตถาคโต

เตสญฺจ โย นิโรธโ จ

เอวํวาทิ มหาสมฺมโนติ

กาถมาห ฯ

แปล โดยอรรถ

๒. สตถา คณรฎภัย จิโต ว ตัม เถรํ ทิสฺวา เอวเมว ภิกฺขุ เอวรูปวายํ อตฺตภาโว
 เณณปิณฺโท วีย มรีจิ วีย อุปฺปชฺชนภิชฺชนสฺภาโว เอวาติ วตฺวา อิมํ กถมาห

เณณูปมํ กายมิมํ วิทิตฺวา

มรีจิมฺมํ อภิสมฺพุชฺชาโน

เจตฺวาน มารสฺส ปปฺปฬกานิ

อทสฺสนํ มจฺจุราชสฺส กฺขเจติ ฯ

ตตถ เณณูปมนฺติ อิมํ เกสาทิสฺมฺหสฺสขาคํ กายํ อพฺลทฺพพฺลทอนทฺธนียตฺวา กาลิกตฺถเณน
 เณณปิณฺทสฺสริกฺขโกติ วิทิตฺวา มรีจิมฺมมนฺติ ยถา มรีจิ ทูเร จิตานํ รูปคตํ วีย กฺขหุปฺคา วีย โหติ
 สนฺติเก อุปฺกจฺจนฺตานํ ริดฺดา ตฺวจฺฉา อกฺขหุปฺคา สมฺปชฺชติ เอวํ ขณิกอิตฺตรปจฺจุปฺปฏฺฐานตฺถเณน
 อยํ กาโยปิ มรีจิมฺมโมติ อภิสมฺพุชฺชาโน พุชฺฌนฺโต ชานนฺโตติ อตฺโถ ฯ มารสฺส ปปฺปฬกานิ
 มารสฺส ปปฺปฬกสฺสขาทานิ เจตฺมิกานิ วฏฺฏานิ อริยมกฺเคน ฉินฺนทิตฺวา จินฺนาสโว ภิกฺขุ
 มจฺจุราชสฺส อทสฺสนํ อวิสยํ อมตํ มหานิพฺพานํ กฺขเจยฺยาติ ฯ

 ให้เวลา ๔ ชั่วโมงพัก กับ ๑๕ นาที

เฉลย ประโยค ๑ - ๒
และเปรียญตรี ปีที่ ๑ - ๒
แปล มคอเป็นไทย

แปล โดยพยัญชนะ

๑. ครั้งนั้น อ.ความปริวิตกนี้ว่า อ. กาลนี้ เป็นสมัยมิใช่กาลแล เพื่ออันถาม
ซึ่งปัญหา กะภิกษุนี้ ย่อมเป็น อ. ภิกษุนี้ เข้าไปแล้ว สู่ระหว่างแห่งเรือน ย่อมเที่ยวไป
เพื่อบิณฑะ กระทบหนอ อ.เรา แสวงหาอยู่ ซึ่งธรรมอันเป็นเหตุพ้น อันอันชน ท. ผู้มีความ
ต้องการ เข้าไปรู้แล้ว พึงติดตาม ซึ่งภิกษุนี้ ข้างหลัง ข้างหลัง ดังนี้ ได้มีแล้ว แก่ปริพพาชก
ชื่อว่าอุปติสสะนั้น ฯ อ. ปริพพาชก ชื่อว่าอุปติสสะนั้น เห็นแล้ว ซึ่งพระเถระ ผู้มีบิณฑบาต
อันได้แล้ว ผู้ไปอยู่ สู่โอกาส โอกาสใดโอกาสหนึ่งด้วย ทราบแล้วซึ่งความที่แห่งพระเถระนั้น
เป็นผู้ใคร่เพื่ออันนั่งด้วย ได้ตั้ง ซึ่งตั้งแห่งปริพพาชก ของตน ถวายแล้ว ฯ อ. ปริพพาชก
ชื่อว่าอุปติสสะนั้น ได้ถวายแล้ว ซึ่งน้ำ ในถักจัน ของตน แก่พระเถระนั้น แม้ในกาลอันเป็น
ที่สุดลงรอบแห่งกิจด้วยภัก ฯ อ. ปริพพาชก ชื่อว่าอุปติสสะนั้น ครั้นกระทำแล้ว ซึ่งวัตร
เพื่ออาจารย์ อย่างนี้ กระทำแล้ว ซึ่งการต้อนรับอันมีรสหวาน(อันจับใจ) กับด้วยพระเถระ
ผู้มีกิจด้วยภักอันกระทำแล้ว กล่าวแล้วอย่างนี้ ถามแล้วว่า ข้าแต่ท่านผู้มีอายุ อ. อินทริย์ ท.
ของท่าน ผ่องใสแล้วแล อ. สีแห่งผิว หมดจกรอบแล้ว ผุดผ่องรอบแล้ว ข้าแต่ท่านผู้มีอายุ
อ. ท่าน เป็นผู้บวชแล้ว เจาจะจง ซึ่งใคร ย่อมเป็น อ. ใคร เป็นครู ของท่าน ย่อมเป็นหรือ หรือว่า
อ. ท่าน ย่อมชอบใจ ซึ่งธรรมของใคร ดังนี้ ฯ อ. พระเถระ คิดแล้วว่า ชื่อ อ. ปริพพาชก ท.
เหล่านี้ เป็นปฏิบัตย์ ต่อพระศาสนาเป็นแล้ว ย่อมเป็น อ. เรา จักแสดง ซึ่งความที่แห่งธรรมใน
พระศาสนาเป็นสภาพลิกแก่ปริพพาชกนี้ ดังนี้ เมื่อจะแสดง ซึ่งความที่แห่งตนเป็นผู้ใหม่
กล่าวแล้วว่า ดูก่อนท่านผู้มีอายุ อ.เราแล เป็นผู้ใหม่ เป็นผู้บวชแล้วสิ้นกาลไม่นานน เป็นผู้
มาแล้วสู่พระธรรมและพระวินัยนี้ โดยกาลไม่นานน ย่อมเป็น อ.เรา จักไม่อาจ เพื่ออันแสดง
ซึ่งธรรม โดยพิสดาร ก่อน ดังนี้ ฯ อ. ปริพพาชก กล่าวแล้วว่า อ.เรา เป็นผู้ชื่อว่าอุปติสสะ

ย่อมเป็น อ. ท่าน จงกล่าว ซึ่งธรรม อันน้อยหรือ หรือว่า อันมากตามความสามารถอย่างไร
 อ. อันแทงตลอด ซึ่งธรรมนั้น ด้วยร้อยแห่งนัย ด้วยพันแห่งนัย เป็นภาระ ของเรา ย่อมเป็น
 ดังนี้ กล่าวแล้วว่า

อ. ท่าน จงกล่าว ซึ่งธรรม อันน้อยหรือ หรือว่าอันมาก

อ. ท่านจงกล่าว ซึ่งเนื้อความนั้นเทียว แก่เรา อ. ความ

ต้องการด้วยเนื้อความนั้นเทียว ย่อมมีแก่เรา อ. ท่าน

จักกระทำ ซึ่งพญัญชนะ ให้เป็นคำมาก ทำไม ดังนี้ ฯ

ครั้นเมื่อคำอย่างนี้ อันปริพพาชกนั้น กล่าวแล้ว อ. พระเถระ กล่าวแล้วซึ่งกาลว่า

อ. พระตถาคต ตรัสแล้ว ซึ่งเหตุแห่ง - อ. ธรรม ท.

เหล่าใดเป็นสภาพมีเหตุเป็นแดนเกิดก่อน ย่อมเป็น - ธรรม ท.

เหล่านั้นด้วย ซึ่งเหตุแห่ง - อ. ความดับแห่งธรรม ท.

เหล่านั้น ไค - ความดับนั้นด้วย อ. พระมหาสมณะเป็นผู้มีอันตรัส

อย่างนี้เป็นปกติ ย่อมเป็น ดังนี้ ฯ

แปล โดยอรรถ

๒. พระศาสดา ประทับยืนอยู่ที่ พระคันธกุฏินั้นแล ทอดพระเนตรเห็นพระเถระ
 นั้น จึงตรัสว่า อย่างนั้นแหละ ภิกษุ อัตภาพนี้ มีรูปอย่างนั้นแหละ มีการเกิดขึ้นและสลายไป
 เป็นสภาพแน่แท้ เหมือนก้อนฟองน้ำ เหมือนพยับแดด ดังนี้แล้ว จึงตรัสพระคาถานี้ว่า

ภิกษุ รู้แจ้งกายนี้ว่า เปรียบเหมือนฟองน้ำ ทราบชัดอยู่

ซึ่งกายนี้ว่า มีธรรมชาติเหมือนพยับแดด ตัดช่อดอกไม้

ทั้งหลายของมารแล้ว พึงถึงสถานที่มัจจุราชนั้นไม่ได้ ดังนี้ ฯ

บรรดาบทเหล่านั้น บทว่า เณฺยุปมํ เป็นต้น ความว่า รู้แจ้งกายนี้ คือที่นับว่า
 ประชุมอาการมีผมเป็นต้นว่า เป็นสภาพชื่อว่าเห็นสมด้วยก้อนฟองน้ำ เพราะอรรถว่าไม่มีกำลัง
 มีกำลังทรมาน ตั้งอยู่ได้ไม่นาน

และเป็นของชั่วคราว ๆ บทว่า มริจิมุมิ เป็นต้น ความว่า ทราบชัดอยู่ คือเข้าใจอยู่ ได้แก่วรรณที่
 พยับแดด เป็นคุณมีรูปร่างเป็นคุณเข้าถึงความเป็นของที่ควรถือเอาได้ แก่ชนทั้งหลาย ผู้อยู่
 ในที่ไกล เมื่อชนทั้งหลาย เข้าไปใกล้ เป็นของว่างเปล่า ถือเอาไม่ได้ ย่อมถึงพร้อม จันใด
 แม้กายนี้ ก็ฉนั้นนั้น ชื่อว่า มีธรรมดาเหมือนพยับแดด เพราะอรรถว่า เป็นไปชั่วขณะ และ
 ปราภุชวประเดี๋ยวนเดียว ๆ สองบทว่า มารสสุ ปุปุผกานิ เป็นต้น ความว่า ภิกษุ ตัณหวุญจะ
 อันเป็นไปในภูมิ ๓ กล่าวคือช่อดอกไม้ ของมาร ด้วยอริยมรรคแล้ว เป็นพระจินาสพ ฟังถึง
 สถานที่มัจจุราชเห็นไม่ได้ คือ สถานที่อันมิใช่วิสัย ของมัจจุราชได้แก่ อมตมหานิพพาน ดังนี้ ฯ

เฉลย ประโยค ๑ - ๒
และเปรียญตรี ปีที่ ๑ - ๒

แปล มคธเป็นไทย
สอบ วันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๘

แปล โดยพยัญชนะ

๑. อถ นั (เถร) สตถา ปฏิสนฺธาริ กตฺวา อาห สฺวโจ นุ โข เต สาริปุตฺต
อนฺเตวาสโกติ ฯ อาม ภนฺเต อติวีย สฺวโจ กิสมิณฺจ โทเส วุจฺจมานเป น กุทฺธปฺพุทฺติ ฯ
สาริปุตฺต เอวฺรูเป สทฺธิวหาริเก ลภฺมานโน กิตฺตเก คณฺเหยฺยาสีติ ฯ ภนฺเต พหุเกปิ
คณฺเหยฺยาเมวาคี ฯ

อเถกทิวสั ชมฺมสภายิ ภิกฺขุ ถถิ สมฺภูชาเปสฺสึ สาริปุตฺตตฺเถโร กิร กตฺถณฺณ กตฺเวทึ
กฏฺจฺจุภิกฺขวามตฺถํ อุปการิ สริตฺวา ทุกฺกตพฺรหฺมณฺณ ปพฺพาเชติ ราชตฺเถโรปิ โอวาทกฺขโม
โอวาทกฺขมเมว ลภีติ ฯ สตฺถา เตสํ ถถิ สุตฺวา น ภิกฺขเว อิทาเนว ปฺพุทฺเฬปิ สาริปุตฺโต กตฺถณฺณ
กตฺเวทึเขวาคี วตฺวา ตมตฺถํ ปกาเสตฺถุ

อลีนจิตฺตํ นิสุตฺยา

ปหฺภูชา มหฺตี จมฺ

โกสลํ เสนาสนตฺถุจฺจ

ชีวกุคฺคหํ อคาหิ

เอวํ นิสุตฺยสมฺปนฺโน

ภิกฺขุ อารทฺธวิริโย

ภาวยิ กุสลํ ชมฺมํ

โยคกฺขเมตฺถสฺส ปตฺติยา

ปาปฺเณ อนฺนปฺพุทฺเฬน

สพฺพสํโยชนกฺขยฺนฺติ

อิมสฺมิ ทฺวณิปาเต อลีนจิตฺตชาตกํ วิตฺถาเรตฺวา กเถสิ ฯ

แปล โดยอรรถ

๒. สตฺถา เขตฺวเน นิสินฺนโก ว เกน นฺ โข วิหารเน อชฺช มม ปุตุโต กสฺสโป
 วิหฺรติตี ทิพฺเพน จกฺขุณา อุปชาเรนฺโต สตฺถานํ จุตฺตปฺปาคํ โอโถเกนฺโต วิหฺรติตี ญตฺวา สตฺถานํ
 จุตฺตปฺปโต นาม พุทฺธสฺสวณฺเณนปิ อปริจฺฉินฺโน มาตุกฺขณิยํ ปฏิสนฺธิํ กเหตฺวา มาตาปิตโร
 อชานาเปตฺวา จวนกสตฺถานํ ปริจฺเจทํ กาคฺคํ น สกฺกา เต ชานิตฺตํ ตว อวิสโย อปฺปมคฺตโก ตว
 วิสโย สพฺพโส ปน จวนฺเต จ อุปฺปชฺชนฺเต จ ชานิตฺตํ ปสฺสิตฺตํ พุทฺธานเมว วิสโยติ วตฺวา
 โอภาสํ ฬริตฺวา สมฺมุเข นิสินฺโน วิย ญตฺวา อิมํ กาลมาห

ปมาทํ อุปฺปมาเทน

ยทา นฺหติ ปณฺหติโต

ปญฺญาปาสาทมารุห

อโสโก โสกีนี ปชํ

ปพฺพตฺถุโรว ภูมฺมฏฺเฐ

ธีโร พาเล อเวกฺขติตี ฯ

ตตฺถ นฺหติต ยถา นาม โปกฺขรณิํ ปวิสนฺตํ นโวทกํ ปฺราโณทกํ สงฺโฆเกตฺวา
 ตสฺสโสกาสํ อทตฺวา อตฺตโน มคฺตเกน ปลาชนฺตํ นฺหติ นีหฺรติ เอวเมว ปณฺหติโต อุปฺปมาทลฺกฺขณํ
 พฺรหฺมโต ปมาทสฺสโสกาสํ อทตฺวา ยทา อุปฺปมาทเวเคน ตํ นฺหติ นีหฺรติ อถ โส ปนฺนํปมาโท
 อจฺจุกคตฺถเนน ปริสฺสุทฺธํ ทิพฺพจกฺขุสงฺขาตํ ปญฺญาปาสาทํ ตสฺส อนฺุจฺจวิกํ ปฏิปทํ ปฺนฺเรนฺโต ตาย
 ปฏิปทา ย นิสฺเสณียา ปาสาทํ วิย อารุห ปหิณฺโสกลลตาย อโสโก อุปฺปหิณฺโสกลลตาย โส
 กีนี ปชํ สตฺตนิกา ย จวฺมานญจ อุปฺปชฺชวฺมานญจ ทิพฺพจกฺขุณา อเวกฺขติ ปสฺสตี ฯ ยถา ก็ ฯ
 ปพฺพตฺถุโรว ภูมฺมฏฺเฐติ ปพฺพตฺมฺทฺธนิฏฺฐิตโต ภูมฺมียํ จิตฺเต อปริปาสาเท วา จิตฺโต ปาสาททปริเวณ
 จิตฺเต อภิจฺเณน อเวกฺขติ ตถา โสปิ ธีโร ปณฺหติโต มหาจिณาสโว อสมฺมุจฺฉินฺนาวฏฺฐพิเช พาเล
 จวนฺเต จ อุปฺปชฺชนฺเต จ อภิจฺเณน อเวกฺขติตี ฯ

 ใช้เวลา ๔ ชั่วโมงกับ ๑๕ นาที

เฉลย ประโยค ๑ - ๒
และเปรียญตรี ปีที่ ๑ - ๒

แปล มคอเป็นไทย

แปล โดยพยัญชนะ

๑. ครั้งนั้น อ. พระศาสดา ทรงกระทำแล้ว ซึ่งปฏิสังขาร ตรัสแล้วว่า ลูกก่อน
สาริบุตร อ. อันเตวาสิก ของเธอ เป็นผู้อันบุคคลพึงว่าได้โดยง่ายหรือหนอแล ย่อมเป็น ดังนี้
กะพระเถระนั้น ๆ อ. พระเถระนั้น กราบทูลแล้วว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระเจ้าข้า อ. อันเตวาสิก
ของข้าพระองค์ เป็นผู้อันบุคคลพึงว่าได้โดยง่าย เกินเปรียบ ย่อมเป็น ครั้นเมื่อโทษอะไร ๆ
แม้อันข้าพระองค์ กล่าวอยู่ อ. อันเตวาสิกนั้นเป็นผู้เคยโกรธแล้ว ย่อมเป็น หามิได้ ดังนี้
อ. พระศาสดา ตรัสถามแล้วว่า ลูกก่อนสาริบุตร อ. เธอ เมื่อได้ซึ่งสัพพัตถิหาริก ท. ผู้มีรูปอย่างนี้
พึงรับ ซึ่งสัพพัตถิหาริก ท. มีประมาณเท่าไร ดังนี้ ๆ อ. พระเถระ กราบทูลแล้วว่า ข้าแต่พระองค์
ผู้เจริญ อ. ข้าพระองค์ พึงรับ ซึ่งสัพพัตถิหาริก ท. แม้มากนั้นเทียว ดังนี้ ๆ

ครั้งนั้น ในวันหนึ่ง อ. ภิกษุ ท. ยังวาจาเป็นเครื่องกล่าวว่าได้ยินว่า อ. พระเถระ
ผู้มีชื่อว่าสาริบุตร เป็นผู้กตัญญู เป็นผู้กตเวที เป็น ระลึกแล้ว ซึ่งอุปการะ อันมีภิกษาทัฬหี
หนึ่งเป็นประมาณ ยังพราหมณ์ ผู้ถึงแล้วซึ่งยาก ให้บวชแล้ว แม้อ. พระเถระผู้ชื่อว่าราธะ
เป็นผู้อดทนต่อโอวาท เป็น ได้แล้ว ซึ่งอาจารย์ผู้อดทนต่อโอวาทนั้นเทียว ดังนี้ ให้ตั้งขึ้นพร้อม
แล้ว ในโรงเป็นที่กล่าวกับเป็นที่แสดงซึ่งธรรม ๆ อ. พระศาสดา ทรงสดับแล้ว ซึ่งวาจาเป็น
เครื่องกล่าวของภิกษุ ท. เหล่านั้น ตรัสแล้วว่า ลูกก่อนภิกษุ ท. อ. สาริบุตร เป็นผู้กตัญญู
เป็นผู้กตเวที ย่อมเป็น ในกาลนี้นั้นเทียว หามิได้ อ. สาริบุตร เป็นผู้กตัญญู เป็นผู้กตเวที
นั้นเทียว ได้เป็นแล้ว แม้นในกาลก่อน ดังนี้ ตรัสแล้ว ซึ่งชาคกอันบัณฑิตกำหนดด้วยพระราชา
พระนามว่าอลินจิตตะ ในทุกนิบาตนี้ว่า

อ. เสนา หมูใหญ่ ไร่ร้างทั่วแล้ว เพราะอาศัยซึ่งพระราชากรมการ พระนาม
ว่าอลินจิตตะ ได้ยังช้างให้จับแล้ว ซึ่งพระราชาทรงพระนามว่าโกศล

ผู้ไม่ทรงยินดีพร้อมแล้ว ด้วยความเป็นแห่งพระราชอันเป็นของพระองค์
ให้จับเป็น อ. ภิกษุ ผู้ถึงพร้อมแล้ว ด้วยนิสสัย อย่างนี้ ผู้มีความเพียร
อันปรารถแล้ว ยังธรรมอันเป็นกุศล ให้เจริญอยู่ เพื่อการบรรลु ซึ่งธรรม
อันเป็นแดนเกษมจากโยคะ พึงบรรลุ ซึ่งธรรมอันเป็นที่สิ้นไป
แห่งสังโยชน์ทั้งปวงโดยลำดับ ดังนี้

ให้พิสดาร เพื่ออันประกาศ ซึ่งเนื้อความนั้น ๆ

แปล โดยอรธ

๒. พระศาสดา ประทับนั่ง ในพระเชตวันมหาวิหารนั้นแหละ ทรงใคร่ครวญ
ด้วยทิพยจักขุญาณว่า วันนี้ กัสสปะบุตรของเราอยู่ด้วยวิหารธรรม อะไรหนอแล ทรงทราบ
ว่ากัสสปะบุตรของเรากำลังตรวจดู การตายและการเกิด ของเหล่าสัตว์อยู่ แล้วตรัสว่า ธรรมดาว่า
การตายและการเกิด ของเหล่าสัตว์ แม้พุทธานุภาพ ก็ไม่กำหนดไว้ ใคร ๆ ไม่อาจจะทำการ
กำหนด เหล่าสัตว์ผู้ถือปฏิสนธิในท้องมารดาแล้วตายไป ไม่ให้มารดาบิคาารู้รู้ถึงสัตว์
เหล่านั้นไม่ใช่วิสัยของเธอ วิสัยของเขามีประมาณน้อย แต่ว่าการรู้การเห็นเหล่าสัตว์ ผู้ตายอยู่
และผู้เกิดอยู่ โดยประการทั้งปวงเป็นวิสัยของพระพุทธเจ้าทั้งหลายเท่านั้น ทรงแผ่พระโอภาสไป
เป็นประหนึ่งประทับนั่ง ณ ที่ตรงหน้า ตรัสพระคาถานี้ว่า

เมื่อใด บัณฑิต บรรเทา ความประมาทด้วยความไม่ประมาท

เมื่อนั้น บัณฑิตนั้นขึ้นสู่ปัญญาเพียงดังปราสาท เป็นผู้ไม่เศร้าโศก

ย่อมพิจารณาเห็น หมู่สัตว์ ผู้มีความเศร้าโศก นักปราชญ์

ย่อมพิจารณาเห็น พวกชนพาลเหมือนชนอยู่บนภูเขามองเห็น

พวกชนผู้อยู่บนอากาศนั้น ฉะนั้น ดังนี้ ฯ

บรรดาบทเหล่านั้น บทว่า นุทติ เป็นต้น ความว่า น้ำใหม่ที่ไหลเข้าสู่สระโบกขรณี ให้น้ำเก่า
กระลอกกระถ่อน ไม่ให้โอกาส น้ำเก่านั้น ย่อมจับ คือ ย่อมไล่ น้ำเก่านั้น ให้ไหลไป
โดยที่สุดของตน ชื่อฉันทใด บัณฑิต พอกพูน ลักษณะความไม่ประมาทอยู่ ไม่ให้โอกาสความ

ประมาท ซึ่งว่าย่อมบรรเทา คือย่อมนำออก ซึ่งความประมาทนั้นด้วยกำลังความไม่ประมาท
จันนั้นนั่นเทียว ในกาลใด ในกาลนั้น บัณฑิต บรรเทาความประมาทได้แล้ว บำเพ็ญปฏิบัติ
อันเหมาะสมแก่ปัญญาเพียงดังปราสาทนั้นอยู่ ชื่อว่า ขึ้นสู่ปัญญาเพียงดังปราสาท กล่าวคือ
ทิพยจักขุญาณ อันชื่อว่าบริสุทธิ์ เพราะอรรถสูงยิ่งด้วยปฏิพานั้นเหมือนบุคคล ขึ้นสู่ปราสาท
ด้วยบันได ฉะนั้น เป็นผู้ชื่อว่าไม่เศร้าโศก เพราะละลูกศรคือความเศร้าโศกได้แล้ว ย่อพิจารณา
เห็น คือ ย่อมมองเห็น ซึ่งหมู่สัตว์ คือ สัตตนิกายผู้ซึ่งมีความเศร้าโศก เพราะยังละลูกศรคือ
ความเศร้าโศกไม่ได้ ผู้ตายอยู่และเกิดอยู่ ด้วยทิพยจักขุญาณ ฯ ถ้ามว่า เปรียบเหมือนอะไร ฯ
ตอบว่า เปรียบเหมือนชนอยู่บนภูเขามองเห็นพวกชนอยู่บนภาคพื้น ฯ อธิบายว่า บุคคล
ผู้อยู่บนยอดภูเขา ย่อมมองเห็น พวกชนผู้อยู่บนภาคพื้นโดยไม่ยาก หรือบุคคลที่อยู่ที่ปราสาท
ชั้นบน ย่อมมองเห็นพวกชนซึ่งอยู่ที่บริเวณปราสาท โดยไม่ยาก จันใด นักปราชญ์ คือ บัณฑิต
ได้แก่ พระมหาจิณาสพเมื่อนั้น ก็ย่อม
พิจารณาเห็น พวกชนที่ถอนพิษแห่งวิญญะยังไม่ได้ ชื่อว่าพวกชนพาลผู้ตายอยู่และผู้เกิดอยู่
โดย ไม่ยาก จันนั้น ดังนี้ ฯ

เฉลย ประโยค ๑ - ๒
และเปรียญตรี ปีที่ ๑ - ๒

แปล มคธเป็นไทย
สอบ วันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๕

แปล โดยพยัญชนะ

๑. อถ นั (โจร) สา (เสฏฐิธิดา) ดิภขตุํ ปทกขิณํ กตฺวา จตุสฺส จาเนสฺส วนฺทิตฺวา
สามิ อิทํ เม ปจฺฉิมทสฺสนํ อิทานิ ตฺยหํ วา มม ทสฺสนํ มยฺหํ วา ตว ทสฺสนํ นตฺถิตี ปฺรโต จ
ปจฺจโต จ อาลึงฺกิตฺวา ปมตฺตํ หุตฺวา ปพฺพตฺนเต จิตํ ปิฏฺฐิปสฺเสสฺส จตฺวา เอเกน หตฺถेเนน ขนฺธ
คเหตฺวา เอเกน ปิฏฺฐิจกฺขาย คเหตฺวา ปพฺพตปฺปาเต ขิปี ฯ โส ปพฺพตฺกฺขจฺฉิยํ ปฏฺิหโต
ขณฺหาขณฺหา หุตฺวา ภูมียํ ปติ ฯ โจรปฺปาตมตฺถเก อธิวตฺถา เทวตา เตสํ ทฺวินฺนปี กิริยํ ทิสฺวา
ตสฺสา อิตฺถิยา สาธุการิ ทตฺวา อิมํ คาถมาห

น โส สพฺเพสฺส จาเนสฺส

ปฺริโส โหติ ปณฺชิตो

อิตฺถิปี ปณฺชิตา โหติ

ตตฺถ ตตฺถ วิกฺขณฺนาติ ฯ

แปล โดยอรรถ

๒. โสปี ปฺริโส ตตฺถเอว นิสินฺโน ตํ กถํ สุตฺวา ลทฺโธ เม พฺลวปฺปจฺจโยติ สตฺถาริ
อาห ภนฺเต รณฺหา ตาว อชฺช รตฺติยา ทิมฺภาโว ญาโต อหํ ปน ทิโย สยเมว โยชนสฺส
ทิมฺภาวํ อญฺญาสินฺนติ ฯ สตฺถา ทฺวินฺนมฺปี กถํ สํสนฺนเตวฺวา เอกจฺจสฺส รตฺติ ทิมฺา โหติ
เอกจฺจสฺส โยชนํ ทิมํ โหติ พาลสฺส ปน สํสาโร ทิโมติวตฺวา ฆมฺมํ เทเสนฺโต อิมํ คาถมาห

ทิมฺา ชาครโร รตฺติ

ทิมํ สนฺตสฺส โยชนํ

ทิโม พาลานํ สํสาโร

สทฺธมฺมํ อวิชานตฺนติ ฯ

ตตฺถ ทิมฺาติ รตฺติ นามสฺสา ติยามมตฺตาว ชาครนฺตสฺส ปน ทิมฺา โหติ ทิณฺณตฺติณฺณา
วีย หุตฺวา ขายติ ตสฺสา ทิมฺภาวํ อตฺตานํ มงฺกุณฺสงฺฆสฺส ภตฺตํ กตฺวา ยาว สุริยคุกฺกมนฺา

สมปริวตฺตํ เสมานो มหาสุสํโตปิ สุโฆชนํ ภุญฺชิตฺวา สิริสยเน สยमानो กามโกคิปี น ชานาติ
 สพุพรตฺตํ ปน ปธานํ ปทหนฺโต โยคาวจโร จ ฌมฺมกถํ กถณฺโต ฌมฺมกถิโก จ อาสนสมิเป
 นิสีทิตฺวา ฌมฺมํ สฺสนฺโต จ สีสโรคาทีหิ ผุฏฺโฐ วา หตฺถปาทจฺเจทาทีนํ ปตฺโต วา เวทนาภิกฺขุโต
 จ รตฺตํ มกฺกปฏิปนฺโน อหฺริโก จ ชานาติ ฯ โยชนนฺติ โยชนมฺปิ จตุกฺกาวุตฺมตฺตเมว สนฺตสฺส
 ปน กิลนฺตสฺส ทีฆํ โหติ ทุวิคฺชนํ ติณฺณํ วิย ขายติ ฯ สกฺลทิวสํ หิ มกฺกํ คนฺตฺวา กิลนฺโต
 ปฏิปธํ อากจฺจนฺตํ ทิสฺวา ปฺรโต คาโม กิวนฺทโรติ ปุจฺจิตฺวา โยชนนฺติ วุตฺเต โลกํ คนฺตฺวา
 อปรมฺปิ ปุจฺจิตฺวา เตนํปิ โยชนนฺติ วุตฺเต ปุน โลกํ คนฺตฺวา อปรํปิ ปุจฺจติ โสปิ โยชนนฺติ
 วทติ เต ปุจฺจติปุจฺจिता โยชนนฺติ วทนฺติ ทีฆํ วติทํ โยชนนฺติ เอกํ โยชนํ เทว ตินฺนํ โยชนานิ
 วิย มณฺยติ ฯ พาลานนฺติ อธิโลกปฺรโลกคฺคํ ปน อชานนฺตานํ พาลานํ สํสารวฏฺฏสฺส ปฺริยนฺตํ
 กาคฺคํ อสฺสโกนฺตานํ ยํ สตฺตคฺคํ สโฬสํ ปกฺกิกาทีเกทํ สทฺธมฺมํ ฌตฺวา สํสารสฺส อนนฺตํ กโรนฺติ ตํ
 สทฺธมฺมํ อวิชานนฺตํ สํสโร ทีโฆ นาม โหติ ฯ โส หิ อตฺตโน ฌมฺมตฺยาเยว ทีโฆ นาม ฯ
 วุตฺตมฺปิ เจตํ อนมตฺตโลคํ ภิกฺขเว สํสโร ปุพฺพวา โภคฺคํ น ปญฺญาตฺติ ฯ พาลานํ ปน ปฺริยนฺตํ
 กาคฺคํ อสฺสโกนฺตานํ อติทีโฆเอวาทิ ฯ

 ให้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที

เฉลย ประโยค ๑ - ๒
และเปรียญตรี ปีที่ ๑ - ๒

แปล มคอเป็นไทย
สอบ วันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๕

แปล โดยพยัญชนะ

๑. ครั้งนั้น อ. ธิดาแห่งเศรษฐินั้น กระทำแล้ว ซึ่งโจรนั้น ให้เป็น ประทักษิณ
สามครั้ง ไหว้แล้ว ในที่ ท. สี่ กล่าวแล้วว่า ข้าแต่ นาย อ. การเห็นนี้ เป็นการเห็นอันมี
ในภายหลัง ของดิฉัน ย่อมเป็น อ. การเห็น ซึ่งดิฉัน ของท่านหรือ หรือว่า อ. การเห็นซึ่งท่าน
ของดิฉัน ย่อมไม่มี ในกาลนี้ ดังนี้ สวมกอดแล้ว ข้างหน้าด้วย ข้างหลังด้วย ยืนอยู่แล้ว
ที่ข้างแห่งหลัง จับแล้ว ซึ่งโจรนั้น ผู้เป็นผู้ประมาทแล้ว เป็นผู้ยืนอยู่แล้วที่ ๆ สุดแห่งภูเขา ที่คอ
ด้วยมือข้างหนึ่ง จับแล้ว ที่รักแร้ข้างหลัง ด้วยมือข้างหนึ่ง ผลักไปแล้ว ในแหวงแห่งภูเขา ฯ
อ. โจรนั้น กระทบแล้ว ที่ท้องแห่งภูเขา เป็นท่อนและ ท่อนอันเจริญ เป็นตกแล้ว ที่พื้นดิน ฯ
อ. เทวดา ผู้อยู่ทับแล้ว บนยอดแห่งภูเขาอันเป็นที่ยังโจรให้ตกไป เห็นแล้วซึ่งกิริยา ของชน ท.
แม้อสอง เหล่านั้น ให้แล้วซึ่งอันกระทำ ซึ่งเสียวว่าสาธุ แก่หญิงนั้น กล่าวแล้ว ซึ่งกาลานี้ว่า

อ. บุรุษนั้น เป็นบัณฑิต ย่อมเป็น ในที่ ท. ทั้งปวง
หามิได้ แม้ อ. หญิง ผู้มีปัญญาเป็นเครื่องเห็นแจ้ง
เป็นบัณฑิต ย่อมเป็น ในที่ ท. เหล่านั้น ฯ ดังนี้ ฯ

แปล โดยอรรถ

๑. แมื่บุรุษนั้น นั่งอยู่ตรงนั้นนั้นแหละ ฟังถ้อยคำนั้นแล้ว ก็คิดว่าเราได้ปัจจัยสำคัญ
แล้ว จึงกราบทูลพระศาสดา ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ วันนี้ พระราชาทรงทราบว่ ราชริยาวนาน
ก่อน, ส่วนข้าพระองค์ได้ทราบว่ โยชนียัดขาวเองที่เดียว เมื่อวานนี้ ฯ พระศาสดาทรง
เทียบเคียงถ้อยคำของคนทั้ง ๒ แล้ว จึงตรัสว่ สำหรับบางคนราตรีเป็นเวลายาวนาน สำหรับ

บางคน โยชน์เป็นระยะยี่ดียว แต่สำหรับคนพาล สงสารเป็นสภาพยี่ดื้อ เมื่อทรงแสดงธรรม
จึงตรัสพระภาษินี้ว่า

สำหรับคนผู้ตื่นอยู่ ราตรี ยาวนาน สำหรับคนผู้

เมื่อยล้า โยชน์ยี่ดียว สำหรับพวกคนพาล ผู้ไม่รู้แจ้ง

พระสัทธรรม สงสาร ยี่ดื้อ ดังนี้ ฯ

บรรดาบทเหล่านั้น บทว่า ทิฆา เป็นต้น ความว่า ธรรมดาว่า ราตรีนี้ ก็มีเพียง ๓ ยาม เท่านั้น
แต่สำหรับคนผู้ตื่นอยู่ ราตรี เป็นเวลายาวนาน คือ ปรากฏ เป็นเหมือน ๒ เท้า ๓ เท้า, คนผู้
เกียจคร้านมาก ผู้นอนพลิกกลับไปกลับมา ทำตัวให้เป็นเหยื่อของหมู่เรือดจนพระอาทิตย์ ขึ้นก็ดี
คนผู้มักบริโภคกาม บริโภคโภชนาอย่างดีแล้ว นอนบนที่นอนอันมีสิริกิติ์ ย่อมไม่รู้วาระราตรินั้น
ยาวนาน ฝ่ายพระโยคาวจร ผู้ตั้งความเพียร ตลอดคืนยังรุ่งก็ดี พระธรรมกถึกผู้กล่าวธรรมกถา
ตลอดคืนยังรุ่งก็ดี คนผู้นั่งฟังธรรม อยู่ที่ใกล้อาสนะ ตลอดคืนยังรุ่งก็ดี คนผู้ถูกเวทนาครอบงำ
คือผู้ถูกรอคมีโรคในศีรษะ เป็นต้น ถูกต้อง หรือผู้ต้องกรรมกรมีตัดมือและเท้าเป็นต้นก็ดี
(คนผู้ถูกรอค มีโรคในศีรษะเป็นต้นถูกต้อง หรือคนผู้ต้องกรรมกรมีตัดมือและเท้าเป็นต้น ชื่อว่า
ผู้ถูกเวทนาครอบงำก็ดี) คนเดินทางไกล ผู้เดินทางตลอดคืน ก็ดี ย่อมรู้วาระราตรินั้นยาวนาน ฯ
บทว่า โยชน์ เป็นต้น ความว่า แม้โยชน์ก็มีเพียง ๔ คาบเท่านั้น แต่สำหรับผู้เมื่อยล้า
คือผู้เหน็ดเหนื่อยแล้ว เป็นระยะยี่ดียว คือ ปรากฏเป็นเหมือน ๒ เท้า ๓ เท้า ฯ จึงอยู่
คนเดินทางตลอดทั้งวัน เหน็ดเหนื่อยแล้ว เห็นคนเดินสวนทางมา จึงถามว่า หมู่บ้านข้างหน้า
ไกลเท่าไรเมื่อเขาบอกว่า โยชน์หนึ่ง เดินไปได้หน่อยหนึ่ง ก็ถามแม้อีกคนอื่นอีก แม้อีกคนนั้น
บอกว่า โยชน์หนึ่ง เดินไปอีกหน่อยหนึ่ง ก็ถามแม้อีกคนอื่นอีกถึงคนที่ถูกถามนั้น ก็บอกว่า
โยชน์หนึ่ง, คนที่ถูกถามแล้ว ๆ เหล่านั้น ต่างก็บอกว่าโยชน์หนึ่ง, คนที่เหน็ดเหนื่อยแล้วนั้นคิดว่า
โยชน์นี้ ยี่ดียวจริงหนอ ย่อมสำคัญ โยชน์หนึ่ง เหมือน ๒-๓ โยชน์ ฯ บทว่า พาลานี้ เป็นต้น
ความว่า แต่สำหรับพวกคนพาลผู้ไม่รู้ประโยชน์ในโลกนี้ และประโยชน์ในโลกหน้า คือ ผู้ไม่
อาจกระทำที่สุดแห่งสังสารวัฏชื่อว่าไม่รู้พระสัทธรรม อันต่างด้วยธรรมมีโพธิปักขิยธรรม
๓๗ ประการ เป็นต้น ที่พระอริยเจ้าทั้งหลาย รู้แล้วกระทำที่สุดแห่งสังสารได้, สงสาร
ย่อมชื่อว่าเป็นสภาพยี่ดื้อ ฯ จึงอยู่ สงสารนั้น ชื่อว่ายี่ดื้อ ตามธรรมดาของตนนั่นเอง ฯ

สมจริงดังพระดำรัสที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ว่า ภิกษุทั้งหลาย สงสารนี้ มีที่สุดเบื้องต้น
 ที่ใคร ๆ ตามรู้ไม่ได้ ที่สุดอันเป็นเบื้องต้น ย่อมไม่ปรากฏ ดังนี้ ฯ แต่สำหรับพวกคนพาล
 ผู้ไม่อาจกระทำที่สุดได้ สงสาร เป็นสภาพยึดเอื้อยงนักรแล ฯ

ประโยค ๑ - ๒
และ เปริยญตรี ปีที่ ๑ - ๒
แปล มคธเป็นไทย
สอบ วันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๐

แปล โดยพยัญชนะ

๑. สตฺถา มา ภิกฺขเว เอวํ อวจตุถ จตุลลกาโล อญฺญา ย สมนฺญา ย สุภา รมมณพฺพุโต
 วิหฺรติ ปปาตตณฺเณ จิตฺตพฺพลรฺกษสฺสทิสํ มยฺหํ ปน ปฺมุโต มหากาโล อสุภานุปสฺสึ วิหฺรติ
 มนเสลปพฺพุโต วิย อจฺโล วาติ วฏฺวา อีมา คาลาโย อภาสิ

สุภานุปสฺสึ วิหฺรนต์

อินฺทริเยสุ อสํวตํ

โกชนมฺหิ อมตฺตณฺณ

กุสึตํ หีนวิริยํ

ตํ เว ปสฺสหติ มาโร

วาโต รุกฺขํ พุพฺพลํ

อสุภานุปสฺสึ วิหฺรนต์

อินฺทริเยสุ สุตํวตํ

โกชนมฺหิ จ มตฺตณฺณ

สทฺธํ อารทฺธวิริยํ

ตํ เว นปฺปสฺสหติ มาโร

วาโต เสถวํ ปพฺพุตฺตนฺติ ฯ

ตตฺถ สุภานุปสฺสึนฺติ สุภํ อนุปสฺสณฺตํ อญฺญารมมณฺเณ มานสํ วิสฺสซเขตฺวา วิหฺรนต์ฺตนฺติ
 อตฺถโล ฯ โย หิ ปฺมุคฺคโล นิमितฺตคฺคฺคาหํ อนฺนพฺยณฺชนคฺคฺคาหํ คณฺหนฺโต วณฺโณ สุโก สณฺฐานํ สุภนฺติ
 คณฺหาติ อยํ สุภานุปสฺสึ นาม ตํ เอวํ สุภานุปสฺสึ วิหฺรนต์ํ ฯ อินฺทริเยสุติ จกฺขาทีสุ จสุ
 อินฺทริเยสุ ฯ อสํวตฺตนฺติ จกฺขุทวาราทินิ อรฺกษณฺตํ ฯ อมตฺตณฺณนฺติ ปรีเยสนมตฺตา ปฏิกฺคหณมตฺตา
 ปรีโกคมตฺตาติ อิมิสฺสา มตฺตาย อชานนฺโต โกชนมฺหิ อมตฺตณฺณ ฯ กุสึตฺตนฺติ กามพฺยาปาทวีสฺสา
 วิตกฺกวลิกตฺตาย กุสึตํ ฯ หีนวิริยนฺติ นิพฺพิริยํ จจุสุ อิริยาปถสุ วิริยกรณวิริหิตํ ฯ

แปลโดยอรรถ

๒. ปสหิติ อภิภาติ อชฺโฆตฺตรติ ฯ วาโต รุกขํ ทพฺพลนฺติ พลววาโต ฉินฺนตณฺเฑ
 ชาติ ทพฺพลรุกขํ วยิ ขถา หิ โส วาโต ตสฺส รุกฺขสฺส ปุพฺผผลปลฺลวาทินิปี ปาเตติ ขุทฺทกสาขาปี
 ภณฺชติ มหาสาขาปี ภณฺชติ สมฺมัลปี ตํ รุกขํ อุพฺพตฺเตตฺวา อุทฺธมฺมํ อโรสาขํ กตฺวา กจฺจติ
 เอวเมว เอวรูปํ ปุคฺคํ อนฺโต อุปฺปนฺโน กิเลสมาริ ปสหติ พลววาโต ทพฺพลรุกฺขสฺส
 ปุพฺผผลปลฺลวาทิปาตน์ วยิ ขุทฺทกานฺขุทฺทกปาตติอาปฺชชนฺปี กโรติ ขุทฺทกสาขาภณฺชนํ วยิ
 นิสฺสคฺคิยาทือปาตติอาปฺชชนฺปี กโรติ มหาสาขาภณฺชนํ วยิ เตรสสงฺฆาทิสฺสาปฺชชนฺปี กโรติ
 อุพฺพตฺเตตฺวา อุทฺธมฺมํ เหฏฺฐาสาขํ กตฺวา ปาตน์ วยิ ปาราชิกาปตติอาปฺชชนฺปี กโรติ
 สุวากฺขตฺตาสนา นีหริตฺวา กติปาเหเนว คิหิภาวํ ปาเปติ เอวรูปํ ปุคฺคํ กิเลสมาริ อตฺตโน
 วเส วตฺเตตฺติ อตฺโต ฯ

อสุภานุสฺสสินฺติ ทสฺสุ อสุเกสฺสุ อณฺณตฺร อสุภํ ปสฺสนตํ ปฏฺฏิกลมนฺสิกการิ ยุตฺตํ
 เกสฺส อสุภโต ปสฺสนตํ โลเมนเข ทนฺเต ตจฺจ วนฺณํ สมนฺจัน อสุภโต ปสฺสนตํ ฯ อินฺทริเยสฺส
 จสฺส อินฺทริเยสฺส ฯ สฺสํวตฺตุนฺติ นิमितฺตคฺคภาหาทิวิริหิตํ ปิหิตทวารํ ฯ อมตฺตณฺณดาปฺปฏิปกฺเขน
 โภชนมฺหิ จ มตฺตณฺณ ฯ สทฺธุนฺติ กมฺมสฺส เจว ผลสฺส จ สทฺทหนฺนลกฺขณาย โลกิยสทฺธาย เจว
 ติสฺส วตฺตฺตฺส อเวจฺจปฺปสาทสงฺฆาตาย โลกุตฺตรสทฺธาย จ สมฺนฺนาคตํ ฯ อารทฺธวิริยฺยนฺติ
 ปคฺคหิตวิริยํ ปริปฺณฺณวิริยํ ฯ ตํ เวติ ตํ เอวรูปํ ปุคฺคํ ฯ ขถา ทพฺพลวาโต สณฺนิกํ ปหรนฺโต
 เอกมฺนํ เสถ จาเลตฺน สกฺโกติ ตถา อพฺภนฺตเร อุปฺปชฺชมาโนปี ทพฺพลกิเลสมาริ นปฺปสหติ
 โขเกตุ กมฺเปตฺ จาเลตฺ น สกฺโกตฺติ อตฺโต ฯ

 ใช้เวลา ๔ ชั่วโมงกับ ๑๕ นาที

เฉลยประโยค ๑ - ๒

และ เปรียญตรี ปีที่ ๑ - ๒

แปล มคธเป็นไทย

สอบ วันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๐

แปล โดยพยัญชนะ

๑. อ. พระศาสดา ตรัสแล้วว่า ดูก่อนภิกษุ ท. อ. เธอ ท. อย่างนี้ได้กล่าวแล้ว อย่างนี้
 อ. ภิกษุชื่อว่าจุลกาล ลูกขึ้นแล้ว ลูกขึ้นพร้อมแล้ว เป็นผู้มากด้วยอารมณ์ว่างาม เป็น ย่อมอยู่,
 อ. ภิกษุชื่อว่าจุลกาลนั้น เป็นผู้เช่นกับด้วยต้นไม้มีกำลังอันโทษประทุษร้าย อันตั้งอยู่แล้ว
 ที่ริมแห่งเหว ย่อมเป็น, ส่วนว่า อ. ภิกษุชื่อว่ามหากาล ผู้เป็นบุตรของเรา เป็นผู้ตามเห็น
 ซึ่งอารมณ์ว่าไม่งามโดยปกติ เป็น ย่อมอยู่, อ. ภิกษุชื่อว่ามหากาลนั้น เป็นผู้มีความหวั่นไหว
 หามิได้เที่ยว ย่อมเป็น, ราวกะ อ. ภูเขาอันประกอบแล้วด้วยศิลาเป็นแห่งที่บ ดั่งนี้ ได้ตรัสแล้ว
 ซึ่งพระคาถา ท. เหล่านี้ว่า

อ. มาร ย่อมรังควาน ซึ่งบุคคลนั้นแล ผู้ตามเห็นซึ่งอารมณ์
 ว่างามโดยปกติ อยู่อยู่ ผู้ไม่สำรวมแล้วในอินทรีย์ ท. ผู้ไม่รู้
 ซึ่งประมาณ ในโภชนะ ผู้เกียจคร้านแล้ว ผู้มีความเพียร
 อันทราม เพียงดั่ง อ. ลม รังควานอยู่ ซึ่งต้นไม้อันมีกำลังอันโทษ
 ประทุษร้ายแล้ว อ. มาร ย่อมไม่รังควาน ซึ่งบุคคลนั้นแล
 ผู้ตามเห็นซึ่งอารมณ์ว่าไม่งามโดยปกติอยู่อยู่ด้วย ผู้สำรวมดีแล้ว
 ในอินทรีย์ ท. ด้วย ผู้รู้ซึ่งประมาณในโภชนะด้วย ผู้มีศรัทธาด้วย
 ผู้มีความเพียรอันปรารภแล้วด้วย เพียงดั่ง อ. ลม ไม่รังควานอยู่
 ซึ่งภูเขาอันประกอบแล้วด้วยศิลา ดั่งนี้ ฯ

อ. อรรถว่า ผู้ตามเห็นอยู่ ซึ่งอารมณ์ว่างาม ดั่งนี้ ในบท ท. เหล่านี้หนน
 แห่งบทว่า สุกานุปสฺสึ ดั่งนี้ อ. อธิบายว่า ผู้สละแล้วซึ่งใจ ในอารมณ์อันบุคคลปรารถนา

แล้ว อยู่อยู่ ดังนี้ ฯ จริงอยู่ อ.บุคคลใด เมื่อถือ ถือโดยนิमित ถือโดยอนุพยัญชนะ ย่อมถือว่า
อ. วรรณะ เป็นของงาม ย่อมเป็น ดังนี้ ย่อมถือว่า อ.ทรวคทรง เป็นของงาม ย่อมเป็น ดังนี้
อ.บุคคลนี้ ชื่อว่า เป็นผู้ตามเห็นซึ่งอารมณ์ว่างามโดยปกติ ย่อมเป็น, ซึ่งบุคคลนั้น ผู้ตามเห็น
ซึ่งอารมณ์ว่างามโดยปกติ อยู่อยู่ อย่างนี้ ฯ อ.อรรถว่า ในอินทริย์ ท. หก มีจักขุเป็นต้น ดังนี้
แห่งบทว่า อินทริเยสุ ดังนี้ ฯ อ.อรรถว่า ผู้ไม่รักษาอยู่ซึ่งทวาร ท. มีทวารคือจักขุเป็นต้น ดังนี้
แห่งบทว่า อสํวตฺติ ดังนี้ ฯ อ. อรรถว่า ชื่อว่าผู้ไม่รู้ซึ่งประมาณ ในโภชนะ เพราะความไม่รู้
ซึ่งประมาณนี้ คือ อ. ประมาณในการแสวงหา อ. ประมาณในการรับ อ. ประมาณในการบริโภค
ดังนี้ แห่งบทว่า อมตฺตณฺณุ ดังนี้ ฯ อ. อรรถว่า ชื่อว่าผู้เกียจคร้านแล้ว เพราะความที่แห่งตน
เป็นผู้เป็นไปแล้วในอำนาจแห่งกามวิตกและพยาบาทวิตกและวิหิงสาวิตก ดังนี้ แห่งบทว่า กุสํติ
ดังนี้ ฯ อ. อรรถว่า ผู้มีความเพียรอันออกแล้ว คือว่า ผู้เว้นแล้วจากการกระทำซึ่งความเพียร
ในอิริยาบถ ท. สี่ ดังนี้ แห่งบทว่า หินวิริยํ ดังนี้ ฯ

แปล โดยอรรถ

๒. บทว่า ปสทฺธิ ได้แก่ ครอบงำ คือ ย่ำยี ฯ บาทพระคาถาว่า วาโต รุกขํ พุพฺพลํ
ความว่า เหมือนลมมีกำลังแรงพัดต้นไม้ที่มีกำลังไม่แข็งแรงซึ่งเกิดอยู่ที่ริมเหวชัน, อธิบายว่า
เหมือนอย่างว่า ลมนั้น พัดดอกผลและใบอ่อนเป็นต้น ของต้นไม้ นั้น ให้ร่วงลงบ้าง หักกิ่งเล็ก ๆ
บ้าง หักกิ่งใหญ่ ๆ บ้าง พัดถอนต้นไม้ทั้งรากขึ้น ทำให้รากอยู่ข้างบน ให้กิ่งอยู่ข้างล่าง
ไปบ้าง ฉะนั้น ก็เลสมารที่เกิดขึ้นภายใน ย่อมรังควานบุคคลเห็นปานนั้น ฉะนั้นเหมือนกัน คือ
ทำให้ต้องอาบัติเล็ก ๆ น้อย ๆ เหมือนลมมีกำลังแรงพัดดอกผลและใบอ่อนเป็นต้น ของต้นไม้
ที่ไม่แข็งแรง ให้ร่วงลงบ้าง ทำให้ต้องอาบัตินิสสัคคิยะเป็นต้น เหมือนลมมีกำลังแรงพัดกิ่งไม้
เล็ก ๆ หักบ้าง, ทำให้ต้องอาบัติสังฆาติเสส ๑๓ เหมือนลมมีกำลังแรง พัดกิ่งไม้ใหญ่ ๆ หักบ้าง,
ทำให้ต้องอาบัติปาราชิก นำออกจากพระศาสนาที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ดีแล้ว ทำให้ถึง
ความเป็นคฤหัสถ์โดย ๒ - ๓ วันเท่านั้น เหมือนลมมีกำลังแรง พัดถอนต้นไม้ให้โค่นลงทำให้
รากอยู่ข้างบน ให้กิ่งอยู่ข้างล่างบ้าง, ก็เลสมาร ยังบุคคลเห็นปานนั้น ให้เป็นไปในอำนาจของตน
ดังนี้ ฯ

บทว่า อสุภานุปัสสั ความว่า ผู้เห็นอารมณ์ว่าไม่งามอย่างใดอย่างหนึ่ง บรรดา
อารมณ์ไม่งาม ๑๐ อย่าง คือ ประกอบในการกระทำไว้ในใจโดยความเป็นของน่าเกลียด ได้แก่
เห็นผม โดยความเป็นของไม่งาม เห็นขน เล็บ ฟัน หนัง วรรณะ ทรวดทรง โดยความเป็นของ
ไม่งาม ฯ บทว่า อินฺทฺริเยสุ ได้แก่ ในอินฺทฺริย์ ๖ ฯ บทว่า สฺสํวตฺตํ ได้แก่ ผู้เว้นจากการถือ
โดยนิमितเป็นต้น คือ ผู้ปิดทวารแล้ว ฯ และผู้รู้จักประมาณในโภชนะ โดยตรงกันข้ามกับความ
เป็นผู้ไม่รู้จักประมาณ ฯ บทว่า สทฺธํ ความว่า ผู้ประกอบด้วยโลกียศรัทธา มีการเชื่อกรรมและ
ผลของกรรมเป็นลักษณะ และด้วยโลกุตตรศรัทธา กล่าวคือ ความเลื่อมใสอันดังลงใน
พระรัตนตรัย ฯ บทว่า อารทฺธวิริยํ ได้แก่ ผู้ประคองความเพียร คือ ผู้มีความเพียรเต็มที่ ฯ
บทว่า ตํเว ได้แก่ บุคคลนั้น คือ ผู้เห็นปานนั้น ฯ อธิบายว่า ลมมีกำลังอ่อน พัดเบา ๆ ย่อมไม่
อาจจะให้ภูเขาหินอันเป็นแท่งทึบ ห้วนไหวได้ ฉะนั้นใด กิเลสสมาร ที่มีกำลังทราม แม้เกิดขึ้นใน
ภายใน ย่อมรั้งคานบุคคลนั้นไม่ได้ คือ ไม่อาจให้ห้วนไหว สะเทือน คลอนแคลนได้ ฉะนั้น
ดังนี้ ฯ

พระกวีวงศ์ อาภากรโ วัดชนะสงคราม

แปล

สนามหลวงแผนกบาลี

ตรวจแก้

ประโยค ๑ - ๒

แปล มคธเป็นไทย

สอบ วันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๒๑

แปล โดยพยัญชนะ

๑. วิหฺงฺกโก มยฺหํ อยฺยโก อิทานิ อากมฺมสุตฺตํ อากมฺมาโนว นิสฺสํ ตสฺมี
อติจฺราชนฺเต สเร วิจฺฉินาเปตฺวา ทีปาลเณน ปุริสพฺภนฺตรานิปี โอลเณตฺวา อทิสฺวา คโต
ภวิสฺสํตติ ปกฺกามิฯ โส รตฺติภาเค อจฺจวตฺติ ปตฺวา ขนฺธาวารํ นิเวเสสิฯ เอกจฺเจ อนฺโตนทึยฺ
วาลิกาปฺลเณ นิปฺชชฺสี เอกจฺเจ พหิ ธเล อนฺโต นิปฺนฺเนสุปี ปุพฺเพ อกตปาปกมฺมา อตฺถิ พหิ
นิปฺนฺเนสุปี ปุพฺเพ กตปาปกมฺมา อตฺถิ เตสํ นิปฺนฺนฺนฺจฺฉานเณสุ กิปปลฺลิกา อฏฺฐหีสฺสุฯ เต มยฺหํ
นิปฺนฺนฺนฺจฺฉานเณ กิปปลฺลิกา มยฺหํ นิปฺนฺนฺนฺจฺฉานเณ กิปปลฺลิกาคิ อฏฺฐหิตฺวา อกตปาปกมฺมา อุตฺตริตฺวา
ธเล นิปฺชชฺสี กตปาปกมฺมา โอตฺริตฺวา วาลิกาปฺลเณ นิปฺชชฺสีฯ ตสฺมี ขณฺเณ มหาเมโฆ อฏฺฐหิตฺวา
พฺนกรกฺวสฺสํ วสฺสํฯ นทฺธิยา โอลเณ อากนฺตฺวา วิหฺงฺกมฺ สทฺธิ ปริสาช สมฺมทฺทเมว ปาเปสิฯ
สพฺเพ ตตฺถ มจฺจนฺจฺฉนฺนปฺกฺกขา อเหตุฯ

มหาชนฺโณ กถํ สมฺมจฺฉาเปสิ สากิยานํ มรณํ อยฺยตฺตํ เวนฺนนาม โกฏฺเณตฺวา โกฏฺเณตฺวา
สากิยา มาเรตฺพพาติ อนฺจฺฉนฺนวิกเมตฺตนฺติฯ สตฺถา ตํ กถํ สุตฺวา ภิกฺขเว อิมสฺมี อตฺตภาเว กิณฺจาปี
สากิยานํ เวนํ มรณํ อยฺยตฺตํ ปุพฺเพ กตปาปกมฺมวเสน ปน ยุตฺตเมว เอเตหิ ลทฺธนฺติ อาหฯ กิ
ปน ภนฺเต เอเต ปุพฺเพ อภิสฺสูติฯ ปุพฺเพ เอกโต หุตฺวา นทฺธิ วิสํ ปกฺกจิปฺปิสฺสูติฯ

แปล โดยอรรถ

๒. สตฺถา อากนฺตฺวา กาย นฺตฺถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนฺนิสินฺนาติ ปุจฺฉิตฺวา
อิมาย นามาคิ วุตฺเต ภิกฺขเว อิมสํ สตฺถานํ มโนเรถ มตฺถกํ อปฺปตฺเตเอว มจฺจฺจฺฉาชา สุตฺตํ คามํ
อชฺโฆตฺถนฺโต มโหโฆ วิชฺชิตฺติณฺทริยํ จินฺนทิตฺวา จตฺราปายสมฺมทฺเท นิมฺมุชฺชาเปตฺติ วตฺวา
อิมํ กถมาห

ปุปฺพานิ เหว ปจันนุตฺ

พฺยาสตุตฺตมนสํ นรํ

สุตฺตํ คามํ มโหโฆว

มจฺจุ อาทาย กจฺจนตฺติ ๑

ตตฺถ พฺยาสตุตฺตมนสํ นรนฺติ สมฺปตฺเต วา อสมฺปตฺเต วา ลกฺขณานสํ ๑ อิทํ วุตฺตํ
โหติ ยถา มาลาการํ ปุปฺพารามํ ปวิสิตฺวา ปุปฺพานิ ปจฺจิสฺสามิตี ตโต ปุปฺพานิ อคฺคเหตฺวา
อณฺณมณฺณํ วา กจฺจํ ปฏฺฐเนฺนโต สกเล ปุปฺพารามे มนํ เปเสสิ อิโต จ ปุปฺพานิ ปจฺจิสฺสามิตี
ตโต ปุปฺพานิ อคฺคเหตฺวา อณฺณตฺถ มนํ เปเสติ ตเมว กจฺจํ ปจฺจิสฺสามิโต ปมาทํ อาปชฺชติ เอวเมว
เอกจฺจุ ปุปฺพารามสทิสํ ปณฺจกามาณมฺหํ อิธริตฺวา มโนรมํ รูปํ ลกฺขิตฺวา มโนรมานํ
สทฺทกฺขนฺธโรโฏฐพฺพานํ อณฺณตฺรํ ปฏฺฐเนติ เตสุ วา อณฺณตฺรํ ลกฺขิตฺวา อณฺณตฺรํ ปฏฺฐเนติ รูปเมว
วา ลกฺขิตฺวา อณฺณตฺรํ ปฏฺฐเนนโต ตเมว อสฺสาเทติ สทฺทาทีสุ วา อณฺณตฺรํ ๑ เอเสว นโย
โคมฺหิสทาสีทาสเขตฺตวตฺตคามนิกมชนปทาทีสุ ปพฺพชิตานมฺปิ ปรีเวณวิหารปตฺตจิวราทีสุติ
เอวํ ปณฺจกามาณสงฺฆาตานิ ปุปฺพานิเอว ปจฺจิสฺสามิ สมฺปตฺเต วา อสมฺปตฺเต วา กามกฺุณ
พฺยาสตุตฺตมนสํ นรํ ๑

สุตฺตํ คามนฺติ คามสฺส เภหิภคฺติอาทินํ สุปนฺนเสณ สุปนํ นาม นตฺถิ สุตฺตานํ ปน
สุตฺตปฺปมตฺตํ อุปาทาย สุตฺโต นาม โหติ เอวํ สุตฺตํ คามํ เทว ตีณิ โยชนานิ อายตคฺมภีโร
มโหโฆว มจฺจุ อาทาย กจฺจติ ยถา โส มโหโฆ อิธปรีสโคมฺหิสกฺกุกฺกาทิสฺส กณฺจิ อนนฺตเสตฺตวา
สพฺพนฺตํ คามํ สมฺมทํ ปาเปตฺวา มจฺจนกจฺจนปภกฺขํ กโรติ เอวเมว พฺยาสตุตฺตมนสํ นรํ มรณมจฺจุ
อาทาย จีวิตฺตนิทฺริยมสฺส จินฺนิตฺตวา จตฺตราปายสมฺมทเท นิมฺมุชฺชาเปตฺติ ๑

ให้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที

เจตย ประโยค ๑ - ๒

แปล มคอไทย

สอบ วันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๒๑

แปล โดยพยัญชนะ

๑. อ.พระวิฑูทกะ ประทับนั่งแล้ว ยังกาลให้มาอยู่เที่ยว ด้วยทรงดำริว่า
 อ.พระเจ้าตา ของเรา จักเสด็จมา ในกาลนี้ ดังนี้ ครั้นเมื่อเจ้าสากยะพระนามว่ามหานามนั้น
 ประพฤติชั่วเกินอยู่ ยังราชบุรุษ ท. ให้คั้นแล้ว ในสระ ตรวดดูแล้ว แม้ซึ่งภายใน แห่งบุรุษ ท.
 ด้วยแสงสว่างแห่งประทีป ไม่ทรงเห็นแล้ว เสด็จหลีกไปแล้ว ด้วยทรงดำริว่า อ. พระเจ้าตา
 ของเรา จักเป็นผู้เสด็จไปแล้ว จักเป็น ดังนี้ ฯ อ.พระเจ้าวิฑูทกะนั้น เสด็จถึงแล้วซึ่งแม่น้ำ
 ชื่อว่าอจิรวดี ในกาลอันเป็นส่วนแห่งราตรี ยังราชบุรุษ ท. ให้ตั้งแล้ว ซึ่งสถานที่เป็นที่กั้น
 ด้วยท่อนไม้ ฯ อ. ชน ท. บางพวก นอนแล้วบนเนินแห่งทราย ในภายในแห่งแม่น้ำ, อ.ชน ท.
 บางพวก นอนแล้วบนบก ในภายนอก, ในชน ท. แม้ผู้นอนแล้วในภายในหนา อ.ชน ท.
 ผู้มีกรรมอันเป็นบาปอันไม่กระทำแล้ว ในกาลก่อน มีอยู่, ในชน ท. แม้ผู้นอนแล้วในภายนอกหนา
 อ. ชน ท. ผู้มีกรรมอันเป็นบาปอันกระทำแล้ว ในกาลก่อน มีอยู่, อ. มคแดง ท. ตั้งขึ้นแล้ว ในที่
 แห่งชน ท. เหล่านั้น นอนแล้ว ท. ฯ อ.ชน ท. เหล่านั้น กล่าวแล้วว่า อ.มคแดง ท. ตั้งขึ้นแล้ว
 ในที่แห่งเรานอนแล้ว อ. มคแดง ท. ตั้งขึ้นแล้ว ในที่แห่งเรานอนแล้ว ดังนี้ ลูกขึ้นแล้ว, อ.ชน ท.
 ผู้มีกรรมอันเป็นบาปอันไม่กระทำแล้ว ข้ามขึ้นแล้ว นอนแล้ว บนบก, อ. ชน ท. ผู้มีกรรมอัน
 เป็นบาปอันกระทำแล้ว ข้ามลงแล้ว นอนแล้วบนเนินแห่งทราย ฯ ในขณะนั้น อ. เมฆใหญ่
 ตั้งขึ้นแล้ว ยังฝนอันบุคคลพึงจับได้ด้วยมืออันกระทำโดยความเป็นก้อน ให้ตกแล้ว ฯ อ. ห้วงน้ำ
 แห่งแม่น้ำ ไหลมาแล้ว ยังพระเจ้าวิฑูทกะ กับด้วยบริษัท ให้ถึงแล้ว ซึ่งสมุทรนั้นเที่ยว ฯ
 อ. ชน ท. ทั้งปวง เป็นเหยื่อของปลาและเต่า ในสมุทรมัน ได้เป็นแล้ว ฯ

อ. มหาชน ยังวาจาเป็นเครื่องกล่าวว่า อ.ความตาย แห่งเจ้าสากยะ ท. ไม่สมควร
 แล้ว, อ.เจ้าสากยะ ท. อันพระเจ้าวิฑูทกะ ยังราชบุรุษ ท. ให้ทุบแล้ว ให้ทุบแล้ว พึงให้ตาย

ชื่ออย่างนี้ เพราะเหตุนั้น อ. ความตาย นั้น เป็นความตายสมควร ย่อมเป็น ดังนี้ ให้ตั้งขึ้นพร้อมแล้ว ฯ อ. พระศาสดา ทรงสดับแล้ว ซึ่งวาจาเป็นเครื่องกล่าวนั้น ตรัสแล้วว่า ดูก่อนภิกษุ ท. อ. ความตายอย่างนี้แห่งเจ้าสาकยะ ท. ไม่สมควรแล้ว ในอรรถภาพนี้ แม้โดยแท้ ถึงอย่างนี้ อ. ความตาย อันสมควรแล้ว ด้วยสามารถแห่งกรรมอันเป็นบาปอันเจ้าสาकยะ ท. กระทำแล้ว ในกาลก่อนนั้นเทียว อันเจ้าสาकยะ ท. เหล่านี้ ได้แล้ว ดังนี้ ฯ อ. ภิกษุ ท. พุทธถามแล้วว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ก็ อ. เจ้าสาकยะ ท. เหล่านั้น ได้กระทำแล้ว ซึ่งกรรมอะไร ในกาลก่อน ดังนี้ ฯ อ. พระศาสดา ตรัสแล้วว่า อ. เจ้าสาकยะ ท. เหล่านั้น เป็น โดยความเป็นอันเดียวกัน ใส่แล้ว ซึ่งยาพิษในแม่น้ำ ในกาลก่อน ดังนี้ ฯ

แปล โดยอรรถ

๒. พระศาสดา เสด็จมา ตรัสถามว่า ภิกษุทั้งหลาย บัดนี้ พวกเรานั่งประชุมกันด้วยเรื่องอะไรหนอ ? เมื่อภิกษุเหล่านั้นกราบทูลว่า ด้วยเรื่องชื่อนี้ จึงตรัสว่า ภิกษุทั้งหลาย เมื่อมโนรถของสัตว์เหล่านี้ ยังไม่ถึงที่สุดนั้นเทียว มัจจุราชตัดชีวิตินทรีย์ แล้วให้จมลงในสมุทร คืออบาย ๔ คล้ายห้วงน้ำใหญ่ท่วมทับบ้านที่หลับแล้ว ฉะนั้น ดังนี้แล้ว จึงตรัสพระคาถานี้ว่า

มัจจุราช ย่อมพานรชน ผู้เลือกเก็บดอกไม้ทั้งหลายนั้นเทียว

ผู้มีใจซ่องแล้วในอารมณ์ต่าง ๆ ไป คล้ายห้วงน้ำใหญ่พัดพาบ้าน

ที่หลับแล้วไป ฉะนั้น ดังนี้ ฯ

บรรดาบทเหล่านั้น บทพระคาถาว่า พุยาสดมฺมณฺสี นร ความว่า ผู้มีใจซ่องแล้ว ในอารมณ์อันถึงพร้อมแล้ว หรือ อันไม่ถึงพร้อมแล้ว ฯ มีพระราชดำรัสที่พระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสไว้ดังนี้ว่า นายมาลาการ เข้าไปสวนดอกไม้ คิดว่า เราจักเก็บดอกไม้ แล้วไม่เก็บเอาดอกไม้ จากสวนดอกไม้ นั้น หรือว่า ปรารณาก่ออื่น ๆ อยู่ ชื่อว่าส่งใจไปในสวนดอกไม้ทั้งสิ้น อนึ่ง คิดว่า เราจักเก็บดอกไม้ จากกอนี้ แล้วไม่เก็บดอกไม้ จากกอนั้น ส่งใจไปในกอนอื่นอยู่ กำลังเลือกเก็บดอกไม้ นั้นนั่นเอง ชื่อว่า ย่อมถึงความประมาท หลันใด, นรชนบางคน ก็ฉันทัน เหมือนกัน หยั่งลงสู่ท่ามกลางกามคุณ ๕ เช่นกับสวนดอกไม้ ได้รูปอันน่ารื่นรมย์ใจแล้ว ก็ยังปรารณา บรรดาเสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ อันน่ารื่นรมย์ใจอย่างใดอย่างหนึ่ง, หรือได้บรรดา

อารมณ์มีเสียงเป็นต้นเหล่านั้น อารมณ์อย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว ยังปรารถนาอารมณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือได้รูปนั้นแหละ แล้วยังปรารถนารูปอย่างใดอย่างหนึ่ง ชื่อว่า ย่อมชอบใจรูปที่ได้เหล่านั้นนั้นแล หรือได้บรรดาอารมณ์มีเสียงเป็นต้นอย่างใดอย่างหนึ่ง แล้วยังปรารถนาอารมณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ชื่อว่า ย่อมชอบใจที่ได้เหล่านั้นนั้นแล ฯ ในสวัญญาณกทรรพย์และอวิญญานกทรรพย์ มีโค กระบือ ทาสี ทาส นา สวาน หมูบ้าน นิคม และชนบทเป็นต้น ก็นั้นเหมือนกัน, ในบริเวณวิหารและบริขารมีบาตรและจีวรเป็นต้น แม้ของบรรพชิต ก็นั้นเหมือนกัน, มัจจุย่อมพานรชน ผู้กำลังเลือก เก็บดอกไม้คือกามคุณ ๕ เทียว ผู้มีใจข้องแล้ว ในกามคุณอันถึงพร้อมแล้ว หรืออันไม่ถึงพร้อมแล้ว อย่างนี้ ด้วยประการฉะนี้ ฯ

สองบทว่า สุตตัม คามัม ความว่า ชื่อว่าความหลับ แห่งบ้านด้วยสามารถแห่งความหลับของทัฬหสัมภาระทั้งหลายมีฝาเรือนเป็นต้น ย่อมไม่มี, แต่บ้าน ชื่อว่า หลับแล้ว ก็เพราะเทียบเคียงความประมาทเพียงดังความหลับของเหล่าสัตว์, มัจจุ ย่อมพานรชนไปคล้ายห้วงน้ำใหญ่ ทั้งกว้าง ทั้งลึก ๒-๓ โยชน์ พัดพาบ้านที่หลับแล้วด้วยอาการอย่างนั้น ไปอยู่ คือ ห้วงน้ำใหญ่นั้น ยังบ้านนั้นทั้งหมด ไม่ให้สัตว์อะไร ๆ ในบรรดาผู้หญิง ผู้ชาย โค กระบือ และไก่ เป็นต้นเหลือไว้ ให้ถึงสมุทรแล้ว กระทำให้เป็นเหยื่อของปลาและเต่า ฉนโค มัจจุคือความตายก็ฉนั้นเหมือนกัน พานรชน ผู้มีใจข้องแล้วในอารมณ์ต่าง ๆ คือ ตัดชีวิตินทรีย์ ของนรชนนั้นแล้ว ให้จมลงในสมุทรคืออบาย ๔ ดังนี้ ฯ

พระกวีวงศ์ อากาโร วัดชนะสงคราม

แปล.

สนามหลวงแผนกบาลี

ตรวจแก้.

ประโยค ๑ - ๒

แปล มคธเป็นไทย

สอบ วันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๒

แปล โดยพยัญชนะ

๑. ตํ สุตฺวาเสฏฺฐิํ ปสนฺนมานโส จินฺตติ อโห อิมินา ทุกฺกรํ กตํ อหํ ทุกฺคโตติ
 ตฺณฺหิภาวํ อนาปชฺชิตฺวา ภตฺติ กตฺวา เอกํ ภิกฺขุ โภเชตฺตสํมาติ วทตฺติ ฯ เสฏฺฐิกริยาปิ ตสฺส ภริยํ
 ทิสฺวา อมฺมํ กิํ กมฺมํ กริสฺสตีติ ปุจฺฉิตฺวา ยํ ตฺมฺเห กาเรถาติ วุตฺเต อุตฺทกฺขลสาลํ ปเวเสตฺวา
 สุปฺปมฺสลาทีนิ ทาเปติ ฯ สา นจฺจนฺตํ วิย ตฺมฺหฺนฺจ วิหิ โกฏฺเฐติ เจว โอสุนาติ จ ฯ อถ นํ
 เสฏฺฐิกริยา ปุจฺฉิ อมฺมํ อติวีย ตฺมฺหฺนฺจ กมฺมํ กโรติ กิณฺนุ โข การณฺนติ ฯ อยฺเย อิมํ ภตฺติ
 กตฺวา มยฺปิ เอกํ ภิกฺขุ โภเชตฺตสํมาติ ฯ ตํ สุตฺวา เสฏฺฐิกริยาปิ ตสฺส อโห อยํ ทุกฺกรการิกาติ
 ปสฺสตีติ ฯ เสฏฺฐิํ มหาทุกฺคตสฺส ทารุณํ ฬาลิตกาเล ยอนฺเต ภตฺติ สาลีนํ จตฺสโส นาฬิโย ทาเปตฺวา
 ยอนฺเต ตฺมฺหฺนฺจทาโยติ อปรापิ จตฺสโส นาฬิโย ทาเปติ ฯ โส เกหํ กนฺตฺวา ภริยํ อาห มยา ภตฺติ
 กตฺวา สาลิ ลทฺโธ อยํ นิวาโป ภวิสฺสตีติ ตยา ลทฺธาย ภติยา ทธิตลลกฺกภณฺณานิ คณฺหาหิตี ฯ
 เสฏฺฐิกริยา ปน ตสฺสา เอกํ สปปิกรณฺณทกฺกเจว ทธิภาชนนฺจ กฏฺกภณฺณทกฺกจฺจ สุตฺทสาลิตนฺทล-
 นาฬิยจ ทาเปติ ฯ อิติ อุภินฺนํ ปญฺจ ตณฺทลนาฬิโย อเหตุ ฯ

แปล โดยอรรถ

๒. โส กิร พฺราหฺมณฺโณ กิํ นุ โข สมนฺมาสมฺพุทฺโธ อตฺถเมว ชานาติ อุทาหุ
 อนตฺถมฺปิ ปุจฺฉิสฺสํมา นนฺติ สตฺถารํ อุปสงฺกมิตฺวา ปุจฺฉิ ภาเน ตฺมฺเห อตฺถเมว ชานาถ
 มนฺเณ โน อนตฺถนฺติ ฯ อตฺถญฺจาทํ พฺราหฺมณ ชานามิ อนตฺถญฺจาทิ ฯ เตนฺหิ เม อนตฺถํ
 กเถถาติ ฯ อตฺสฺส สตฺถา อิมํ คามหา

อุตฺตฺรเสยฺยํ อาลสฺยํ

จณฺชิกุทํ ทิฆโสตฺตติยํ

เอกสฺสทฺธานคมนํ

ปรทารูปเสวนํ

เอตํ พฺราหฺมณ เสวสฺส

อนตฺถํ เต ภวิสฺสตีติ ฯ

ตํ สุตฺวา พุราหุมน โส สาธุการมทาสิ สาธุ สาธุ คณาจริย คณเชฏฺฐก คุมฺเหว
 อตฺตญฺจ ชานาถ อนตฺตญฺจาติ ฯ เอวํ พุราหุมน อตฺตานตฺตชานนโก นาม มยา สทิสํ นตฺถิติ ฯ
 อตฺตสฺส สตฺถา อชฺฌาสยํ อุปฺปาราเรตฺวา พุราหุมน เกณ กมฺเมน ชีวสํติ ปุจฺฉิ ฯ ชุตกมฺเมน
 โก โคตมาติ ฯ กิ ปน เต ชโย โหติ ปราชโยติ ฯ ชโยปิ ปราชโยปิติ วุตฺเต พุราหุมน
 อปฺปมตฺตโก เอส ปรี ชินฺนตฺตสฺส ชโย นาม น เสโยโย โย ปน กิเลสฺชเยน อตฺตานํ ชินาติ ตสฺส
 ชโย เสโยโย น หิ ตํ ชยํ โกจิ ปราชยํ กาคํ สกฺโกตฺติติ วตฺวา อนุสนฺหิ ฌณฺเฑตฺวา รมํ เทเสนฺโต
 อิมา คาคา อภาสิ

อตฺตา หเว ชิตํ เสโยโย	ยา จายํ อิตฺรา ปชา
อตฺตทนฺตสฺส โปสฺสส	นิจํ สลฺยตจาริโน
เนว เทโว น คณฺฐพฺโพ	น มาโร สห พุราหุมนา
ชิตํ อปฺพิตํ กยิรา	ตถารูปสฺส ชนฺตฺโนติ ฯ

ตตฺถ หเวติ นิปาโต ฯ ชิตนฺติ ลิงฺควิปฺลลาโส ฯ อตฺตโน กิเลสฺชเยน อตฺตา ชิต
 เสโยโยติ อตฺโถ ฯ ยา จายํ อิตฺราปชาติ ยา ปนายํ อวเสสา ปชา ชฺชเตน วา ชนฺทรณฺเนน วา สงฺคาม
 พลาภิกเวเนน วา ชิตา ภเวยฺย ตํ ชินฺนเตน ยํ ชิตํ น ตํ เสโยโยติ อตฺโถ ฯ กสฺมา ปน ตเทว ชิตํ
 เสโยโย อิทํ น เสโยโยติ ฯ ยสฺมา อตฺตทนฺตสฺส ฯ เป ฯ ตถารูปสฺส ชนฺตฺโนติ ฯ อิทํ วุตฺตํ
 โหติ ยสฺมา หิ ยวายํ นิฏฺกิเลสฺตาย อตฺตทนฺโต โปโส ตสฺส อนํจณฺสฺส กายาทีหิ นิจํ
 สลฺยตจาริโน เอวรูปสฺส อิเมหิ กายสลฺยมาทีหิ สลฺยตสฺส ชนฺตฺโน เทโว วา คณฺฐพฺโพ
 วา มาโร วา ปน พุราหุมนา สห อญฺญหิตฺวา อหฺมสฺส ชิตํ อปฺพิตํ กริสฺสามิ มกฺกภาวนาย ปทีเน
 กิเลสํ ปฺน อุปฺปาทสฺสามิติ ฌณฺเฑนฺโตปิ ยถา ฌนาทีหิ ปราชิตํ ปกฺขนฺตโร หุตฺวา อิตฺเรน ชิตํ
 ปฺน ชินฺนโต อปฺพิตํ การยฺย เอวํ อปฺพิตํ กาคํ เนว สกฺกญฺเยยฺยาติ ฯ

 ให้เวลา ๔ ชั่วโมงฝึก กับ ๑๕ นาที

เฉลย ประโยค ๑ - ๒

แปล มคธเป็นไทย

แปล โดยพยัญชนะ

๑.อ. เศรษฐี ฟังแล้ว ซึ่งคำนั้น เป็นผู้มิใจเลื่อมใสแล้ว เป็น คิดแล้วว่า โอ
 อ. กรรมอันบุคคลกระทำได้โดยยาก อันบุรุษผู้ถึงแล้วซึ่งยากใหญ่นี้ กระทำแล้ว อ.บุรุษผู้ถึงแล้ว
 ซึ่งยากใหญ่นี้ ไม่ถึงทั่วแล้ว ซึ่งความเป็นผู้ถึงว่า อ. เราเป็นผู้ถึงแล้วซึ่งยาก ย่อมเป็น ดังนี้
 ย่อมกล่าวว่า อ. เรา กระทำแล้ว ซึ่งการจ้าง ยังภิกษุรูปหนึ่ง จักให้ฉัน ดังนี้ ดังนี้ ฯ แม่ อ.ภรรยา
 ของเศรษฐี เห็นแล้ว ซึ่งภรรยาของบุรุษผู้ถึงแล้วซึ่งยากใหญ่นั้น ถามแล้วว่า ลูกก่อนแม่ อ.ท่าน
 จักกระทำ ซึ่งกรรมอะไร ? ดังนี้ ครั้นเมื่อคำว่า อ. ดิฉัน จักกระทำซึ่ง-อ. ท่าน จะยังดิฉันให้
 กระทำ ซึ่งกรรมใด - กรรมนั้น ดังนี้ อันภรรยาของบุรุษผู้ถึงแล้วซึ่งยากใหญ่นั้น กล่าวแล้ว
 ให้เข้าไปแล้ว สู่วังแห่งครกกระเดื่อง ยังบุคคลให้ให้แล้ว ซึ่งวัตถุ ท. มีกระดังและสากเป็นต้น ฯ
 อ. ภรรยาของบุรุษผู้ถึงแล้วซึ่งยากใหญ่นั้น เป็นผู้ทั้งยินดีแล้ว ทั้งร่าเริงแล้ว เป็น ย่อมซ่อม
 ซึ่งข้าวเปลือก ท. ด้วยนั้นเทียว ย่อมฝัดซึ่งข้าวเปลือก ท. ด้วยราวกะ อ. หญิงผู้ฟ้อนอยู่ ฯ
 ครั้งนั้น อ. ภรรยาของเศรษฐี ถามแล้ว ซึ่งภรรยาของบุรุษผู้ถึงแล้วซึ่งยากใหญ่นั้นว่า ลูกก่อนแม่
 อ. ท่าน เป็นผู้ทั้งยินดีแล้ว ทั้งร่าเริงแล้ว เกินเปรียบ เป็น ย่อมกระทำ ซึ่งการงาน อ.เหตุอะไร
 หนอแล ดังนี้ ฯ อ. ภรรยาของบุรุษผู้ถึงแล้วซึ่งยากใหญ่นั้น กล่าวแล้วว่า ข้าแต่แม่เจ้า แม่
 อ. ดิฉัน ท. กระทำแล้ว ซึ่งการจ้างนี้ ยังภิกษุรูปหนึ่ง จักให้ฉัน ดังนี้ ฯ แม่ อ.ภรรยาของเศรษฐี
 ฟังแล้ว ซึ่งคำนั้น เลื่อมใสแล้วในภรรยาของบุรุษผู้ถึงแล้วซึ่งยากใหญ่นั้นว่า โอ อ. หญิงนี้
 เป็นผู้กระทำซึ่งกรรมอันบุคคลกระทำได้โดยยาก ย่อมเป็น ดังนี้ ฯ อ. เศรษฐี ยังบุคคลให้แล้ว
 ซึ่งทะนาน ท. สี่ แห่งข้าวสาลี ท. ด้วยคำว่า อ. ส่วนนี้เป็นค่าจ้างของท่าน ย่อมเป็น ดังนี้
 ยังบุคคลให้ให้แล้ว ซึ่งทะนาน ท. แห่งข้าวสาลี ท. สี่ แม้อื่นอีก ด้วยคำว่า อ. ส่วนนี้ เป็นรางวัล
 แห่งความยินดี แก่ท่าน ย่อมเป็น ดังนี้ ในกาลแห่งพิน ท. อันบุรุษผู้ถึงแล้วซึ่งยากใหญ่ผ่าแล้ว ฯ
 อ. บุรุษผู้ถึงแล้วซึ่งยากใหญ่นั้น ไปแล้ว สู่วีรอน กล่าวแล้ว กะภรรยาว่า อ.ข้าวสาลี อันเรา กระทำ

แล้ว ซึ่งการจ้าง ได้แล้ว อ.ข้าวสาตินี้ จักเป็นกับข้าว จักเป็น อ. ท่าน จงถือเอา ซึ่งนมส้มและน้ำมันและของเผ็ดร้อน ท. ด้วยค่าจ้าง อัน ๆ ท่าน ได้แล้ว ดังนี้ ๆ ส่วนว่า อ. ภรรยาของเศรษฐี ยังบุคคลให้ให้แล้ว ซึ่งขวดอันเต็มแล้ว ด้วยเนยใสขวดหนึ่งด้วยน้ำมันทิพย์ ซึ่งภาชนะอันเต็มแล้ว ด้วยนมส้มภาชนะหนึ่งด้วย ซึ่งของเผ็ดร้อนส่วนหนึ่งด้วย ซึ่งทะนานแห่งข้าวสารแห่งข้าวสาติอันหมดจดแล้วทะนานหนึ่งด้วย แก่ภรรยาของบุรุษผู้ถึงแล้วซึ่งยากใหญ่ นั้น ๆ อ. ทะนานแห่งข้าวสาร ท. ห้า ได้มีแล้วแก่เมียและผัว ท. แม่ทั้งสองด้วยประการฉะนี้ ๆ

แปล โดยอรรถ

๒. คงได้สดับมาว่า พราหมณ์นั้น คิดว่า พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงทราบสิ่งที่เป็นประโยชน์เท่านั้นหรือหนอแล หรือว่า ทรงทราบ แม้สิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ เราจักทูลถามพระองค์ท่าน ดังนี้แล้ว จึงเข้าไปเฝ้าพระศาสดา ทูลถามว่า พระพุทธเจ้า ข้าพระองค์ เห็นจะทรงทราบสิ่งที่เป็นประโยชน์เท่านั้น เห็นจะไม่ทรงทราบสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ ๆ พระศาสดาตรัสว่า พราหมณ์เราทราบทั้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ ทั้งสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ ๆ พราหมณ์กราบทูลว่า ถ้าเช่นนั้น ขอพระองค์ จงตรัสบอกสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์แก่ข้าพระองค์เถิด ๆ ลำดับนั้น พระศาสดาตรัสพระคาถานี้ แก่พราหมณ์นั้นว่า

ความเป็นผู้อนตืนสาย ความเป็นผู้เกียจคร้าน ความเป็น

ผู้คร่ำ ขาด ความเป็นผู้หลับนอน การเดินทางไกลผู้เดียว

การสอเสพภรรยาของผู้อื่น พราหมณ์ ท่านจงเสพกรรม ๖

อย่างนี้เกิด ความฉิบหาย จักมี แก่ท่าน ดังนี้ ๆ

พราหมณ์ ฟังพระคำรสนั้นแล้ว ได้ให้สาธุการว่า ท่านผู้เป็นอาจารย์ของคณะท่านผู้เป็นใหญ่ในคณะ พระคำรัสที่พระองค์ตรัสแล้ว ดีแล้ว ชอบแล้ว พระองค์เท่านั้นย่อมทรงทราบ ทั้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ ทั้งสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ ๆ พระศาสดา ตรัสว่า อย่างนั้นพราหมณ์ ธรรมดาบุคคลผู้รู้สิ่งที่เป็นประโยชน์และสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ เช่นกับเราไม่มี ๆ ลำดับนั้น พระศาสดา ทรงใคร่ครวญอุทธาสัยของพราหมณ์นั้นแล้ว จึงตรัสถามว่า พราหมณ์ท่านเป็นอยู่ด้วยการงานอะไร ๆ พราหมณ์ กราบทูลว่า พระโคดมผู้เจริญ ข้าพระองค์ เป็นอยู่

ด้วยการเล่นสกา ฯ พระศาสดาตรัสถามว่า ก็ท่าน ชนะ หรือแพ้เล่า ฯ เมื่อพราหมณ์นั้น กราบทูลว่า ชนะบ้าง แพ้บ้าง ดังนี้แล้ว พระศาสดา จึงตรัสว่า พราหมณ์ ความชนะนี้ เป็นการเล็กน้อย ธรรมดาความชนะของบุคคลผู้ชนะผู้อื่นไม่ประเสริฐ ส่วนผู้ใด ชนะตนด้วยการชนะกิเลสได้ ความชนะของผู้นั้นประเสริฐ เพราะว่าใคร ๆ ไม่อาจทำความชนะนั้นให้กลับแพ้ได้ เมื่อจะทรง สืบต่ออนุสนธิแสดงธรรม จึงตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า

ตนแล อันบุคคลชนะแล้ว ประเสริฐ ส่วนหมู่สัตว์ นอกนี้
 อันบุคคลชนะแล้ว ไม่ประเสริฐเลย เทวดา คนธรรพ์ มาร
 พร้อมทั้งพรหม พึงกระทำ ความชนะของสัตว์ ที่ควรเลียด
 ฝึกฝนแล้ว มีปกติประพฤตีสารวมเป็นนิตย์ เห็นปานนั้น
 ให้กลับแพ้ไม่ได้เลย ดังนี้ ฯ

ศัพท์ว่า หเว ในพระคาถานั้น เป็นนิบาต ฯ บทว่า ชิตํ เป็น ลิงควิปัลลาส ฯ อธิบายว่า ตน อันบุคคลชนะแล้ว ด้วยการชนะกิเลสของตนประเสริฐ ฯ บาทพระคาถาว่า ยา จายํ อิตรา ปชา ความว่า ส่วนหมู่สัตว์ที่เหลือนี้ใด พึงเป็นผู้อันบุคคลชนะแล้ว ด้วยการ เล่นสกาที่ดี ด้วยการนำไปด้วยทรัพย์ที่ดี ด้วยการครอบงำด้วยกำลังในสงครามที่ดี ความชนะที่บุคคลผู้ชนะหมู่สัตว์นั้นชนะแล้ว ไม่ประเสริฐ ฯ ถามว่า ก็เพราะเหตุไร ความชนะนั้นเท่านั้น ประเสริฐ ความชนะนี้ ไม่ประเสริฐ ฯ แก้ว เทวดา คนธรรพ์ มาร พร้อมทั้งพรหม พึงกระทำ ความชนะ ของสัตว์ที่ควรเลียด ฝึกตนแล้ว มีปกติประพฤตีสารวมเป็นนิตย์ เห็นปานนั้น ให้กลับแพ้ไม่ได้เลย ฯ มีพระดำรัสที่พระผู้มีพระภาคเจ้าอธิบายไว้ ดังนี้ว่า ก็เพราะ เทวาก็ดี คนธรรพ์ที่ดี ก็หรือว่า มารพร้อมทั้งพรหม ลุกขึ้นแล้ว แม้พยายามอยู่ด้วยอันคิดว่า เราจักกระทำ ความชนะของสัตว์เกิดนั้น ให้กลับแพ้ จักกระทำ กิเลสทั้งหลายที่เขาละได้แล้ว ด้วยมรรคภาวนา ให้เกิดอีก ก็จะพึงสามารถเพื่อกระทำ ความชนะ ของสัตว์ที่ควรเลียด ผู้ชื่อว่าฝึกตนแล้ว เพราะ เป็นผู้หมดกิเลส คือ ผู้ไม่มีกิเลสเพียงดังเนิน ผู้มีปกติประพฤตีสารวมทางกายเป็นต้น เป็นนิตย์ คือผู้สำรวมแล้ว ด้วยการสำรวมทางกายเป็นต้นเหล่านี้ ผู้เห็นปานนั้นให้กลับแพ้ เหมือนบุคคล ผู้แพ้ด้วยทรัพย์ เป็นต้นแล้วเป็นฝ่ายอื่น ชนะเรื่องที่บุคคลนอกนี้ชนะแล้ว พึงกระทำให้กลับแพ้

อีก ฉะนั้น หามิได้เลย ฉะนั้น ตนแล อันบุคคลชนะแล้ว ประเสริฐ ส่วนหมู่อสัตว์นอกนี้
อันบุคคลชนะแล้ว ไม่ประเสริฐเลย ดังนี้ ฯ

พระกวีวงศ์ อากาศโร วัดชนะสงคราม
สนามหลวงแผนกบาลี

แปล.
ตรวจแก้.

ประโยค ๑ - ๒

แปล มคธเป็นไทย

สอบ วันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๓

แปล โดยพยัญชนะ

๑. สา (มาตา) ตํ (ปุตฺตํ) กิจฺเณน ไปสยมานา ตํ อาทาย คตทิวเส กิณฺณิ อลภิตฺวา
 เกเห กตุวา สยเมว คตทิวเส ภตฺติ ลภติ ฯ อถ นํ ปิณฺณาย จริตฺวา ชีวิตฺถุ สมตฺถกาเล สา กปาลํ
 หตฺถเณ รเปตฺวา ตาต มยา ตํ นิสุสาย มหาทฺถกํ ปตฺตํ อิทานิ น สกโกมิ ตํ ไปเสตฺถ อิมสฺมี
 นนฺเร กปณฺทฺธิกาทีนํ ปฏฺยตฺตกตฺตาทีนํ อตฺถิ ตตฺถ กิจฺขาย จริตฺวา ชีวาหิตํ ติสฺสชฺเชติ ฯ โส
 ฆรปฺปฏฺฐิปาฏฺฐิยา จรณฺโต อานนฺทเสฏฺฐิกาเล นิพฺพตฺตญฺฐานํ กนฺตฺวา ชาติสฺสโร หตฺวา อตฺตโน
 เกหํ ปาวีสี ฯ ติสฺส นํ ทวารโกฏฺฐเกสุ น โกจิ สลฺลภฺเชติ ฯ จตฺตถทวารโกฏฺฐเก มุลสิริเสฏฺฐิโน
 ปุตฺตกา ทิสฺสา อุพฺพิคฺคหยา ปโรทิสฺส ฯ อถ นํ เสฏฺฐิปริสา นิภฺขม กาลกณฺณิตีโปเถนฺตา
 นิหริตฺวา สงฺการญฺฐานเณ จิปีสุ ฯ สตฺถา อานนฺทตฺถเณเรน ปจฺจาสมเณน ปิณฺณาย จรณฺโต ตํ ญาณํ
 ปตฺโตเถโร โอลเณตฺวา เตน ปุณฺโณ ตํ ปวตฺตี อาจิกฺขิ ฯ เถโร มุลสิรี ปกฺโกสาเปสี ฯ มหาชนกาโย
 สนฺนิปติ ฯ

แปล โดยอรรถ

๒. สตฺถา มุลสิรี อามนฺเตตฺวา ชานาสิ เอตนฺติ ปุจฺฉิตฺวา น ชานามิตี วุตฺเต ปีตา
 เต อานนฺทเสฏฺฐีตี วตฺวา ตํ อสทฺทหนฺตํ อานนฺทเสฏฺฐิ ปุตฺตสฺส เต ปญฺจมหานิธี อาจิกฺขาหิตี
 อาจิกฺขาเปตฺวา สทฺทหาเปสี ฯ โส สตฺถารํ สรณํ อคมาสี ฯ สตฺถา ตสฺส ฆมฺมํ เทเสนฺโต อิมํ
 คาลมาห

ปุตฺตา มตฺถิ ฆนฺมตฺถิ

อิตฺติ พาโล วิหณฺณติ

อตฺตา หิ อตฺตโน นตฺถิ

กุโธ ปุตฺตา กุโธ ฆนฺนติ ฯ

ตสฺสสตฺถโธ ปุตฺตา เม อตฺถิ ฆนํ เม อตฺถิ อิตฺติ พาโล ปุตฺตตฺตณฺหาเยว ฆนตฺตณฺหาเยว
 ฆณฺณติ วิหณฺณติ ทฺถกฺขิตฺติ ปุตฺตา เม นสฺสึสฺสูติ วิหณฺณติ นสฺสนฺนิตฺติ วิหณฺณติ ฯ นสฺสึสฺสนฺนิตฺติ

วิหณฺณติ ฯ ธเนปี เอสเว นโย ฯ อิติ จหากาเรหิ วิหณฺณติ ปุตุเต โปเสตฺตสามีติ รตฺติณฺจ ทิวา
 จ ถลปถชลปาถาทีสุ นานปฺปการโต วายมนฺโตปี วิหณฺณติ ธนํ อุปฺปาเทตฺตสามีติ กลีวณฺชชาทีนํ
 กโรนฺโตปี วิหณฺณเตว เอวํ วิหณฺณนฺตสฺส จ อตฺตา หิ อตฺตโน นตฺถิ เตน วิมาเตน ทุกฺขิตํ
 อตฺตานํ สฺวจิตํ กาคฺคํ อสทโกนฺตสฺส ปวตฺตติยมนฺปีสฺส อตฺตา หิ อตฺตโน นตฺถิ มรณฺมณฺเจ นิปฺนฺนสฺส
 มรณฺนตฺติกาหิ เวทนาหิ อกฺกิชาลาหิ วีย ปริทฺยหฺมานสฺส จิชฺชมาเนสฺส สนฺธิพนฺธเนสฺส ภิชฺชมาเนสฺส
 อญฺฐิสฺสงฺฆาเตสฺส นิมนฺมิเลตฺวา ปฺรโลกํ อุมฺมิเลตฺวา อธิโลกํ ปสฺสนนฺตสฺสาปี ทิวเส ทิวเส ทฺวิภฺขตฺตํ
 นหาเปตฺวา ติกฺขตฺตํ โภเชตฺวา คนฺธมาลาทีหิ อลงฺกริตฺวา ขาวซีวํ โปสิโตปี สหายภาเวน
 ทุกฺขปริตฺตานํ กาคฺคํ อสมตฺตตาย อตฺตา หิ อตฺตโน นตฺถิ กุโต ปุตฺตา กุโต ธนํ ปุตฺตา วา ธนํ
 วา ตสฺมี สมเย กิเมว กริสฺสณฺติ อานนฺทเสฏฺฐิโนปี กสฺสจฺจิ กิณฺณจฺจิ อทฺตฺวา ปุตฺตสฺสตฺถาย ธนํ
 สณฺนเปตฺวา ปุพฺเพ วา มรณฺมณฺเจ นิปฺนฺนสฺส อิทานิ วา อิมํ ทุกฺขํ ปตฺตสฺส กุโต ปุตฺตา กุโต
 ธนํ ปุตฺตา วา ธนํ วา กิ ทุกฺขํ หรีสุ กิ วา สุขํ อุปฺปาทยีสฺสูติ ฯ

 ใช้เวลา ๔ ชั่วโมงฝึก กับ ๑๕ นาที

เฉลย ประโยค ๑ - ๒

แปล มคธเป็นไทย

.....

แปล โดยพยัญชนะ

๑. อ.มารดานั้น เลี้ยงอยู่ ซึ่งบุตรนั้น โดยยาก ไม่ได้แล้ว ซึ่งวัตถุอะไร ๆ ในวัน
 แห่งตนพาซึ่งบุตรนั้นไปแล้ว ย่อมได้ ซึ่งค่าจ้างในวันแห่งตนกระทำแล้ว ซึ่งบุตรนั้น ในเรือน
 ไปแล้วเองนั่นเทียว ๆ ครั้งนั้น อ. มารดานั้น วางไว้แล้ว ซึ่งกระเบื้อง ในมือ กล่าวแล้ว กะบุตร
 นั้นว่า ลูกก่อนพ่อ อ. ความทุกข์ใหญ่ อันเรา อาศัยแล้ว ซึ่งเจ้า ถึงแล้ว อ. เรา ย่อมไม่อาจ
 เพื่ออันเลี้ยง ซึ่งเจ้า ในกาลนี้ อ. วัตถุ ท. มีข้าวสวยเป็นต้นอันบุคคลจัดแจงไว้แล้ว เพื่อบุคคล ท.
 มีบุคคลผู้กำพร้า และบุคคลผู้เดินไปสู่หนทางไกลเป็นต้น มีอยู่ ในนครนี้ อ. เจ้า จงเทียวไปแล้ว
 ในนครนั้น เพื่ออันขอ จงเป็นอยู่ ดังนี้ สดแล้ว ซึ่งบุตรนั้น ในกาลแห่งบุตรนั้น เป็นผู้สามารถ
 เพื่ออันเทียวไปแล้ว เพื่อก่อนข้าว เป็นอยู่ ๆ อ. เด็กชาวนั้น เทียวไปอยู่ ตามลำดับแห่งเรือน
 ไปแล้ว สู่ที่แห่งตนบังเกิดแล้ว ในกาลแห่งตนเป็นเศรษฐีชื่อว่าอานันทะ เป็นผู้ระลึกได้ซึ่งชาติ
 เป็น ได้เข้าไปแล้ว สู่เรือน ของตน ๆ อ. ใคร ๆ ไม่กำหนดแล้ว ซึ่งเด็กชาวนั้น ที่ซุ่มแห่งประตู ท.
 สาม ๆ อ. บุตรน้อย ท. ของเศรษฐี ชื่อว่ามูลสิริ เห็นแล้ว ซึ่งเด็กชาวนั้น ที่ซุ่มแห่งประตูที่ดี
 เป็นผู้มิหทัยหวาดเสียวแล้ว เป็น ร้องได้ทั่วแล้ว ๆ ครั้งนั้น อ. บุรุษของเศรษฐี ท. กล่าวแล้วว่า
 เนอะคนกาพกณฺณิ อ. เจ้า จงออกไป ดังนี้ โบยอยู่ นำออกแล้ว โยนไปแล้ว ซึ่งเด็กชาวนั้น ในที่
 เป็นที่ทิ้งซึ่งหยากเยื่อ ๆ อ. พระศาสดา มีพระเถระชื่อว่าอานนทฺ เป็นปัจฉาสมณะ เสด็จเทียว
 ไปอยู่ เพื่อก่อนข้าว เสด็จถึงแล้ว ซึ่งที่นั้น ทอดพระเนตรดูแล้ว ซึ่งพระเถระ ผู้อันพระเถระนั้น
 ทูลถามแล้ว ตรัสบอกแล้ว ซึ่งเรื่องอันเป็นไปทั่วนั้น ๆ อ. พระเถระ ยังบุคคล ให้เรียกมาแล้ว
 ซึ่งเศรษฐีชื่อว่ามูลสิริ ๆ อ. หมู่แห่งมหาชน ประชุมกันแล้ว ๆ

แปล โดยอรธ

๒. พระศาสดา ตรัสเรียกมุลสิริเศรษฐีมาแล้ว ตรัสถามว่า ท่านรู้จักเด็กชายคนนั้นไหม เมื่อมุลสิริเศรษฐีนั้น กราบทูลว่า ข้าพระองค์ ไม่รู้จัก จึงตรัสว่า เด็กชายคนนั้นคืออานันทเศรษฐี ผู้เป็นบิดาของท่าน แล้วให้เด็กชายคนนั้นบอกขุมทรัพย์ ด้วยพระดำรัสว่า อานันทเศรษฐี ท่านจงบอกขุมทรัพย์ใหญ่ ๕ แห่ง แก่บุตรของท่านแล้วทรงยังมุลสิริเศรษฐีนั้น ผู้ไม่เชื่ออยู่ ให้เชื่อแล้ว ๑ มุลสิริเศรษฐีนั้น ได้ถึงพระศาสดา เป็นสวณแล้ว ๑ พระศาสดา เมื่อจะทรงแสดงธรรม แก่มุลสิริเศรษฐีนั้น จึงตรัสพระภาษิตว่า

คนพาล ย่อมเดือดร้อนว่า บุตรทั้งหลายของเรามีอยู่
ทรัพย์ของเรามีอยู่ ตนแลย่อมไม่มีแก่ตน บุตรทั้งหลาย
จักมีแต่ที่ไหน ทรัพย์จักมีแต่ที่ไหน ดังนี้ ๑

พึงทราบเนื้อความแห่งพระคาถาพุทธวจนะนั้นว่า

คนพาล ย่อมลำบากเพราะความอยากในบุตร และเพราะความอยากในทรัพย์ ชื่อว่าย่อมเดือดร้อน คือ ย่อมถึงความทุกข์ว่า บุตรทั้งหลายของเรามีอยู่ ทรัพย์ของเรามีอยู่ ได้แก่ ย่อมเดือดร้อนว่า บุตรทั้งหลายของเราฉิบหายแล้ว ย่อมเดือดร้อนว่า บุตรทั้งหลายของเราฉิบหายอยู่ ย่อมเดือดร้อนว่า บุตรทั้งหลายของเราจักฉิบหาย ดังนี้ ๑ แม้ในทรัพย์ก็มีนัยนี้เหมือนกัน ๑ คนพาลย่อมเดือดร้อน ด้วยอาการ ๖ อย่าง ด้วยประการฉะนี้ คนพาลนั้น พยายามอยู่ โดยประการต่าง ๆ ในที่ทั้งหลายมีทางบกและทางน้ำเป็นต้น ทั้งกลางคืนและกลางวัน ด้วยคิดว่า เราจักเลี้ยงบุตรทั้งหลาย ดังนี้ ชื่อว่าย่อมเดือดร้อนบ้าง กระทำการงานทั้งหลายมีกสิกรรมและพาณิชยกรรมเป็นต้น ด้วยคิดว่า เราจักยังทรัพย์ให้เกิดขึ้น ดังนี้ ชื่อว่าย่อมเดือดร้อนแน่แท้บ้าง ก็เมื่อคนพาลนั้นเดือดร้อนอยู่อย่างนี้ ตนแลย่อมไม่มีแก่ตน คือ เมื่อคนพาลนั้น ไม่อาจทำตนที่ถึงความทุกข์เพราะความคับแค้นนั้น ให้ถึงความสุขได้ แม้ในปัจจุบัน ตนแลย่อมไม่มีแก่ตน คือ เมื่อคนพาลนั้นนอนบนเตียงเป็นที่ตาย ถูกเวทนาอันมีความตายเป็นที่สุด ซึ่งคล้ายเปลวไฟแผดเผาอยู่ เมื่อที่ต่อและเครื่องผูกจะขาดไป เมื่อร่างกระดูกจะแตกไป แม้เมื่อคนพาลนั้น หลับตาเห็นโลกหน้า ลืมตาเห็นโลกนี้อยู่ ตนแล แม้อันคนพาลนั้น ให้อาบน้ำวันละ ๒ ครั้ง ให้บริโภคน้ำอาหารวันละ ๓ ครั้ง ประดับด้วยของหอมและพวงมาลัยเป็นต้น เลี้ยงจนตลอดชีวิต ก็ชื่อว่าไม่มีแก่ตน

เพราะตนไม่สามารถจะกระทำเรื่องด้านทานความทุกข์ได้ โดยความเป็นสหาย บุตรทั้งหลาย
จักมีแต่ที่ไหน ทรัพย์จักมีแต่ที่ไหน คือ บุตรทั้งหลาย หรือว่าทรัพย์ จักทำอะไรได้ ในสมัยนั้น
แม้เมื่ออนันตเศรษฐี ไม่ให้อะไร ๆ แก่ใคร ๆ รวบรวมทรัพย์ไว้เพื่อประโยชน์แก่บุตร นอนบน
เตียงเป็นที่ตายในกาลก่อน หรือว่า ถึงความทุกข์นี้ ในกาลนี้ บุตรทั้งหลายจักมีแต่ที่ไหน
ทรัพย์จักมีแต่ที่ไหน คือ บุตรทั้งหลาย หรือว่าทรัพย์ นำทุกข์อะไรไปได้ หรือว่า ให้ความสุขอะไร
เกิดขึ้นได้ ดังนี้ ฯ

ประโยค ๑ - ๒

แปล มคธเป็นไทย

สอบ วันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๒๔

แปล โดยพยัญชนะ

๑. พุราหุมนโณ ตํ (เทวปุตฺตํ) ทิสฺวา อหํ ตาว ปุตฺตโสเกน โรทามิ เอส กิมตฺถํ
โรทติ ปุจฺจิสฺสามิ นนฺติ ปุจฺจนฺโต อิมํ คถมาห
อลงฺกโต มฏฺฐกฺกณฺทลํ
มาลาภาริ หริจฺนฺทนฺตฺสโต
พาหา ปคฺคยฺห กนฺทลํ
วนมชฺเช กิํ ทฺวณฺติ ๑

โส อาห
โสวณฺณมโย ปกฺสฺสโร
อุปฺปนฺโน รตฺตปฺยชโร มม
ตฺสฺส จกฺกยฺกํ น วินฺทามิ
เตน ทฺวณฺเตน ชหิํสฺสามิ ชีวิตฺนฺติ ๑

อถ นํ พุราหุมนโณ อาห
โสวณฺณมยํ มณฺนิมยํ
โลหฺมยํ อถ รุปียมยํ
อาจิกฺข เม ภทฺทมาณว
จกฺกยฺกํ ปฏฺฐิตาภยามิ เตติ ๑

ตํ สุตฺวา มาณโว กิํวหนฺตํ เม จกฺกยฺกํ กริํสฺสสีติ วตฺวา ยาวมหนฺตํ อากฺขฺยสีติ วุตฺเต
จฺนฺทสุริเยหิ เม อตุโธ เต เม เทหิํติ ยาจิโต
โส มาณโว ตฺสฺส ปาวทํ

จนฺทสุริยา อุภยตฺถ ภาตโร

โสวณฺณมโย รโถ มม

เตน จกุกฺกุเคน โสภตฺตีติ ฯ

อด นํ พุราหฺมโณ อาห

พาโล โข ตฺวํ สติ มาณว

โย ตฺวํ ปตฺถยเส อปตฺถิยํ

มณฺณมํ ตฺวํ มริสฺสสฺส

น หิ ตฺวํ ลจฺจสฺส จนฺทสุริเยติ ฯ

อด นํ มาณโว ก็ ปน ปญฺญาขมานสฺสตฺถาย โรทนฺโต พาโล โหติ อุทาหฺ อปญฺญาขมานสฺสชาติ
วตฺวา

กมนาคมนปี ทิสฺสติ

วณฺณธาคฺ อุภยตฺถ วิธิยา

เปโต กาลกโต น ทิสฺสติ

โก นิธ กนฺทํ พาลุยตโรติ ฯ

แปลโดยอรรถ

๒. (สตถา) อิมิ คาทมาห

อภิวาทนสีลิสฺส

นิจฺจํ วุฑฺฒาปจายิโน

จตุตาโร ฐมา วาฑฺฒนติ

อายุ วณฺโณ สุขํ พลนฺติ ฯ

ตตถ อภิวาทนสีลิสฺสชาติ วณฺทนสีลิสฺส อภินุหํ วณฺทนกิจฺจํ ปสฺสตฺสชาติ อตุโถ ฯ
วุฑฺฒาปจายิโนติ ลีหิสฺส ตทหุปฺปพฺพชิตะ ททสามเณเรปิ ปพฺพชิตสฺส วา ปน ปพฺพชฺชาย วา
อุปสมฺปทาย วา วุฑฺฒตเร คุณวุฑฺฒเ อปจายมานสฺส อภิวาทเนน วา นิจฺจํ ปุเชนตฺสชาติ อตุโถ ฯ
จตุตาโร ฐมาติ อายุมุหิ วาฑฺฒมานะ ยตฺตํ กาลํ ตํ วาฑฺฒติ อิตเรปิ ตตฺตํ วาฑฺฒนฺติเยว,
เยน หิ ปญฺญาสวสฺสาธุสํวตฺตนิกํ กุสลํ กตํ ปญฺจวิสตีวสฺสกาเลปิสฺส จีวิตนฺตฺราโย อุปฺปชฺชเยย
โส อภิวาทนสีลิตาย ปฏิปฺปสฺสมุภติ ฯ โส ยาวตายุกเมว ติฏฺฐติ ฯ วณฺณาทโยปิสฺส อายุณาว
สทฺธิ วาฑฺฒนฺติ อิตฺ อุตฺตรีปิ เอเสว นโย ฯ อนนฺตฺราเยน ปวตฺตสฺส ปน อายุโน วาฑฺฒนํ นาม
นตฺถิติ ฯ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมงฝึก กับ ๑๕ นาที

เฉลยประโยค ๑ - ๒

แปล มคธเป็นไทย

สอบ วันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๒๔

๑. อ. พราหมณ์ เห็นแล้ว ซึ่งเทวบุตรนั้น คิดแล้วว่า อ. เรา ร้องให้อยู่ เพราะความโศกเพราะบุตร ก่อน อ. มาณพนั้น ร้องให้อยู่เพื่อประโยชน์อะไร อ. เรา จักถาม ซึ่งมาณพนั้น ดังนี้ เมื่อถาม กล่าวแล้ว ซึ่งคานานี้ว่า

อ. ท่าน ผู้อันบุคคลกระทำให้พอแล้ว
ผู้มีตุ้มหูอันเกลี้ยง ผู้มีภาระคือระเบียบดอกไม้ม
ผู้มีกายหนาด้วยจันทน์เหลือง ประคองแล้ว
ซึ่งแขน ท. คร่ำครวญอยู่ ในท่ามกลางแห่งป่า
อ. ท่าน เป็นผู้ถึงแล้ว ซึ่งความทุกข์ ย่อมเป็น
เพราะเหตุอะไร ดังนี้ ฯ

อ. เทวบุตรนั้น กล่าวแล้วว่า

อ. เรือนแห่งรถ อันสำเร็จด้วยทอง
(อันกระทำแล้วด้วยทอง) อันเป็นแดน-
สรีนออกแห่งรัศมี เกิดแล้ว แก่ข้าพเจ้า
อ. ข้าพเจ้า ย่อมไม่ประสบ ซึ่งคู่แห่งล้อ
แห่งเรือนแห่งรถนั้น อ. ข้าพเจ้า จักละ
ซึ่งชีวิต เพราะความทุกข์นั้น ดังนี้ ฯ

ครั้งนั้น อ. พราหมณ์ กล่าวแล้ว กะเทวบุตรนั้นว่า

ดูก่อนมาณพผู้เจริญ อ.ท่าน จงบอก
ซึ่งคู่แห่งล้อ อันสำเร็จด้วยทอง หรือ
หรือว่า อันสำเร็จด้วยแก้วมณี อันสำเร็จด้วยโลหะ

หรือ หรือว่า อันสำเร็จด้วยรูปิยะ แก่เรา อ. เรา

จะยังท่าน ให้ได้เฉพาะ ซึ่งคู่แห่งลื้อ ดังนี้ ฯ

อ. มาณพ ฟังแล้ว ซึ่งคำนั้น กล่าวแล้วว่า อ. ท่าน จักกระทำ ซึ่งคู่แห่งลื้อ อันใหญ่ เพียงไร แก่ข้าพเจ้า ดังนี้ ครั้นเมื่อคำว่า อ.ท่าน ย่อมหวัง ซึ่งคู่แห่งลื้อ อันใหญ่ เพียงใด อ. เรา จักกระทำ ซึ่งคู่แห่งลื้อ อันใหญ่เพียงนั้น แก่ท่าน ดังนี้ อันพราหมณ์นั้น กล่าวแล้ว กล่าวแล้วว่า

อ. ความต้องการ ด้วยพระจันทร์และพระอาทิตย์ ท.

ย่อมมี แก่ข้าพเจ้า อ. ท่าน ผู้อันข้าพเจ้าขอแล้ว

ขอจงให้ ซึ่งพระจันทร์และพระอาทิตย์ ท. เหล่านั้น

แก่ข้าพเจ้า ดังนี้

อ. มาณพนั้น ได้กล่าวมาแล้ว แก่พราหมณ์นั้นว่า

อ. พระจันทร์และพระอาทิตย์ ท. เป็นพี่น้องกัน

ย่อมเป็น ในวิถิ ท. ทั้งสอง อ. รถ ของข้าพเจ้า

อันสำเร็จด้วยทอง (กระทำแล้วด้วยทอง) จะงาม

ด้วยคู่แห่งลื้อนั้น ดังนี้ ฯ

ครั้งนั้น อ. พราหมณ์ กล่าวแล้ว กะมาณพนั้นว่า

ดูก่อนมาณพ อ. ท่านใด ปราบดาอยู่ ซึ่งวัตถุอัน

บุคคลไม่พึงปราบดา อ. ท่านนั้น เป็นคนพาลแล

ย่อมเป็น อ. เราย่อมสำคัญว่า อ. ท่าน จักตาย ดังนี้

เพราะว่า อ. ท่านจักไม่ได้ ซึ่งพระจันทร์และ

พระอาทิตย์ ท. ดังนี้ ฯ

ครั้งนั้น อ. มาณพ กล่าวแล้ว กะพราหมณ์นั้นว่า ก็ อ. บุคคล ร้องให้อยู่ เพื่อประโยชน์แก่วัตถุอันปรากฏอยู่ เป็นคนพาล ย่อมเป็น หรือ หรือว่า อ.บุคคล ร้องให้อยู่ เพื่อประโยชน์ แก่วัตถุอันไม่ปรากฏอยู่ เป็นคนพาล ย่อมเป็น ดังนี้ กล่าวแล้วว่า

แม่ อ. การไปและการมา แม่ อ. ชาติคือรัศมี

แห่งพระจันทร์และพระอาทิตย์ ท. ย่อมปรากฏ
 ในวิถีทั้งสอง อ. บุคคลผู้มีกาละอันกระทำแล้ว
 ผู้ละไปแล้ว ย่อมไม่ปรากฏ อ.-แห่งเรา ท.
 ผู้คร่ำครวญอยู่ ในที่นี้หนา-ใคร เป็นผู้มีความ
 เป็นแห่งคนพาลกว่า ย่อมเป็น ดังนี้ ฯ

แปล โดยอรรถ

๒. พระศาสดา ตรัสพระภาษานี้ว่า

ธรรม ๔ ประการ คือ อายุ วรรณะ สุขะ พละ
 ย่อมเจริญแก่บุคคล ผู้มีการกราบไหว้เป็นปกติ
 ผู้มีการประพฤติด่อนน้อมต่อบุคคลผู้เจริญ เป็นนิตย์
 เป็นปกติ ดังนี้ ฯ

บรรดาบทเหล่านั้น บทพระคาถาว่า อภิวัตนสลิสุส ความว่า ผู้มีการไหว้
 เป็นปกติ คือ ผู้ชวนขวยกิจคือการไหว้เนื่อง ๆ ฯ บทว่า วุฑฺฒาปจายโน ความว่า แก่คุณหัสดี
 ผู้ประพฤติด่อนน้อม หรือ ผู้บูชาเป็นนิตย์ ด้วยการกราบไหว้ภิกษุหนุ่มและสามเณร แม้ผู้บวช
 ในวันนั้น ก็หรือว่า แก่บรรพชิตผู้ประพฤติด่อนน้อม หรือ ผู้บูชาเป็นนิตย์ ด้วยการกราบไหว้
 บรรพชิต ผู้แก่กว่าโดยการบรรพชา หรือโดยการอุปสมบท (หรือ) ผู้เจริญด้วยคุณ ฯ สองบทว่า
 จตุตาโร ฆมฺมา ความว่า เมื่ออายุเจริญอยู่ อายุนั้น ย่อมเจริญสืบกาลเท่าใด ธรรมทั้งหลาย
 แม้นอกนี้ ก็ย่อมเจริญสืบกาลเท่านั้นเหมือนกัน ฯ ด้วยว่า ผู้ใด ทำกุศล ที่จะยังอายุ ๕๐ ปี
 ให้เป็นไป อันตรายแห่งชีวิต พึงเกิด แก่ผู้นั้น แม้ในเวลาที่มีอายุ ๒๕ ปี อันตรายนั้น ย่อมสงบ
 ระวังไปได้ เพราะว่า ผู้นั้นมีการกราบไหว้เป็นปกติ ฯ ผู้นั้น ย่อมดำรงอยู่ได้จนตลอดอายุทีเดียว
 ฯ แม้ธรรมทั้งหลายมีวรรณะ เป็นต้น ย่อมเจริญแก่ผู้นั้น พร้อมกับอายุทีเดียว ฯ คุณธรรมแม้ยิ่งกว่า
 นี้ ก็นัยนี้เหมือนกัน ฯ ก็ ชื่อว่าความเจริญแห่งอายุ ที่เป็นไป โดยไม่มีอันตราย ไม่มีแล ฯ

พระภวีส อากาโร วัดชนะสงคราม

แปล.

สนามหลวงแผนกบาลี

ตรวจแก้.

ประโยชน์ ๑ - ๒

แปล มคอชเป็นไทย

สอบ วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

แปล โดยพยัญชนะ

๑. ทุวิหิ ชเนหิ กถิตํ กถํ ปกาเสนโต สพุพํ มฏฺฐกฺกณฺฑทิวตฺถํ กเถสิ ฯ เตเนเวตํ
 พุทฺธภาสิตํ นาม ชาตํ ฯ ตํ กเถตฺวา จ ปน น โข พุราหฺมณฺณ เอกสฺตํ น เทว อถโข มยิ มนํ
 ปสาเทตฺวา สกฺเข นิพฺพุตฺตานํ คณฺนา นตฺถิติ อาห ฯ มหาชน โวมติโก อโหสิ ฯ อตฺสส
 อนิพฺเพตติกาว่า วิทิตฺวา สตฺถา มฏฺฐกฺกณฺฑทิวปฺปโต วิมานเนว สพุธิ อากฺขณฺตฺติ อธิฏฺฐาสิ ฯ
 โส ติลาวุตฺตปฺปมาณฺเน ทิพฺพาภรณปฏฺิณฺณจิตฺเตน อตฺตภาเวนาคนฺตฺวา วิมานา โอริยุห สตฺถารํ
 วนฺทิตฺวา เอกมนฺตํ เอกมนฺตํ อฏฺฐาสิ ฯ อถ นํ สตฺถา ตฺวํ อิมํ สมฺปตฺติํ ก็ กมฺมํ กตฺวา ปฏฺิถิติ
 ปุจฺฉนฺโต

อภิภูกันเตน วณฺณเณน

ยา ตั้ว ติฏฐติ เทวเต

โอบาเสนต์ ติสา สพพา

โอสถ วิย ตารกา ฯ

ปัจจุบันนี้ ตำ เหว มหานุภาว

มนุสฺสกุโตะ กิมกาสี ปญฺณนุติ

คาลมาห ๑ เทวปุตโต อัย ฌนเต สมปตติ ตุมहेสุ มนํ ปสาเทควา ลทฐาติ ๑ มยิ มนํ
 ปสาเทควา ลทฐา เตติ ๑ อาม ฌนเตติ ๑ มหาชนโน เทวปุตตํ โอโละเกควา อจฺจนฺริยา วต โภ
 พุทฺธคฺคณา อทินฺนปฺพุพฺพกพฺรหฺมณฺสฺส นาม ปุตโต อญฺญํ กิณฺจิ ปุณฺญํ อกควา สตุถริ มนํ
 ปสาเทควา เอวรูปํ สมปตตี ปฏิลกฺกิตี ตฺวํจ्ฌ ปเวเทสิ ๑

แปล โดยอรรถ

๒. ตมปี หิ เถโร อุปสงกมิตฺวา กิพฺราหุมน กิณฺจิกุสลํ กโรสฺสิตฺติ ปุจฺฉนํ ๑ อาม
 กนฺเตติ ๑ กิ กโรสฺสิตฺติ ๑ ยิณฺฐยาคํ ยชามิตฺติ ๑ ตทา กิร ตํ ยาคํ มหาปริจฺจาเคน ยชนฺติ ๑ อิตฺโต ปริ
 เถโร ปริมนฺเยเนว ปุจฺฉนิตฺวา ตํ สตุถุ สนฺติกํ เนตฺวา ตํ ปวตฺตํ อารโจะตฺวา อิมสฺส กนฺเต
 พุรหฺมโลกมกฺกํ กเถถาติ อาห ๑ สตุถา พุราหุมน เหวํ กิราติ ปุจฺฉนิตฺวา อามาติ วุตฺเต พุราหุมน
 ตยา สํวจฺฉนํ ยิณฺฐยาคํ ยชนฺเตน โลกียมหาชนสฺส ทินฺนทานํ ปสนฺเนน จิตฺเตน มม สวากานํ
 วนฺทนฺตานํ อุปฺปन्नกุสลเจตฺตนา ย จตุพฺภาคมตฺตปี น อภฺมตฺติติ วตฺวา อนุสนฺธิมฺเฏตฺวา ฐมํ
 เทเสนฺโต อิมํ คาถมาห

ยงฺกิณฺจิกิ ยิณฺฐยจ หุตฺตจ โลกเก

สํวจฺฉนํ ยเชถ ปุณฺณเปกฺโข

สพฺพมฺปิ ตํ น จตุพฺภาคมติ

อภิวาทนา อุชฺชุกเตสฺส เสยฺโยติ ๑

ตตฺถ ยงฺกิณฺจิจิ อนุวเสสปริยาทานวจนเมตํ ๑ ยิณฺฐนฺติ เภยฺยุเยน มงฺคลกิริยาทิวเสน
 ทินฺนทานํ ๑ หุตฺตจ อภิสงฺขริตฺวา กตํ ปาหุณฺทานญฺเจว กมฺมผลํ สพฺพทฺหิตฺวา กตทานญฺจ ๑
 สํวจฺฉนํ ยเชถาติ เอกสํวจฺฉนํ นิรฺนตรเมว วุตฺตปฺปการํ ทานํ สกถจกฺกวาเพปิ โลกียมหาชนสฺส
 ทเทยฺย ๑ ปุณฺณเปกฺโขติ ปุณฺณํ อิจฺฉนฺโต ๑ อุชฺชุกเตสฺสติ เภยฺจุจิมโกภฺภียา โสตาปนฺเนสฺส
 อุปฺปริมโกภฺภียา จินฺนาสเวสฺส ๑ อิทํ วุตฺตํ โหติ เอวฺวเปน ปสนฺเนน จิตฺเตน สรีรํ โอนาเมตฺวา
 วนฺทนฺตสฺส กุสลเจตฺตนา ย ผลํ ตโต จตุตฺถภาคํปิ สพฺพํ ตํ ทานํ น อภฺมตฺติ ตสฺมา อุชฺชุกเตสฺส
 อภิวาทนเทว เสยฺโยติ ๑

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมงกับ ๑๕ นาที

เฉลยประโยค ๑ - ๒

แปล มคอเป็นไทย

สอบ วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๕

๑. อ. พระศาสดา เมื่อทรงประกาศ ซึ่งวาจาเป็นเครื่องกล่าว อันอันชน ท. สอง
กล่าวแล้ว ตรัสแล้ว ซึ่งเรื่องแห่งมานพชื่อว่ามัญญุกุณฑลิทั้งปวง ฯ เพราะเหตุที่นั่นนั้นเที่ยว
อ. เรื่องแห่งมานพชื่อว่ามัญญุกุณฑลิ นั้น ชื่อว่า เป็นเรื่องอันพระพุทธรเจ้าตรัสแล้ว เกิดแล้ว ฯ
ก็แล อ.พระศาสดา ครั้นตรัสแล้ว ซึ่งเรื่องแห่งมานพชื่อว่ามัญญุกุณฑลินั้น ตรัสแล้วว่า ดูก่อน
พราหมณ์ อ.ร้อยหนึ่ง ย่อมมี หามิได้แล อ. ร้อย ท.สอง ย่อมมี หามิได้ อ. การนับ ซึ่งสัตว์ ท.
ผู้ยังใจให้เลื่อมใส ในเราแล้วจึงบังเกิดแล้ว ในสวรรค์ ย่อมไม่มี โดยแท้แล ดังนี้ ฯ อ. มหาชน
เป็นผู้ประกอบแล้วด้วยความเคลือบแคลงสงสัย ได้เป็นแล้ว ฯ ครั้งนั้น อ. พระศาสดา ทรงทราบ
แล้ว ซึ่งความที่แห่งมหาชนนั้น มิใช่เป็นผู้ประกอบแล้วด้วยความเคลือบแคลงสงสัยออกแล้ว
ทรงอธิบายแล้วว่า อ. เทวบุตรชื่อว่ามัญญุกุณฑลิ จงมา กับด้วยวิมานนั้นเที่ยว ดังนี้ ฯ อ. เทวบุตร
ชื่อว่า มัญญุกุณฑลินั้น มาแล้ว ด้วยทั้งอัครภาพ อันมีคาวุตสามเป็นประมาณ อันประดับเฉพาะ
แล้วด้วยเครื่องประดับอันเป็นทิพย์ ลงแล้วจากวิมาน ถวายบังคมแล้ว ซึ่งพระศาสดา ได้ยืนอยู่แล้ว
ณ ที่สุดส่วนข้างหนึ่ง ฯ ครั้งนั้น อ. พระศาสดา ตรัสถามอยู่ ซึ่งเทวบุตรชื่อว่า มัญญุกุณฑลินั้น
ว่า อ. ท่าน กระทำแล้ว ซึ่งกรรมอะไร ได้เฉพาะแล้ว ซึ่งสมบัตินี้ ดังนี้ ตรัสแล้ว ซึ่งพระศาสดาว่า

ดูก่อนเทวดา อ. ท่านใด มีรูปอันงาม ยังทิศ ท.

ทั้งปวง ให้สว่างอยู่ ยืนอยู่ ราวกะ อ. ดาวประจักษ์

(ดาวประกายพุกฤษ) ยังทิศ ท. ทั้งปวง ให้สว่างอยู่ ฯ

ดูก่อนเทวดา อ. เรา ย่อมถาม ซึ่งท่านนั้น ผู้มีอานุภาพมาก

อ. ท่านนั้น เป็นมนุษย์ เป็นแล้ว ได้กระทำแล้ว ซึ่งบุญอะไร ดังนี้ ฯ

อ. เทวบุตร กราบทูลแล้วว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. สมบัตินี้ อันข้าพระองค์ ยังใจให้เลื่อมใส
แล้ว ในพระองค์ ได้แล้ว ดังนี้ ฯ อ. พระศาสดา ตรัสถามแล้วว่า อ. สมบัตินี้ อันท่าน ยังใจให้

เลื่อมใสแล้ว ในเรา ได้แล้วหรือ ดังนี้ ฯ อ. เทวบุตร กราบทูลแล้วว่า ข้าแต่พระองค์ ผู้เจริญ พระเจ้าข้า อ. สมบัตินี้ อันข้าพระองค์ ยังใจให้เลื่อมใสแล้ว ในพระองค์ ได้แล้ว ดังนี้ ฯ อ. มหาชน แลดูแล้ว ซึ่งเทวบุตร กล่าวแล้วว่า คุณก่อนท่านผู้เจริญ อ. คุณแห่งพระพุทธเจ้า ท. เป็นสภาพนำอัสสรัยหนอ ย่อมเป็น อ. บุตร ชื่อแห่งพราหมณ์ชื่อว่าอทินนปุพพะกะ ไม่กระทำแล้ว ซึ่งบุญอะไร ๆ อื่น ยังใจให้เลื่อมใสแล้ว ในพระศาสดา ได้เฉพาะแล้ว ซึ่งสมบัติ มีอย่างนี้เป็นรูป ดังนี้ ยังชน ท. ให้รู้ทั่วแล้ว ซึ่งความยินดี ฯ

แปล โดยอรรถ

๒. ความย่อว่า พระเถระเข้าไปหาพราหมณ์เมื่อนั้นแล้ว ถามว่า พราหมณ์ ท่านกระทำกุศลอะไร ๆ อยู่หรือ ? พราหมณ์เรียนพระเถระว่า ขอรับ พระคุณเจ้าผู้เจริญ ฯ พระเถระถามว่า ท่าน ทำกุศลอะไร ? พราหมณ์เรียนพระเถระว่า กระผมบูชาัยุที่เขานูชากัน ฯ ได้ทราบว่ ในครั้งนั้น ชนทั้งหลาย ย่อมบูชาัยุนั้น ด้วยการบริจจาคอย่างมาก ฯ ต่อแต่นี้ พระเถระถามโดยนัยก่อนนั้นแล แล้วนำพราหมณ์นั้นไปยังสำนักพระศาสดา กราบทูลเรื่องราว นั้น แล้วทูลว่า พระเจ้าข้า ขอพระองค์โปรดตรัสบอกทางพรหมโลก แก่พราหมณ์นี้ ดังนี้ ฯ พระศาสดาตรัสถามว่า พราหมณ์ ได้ทราบว่ อย่างนั้นหรือ ? เมื่อพราหมณ์กราบทูลว่ อย่างนั้น พระเจ้าข้า จึงตรัสว่ พราหมณ์ ท่านที่ท่านบูชาัยุที่เขานูชากันให้แก่โลกิยมหาชน ตลอดปี ก็ยังไม่ถึง แม้เพียงส่วน ๔ แห่งกุศลเจตนาที่เกิดขึ้น ของชนทั้งหลาย ผู้ไหว้เหล่าพระสาวกของเรา ด้วยทั้งจิตที่เลื่อมใส เมื่อจะทรงสืบต่ออนุสนธิ แสดงธรรม จึงตรัสพระคาถานี้ว่

บุคคลผู้ม่งบุญ พึงบูชาัยุที่เขานูชากัน และัยุที่เขา

เช่นสรวกัน อย่างใดอย่างหนึ่งในโลก ตลอดปี

ท่านนั้น แม้ทั้งหมด ไม่ถึงส่วน ๔ (จากผลแห่งกุศล

เจตนาของบุคคลผู้กราบไหว้นี้) การกราบไหว้

ในพระอริยบุคคล ผู้ดำเนินไปตรง ประเสริฐกว่า ดังนี้ ฯ

บรรดาบทเหล่านั้น บทว่า ขงกัญจิ นี้ เป็นคำกล่าวรวบไม่มีส่วนเหลือ ฯ บท ยัญจึ ได้แก่ ท่านที่เขาให้ด้วยอำนาจการทำมกคเป็นต้น โดยมาก ฯ บทว่า หุคฺ ได้แก่ ท่านเพื่อแบก

ที่เขาจัดแจงกระทำ และทานที่เขาเชื่อกรรมและผลของกรรมกระทำ ฯ สองบทว่า สิวจฺจํ ยชถ มีความว่า บุคคลผู้มั่งบุญ พึงให้ทานมีประการดังกล่าวแล้วแก่โลกิยมหาชน แม้ในจักรวาลทั้งสี่ ตลอดปีหนึ่ง ไม่ขาดสายเลย ฯ บทว่า ปุณฺณเปกฺโข ได้แก่ ผู้ปรารภนาบุญ ฯ บทว่า อุชฺชุกเตสุ ความว่า ในพระอริยบุคคลผู้โสดาบัน โดยที่สุคอย่างยิ่ง ในพระจिณาสพ โดยที่สุคอย่างสูง ฯ มีพระดำรัสที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสอธิบายไว้ดังนี้ว่า ทานนั้น ทั้งหมดไม่ถึงแม้ส่วนที่ ๔ จากผลแห่งกุศลเจตนา ของบุคคลผู้น้อมสรีระไหว้ด้วยทั้งจิตที่เลื่อมใส เห็นปานนั้น เพราะฉะนั้น การกราบไหว้ ในพระอริยบุคคลผู้ดำเนินไปตรงเท่านั้น ประเสริฐกว่า ดังนี้ ฯ

พระกวีวงศ์ อากาศโร วัดชนะสงคราม

แปล.

สนามหลวงแผนกบาลี

ตรวจแก้.

ประโยค ๑ - ๒

แปล มคธเป็นไทย

สอบวันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๖

แปล โดยพยัญชนะ

๑. สาวตถิย์ กิร อนาคติกสูต คหปติโน นนุโท นาม โคปาลโก โคยฺหํ รกฺขติ
 อทุโธ มหฺทฺธโน มหาโกโก ฯ โส กิร ขลา เณมิโย ชฎิลो ปพฺพจิตฺตเวเสน เหวํ โคปาลกตฺเตน
 ราชปฺพิ ปริหรนฺโต อตฺตโน ภูมฺพํ รกฺขติ ฯ โส กาลานุกาลํ ปญฺจโครเส อาทาย
 อนาคติกสูต สุนฺติกํ อคฺคฺตวา สตฺถารํ ปสฺสตี ฐมฺมํ สุณฺนาตี อตฺตโน วสนฺภูจฺจํ
 อคฺคฺมณฺตฺถาย สตฺถารํ ยาจตี ฯ สตฺถา ตสฺส ฌาณปรีปากํ อคฺคฺมยมาโน อคฺคฺตวา ตสฺส
 ปรีปกฺกภาวํ ฌตฺวา เอกทิวสํ มหาภิกฺขุสงฺฆปรีวฺโต จาริกํ จรณฺโต มคฺคา โอภกฺกมฺม ตสฺส
 วสนฺภูจฺจนาสนฺเน อลฺยตฺตรสฺมี รกฺขมฺมฺเ นิสฺสีติ ฯ นนุโท สตฺถุ สุนฺติกํ คณฺตฺวา วณฺทิตฺวา
 ปฏฺฐิสฺสณฺถารํ กตฺวา สตฺถารํ นิมนฺเตตฺวา สตฺถาหํ พุทฺธปฺปมฺขสฺส ภิกฺขุสงฺฆสฺส ปณฺธิตํ
 ปญฺจโครสทํ อาทาสี ฯ สตฺถเม ทิวเส สตฺถา อนุโมทณฺ์ กตฺวา ทานกถาภิเกทํ อนุปฺพุทฺธิกํ
 กเถสี ฯ กถาปริโยสาเน นนุทโคปาลโก โสตาปตฺติผลํ ปตฺติฏฺฐาย สตฺถุ ปตฺตํ คเหตฺวา สตฺถารํ
 อนุจฺจนฺโต ทูรํ คณฺตฺวา ติฏฺฐ อปาสกาตี นีวตฺติยมาโน วณฺทิตฺวา นีวตฺติ ฯ

แปล โดยอรรถ

๒. อถ นํ เอโก ลุทฺธโก วิชฺฌิตฺวา มาเรสี ฯ ปจฺจนโต อคฺคฺจณฺฺตา ภิกฺขุ ทิสฺวา
 คณฺตฺวา สตฺถารํ อาหํสู นนุโท ฌเน โคปาลโก ตุมฺหากํ อิธาคตฺตฺตา มหาทณฺ์ ทตฺวา
 อนุคณฺตฺวา นีวตฺตนฺโต มาริโต สเจ ตุมฺเห นาคจฺฉิสฺสธ นาสฺส มรณฺ์ อภวิสฺสาตี ฯ สตฺถา
 ภิกฺขเว มยฺ อคฺคเตปฺปี อนาคเตปฺปี ตสฺส จตฺสฺโส ทิสฺวา จตฺสฺโส อนุทิสฺวา คจฺจนฺตฺสสาปฺปี มรณฺโต
 มุจฺจนฺปาโย นาม นตฺติ ยํ หิ เนว โจรา น เวรีโน กรโณติ ตํ อิมสฺส สตฺถานํ อนุโต ปวตฺตํ
 มิจฺฉาปณฺธิตํ จิตฺตเมว กโรตฺตี วตฺวา อิมํ คาธมาท

ทิส ทิส ญนฺต กยิรา

เวรี วา ปน เวนิน

มิจลาปณิหิต จิตฺ

ปาปิโย นํ ตโต กรติ

ตตถ ทิส ทิสนฺติ โจโร โจโร ฯ ทิสฺวาติ ปาฐเสโส ฯ ญนฺต กยิราติ ญนฺต ตสฺส
 อนนพยุสนํ กรียุ ฯ ทุติยปเทปิ เอสว นโย ฯ อิทํ วุตฺตํ โหติ เอโก เอกสฺส มิตฺตทุพฺภิโจโร
 ปุตฺตทวารเขตฺตวตฺตอุโคมหิสาทิสฺส อปรชฺชนโต ยสฺส อปรชฺชนติ ตํปี ตเถว อตฺตนิ อปรชฺชนตํ
 โจโร ทิสฺวา เวนิน วา ปน เกณจิเทว การณน พนฺธเวรี เวนิน ทิสฺวา อตฺตโน กกฺขพตาย ทารุณตายน
 ยํ ตสฺส อนนพยุสนํ กรียุ ปุตฺตทวารํ วา ตสฺส ปิเพยฺย เขตฺตาทินิ วา นาสยฺย จีวิตา วา ปน
 นํ โวโรเปยฺย ทสฺส อกุสลกมฺมปเถสฺส มิจลาปิตตฺตา มิจลาปณิหิต จิตฺ ปาปิโย นํ ตโต กร
 ตํปริสํ ตโต การณโต ปาปตรํ กรียุ วุตฺตปฺภาโร หิ ทิสฺวา เวนิน วา ทิสฺส วา เวนินโน วา
 อิมสฺมีเยว อตฺตภาเว ทุกฺขํ วา อุปฺปาเทยฺย จีวิตกฺขยํ วา กรียุ อิทํ ปน อกุสลกมฺมปเถสฺส มิจลา
 ปิตํ จิตฺ ภิญฺเฐปิ ฐมฺเม อนนพยุสนํ ปาเปติ อตฺตภาวสทฺสเสสฺสปี จตฺตฺส อปาเยสฺส จิปิตฺวา สีสํ
 อุกฺกขิปิตํ น เทตฺติ ฯ

ให้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที

เฉลย ประโยค ๑ - ๒

แปล มคธเป็นไทย

สอบ วันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๖

แปล โดยพยัญชนะ

๑. ได้ยินว่า อ. บุคคลผู้เลื่องชื่งโค ของคฤหบดี ชื่อว่าอนาถบิณฑิกะ ในพระนคร
ชื่อว่าสาวัตถี ชื่อว่านันทะ เป็นผู้มั่งคั่ง เป็นผู้มียศมาก เป็นผู้มีโภคะมาก เป็น ขอมรักษา
ซึ่งฝูงแห่งโค ฯ ได้ยินว่า อ. บุคคลผู้เลื่องชื่งโคชื่อวานันทะนั้น หลบหลีกอยู่ ซึ่งอันบิณฑิก
แห่งพระราชธา ด้วยความเป็นแห่งบุคคลผู้เลื่องชื่งโค ขอมรักษา ซึ่งชุมทรัพย์ ของตน อ. ชฎิล
ชื่อว่าเกษียะ หลบหลีกอยู่ ซึ่งอันบิณฑิกแห่งพระราชธา ด้วยเพศแห่งบุคคลผู้บวชแล้ว ขอมรักษา
ซึ่งชุมทรัพย์ ของตน ฉนโค ฉนนัน ฯ อ. บุคคลผู้เลื่องชื่งโคชื่อวานันทะนั้น ถือเอาแล้ว ซึ่งรส
อันเกิดแล้วแต่โคห้ำ ท. มาแล้ว ผู้สำนักของคฤหบดี ชื่อว่าอนาถบิณฑิกะ เห็นอยู่ ซึ่งพระศาสดา
พึงอยู่ ซึ่งธรรม วิงวอนอยู่ ซึ่งพระศาสดา เพื่อประโยชน์แก่การเสด็จมาสู่ที่อันเป็นที่อยู่ของตน
ตลอดกาลตามกาล ฯ อ. พระศาสดา ยังความแสรบแห่งญาณของบุคคลผู้เลื่องชื่งโคชื่อวานันทะ
นั้น ให้มาอยู่ ไม่เสด็จไปแล้ว ทรงทราบแล้ว ซึ่งความที่แห่งญาณ ของบุคคลผู้เลื่องชื่งโคชื่อ
วานันทะนั้น เป็นธรรมชาติแสรบแล้ว ผู้อันหมู่แห่งภิกษุใหม่ แวดล้อมแล้ว เสด็จเที่ยวไปอยู่
สู่ที่เป็นที่ที่เที่ยวไป ก้าวลงแล้ว จากหนทาง ประทับนั่งแล้ว ที่โคนแห่งต้นไม้ แห่งใดแห่งหนึ่ง
อันใกล้ต่อที่อันเป็นที่อยู่ของบุคคลผู้เลื่องชื่งโคชื่อวานันทะนั้น ในวันหนึ่ง ฯ อ. บุคคล ผู้เลื่อง
ชื่งโคชื่อวานันทะ ไปแล้วผู้สำนัก ของพระศาสดา ถวายบังคมแล้ว กระทำแล้ว ซึ่งการต้อนรับ
นิมนต์แล้ว ซึ่งพระศาสดา ได้ถวายแล้ว ซึ่งทานคือรสอันเกิดแล้วแต่โคห้ำ อันประณีต แก่หมู่
แห่งภิกษุ มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข ตลอดวันเจ็ด ฯ อ. พระศาสดา ทรงกระทำแล้ว ซึ่งการ
อนุโมทนา ตรีสแล้ว ซึ่งวาจาเป็นเครื่องกล่าวตามลำดับ อันต่างด้วยวาจาเป็นเครื่องกล่าวมี
ทานกถาเป็นต้น ในวันทีเจ็ด ฯ ในกาลเป็นที่สุดลงรอบแห่งวาจาเป็นเครื่องกล่าว อ. บุคคลผู้เลื่อง
ชื่งโคชื่อวานันทะ ตั้งอยู่เฉพาแล้ว ในโศคาปัตติผล ถือเอาแล้ว ซึ่งบาตรของพระศาสดา

ไปตามอยู่ ซึ่งพระศาสดา ไปแล้ว สู่ที่ไกล ผู้อันพระศาสดาทรงให้กลับอยู่ ด้วยพระดำรัสว่า
 คู่ก่อนอุบาสก อ. เธอ จงหยุด ดังนี้ ถวายบังคมแล้ว กลับแล้ว ฯ

แปล โดยอรรถ

๒. ลำดับนั้น นายพรานคนหนึ่ง ได้ยิงเขาให้ตายแล้ว ฯ พวกภิกษุ ผู้มาข้างหลัง
 เห็นแล้ว จึงไปกราบทูลพระศาสดาว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ นายโคบาลชื่อนั้นทะถวายมหาทาน
 ตามส่งเสด็จ กำลังเดินกลับ ถูกลูกนายพรานให้ตายแล้ว เพราะพระองค์เสด็จมาในที่นี้ ถ้าพระองค์
 จักไม่เสด็จมาไซ้ เขาก็จักไม่ตายแล้ว ฯ พระศาสดาตรัสว่า ภิกษุทั้งหลาย เมื่อเรามากก็ตาม
 ไม่ได้มากก็ตาม ขึ้นชื่อว่า อุบายเป็นเครื่องพ้นจากความตาย ของนายโคบาลชื่อนั้นแหละ
 แม้ผู้ไปสู่ทิศใหญ่ ๔ ทิศ ทิศน้อย ๔ ทิศ ย่อมไม่มี เพราะว่า จิตที่บุคคลตั้งไว้ผิด ซึ่งเป็นไปใน
 ภายในของสัตว์เหล่านี้ เท่านั้น ย่อมกระทำความฉิบหายที่พวกโจร (หรือ) พวกคนจองเวรกัน
 จะกระทำไม่ได้ ดังนี้แล้ว จึงตรัสพระภาษิตว่า

จิตที่บุคคลตั้งไว้ผิด พึงกระทำบุคคลนั้น ให้เลวทราม

ยิ่งกว่าความฉิบหาย ที่โจรเห็นโจร ก็หรือคนจองเวรกัน

เห็นคนจองเวรกัน พึงกระทำให้แก่กันและกันเสียอีก ดังนี้ ฯ

บรรดาบทเหล่านั้น สอนบทว่า ทิโส ทิสฺ ได้แก่ โจโร โจริ (แปลว่า โจรเห็นโจร)
 บัณฺฑิต พึงนำพระบาลีที่เหลือว่า ทิสฺวา มาเพิ่มเข้า ฯ ข้อว่า ขนฺตฺ กยิรา ความว่า (โจร) พึง
 กระทำความฉิบหายนั้นใด แก่โจรนั้น ฯ ถึงในบทที่ ๒ ก็มีนัยเช่นเดียวกัน ฯ มีพระดำรัสที่
 พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสอธิบายไว้ดังนี้ว่า โจรประทุษร้ายมิตร คนหนึ่ง ประพฤติผิดอยู่ในลูกเมีย
 นาสวนโคและกระบือเป็นต้น ของโจรผู้หนึ่ง เห็นโจรแม้ที่ตนประพฤติผิด ซึ่งประพฤติผิดอยู่
 ในตน เหมือนอย่างนั้นนั่นแหละ ก็หรือว่าคนจองเวรกัน เห็นคนผูกเวรกัน ด้วยเหตุบางอย่าง
 นั้นแหละ ชื่อว่าจองเวรกันไว้ ชื่อว่า พึงกระทำความฉิบหายอันใด แก่โจรหรือคนจองเวรกันนั้น
 คือ พึงเบียดเบียนลูกและเมียของโจรหรือคนจองเวรกันนั้น หรือพึงกระทำสิ่งของต่าง ๆ มีนา
 เป็นต้น ของโจรหรือคนจองเวรกันนั้นให้ฉิบหาย ก็หรือว่า พึงปลงโจรหรือคนจองเวรกันนั้น
 จากชีวิต เพราะความที่ตนเป็นคนหยาบคาย เพราะความที่ตนเป็นคนหยาบช้า จิตที่ชื่อว่า ตั้งไว้ผิด

เพราะตั้งไว้ผิด ในอกุศลกรรมบถ ๑๐ ประการ พึงกระทำบุคคลนั้น ให้เลวทรามกว่าความฉิบหาย
นั้น คือ พึงกระทำบุรุษนั้น ให้เป็นผู้เลวทรามกว่า เหตุนั้น ด้วยว่า โจรก็ดี คนจองเวรกันก็ดี
ซึ่งมีประการดังกล่าวแล้ว พึงยังทุกข์ให้เกิด หรือพึงกระทำความสิ้นชีวิตให้แก่โจร หรือคนจอง
เวรกัน ในอรรถภาพนี้เท่านั้น ส่วนจิตที่ตั้งไว้ผิด ในอกุศลกรรมบถทั้งหลายนี้ ย่อมยังบุคคลนั้น
ให้ถึงความฉิบหายในทิฏฐธรรมบ้าง ชัดไปในอบาย ๔ ไม่ให้ยกศีรษะขึ้นได้ ในพันอรรถภาพบ้าง
ดังนี้ ฯ

ประโยค ๑ - ๒

แปล มคธไทย

สอบ วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๗

แปล โดยพยัญชนะ

๑. ตสฺมี ขณ สกโก ตนฺตํ ปสเรติ สุชาตา ตสฺรํ วฏฺเฐติ ฯ เถโร จินฺตลฺลิตฺติ อิมมหลลกกกาลลปิ กมฺมํ กโรนฺนติ อิมสฺมี นนเร อิมลฺลิตฺติ ทุกคตฺตโร นตฺติ มณฺเณ อิมลฺลิตฺติ ทินฺนํ อุพฺพกมตฺตมฺปิ กเหตุวอ อิมสฺสํ สงฺกหํ กริสฺสสามิตฺติ ฯ โส เตสํ เกลหิกฺโขว อโหสิ ฯ สกโก ตํ อากจฺจนฺตํ ทิสฺวา สุขํ อห ภทฺเต มยฺหํ อโยโย อิตฺโต อากจฺจติ ตํ อปสฺสณฺตี วีย หุตฺวา นิสิตฺท ขณน นํ วณฺเจตฺวา ปิณฺทปาดํ ทสฺสสามิตฺติ ฯ เถโร อากนฺตฺวา เกลทฺวารอ อฏฺฐาลิ ฯ เตปิ อปสฺสณฺตวีย อตฺตโน กมฺมเมว กโรนฺนตา โลกํ อากมฺมึสุ ฯ อถ สกโก เกลทฺวารอ เอโก เถโร วีย จิตฺโต อุปฺชาเรหิ ตาวาติ อห ฯ กนฺตฺวา อุปฺชาเรธ สามิตฺติ ฯ โส เกลหา นิภฺขมิตฺวา เถโร ปณฺจปฺปติฏฺฐิตน วณฺทิตฺวา อุโภหิ หตฺเถหิ ชนฺนุกานิ โอลมฺพิตฺวา นิตฺถนฺนโต อฏฺฐาย กตฺตรุเถโร นุ โข อโยโยติ โลกํ ออสกฺกิตฺวา อกฺขิณิ เม ฐมฺยณฺติตฺติ วตฺวา นลาญฺเฏ หตฺถํ ฐเปตฺวา อุทฺธํ อโโลเกตฺวา อโห ทุกขํ อโยโย โน มหกกสฺสปฺตฺเถโร จิสฺสํ เม กุณฺนิตฺวารํ อากโต อตฺติ นุ โข กิลฺลิจิ เกลหติ อห ฯ สุชาตา โลกํ อากุลา วีย หุตฺวา อตฺติ สามิตฺติ ปฏฺวิจฺจํ อทาลิ ฯ

แปล โดยอรรถ

๒. อถ มาลากาโร ภควโต รตนคฺษิยกาณฺณจณคฺษิยสทิสํ อตฺตภาวํ ทิสฺวา ทวตฺตีส-
มหาปฺริสฺสกกขณปฺปฏฺมณฺฑิตํ อสฺสียานฺนพฺพณฺชนลสิโรสภกคํ อโโลเกตฺวา ปสนฺนจิตฺโต กิณฺนุ โข
สฺตถุ อธิการํ กโรมฺมิตฺติ จินฺตเตตฺวา อณฺณํ อปสฺสณฺโต อิมลฺลิตฺติ ปุปฺเพหิ ภควนฺตํ ปุชฺสสามิตฺติ
จินฺตเตตฺวา ปุณ จินฺตลฺลิตฺติ อิมานิ รณฺโณ นิพฺพุทฺธํ อุปฏฺฐานปฺปฬานิ ราชา อิมานิ อลภนฺโต มํ
พณฺธาเปยฺย วา ฆาตาเปยฺย วา ฐฏฺฐโต วา ปพฺพาเชยฺย กิณฺนุ โข กโรมฺมิตฺติ ฯ อถสฺสเอตทโหสิ
ราชา มํ ฆาเตตฺว วา ฐฏฺฐโต วา ปพฺพาเชตฺว โส หิ มยฺหํ ททมานปิ อิมสฺมี อตฺตภาเว
ชีวิตมตฺตํ ฐนํ ทเทยฺย สฺตถุ ปุชฺชาปน เม อนนกาสุ กปฺปโกฏฺฐิสฺส อลํ หิตาย เจว สุชาย จาติ

อดุตโน ชีวิต์ ตถาคตัสส ปริจฺจชิ ฯ โส ยาว เม ปสนฺนจิตฺตํ ปฏิกฺกฺกติ ตาวเทว ปุชฺช กริสฺสามีติ
 หฏฺฐปฺปหฺมฺมโธ อุตฺตคฺคฺคฺคโค สดฺดถาโร ปุเชฺสิ ฯ กถํ ฯ ปจฺมํ ตาว เทว ปุปฺพมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺม
 อฺปฺริ จิปี ฯ ตา อฺปฺริมฺม
 ปสฺสเสน มาลาปฏิจฺจนฺนเนน โอตฺริตฺวา อฏฺฐํ อฺปฺรา เทว มฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺม
 ตเถว อฏฺฐํ อฺปฺรา เทว มฺม
 นาฬิโย อฏฺฐ มฺม
 อโหสิ ฯ ปุปฺพพณฺณํ วนฺณฺณานิ อนฺนโตนฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺน
 วย หุตฺวา ปายาสี ฯ ปุปฺพพณฺณิ อจฺจิตฺตกานิปี สจฺจิตฺตํ นิสฺสาย อภิชฺชิตฺวา อปฺติตฺวา สดฺดถา
 สทฺธิเยว คจฺจนฺนํ จิตฺต
 ปฺรโต จ ปจฺจโต จ ทกฺขิณฺโต จ วามฺโต จ สีสฺมตฺตฺกโต จ นิกฺขนฺตรฺสีโย นิกฺขมฺมีสุ ฯ เอกาปี
 สมฺมุขสมฺมุขจฺจนฺเนน อปฺลาโยตฺวา สพฺพปาปี สดฺดถาโร ติกฺขตฺตํ ปทกฺขิณฺํ กตฺวา ตฺรณฺตาลกฺขณฺรป
 ปมาณา หุตฺวา ปฺรโตเยว ธาวนฺนํ ฯ สกฺกนฺนํ สจฺจํ อนฺนโตนฺนฺนฺน
 นเว โกฏฺธิโยติ อฏฺฐารสฺส โกฏฺฐิสุ เอโกปี ปฺริโส วา อิตฺถิ วา ภิกฺขํ กเหตุวา น นิกฺขมฺนฺนฺน
 นาม นตฺถิ ฯ

.....

ใช้เวลา ๔ นาที กับ ๑๕ นาที

เฉลย ประโยค ๑ - ๒

แปล มคอเป็นไทย

แปล โดยพยัญชนะ

๑. ในขณะนั้น อ. เทวดาผู้พระราชพาพระนามว่าสักกะ จึงอยู่ซึ่งหูก อ. นางสุชาดา กรออยู่ ซึ่งหลอด ฯ อ. พระเถระ คิดแล้วว่า อ. ชน ท. เหล่านี้ ย่อมกระทำ ซึ่งการงาน แม้ใน กาลที่แห่งตนเป็นผู้ถือเอาซึ่งความเป็นคนแก่ อ. บุคคลอื่น ผู้ถึงแล้วซึ่งยากกว่า กว่าชน ท. เหล่านี้ ในพระนครนี้ เห็นจะย่อมไม่มี อ. เรา รับแล้ว แม้ซึ่งวัตถุสักว่าข้าวต้มกระบายหนึ่ง อันอันชน ท. เหล่านี้ถวายเป็น จักกระทำ ซึ่งความสงเคราะห์ แก่ชน ท. เหล่านี้ ฯ อ. พระเถระนั้น เป็นผู้มิหน้า เฉพาะต่อเรือน ของชน ท. เหล่านี้เห็นได้เป็นแล้ว ฯ อ. เทวดาผู้พระราชพาพระนามว่าสักกะ เห็นแล้ว ซึ่งพระเถระนั้น ผู้มาอยู่ กล่าวแล้วว่า ลูกก่อนนางผู้เจริญ อ. พระผู้เป็นเจ้า ของเรา มาอยู่ ทางนี้ อ. เธอ จงเป็นหญิงราวกระว่า ไม่เห็นอยู่ ซึ่งพระผู้เป็นเจ้านั้น เป็น จนนั่ง อ. เรา ท. ลงแล้ว ซึ่งพระผู้เป็นเจ้านั้น โดยขณะ จักถวายเป็น ซึ่งบิณฑบาต ดังนี้ กะนางสุชาดา ฯ อ. พระเถระ มาแล้ว ได้ยืนอยู่แล้ว ที่ประตูแห่งเรือน ฯ อ. ชน ท. แม้เหล่านั้น ราวกระว่า ไม่เห็นอยู่ กระทำอยู่ ซึ่งการงาน ของตน ฯ นั้นเที่ยว รอแล้ว หน้อยหนึ่ง ฯ ครั้งนั้น อ. เทวดาผู้พระราชพาพระนามว่า สักกะ กล่าวแล้วว่า อ. สมณะ รูปหนึ่ง เป็นราวกระว่า พระเถระ เป็น ยืนอยู่แล้ว ที่ประตูแห่ง เรือน อ. เธอ จงใคร่ครวญก่อน ดังนี้ ฯ นางสุชาดานั้น กล่าวแล้วว่า ข้าแต่ นาย อ. ท่าน ท. ไปแล้ว จงใคร่ครวญ ดังนี้ ฯ อ. เทวดาผู้พระราชพาพระนามว่าสักกะ ออกจากเรือน ไหว้แล้ว ซึ่งพระเถระ ด้วยอันตั้งไว้เฉพาะซึ่งองค์ห้า เท้าแล้ว ซึ่งเท้า ท. ด้วยมือ ท. ทั้งสอง ทอดถอนอยู่ ลูกขึ้นแล้ว กล่าวแล้วว่า อ. พระผู้เป็นเจ้า เป็นพระเถระรูปไหนหนอ แล ย่อมเป็น ดังนี้ ย่อลงแล้ว หน้อยหนึ่ง กล่าวแล้วว่า อ. นัยนดา ท. ของกระผม ย่อมประพฤติ เพียงดั่งว่าวัน (ย่อมมีดมัว) ดังนี้ วางไว้แล้ว ซึ่งมือ ที่หน้าผาก แลดูแล้ว ในเบื้องบน กล่าวแล้วว่า โอ ! อ. ความลำบาก อ. พระเถระ เชื่อว่ามหากัสสปะ ผู้เป็นเจ้า ของเรา ท. มาแล้ว ผู้ประตูแห่งกระท่อม ของเรา สิ้นกาลนาน

อ. วัตถุ อะไร ๆ ในเรือน มีอยู่หรือหนอแล ดังนี้ ฯ อ. นางสุชาดา เป็นราวกะว่าวุ่นวาย เป็นหน้อยหนึ่ง ได้ให้แล้ว ซึ่งคำตอบว่า ข้าแต่ นาย อ. วัตถุอะไร ๆ มีอยู่ ดังนี้ ฯ

แปล โดยอรรถ

๒. ครั้งนั้น นายมาลาการ เห็นอัฐภาพพระผู้มีพระภาคเจ้า เหมือนกับแก้วอันมีค่า และทองอันมีค่า แลดูพระสรีระอันประดับด้วยมหาบุรุษลักษณะ ๓๒ มีความงามอันเลิศ ด้วยพระสิริคืออนุพยัญชนะ ๘๐ มีจิตเลื่อมใส คิดว่า เราจะทำการบูชาอันยิ่ง แต่พระศาสดาอย่างไรหนอแล เมื่อไม่เห็นสิ่งอื่นจึงคิดว่า เราจักบูชาพระผู้มีพระภาคเจ้า ด้วยดอกไม้เหล่านี้ คิดอีกว่า ดอกไม้เหล่านี้ เป็นดอกไม้สำหรับบำรุงพระราชาเป็นประจำ พระราชาเมื่อไม่ได้ดอกไม้เหล่านี้ พึงให้จงจำเราก็ได้ พึงให้ฆมาเราก็ได้ พึงให้เราออกจากแวนแคว้นก็ได้ เราจะทำอย่างไรหนอแล ฯ ครั้งนั้น นายมาลาการนั้น ได้มีความคิดนี้ว่า พระราชา จะทรงให้ฆมาเราก็ตาม จะทรงให้เราออกจากแวนแคว้นก็ตาม เพราะว่า พระองค์ แม้เมื่อพระราชทานแก่เรา ก็พึงพระราชทานพระราชทรัพย์ พอเลี้ยงชีวิตได้ในอัฐภาพนี้ ส่วนการบูชาพระศาสดา พอแก่การเกื้อกูลและความสุขสำหรับเรา ในโกฏิแห่งกัปป์มิใช่น้อย จึงสละชีวิตของตนแด่พระตถาคตเจ้า ฯ นายมาลาการนั้น คิดว่า ใจที่เลื่อมใสของเรา ไม่หวนกลับ เพียงใด เราจักทำการบูชาเพียงนั้นทีเดียว เป็นผู้ร่าเริงบันเทิง มีใจเบิกบานเฟื่องฟู บูชาพระศาสดาแล้ว ฯ ถามว่า นายมาลาการนั้น บูชาอย่างไร ? ฯ ตอบว่า ทิแรก นายมาลาการนั้น ชดดอกไม้ ๒ กำมือไปในเบื้องบนของพระตถาคตเจ้า ก่อน ฯ ดอกไม้ ๒ กำมือนั้น ได้ตั้งเป็นเพดานในเบื้องบนพระเศียร ฯ เขาชดดอกไม้ ๒ กำมืออีก ฯ ดอกไม้ ๒ กำมือนั้น ได้ตั้งห้อยลงมาทางด้านพระหัตถ์ขวา โดยอาการอันดอกไม้บังไว้ ฯ เขาชดดอกไม้ ๒ กำมืออื่นอีก ฯ ดอกไม้ ๒ กำมือนั้น ได้ตั้งห้อยลงมาเหมือนอย่างนั้นนั่นแล ฯ เขาชดดอกไม้ ๒ กำมืออื่นอีก ฯ ดอกไม้ ๒ กำมือนั้น ได้ตั้งห้อยลงมาเหมือนอย่างนั้นนั่นแล ทางด้านพระหัตถ์ซ้าย ฯ ดอกไม้ ๘ ทะนาน เป็น ๘ กำมือ แวดล้อมพระตถาคตเจ้าในสถานที่ทั้ง ๔ ด้วยประการฉะนี้ ฯ สถานที่เพียงประคูดสำหรับไปเท่านั้น ได้มีข้างหน้า, ขั้วดอกไม้ทั้งหลาย ได้มีหน้าภายใน กลีบทั้งหลาย ได้มีหน้าภายนอก ฯ พระผู้มีพระภาคเจ้า เป็นราวกะว่าแวดล้อมด้วยแผ่นเงิน ได้เสด็จไปแล้ว ฯ ดอกไม้ทั้งหลาย

แม้ไม่มีจิต อาศัยบุคคลผู้มีจิต ไม่แยกกัน ไม่หล่น ย่อมไป กับพระศาสดาทีเดียว ย่อมหยุดในที่
พระศาสดาประทับยืนอยู่แล้ว ฯ พระรัศมี เป็นราวกะว่าสายฟ้าแลบตั้งแสนสาย เปล่งออก
จากพระสรีระของพระศาสดา ฯ พระรัศมีที่เปล่งออก พุ่งออกทั้งข้างหน้า ทั้งข้างหลัง ทั้งข้างขวา
ทั้งข้างซ้าย ทั้งข้างบนพระเศียร ฯ พระรัศมี แม้สายหนึ่ง ไม่เลือนหายไป โดยที่พร้อมหน้า ฯ
(โดยที่ตรงเบื้องพระพักตร์) แม้ทั้งหมด กระทำประทักษิณพระศาสดา ๓ รอบแล้ว เป็นพระรัศมี
มีประมาณเท่าลำตาลหนุ่ม พุ่งตรงไปข้างหน้าที่เดียว ฯ พระนครทั้งสี่ แยกตื่นกันแล้ว ฯ
บรรดาคน ๑๘ โกฏิ ภายในเมือง ๘ โกฏิ ภายนอกเมือง ๘ โกฏิ ชาย หรือ หญิง แม้คนหนึ่ง
ชื่อว่าถือภิกษาแล้ว จะไม่ออกไป ไม่มี ฯ

พระราชปริยัติโมลี อากาศโร วัดชนะสงคราม

แปล.

สนามหลวงแผนกบาลี

ตรวจแก้.

วินสเสยยาติ ฯ โภ โคตม มยา มนุชปาทีนิ สกกา กาคู์ ตุมหากั ปน สาวเก กถั ลจณามิติ ฯ
 ตยา เอตุตเก กเต อหิ มม สาวเก ปหิณิสสามิติ ฯ สาธุ โภ โคตมาติ โส อตุตโน เณทวาระ
 สพพนุต กิจจํ นิฏฐาเปตวา สตุถุ สนฺติกั อคมาสิ ฯ สตุถา ภิกขุ ปหิณิ ฯ เต คนฺตวา ตตุถ
 นิสีทิสฺสุ ฯ ทารกมุปี ปิธกาย นิปชฺชาเปสฺสุ ฯ ภิกขุ สตุต รตฺติณฺทิวา นิรฺนตฺรํ ปฺริตตํ ภณิสฺสุ ฯ
 สตุตเม ทิวเส สยํ สตุถา อากจฺฉิ ฯ ตสฺมี คเต สพพจกฺกวาเพ เทวตา สนฺนิปตฺติสฺสุ ฯ เอโก ปน
 อวฺรทฺธโก ยกฺโข ทวาทส สํวจฺจณานิ เวสฺสวณฺ อปฺปฏฺจหิตฺวา ตสฺส สนฺติกา วรํ ลภนฺโต อิตฺโต
 สตุตเม ทิวเส อิมํ ทารกํ คณฺเหยฺยาสีติ ลภิ ตสฺมา โสปี อากนฺตฺวา อฏฺฐาสิ ฯ สตุถริ ปน
 ตตุถ คเต มเหสฺสกาสุ เทวตาสุ สนฺนิปตฺติตาสฺสุ อปฺเปสฺสกา เทวตา โอสกฺกิตฺวา โอภาสํ
 อลภมาณา ทวาทส โยชนานิ ปฏฺธิกฺกมฺิสฺสุ ฯ อวฺรทฺธโกปี ตเถว ปฏฺธิกฺกนฺโต อฏฺฐาสิ ฯ สตุถาปี
 สพพฺรตฺตี ปฺริตตมกาสิ ฯ สตุตาเห วิตฺติวตฺเต อวฺรทฺธโก ทารกํ น ลภิ ฯ อฏฺฐเม ปน ทิวเส
 อรุณฺเ อุกฺกตมตฺเตยฺว ทารกํ อานตฺวา สตุถารํ วนฺทาเปสฺสุ ฯ สตุถา ทิฆายุกฺโก โหหิติ อาห ฯ
 กิวัจิริ ปน โภ โคตม ทารโก ฐสฺสตีติ ฯ วิสวสฺสสตํ พฺราหฺมณฺมาติ ฯ อถสฺส आयวทฺทณฺกุมาริตี
 นามํ กรีสฺสุ ฯ โส วุฑฺฒิมนฺวาย ปณฺจหิ อฺปาสกสฺเตหิ ปริวฺโต วิจิริ ฯ

 ใช้เวลา ๔ ชั่วโมงพิกากับ ๑๕ นาที

เฉลยประโยค ๑ - ๒

แปล มคธเป็นไทย

สอบ วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๘

แปล โดยพยัญชนะ

๑. อ. เศรษฐินัน แม้เป็นพระโศดาบัน มีอยู่ ไม่อาจอยู่ เพื่ออันยังความโศก
อันเกิดขึ้นแล้ว ในลูกสาว ให้อยู่ทับ ยังบุคคลให้กระทำแล้ว ซึ่งกิจคือการยังสรีระ ของลูกสาว
ให้ไหม้ ร้องให้อยู่ ไปแล้ว ผู้สำนักของพระศาสดา ครั้นเมื่อพระดำรัสว่า ดูรคฤหบดี อ. ท่าน
เป็นผู้มีความทุกข์ เป็นผู้มิไจอันโทษประทุษร้ายแล้ว เป็นผู้ห็น้ำอันเต็มแล้วด้วยน้ำตา เป็น
ร้องให้อยู่ เป็นผู้มาแล้ว ย่อมเป็น เพราะเหตุไร ดังนี้ อันพระศาสดาตรัสแล้ว กราบทูลแล้วว่า
ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. นางสุนนาเทวี ผู้เป็นลูกสาว ของข้าพระองค์ เป็นผู้มิไจอันกระทำ
แล้ว ย่อมเป็น ดังนี้ ฯ อ. พระศาสดา ตรัสแล้วว่า ครั้นเมื่อความเป็นอย่างนั้น มีอยู่ อ. ท่าน
ย่อมเศร้าโศก เพราะเหตุไร อ. ความตาย แห่งสัตว์ ท. ทั้งปวง เป็นไปโดยส่วนเดียว ย่อมเป็น
มิใช่หรือ ดังนี้ ฯ อ. เศรษฐินัน กราบทูลแล้วว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. ข้าพระองค์ ย่อมรู้
ซึ่งพระดำรัสอันพระองค์ตรัสแล้วนั้น ส่วนว่า อ. ลูกสาว ของข้าพระองค์ ผู้ถึงพร้อมแล้ว
ด้วยหิริและโอตตปปะ ผู้มีอย่างนี้เป็นรูป อ. ลูกสาว ของข้าพระองค์นั้น ไม่อาจอยู่ เพื่ออันยังสติ
ให้เข้าไปตั้งไว้เฉพาะในกาลเป็นที่ตาย เพื่อยู่ ตายแล้ว อ. ความโหม่นัส มิใช่น้อย ย่อมเกิดขึ้น
แก่ข้าพระองค์ เพราะเหตุนั้น ดังนี้ ฯ อ. พระศาสดาตรัสแล้วว่า ดูกรมหาเศรษฐี ก็ อ. คำอะไร
อันลูกสาว ของท่านนั้น กล่าวแล้ว ดังนี้ ฯ อ. เศรษฐินัน กราบทูลแล้วว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ
อ. ข้าพระองค์ เรียกมาแล้ว ซึ่งลูกสาวนั้นว่า ดูรแม่ผู้ชื่อว่าสุนนา อ. อะไร ดังนี้ ครั้นเมื่อความ
เป็นอย่างนั้น มีอยู่ อ. ลูกสาว ของข้าพระองค์นั้น กล่าวแล้วว่า ดูรน้องชายผู้หนึ่งที่สุด อ. อะไร
ดังนี้ กะข้าพระองค์ แต่กาลนั้น อ. ลูกสาว ของข้าพระองค์นั้น ครั้นเมื่อ คำว่า ดูรแม่ อ. เจ้า
ย่อมเพื่อหรือ ดังนี้ อันข้าพระองค์กล่าวแล้ว กล่าวแล้วว่า ดูรน้องชายผู้หนึ่งที่สุด อ. ฉัน
ย่อมเพื่อ หามิได้ ดังนี้ ครั้นเมื่อคำว่า ดูรแม่ อ. เจ้า ย่อมกล่าว หรือ ดังนี้ อันข้าพระองค์กล่าว

แล้ว กล่าวแล้ว ซึ่งคำมีประมาณเท่านี้ว่า คุณรื่องชายผู้น้อยที่สุด อ. ฉัน ย่อมไม่กลัว ดังนี้ ได้กระทำแล้ว ซึ่งกาละ ดังนี้ ฯ ครั้งนั้น อ. พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสแล้วว่า คุณรมหาเศรษฐี ก็ อ. ลูกสาว ของท่าน ย่อมเพื่อ หามิได้ ดังนี้ กะเศรษฐีนั้น ฯ อ. เศรษฐีนั้น ทูลถามแล้วว่า ครั้นเมื่อความเป็นอย่างนั้น มีอยู่ อ. ลูกสาว ของข้าพระองค์นั้น กล่าวแล้ว อย่างนั้น เพราะเหตุไร ดังนี้ ฯ อ. พระศาสดา ตรัสแล้วว่า อ. ลูกสาว ของท่านนั้น กล่าวแล้วอย่างนั้น เพราะความที่ แห่งท่านเป็นน้องชายนั้นเทียว คุณรคฤหบดี ด้วยว่า อ. ลูกสาว ของท่าน เป็นผู้หญิงผู้ถือเอา ซึ่งความเป็นผู้ใหญ่ กว่าท่าน โดยมรรคและผล ท. ย่อมเป็น จริงอยู่ อ. ท่าน เป็นโสดาบัน ย่อมเป็น ส่วนว่า อ. ลูกสาว ของท่าน เป็นสกทาคามี ย่อมเป็น อ. ลูกสาว ของท่านนั้น กล่าวแล้ว อย่างนั้น กะท่าน เพราะความที่แห่งตนเป็นหญิงถือเอา ซึ่งความเป็นผู้ใหญ่ โดยมรรคและผล ท. ดังนี้ ฯ อ. เศรษฐีนั้น ทูลถามแล้วว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. อย่างนั้น หรือ ดังนี้ ฯ อ. พระศาสดา ตรัสแล้วว่า คุณรคฤหบดี อ. อย่างนั้น ดังนี้ ฯ

แปล โดยอรรถ

๒. พระศาสดาตรัสว่า ท่านจงมีอายุยืนเถิด แม้ในเวลาที่ท่านบวชบวชบวชบวช บังคม ก็ตรัสแก่นางอย่างนั้นเหมือนกัน ในเวลาที่ได้รับบวชบวชบวช ได้ทรงนั่งเสีย ฯ พราหมณ์นั้น จึงทูลถามพระศาสดาโดยนัยก่อนนั้นแล ฯ แม้พระศาสดา ก็ทรงพยากรณ์ แก่พราหมณ์นั้น อย่างนั้นเหมือนกัน ฯ ได้ยินว่า พราหมณ์นั้น มิได้แทงตลอดพระสัพพัญญุตญาณ จึงเทียบเคียง มนต์ของตนกับพระสัพพัญญุตญาณแล้ว แต่ก็ไม่รู้อุบายเครื่องป้องกัน ฯ พราหมณ์ ทูลถาม พระศาสดาว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ก็อุบายเครื่องป้องกันมีอยู่หรือ ฯ พระศาสดาตรัสว่า พึงมี พราหมณ์ ฯ พราหมณ์ทูลถามว่า พึงมี อย่างไร ฯ พระศาสดาตรัสว่า ถ้าท่าน พึงอาจให้สร้าง มณฑปใกล้ประตูเรือนของตน แล้วกระทำตั้งไว้ตรงกลางมณฑปนั้น ให้ตั้งอาสนะไว้ ๘ ที่ หรือ ๑๖ ที่ ล้อมตั้งนั้น นิมนต์สาวกทั้งหลายของเรานั่งบนอาสนะเหล่านั้น ให้สวดพระปริตร ติดต่อกันไป ๗ วัน ไชริ อันตรายของเด็กนั้น พึงพินาศด้วยอุบายอย่างนี้ ฯ พราหมณ์ ทูลถามว่า ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ ข้าพระองค์อาจจะทำมณฑปเป็นต้นได้ แต่ข้าพระองค์จักได้พระสาวก ทั้งหลายของพระองค์ อย่างไร ฯ พระศาสดาตรัสว่า เมื่อท่านทำกิจเท่านี้แล้ว เราจักส่งสาวก

ทั้งหลายของเราไป๑ พรหมณ์ทูลรับว่า ดีละ พระโคตมผู้เจริญ แล้วให้กิจนั้นทั้งหมดสำเร็จ
ใกล้ประตูเรือนของตน ได้ไปยังสำนักพระศาสดาแล้ว๑ พระศาสดาทรงส่งภิกษุทั้งหลายไปแล้ว
๑ ภิกษุเหล่านั้นไปนั่งในมณฑปนั้นแล้ว๑ แม้เด็กเขาก็ให้นอนบนตั่งแล้ว๑ ภิกษุทั้งหลาย สวด
พระปริตรติดต่อกัน ๗ วัน ๗ คืน๑ ในวันที่ ๗ พระศาสดาเสด็จมาเอง๑ เมื่อพระศาสดาเสด็จ
ถึงแล้ว เทวดาทั้งหลายในจักรวาททั้งสิ้น ประชุมกันแล้ว๑ ก็อวรุทธกษัตริย์คนหนึ่ง บำรุง
ท้าวเวสสวัณ ๑๒ ปี เมื่อจะได้พรจากสำนักท้าวเวสสวัณนั้นได้ (พร) ว่า ในวันที่ ๗ จากวันนี้
ท่านพึงจับเด็กคนนี้ เพราะเหตุนั้น แม้กษัตริย์คนนั้น ก็ได้มาขึ้นอยู่แล้ว๑ ก็เมื่อพระศาสดา
ประทับอยู่ในมณฑปนั้น เมื่อเหล่าเทวดาผู้มีศักดิ์มากประชุมกัน เหล่าเทวดาผู้มีศักดิ์น้อย
ถอยออกไป เมื่อหาโอกาสไม่ได้ จึงถอยไป ๑๒ โยชน์๑ ถึงอวรุทธกษัตริย์ก็ได้ถอยไปยืน
อย่างนั้นเหมือนกัน๑ แม้พระศาสดา ก็ได้ทรงสวดพระปริตรตลอดทั้งคืน๑ เมื่อล่วงไปแล้ว
๗ วัน อวรุทธกษัตริย์ จึงไม่ได้เด็ก๑ ก็ในวันที่ ๘ พอรุ่งขึ้นเท่านั้น สองสามีภรรยา นำเด็กมา
ให้ถวายบังคมพระศาสดาแล้ว๑ พระศาสดาตรัสว่า ขอเธอจง มีอายุยืนเถิด๑ พรหมณ์ ทูลถามว่า
ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ ก็เด็กจักดำรงอยู่นานเท่าไร พระศาสดา ตรัสว่า ๑๒๐ ปี พรหมณ์๑
ลำดับนั้น สองสามีภรรยา จึงตั้งชื่อเด็กนั้นว่า อายุวัฒนกุมาร๑ อายุวัฒนกุมารนั้น เจริญเติบโต
แล้ว มีอุบาสก ๕๐๐ คน แวดล้อมเที่ยวไป๑

ประโยค ๑-๒
แปล มครเป็นไทย
สอบ วันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๒๙

แปล โดยพยัญชนะ

๑. ปุริสลิงเค ปาตุฏมตเตเยว ตํ ตกุกสึลาย เสฏฺฐิปุตฺโต อาห สมฺม สหายก อิม
เทว ทารกา ตว กุจฺฉิยํ วุตถตฺตา มํ ปฏฺวิจฺจ นิพฺพตฺตตฺตา อุภินฺนเป โน ปุตฺตาเอว อิว
วลิสฺสาม มา อุภกณฺสีติ ฯ สมฺม อหํ เอเกน อตฺตภาเวน ปจฺมํ ปุริสํ ทฺววา ปุณฺ อิตฺถิภาวํ
ปตฺวา ปุณฺ ปุริสํ ชาโตติ วิปฺปการปฺปตฺโต ปจฺมํ มํ ปฏฺวิจฺจ เทว ปุตฺตา นิพฺพตฺตา อิทานิ
เม กุจฺฉิตฺเต เทว นิภฺชนฺตา สุวาทํ เอเกนตฺตภาเวน วิปฺปการํ ปตฺวา ปุณฺ เคเท วลิสฺสามิติ
สณฺณํ มา กิริ อหํ มม อยุยฺสสฺส สนฺติเก ปพฺพชิสฺสามิ อิม เทว ทารกา ตว ภารา
โหนตุ อิมสฺส มา ปมชฺชีติ วตฺวา ปุตฺเต ปริจฺมพิตฺวา ปริมชฺชิตฺวา ปิตุํ นิยฺยาเทตฺวา
นิภฺชมิตฺวา เณรฺสสฺส สนฺติเก ปพฺพชฺชิตฺวา ฯ เถโรปิ ตํ ปพฺพาเซตฺวา อุปสมฺปาเทตฺวา คณฺหิตฺวา ว
จาริกญฺจรมาโน อนุภฺกเมน สวาทฺถิ อคฺมาสิ ฯ ตสฺส สโรเรยฺยตฺเถโรติ นามํ อโหสิ ฯ
(ธมฺปทญฺจกถาย ทฺติโย ปาโค/หน้า ๑๕๖)

แปล โดยอรรถ

๒. ชนปทวาลิโน ตํ ปวตฺถิํ ฌตฺวา สงฺขฺยิตฺวา โกตฺทลชาตา อุปสงฺกมิตฺวา ปุจฺฉิสฺส
เอวํ กิริ ภนฺเตติ ฯ อามานุโสติ ฯ ภนฺเต เอวรूपิ การณํ นาม โหติ ตมฺหากํ กิริ กุจฺฉิยํ
เทว ปุตฺตา นิพฺพตฺตา ตมฺहे ปฏฺวิจฺจ เทว ชาตา เตสํ โว กตเรสฺส พฺลวสิเนโห โหติติ ฯ
กุจฺฉิยํ วุตถเกสฺส อานุโสติ ฯ อาคตาคตา นิพฺพุตํ ตเถว ปุจฺฉนฺติ ฯ เถโร กุจฺฉิยํ วุตถเกสฺสเยว
สิเนโห พฺลวาติ ปุณฺปุณฺนํ กถณฺโต ทราหฺมาโน เอโก ว นิสิตฺติ เอโก ว ติฏฺฐติ ฯ โส เอวํ
เอกตฺตูปคโต อตฺตภาเว ชยวํ ปฏฺจเปตฺวา สห ปฏฺฐิสฺสภิกฺขาธิ อรหฺตตํ ปาปฺนิ ฯ อถ นํ

อาคตาคตา ปุจฺจนฺติ ภนฺเต เอวํ กิร นามาสีติ ฯ อาม อาวุโสติ ฯ กตเรสุ वो सिनेहो
 प्लवाति ฯ मयुहं कतुजि सिनेहो नाम नत्तिติ ฯ भिक्षु ओयं ओतुं กเถติ ปุริมทิวเสสุ กุจฺฉิยं
 วุตฺตปุตฺเตสุ सिनेहो प्लवाति वत्ถวา อิทานิ मयुहं कतुजि सिनेहो नत्तिติ वत्ति ओणฺ
 พุยาโกโรติ ภนฺเตติ สत्ถารํ อาหํสุ ฯ สत्ถา न भिक्षवे मयुहं पुत्तो ओणฺ พุยาโกโรติ मम
 पुत्तस्स सम्भाณितिเตन จิตฺเตन मคฺคทสฺสนํ ภิญฺจกาลโต ปฏฺจาย न कतुजि सिनेहो चाโต
 यं सम्पत्तिं नेव माता न पिता कातुं सकोति तं ओमेสํ สत्तानं อพฺภนฺตरे ปวตฺตं
 จิตฺตमेव เทतिติ वत्ถวา ओमํ काถมา

น ตํ มาตา पिता किरा ओण्वे वापिज णात्ता
 सम्भाणितिं जित्तं เสयฺโส नํ ตโต กรेति ฯ

ตตฺถ น ตนฺติ ตํ การณํ नेव माता กรेय्य न पिता न ओण्वे णात्ता ฯ
 सम्भाणितฺตฺติ ทสฺสุ กุสลกมฺมปเถสุ सम्भाषิตตฺตา सम्भाणितिं ฯ เสยฺโส นํ
 ตโต กรेति ฯ ตโต การณโต เสยฺโส นํ วรตฺร อุตฺตริตฺรํ กรेय्य กรีตีติ อตฺโต ฯ
 มาตาปิตโร हि पुत्तानं चนं ทमाना เอกस्मึเวย อตฺตภาเว กम्मํ อกตฺวา सुखे
 ชีวิตปวตฺตनํ चนं हातुं सकोณฺติ วิสาขาย มาตาปิตโรปิ ตาวมทฺธนา มหาโภคา ตสฺสา
 เอกस्मึเวย อตฺตภาเว सुखे ชีวิตกप्पนं चนं ओหํสุ จตุสฺส ปน ทิเปสฺ จกฺกวตฺตिसิริ हातुं
 สมत्ता มาตาปิตโร नाम पुत्तानं नत्ति ปเกว ทิพฺพสมฺปत्तिं वा ปจฺมชฺฌานาหิสมฺปत्तिं वा
 โลกุตฺตรสมฺปत्ติทาเน กถา นत्ति ฯ सम्भाणितिं ปน จิต्तं สพฺพเมปเต สมฺปत्तिं हातुं
 सकोति तेन वุตฺตं เสยฺโส นํ ตโต กรेति ฯ (ธมฺมปทฺฐกถายา พุติโย ภาโค/หน้า
 ๑๕๖ - ๑๕๘)

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมงฝึก กับ ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ๑-๒

แปล มครเป็นไทย

แปล โดยพยัญชนะ

๑. ครั้นเมื่อเพศแห่งบุรุษ เป็นลักว่ามีปรากฏแล้วนั้นเทียว มีอยู่, อ.บุตรแห่งเศรษฐี
ในพระนคร ชื่อว่าตักกศิลา กล่าวแล้วว่า แน่สหาย ผู้มีฐานะเสมอ อ.ทารก ท. สองเหล่านี
เป็นบุตรของเรา ท. แม้ทั้งสองนั้นเทียว ย่อมเป็น เพราะความที่แห่งทารก ท. สอง เหล่านี้ อยู่แล้ว
ในห้องของท่าน เพราะความที่แห่งทารก ท. สอง เหล่านี้ อาศัยแล้วซึ่งเราบังเกิดแล้ว อ.เรา ท.
จักอยู่ ในที่นั้นเทียว อ.ท่าน อย่ากระสันแล้ว (อย่ารำคาญใจแล้ว) ดังนี้ กะบุตรแห่งเศรษฐีชื่อว่า
โสเรยยะนั้น ๑ อ.บุตรแห่งเศรษฐี ชื่อว่าโสเรยยะนั้น กล่าวแล้วว่า แน่สหาย ผู้มีฐานะเสมอ อ.เรา
เป็นผู้ถึงแล้วซึ่งประการอันแปลก คือ อ.เรา เป็นบุรุษ เป็น ก่อน ถึงแล้ว ซึ่งความเป็นแห่ง
หญิง อีก เป็นบุรุษเกิดแล้ว อีก ย่อมเป็นโดยอัตภาพ หนึ่ง ย่อมเป็น, อ.บุตร ท. สอง อาศัย
แล้ว ซึ่งเรา บังเกิดแล้วก่อน อ.บุตร ท. สอง ออกแล้ว จากห้องของเราในกาลนี้ อ.ท่าน
อย่ากระทำแล้ว ซึ่งความสำคัญว่า อ.เรานั้น ถึงแล้ว ซึ่งประการอันแปลก โดยอัตภาพหนึ่ง
จักอยู่ในเรือน อีก ดังนี้ อ.เรา จักบวชในสำนัก ของพระผู้เป็นเจ้า ของเรา อ.ทารก ท. สอง
เหล่านี เป็นการระของท่าน จงเป็น อ.ท่าน อย่าประมาทแล้ว ในทารก ท. สองเหล่านี ดังนี้
จูบแล้วซึ่งบุตร ท. ลูกคล่าแล้ว มอบให้แล้ว แก่บิดา ออกแล้ว บวชแล้ว ในสำนักของพระเถระ ๑
แม้ อ.พระเถระ ยังบุตรของเศรษฐีชื่อว่าโสเรยยะนั้นให้บวชแล้ว ให้อุปสมบทแล้ว พาเทียวไปอยู่
สู่ที่จาริกเทียว ได้ไปแล้ว สู่พระนคร ชื่อว่าสาวตถิ โดยลำดับ ๑ อ.คำว่า อ.พระเถระชื่อว่า
โสเรยยะ ดังนี้ เป็นชื่อของภิกษุ นั้น ได้เป็นแล้ว ๑

แปล โดยอรรถ

๒. พวกชาวชนบท รู้เรื่องนั้นแล้ว ลำลือ เกิดความตื่นเต้น เข้าไปถามว่า ได้ทราบว่าเป็นจริงอย่างนั้นหรือ ? ขอรับ ๑ พระโสเรยยะ ตอบว่า ใช่ผู้มีอายุ ๑ พวกชาวชนบทถามว่า พระคุณเจ้า เชื่อว่าเหตุแม่เห็นปานนี้ ย่อมมีได้ เขาเล่าลือกันว่า บุตร ๒ คน บังเกิดในห้องของท่าน บุตร ๒ คน อาศัยท่านเกิด บรรดาบุตร ๒ ฝ่ายนั้น ท่านมีความรักในบุตรฝ่ายไหนมาก ๑ พระโสเรยยะ ตอบว่า มีความรักในบุตรฝ่ายที่อยู่ในห้องมาก ผู้มีอายุ ๑ พวกชนผู้มาแล้ว ๆ ก็ถามอย่างนั้นนั่นแหละอยู่เสมอ ๑ พระเถระพูดอยู่บ่อย ๆ ว่า มีความรักในบุตรฝ่ายที่อยู่ในห้องฝ่ายเดียวเท่านั้นมาก รำคาญใจอยู่ จึงนั่งอยู่ผู้เดียว ยืนอยู่ผู้เดียวเท่านั้น ๑ พระเถระนั้น เข้าถึงความเป็นผู้เดียวอย่างนี้ เริ่มตั้งความสิ้นไปและความเสื่อมไปในอรรถภาพบรรลูประอรหัตต พร้อมกับการปฏิบัติทุกขทั้งหลายแล้ว ๑ ต่อมา พวกชนผู้มาแล้ว ๆ ถามท่านว่า พระคุณเจ้า ได้ทราบว่า เหตุชื่อนี้ ได้มีแล้วหรือ ? ๑ พระโสเรยยะ ตอบว่า ใช่ผู้มีอายุ ๑ พวกชนถามว่า ท่านมีความรักในบุตรฝ่ายไหนมาก ๑ พระโสเรยยะ ตอบว่า เชื่อว่าความรักในบุตรคนไหน ของเรา ไม่มี ๑ ภิกษุทั้งหลาย กราบทูลพระศาสดาว่า ภิกษุโสเรยยะนี้ พูดไม่จริงในวันก่อน ๆ พูดว่า มีความรักในบุตรฝ่ายที่อยู่ในห้องมาก บัดนี้ พูดว่า เราไม่มีความรักในบุตรคนไหน ย่อมพยากรณ์ พระอรหัตตผล พระเจ้าข้า ๑ พระศาสดา ตรัสว่า ภิกษุทั้งหลาย บุตรของเรา พยากรณ์ พระอรหัตตผล หามิได้ ตั้งแต่เวลาที่บุตรของเรา เห็นมรรคัสสนะ (มรรคญาณ) ด้วยจิตที่ตั้งไว้ชอบแล้ว ความรักในบุตรคนไหน ไม่เกิดเลย จิตที่เป็นไปในภายในของสัตว์เหล่านี้เท่านั้น ย่อมให้สมบัติที่มารดาบิดาไม่อาจกระทำให้ได้ ดังนี้แล้ว จึงตรัสพระคาถานี้ว่า

มารดา บิดา ก็หรือว่า ญาติเหล่าอื่น ไม่พึงกระทำ
เหตุนั้นให้ได้ จิตอันบุคคลตั้งไว้โดยชอบแล้ว พึง
กระทำ บุคคลนั้น ให้ประเสริฐกว่าเหตุนั้น ดังนี้ ๑

บรรดาบทเหล่านั้น บทว่า **น ต** เป็นต้น ความว่า มารดา ก็กระทำเหตุนั้นไม่ได้เลย บิดาก็กระทำไม่ได้ ญาติเหล่าอื่นก็กระทำไม่ได้ ๑ บทว่า **สมุปาณินิหิต** ความว่า เชื่อว่าอันบุคคลตั้งไว้ชอบแล้ว เพราะความที่แห่งจิตนั้น อันบุคคลตั้งไว้แล้วโดยชอบในกุศลกรรมมถ ๑๐ ๑

บาทพระคาถาว่า **เสยยโส นํ ตโต กร** ความว่า ฟังกระทำ คือ ย่อมกระทำ บุคคลนั้น ให้ประเสริฐกว่า คือให้เลิศกว่า ได้แก่ให้ยิ่งกว่าเหตุนั้น ฯ จจริงอยู่ มารดาบิดา เมื่อจะให้ทรัพย์ แก่บุตรทั้งหลาย ย่อมอาจให้ทรัพย์สำหรับเลี้ยงชีวิตโดยความสบาย ไม่ต้องทำงาน ในอรรถภาพ เดียวเท่านั้น ถึงมารดาบิดาของนางวิสาขา มีทรัพย์มากขนาดนั้น มีโภคะมาก ได้ให้ทรัพย์ สำหรับเลี้ยงชีวิตโดยความสบาย แก่นางในอรรถภาพเดียวกัน, ก็ธรรมดาว่ามารดาบิดา ที่จะสามารถให้สรีคือความเป็นพระเจ้าจักรพรรดิในทวีปทั้ง ๔ ย่อมไม่มีแก่บุตรทั้งหลาย จะป่วยกล่าวไปใย ถึงทิพยสมบัติหรือสมบัติมีปฐมฉนเป็นต้น ในการให้โลกกุตระสมบัติ ไม่ต้อง พุดถึงเลย ฯ ส่วนว่า จิตที่บุคคลตั้งไว้โดยชอบแล้ว ย่อมไม่อาจให้สมบัตินี้ แม้ทั้งหมดได้ เพราะเหตุนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสว่า **เสยยโส นํ ตโต กร** ดังนี้ ฯ

ประโยค ๑-๒
แปล มครเป็นไทย
สอบ วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๓๐

แปล โดยพยัญชนะ

๑. พุทธชานนฺจ นาม เทว วาเร โลกโวลอกนํ อวิชิตํ โหติ ปจฺจุสกาลเ โลกํ
 ไวลเณตฺตา จกฺกวาฬมฺชวณฺณโต ปฏฺจาย คณฺธกฺกฺวิอภิมฺชํ ฌาณํ กตฺวา ไอลเณตฺติ สายํ
 ไอลเณตฺตา คณฺธกฺกฺวิโต ปฏฺจาย พาหิราภิมฺชํ ฌาณํ กตฺวา ไอลเณตฺติ ฯ ตสฺมี ปน สมเย
 ภควโต ฌาณชาลสฺส อนฺโต ปุตฺติคตฺตติสฺสตฺเถโร ปณฺณายิ ฯ สตฺถา ติสฺสสฺส ภิกฺขุโน
 อรหตฺตสฺส อุปนิสฺสยํ ทิสฺวา อयํ สทฺธิวาทริกาทิธิ ฉทฺทิตฺโต อิทานิสฺส มํ จเปตฺวา อนุญํ
 ปฏิสฺสรณํ นตฺถิตีติ คณฺธกฺกฺวิโต นิภฺชมิตฺวา วิหารจาริกํ จรมาโน วีย อคฺคิสาสํ คณฺตฺวา
 อุทฺทลํ ไชวิตฺวา อุทกํ ทตฺวา อุทฺธนํ อาโรเปตฺวา อุทกสฺส ตตฺตภาวํ อาคมยฺมาโน อคฺคิสาลายเมว
 อฏฺฐจาสิ ตตฺตภาวํ ชานิตฺวา คณฺตฺวา ติสฺสภิกฺขุโน นิปฺนฺนมณฺจกโกฏฺยิํ คณฺทํ ฯ ตทา
 ภิกฺขุ อเปถ ภนฺเต มยํ คณฺทิสฺสสมาติ มณฺจกํ คเหตฺวา อคฺคิสาสํ อานยิสฺสุ ฯ สตฺถา
 อมฺพณฺทํ ออาหาราเปตฺวา อนุโทกํ อาสิณฺจิตฺวา เตหิ ภิกฺขุหิ ตสฺส ปารูปนํ คาทาเปตฺวา
 อนุโทเทเกน มหฺทาเปตฺวา อาตเป วิสฺสชฺชาเปสิ ฯ อถสฺส สนฺติเก จตฺวา ตํ สรีรํ อนุโทเทเกน
 เตเมตฺวา ตสฺส สรีรํ ฆลิตฺวา นหาเปสิ ฯ ตสฺส นหฺนปริโยสาเน ปารูปนํ สุกฺขิ ฯ อถ นํ ตํ
 นิวาสาเปตฺวา นิวตฺตกาสาवं อุทเกน มหฺทาเปตฺวา อาตเป วิสฺสชฺชาเปสิ ฯ อถสฺส คตฺเต
 อุทเก จินฺนมตฺเต ตํ สุกฺขิ ฯ โส เอกํ กาสาวํ นิวาเสตฺวา เอกํ ปารูปิตฺวา สลฺลทฺทสรีโร
 เอกคฺคจิจิตฺโต พุตฺตา มณฺจเก นิปฺชฺชิ ฯ (ธมฺมปทฺฏจกถาย พุติโย ภาโค/หน้า ๑๔๖ - ๑๔๗)

แปล โดยอรรถ

๒. สตฺถา ตสฺส อุตฺตีสเเก จตฺวา ภิกฺขุ อยํ ตว กาโย อเปตฺวิณฺญาเน นิรูปกาโร
 พุตฺตา กลิงฺครํ วีย ปจฺวียํ สยิสฺสตีติ วตฺวา อิมํ คาทมาท

อจิร วตย กาโย

ปจวี อธิเสสสติ

ฉุทโท อปตวิณฺณาน

นिरตถว กลิงครนฺติ ฯ

ตตถ อจิร วตติ ภิกุช น จิสเสวาย กาโย ปจวี อธิเสสสติ อิมิสฺสา ปกตีสยเนน
สยิตาย ปจวียา อุปริ สยิสฺสติ ฯ ฉุทโทติ อปวิทุโร อปคตวิณฺณานตาย ตฺวจฺเณ หุตฺวา
เสสสตฺตีติ ทสฺเสติ ฯ ยถากิ ? นิตถว กลิงครนฺติ นินฺนการํ นิตถกํ กฺกฺจณฺฑํ วีย ฯ
ทพฺพสมฺมารตฺติกา หิ มนุสฺสา อรณฺณํ ปวิสิตฺวา อุชฺฐํ อุชฺฐกสฺสจฺจเนน วฏฺกํ วฏฺกสฺสจฺจเนน
ฉินฺนทิตฺวา ทพฺพสมฺมารํ คณฺหนฺติ อวเสสํ ปน สฺสฺริณฺจ ปฺตฺติกณฺจ อสารถฺจ คณฺจิกฺขาตณฺจ
ฉินฺนทิตฺวา ตตฺถเว ฉนฺนฺเทนฺติ อณฺเณ ทพฺพสมฺมารตฺติกา อาคนฺตฺวา ตํ คเหตฺวา อากฺกฺชนฺตา
นาม นตฺถิ ตํ โอโลเกตฺวา อตฺตโน อุปการกเมว คณฺหนฺติ อิตฺรํ ปจวีคตเมว โหติ ตํ ปน
เตน เตน อุปาเยน มณฺจปฏฺิปาทกํ วา ปาทกจฺลิกํ วา ผลกปฺปจกํ วา กาทํ สกฺกาปิ ภเวยฺย
อิมสฺมี ปน อตฺตภาเว ทฺวตฺตีสาย โภจฺจาเสสฺส เอกโภจฺจาโสปี มณฺจปฏฺิปาทกาทิวเสน
วา อณฺเณน วา อุปการมฺเชน คยฺหุปโค นาม นตฺถิ เกวลํ นิตถว กลิงครํ อยํ กาโย
อปคตวิณฺณาน กตฺติปาหฺสเสว ปจวียํ เสสสตฺตีติ ฯ (ธมฺมปทฺฏจกฺกาย หุตฺติโย ภาโค/หน้า ๑๔๗)

—❖❖❖—
ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที.

เคลย ประโยค ๑-๒

แปล มครเป็นไทย

แปล โดยพยัญชนะ

๑. จริงอยู่ อ.อันตรวจุซึ่งโลก ลี้นวาระ ท. สอง เป็นกิจชื้ออันพระพุทเจ้า ท. ไม่ทรงละแล้ว ย่อมเป็น อ.พระพุทเจ้า ท. เมื่อทรงตรวจุซึ่งโลก ในกาลเป็นที่ก่าจัดเฉพาะ ซึ่งมีด ย่อมทรงตรวจุ กระทำซึ่งพระญาณ ให้มีหน้าเฉพาะต่อพระคันธกุฎี จำเดิมแต่ขอบ แห่งปากแห่งจักรวาล, เมื่อทรงตรวจุในเวลาเย็น ย่อมทรงตรวจุ กระทำซึ่งพระญาณ ให้มีหน้าเฉพาะต่อที่อันมีในภายนอก จำเดิมแต่พระคันธกุฎี ฯ ก็ในสมัยนั้น อ.พระเถระ ชื่อว่าปุตติคตติสสะ ปรากฏแล้ว ในภายในแห่งชายคือพระญาณของพระผู้มีพระภาคเจ้า ฯ

อ.พระศาสดา ทรงเห็นแล้ว ซึ่งอุปนิสัยแห่งพระอรหัตต์ของภิกษุชื่อว่าติสสะ ทรงดำริแล้วว่า อ.ภิกษุ ชื่อว่าติสสะนี้ อันบรรพชิต ท. มีสัทธวิหาริกเป็นต้น ทั้งแล้ว อ.ที่พึงอื่นของภิกษุชื่อว่าติสสะนั้น เว้น ซึ่งเรา ย่อมไม่มีในกาลนี้ ดังนี้ เสด็จออกแล้ว จากพระคันธกุฎี ราวกะว่าเสด็จเที่ยวไปสู่ ที่จาริกในวิหาร เสด็จไปแล้วสู่โรงแห่งไฟ ทรงล้างแล้ว ซึ่งหม้อ ทรงให้แล้ว ซึ่งน้ำ ทรงยกขึ้น แล้วสู่เตาไฟ เมื่อทรงยังความที่แห่งน้ำเป็นธรรมชาติร้อนแล้วให้มาถึง ได้ประทับยืนอยู่แล้ว ที่โรงแห่งไฟนั้นเที่ยว ทรงทราบแล้ว ซึ่งความที่แห่งน้ำเป็นธรรมชาติร้อนแล้ว เสด็จไปแล้ว ทรง จับแล้วที่ปลายแห่งเตียงแห่งภิกษุชื่อว่าติสสะนอนแล้ว ฯ ในกาลนั้น อ.ภิกษุ ท. กราบทูลแล้ว ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ.พระองค์ ของจงเสด็จหลีกไป อ.ข้าพระองค์ ท. จักจับ ดังนี้ จับแล้วซึ่งเตียงน้อย นามาแล้ว สู่โรงแห่งไฟ ฯ

อ.พระศาสดา ทรงยังภิกษุ ท. ให้นำมาแล้ว ซึ่งราง ทรงลาดแล้ว ซึ่งน้ำอันร้อน ทรงยังภิกษุ ท. ให้ถือเอาแล้ว ซึ่งผ้าเป็นเครื่องท่มของภิกษุ ชื่อว่าติสสะนั้น ทรงยังภิกษุ ท. ให้ขยำแล้ว ด้วยน้ำอันร้อน ทรงยังภิกษุ ท. ให้คลีไว้แล้วที่แดด ฯ

ครั้งนั้น อ.พระศาสดา ประทับยืนอยู่แล้ว ในที่ใกล้แห่งภิกษุชื่อว่าติสสะนั้น ทรงยังสรีระนั้น ให้เปียกแล้ว ด้วยน้ำอันเจือด้วยน้ำร้อน ทรงขัดสีแล้ว ซึ่งสรีระของภิกษุชื่อว่าติสสะนั้น ทรงยังภิกษุชื่อว่าติสสะนั้นให้อาบแล้ว ฯ

อ.ผ้าเป็นเครื่องท่ม แห่งแล้ว ในกาลเป็นที่สุดรอบแห่ง การอาบของภิกษุชื่อว่าติสสะนั้น ฯ ครั้งนั้น อ.พระศาสดา ทรงยังภิกษุชื่อว่าติสสะนั้นให้แห้งแล้ว

ซึ่งผ้าเป็นเครื่องทมนั้น ทรงยังภิกษุ ท. ให้ขยำแล้ว ซึ่งผ้ากาสาจะอัน ๆ ภิกษุชื่อว่าติสสะนั้น
นุ่งแล้ว ด้วยน้ำ ทรงยังภิกษุ ท. ให้คลี่แล้ว (ซึ่งผ้ากาसानั้น) ที่แดด ๆ ครั้งนั้น ครั้นเมื่อน้ำ
ที่ตัวของภิกษุชื่อว่าติสสะนั้น เป็นธรรมชาติล็กว่าขาดแล้ว มีอยู่ อ.ผ้ากาสาจะอัน แห้งแล้ว ๆ
อ.ภิกษุชื่อว่าติสสะนั้น นุ่งแล้ว ซึ่งผ้ากาสาจะผืนหนึ่ง ท่มแล้ว ซึ่งผ้ากาสาจะผืนหนึ่ง เป็นผู้ม
สิริระอันเบาพร้อม เป็นผู้มจิตมอิารมณเเดียวเป็นเลิศ * เป็น นอนแล้ว บนเตียงน้อย ๆ

แปล โดยอรรถ

๒. พระศาสดา ประทับยืนอยู่ ณ ด้านเหนือศรีษะ ของติสสะภิกษุนั้น ตรัสว่า ภิกษุ
กายของเธอนี้ จักปราศจากวิญญานแล้ว ไม่มีประโยชน์นอนบนแผ่นดิน เหมือนท่อนไม้ ฉะนั้น
ดังนี้แล้ว ตรัสพระคาถานี้ว่า

ไม่นานหนอ กายนี้ จักปราศจากวิญญาน
ถูกเขทึงแล้ว นอนทับแผ่นดิน เหมือนท่อน
ไม้อันไร้ประโยชน์ ฉะนั้น ฯ

บรรดาบทเหล่านั้น บทว่า **อจิร วต** เป็นต้น ความว่า ภิกษุไม่นานนั้นเทียว กายนี้
จักนอนทับแผ่นดิน คือ จักนอนเหนือแผ่นดินนี้ ที่บุคคลนอนแล้ว ด้วยการนอนตามปกติ ฯ
ด้วยบทว่า **จุทโต** นี้ พระศาสดาทรงแสดงว่า กายนี้ จักถูกทอดทิ้งนอนเป็นสภาพว่างเปล่า
เพราะปราศจากวิญญาน ฯ ถ้ามว่า เปรียบเหมือนอะไร ? ตอบว่า เปรียบเหมือนท่อนไม้ที่ไร้
ประโยชน์ ฉะนั้น อธิบายว่า เปรียบเหมือนท่อนไม้ที่ปราศจากอุปการะ ชื่อว่าไร้ประโยชน์
ฉะนั้น ฯ (อธิบายว่า) จริงอยู่ มนุษย์ทั้งหลาย ผู้มีความต้องการด้วยทัฬหสัมภาระ เข้าป่าแล้ว
ตัดไม้ที่ตรง ตามสัณฐานที่ตรง ไม้ที่คดตามสัณฐานที่คด แล้วถือเอาทัฬหสัมภาระ แต่ตัดไม้

* เอกคฺคจิตฺโต วิ. นานาลมฺพนจิฏฺเฆภาเวน เอกํ อารมฺมณํ อคฺคํ อิมสฺสาติ เอกคฺคํ จิตฺตํ ฯ ตสฺส ภาโว เอกคฺคตา ฯ
อภิ. หน้า ๘๖

อถวา เอกคฺคจิตฺโตติ เอการมฺมณเ ปวตฺตจิตฺโต. มหานิ. อฏ. (ปทานุกรมพระไตรปิฎก ฉบับบาลี - ไทย หน้า ๑๓๔
อคฺค=อารมฺมณ)

ที่เป็นโพรง ไม้ผุ ไม้ไม่มีแก่น และไม้ที่เป็นปุ่มที่เหลื่อแล้ว ทั้งไว้ในป่านั้นเทียว, มนุษย์ทั้งหลาย เหล่าอื่น ผู้มีความต้องการด้วยทัฬหสัมภาระ มาแล้ว ชื่อว่าหยิบไม้ที่เป็นโพรงเป็นต้นนั้น ต้องการอยู่ ไม่มี, มองดูไม้นั้นแล้ว ย่อมถือเอาเฉพาะไม้ที่เป็นอุปการะแก่ตนเท่านั้น ไม้ นอกนี้ ย่อมอยู่ที่แผ่นดินนั่นเอง แต่ว่า ไม้ นั้น พึงเป็นของอันใคร ๆ สามารถจะทำให้เป็นเชิงรองเท้า เตี้ยบ้าง กระเบื้องขีดเท้าบ้าง ตั้งรองกระดานบ้าง ด้วยอุบายนั้น ๆ ก็ได้ ส่วนว่า บรรดาส่วนทั้ง ๓๒ ในอรรถภาพนี้ แม้ส่วน ๆ หนึ่ง ชื่อว่าเป็นสภาพที่ควรถือเอาได้ โดยสามารถเป็นเชิงรองเท้า เตี้ยเป็นต้นหรือ โดยเพ่งถึงอุปการะอย่างอื่น ย่อมไม่มี ภายนี้ ปราศจากวิญญานแล้ว จักนอน บนแผ่นดิน ต่อวันเล็กนอนนั้นเทียว เปรียบเหมือนท่อนไม้ อันไร้ประโยชน์ ฉะนั้น ดังนี้แล ฯ

ประโยค ๑-๒
แปล มครเป็นไทย
สอบ วันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๑

แปล โดยพยัญชนะ

๑. สตุถา ตยา อุปาสโก สทุโร ปสนโน ทิเนน ชุลิโตติ ตสเสว โทโส อโรเปตวา
ปฏิสารณียกมมํ การตวา คจจน จิตตคหปตี ขมาเปหิติ เปเสสิ ฯ โส ตตถ คนตวา คหปติ
มยฺเหเวโส โทโส ขมาหิ เมติ วตวาปิ นาทํ ขมามีติ เตน ปฏิกษิตโต มงฺกุฏโต ตํ
ขมาเปตุํ นาสกฺขิ ปุณฺหว สตุถุ สนฺติกํ ปจฺจาคมาสิ ฯ สตุถา นาสส อุปาสโก ขมิสฺสตีติ
ชานนฺโตปิ มานตฺถุโร เอส ตีสโยชนมคฺคํ คนตวา ปจฺจาคจฺจนตฺติ ขมาปฺนุปายํ อนาจิขิตฺวา ว
อุยฺโยเชสิ ฯ อตฺสส ปุณฺ อาคตฺทาลํ นีหตฺมานสฺส อญฺหุตํ ทตฺวา คจจน, อิมินา สทุธี คนตวา
อุปาสกํ ขมาเปหิติ วตวา สมณฺเนน นาม มยฺหํ วิหาโร มยฺหํ นีวาสนญฺจานํ มยฺหํ อุปาสโก
มยฺหํ อุปาสิกายोติ มานํ วา อิสฺสํ วา กาทุํ น วญฺญติ เอวํ กโรนฺตสฺส ทิ อิสฺสํมานาทโย
กิลเสา วาฏณฺตีติ อญฺสฺสนฺธี มญฺเฏตฺวา ฐมมํ เทเสนฺโต อีมา คาคา อภาสิ

อสนฺตํ ภาวมิจฺเจยฺย	ปุเรกฺขารณฺจ ภิกฺขุสฺส
อวาเสสฺ จ อิสฺสรียํ	ปุชา ปฺรกุเลสฺ จ
มเมว กต มณฺณนฺตุ	คิหิปปพฺพชิตา อุโก
มเมว อติวสา อสฺส	กิจฺจากิจฺเจสฺส กิสฺมิณฺจ
อิติ พาลสฺส สงฺกปโป	อิจฺจมาโน จ วาฏณฺตีติ ฯ

(ธมฺมปทญฺจกถาย ตติโย ปาโค/หน้า ๑๖๕ - ๑๖๖)

๒. ตตถ อสนฺตฺนฺติ พาลो ภิกฺขุ อวิชฺชมานํ สมฺภาวนํ อิจฺเจยฺย อสฺสทุโร ว สมานो
สทุโรติ มํ ชโน ชานาตฺติ อิจฺจนฺตีติ ปาปิจฺจนตานิทฺเทเส วุตฺตนเยเนว พาลอ อสฺสทุโร ทุสฺสโล
อปฺปสฺสโต อวิวิตโต กุสฺสโต อญฺปจฺจิตสฺสตี อสมาทิตฺว ทฺวปฺปญฺญเ อกฺขิณาสโว สมานอ อโท วต

มํ ชโน อยํ สทุธํ สีสวา พหุสสุโต ปวิวิตโตอารทุธวิโร อุปภูจิตสฺสติ สมหิโต ปณฺณวา
 ชีณาสโวติ ชานะยยติ อิมํ อสนฺตํ สมฺภาวนํอิจฺจนติ ฯ ปุเรกขารนฺติ ปริวารํ ฯ อโห วต มํ
 สกลวิหारे ภิกฺขุ ปริวาระตฺวา ปณฺทํ ปุจฺจนฺตา วิหเรยฺยฺนฺติ เอวํ อิจฺฉาจาเร จตฺวา
 ปุเรกขารณฺจ ภิกฺขุสฺส อิจฺจนติ ฯ อาวาเสสฺสติ สงฺฆิเกสฺส จ อาวาเสสฺส ฯ ยานิ วิหารมชฺฌเ
 ปณฺเฑเสนาสนานิ ตานิ อตฺตโน สนฺติฏฺฐสมฺภตฺตาทีนํ ภิกฺขุณํ ตุมฺहे อีธ วสฺสชาติ วิจาเรนฺโต
 สยมฺปิ วรเสนาสนํ ปลิพุทฺธนฺโต เสสนํ อากนฺตฺกภิกฺขุณํ ปจฺจนฺติมานิ ลามกเสนาสนานิ เจว
 อมนุสฺสปริคุคฺคิตานิ จ ตุมฺहे อีธ วสฺสชาติ วิจาเรนฺโต อาวาเสสฺส จ อีสฺสรียํ อิจฺจนติ ฯ ปุชา
 ปฺรกุเลสฺส จาติ เหนว มาตาปิตุณํ น ฌาตกาณํ ปเรสฺสเยว กุเลสฺส อโห วติเม มยฺหเมว ทเทยฺยํ
 น อณฺเณสนฺติ เอวํ จตฺตปฺปจฺจยปฺปชฺชํ อิจฺจนติ ฯ มเมว กต มณฺณนฺตฺตติ ยสฺส จ พาลสฺส
 ยงฺกิณฺจ วิหारे อุโปสธาคาราทีกรณวเสน กตํ นวกมฺมํ ตํ สพฺพํ อมฺหากํ เถเรน กตฺนฺติ
 เอวํ คีทํ จ ปพฺพชิตา จ อุโปปิ มเมว นิสฺสาย กตํ ปรีณฺญิจิตํ มณฺณนฺตฺตติ สงฺกปโป
 อุปฺปชฺชติ ฯ มเมว อติวสา อสฺส
 สกฺกโคณวาสิมฺรสุอาทีนํ วา ลทฺธพฺพานิ โหนฺตุ อนฺตมโส ยาคุมตฺตมฺปิ ตาเปตฺวา ปีวนาทีนํ
 วา เอวรูเปสฺส กิจฺจากิจฺเจสฺส ชุทฺทกมฺหนเตสฺส กรณียะสฺส กิสมิณฺจ เอกกิจฺเจปิ มเมว วเส
 วตฺตนฺตฺต มณฺเณว อาปฺปจฺฉิตฺวา กโรนฺตฺตติ สงฺกปโป อุปฺปชฺชติ ฯ อิติ พาลสฺสชาติ ยสฺส
 พาลสฺส สํ จ อิจฺฉา อยฺยจฺจ เอวรูโป สงฺกปโป อุปฺปชฺชติ ตสฺส เหนว วิปฺสฺสนา น มคฺคผลา
 นิ วฑฺฒนฺติ เกวลํ ปนสฺส ฉนฺนทาทยํ สมฺมทสฺส อุทกํ วีย ฉสฺส ทฺวาเรสฺส อุปฺปชฺชนกตฺตนา
 เจว นววิธมาโน จ วฑฺฒตีติ ฯ (ธมฺมปทฺฐกถาย ตติโย ภาโก/หน้า ๑๖๖ - ๑๖๗)

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมงกับ ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ๑-๒

แปล มครเป็นไทย

แปล โดยพยัญชนะ

๑. พระศาสดา ตรัสแล้วว่า อ.อุบาสก เป็นผู้มั่งคั่งร่ำรวย เป็นผู้เลื่อมใสแล้ว เป็นอันเธอ
 ชูแล้วด้วยคำอันแล้ว ดังนี้ ทรงยกขึ้นแล้ว ซึ่งโทษ แก่พระเถระเถระชื่อว่าสุธรรมนั้นนั้นเทียว
 ทรงยังสงฆ์ให้ทำแล้ว ซึ่งปฏิสารณียธรรม (กรรมอันสงฆ์พึงทำแก่ภิกษุผู้อันสงฆ์พึงให้กลับ
 ระลึกได้) ทรงส่งไปแล้วด้วยพระดำรัสว่า อ.เธอ จงไป อ.เธอ จงยังคฤหบดีชื่อว่าจิตตะให้อวดโทษ
 ดังนี้ ฯ อ.พระเถระชื่อว่า สุธรรมนั้น ไปแล้ว ในสำนักของคฤหบดีชื่อว่าจิตตะนั้น แม้มกล่าวแล้ว
 ว่า ดูก่อนคฤหบดี อ.โทษนั้น เป็นโทษของอาตมาภาพนั้นเทียว ย่อมเป็น อ.ท่านขอจงอดโทษ
 แก่อาตมาภาพ ดังนี้ ผู้อันคฤหบดีชื่อว่าจิตตะนั้นห้ามแล้วว่า อ.กระผม จะไม่อดโทษ ดังนี้
 เป็นผู้เก้อเป็นแล้ว เป็น ไม่ได้อาจแล้วเพื่ออันยังจิตตะคฤหบดีนั้นให้อวดโทษ กลับมาแล้ว สู่สำนัก
 ของพระศาสดาอีกนั้นเทียว ฯ อ.พระศาสดา แม้ทรงทราบอยู่ว่า อ.อุบาสก จักไม่อดโทษแก่
 ภิกษุชื่อว่าสุธรรมนี้ ดังนี้ ทรงดำริแล้วว่า อ.ภิกษุชื่อว่าสุธรรมนั้นผู้กระด้างแล้ว เพราะมานะ ไป
 แล้วสู่หนทางมีโยชน์ ๓๐ เป็นประมาณ จงกลับมา ดังนี้ ไม่ตรัสบอกแล้ว ซึ่งอุบายเป็นเครื่องยัง
 คฤหบดีชื่อว่าจิตตะให้อวดโทษเทียว ทรงส่งไปแล้ว ฯ ครั้งนั้น อ. พระศาสดา ประทานแล้ว ซึ่ง
 ภิกษุผู้เป็นอนุทูตแก่พระเถระชื่อว่าสุธรรมนั้น ผู้มีมานะอันนำออกแล้ว ในกาลแห่งพระเถระชื่อว่า
 สุธรรมนั้นมาแล้วอีก ตรัสว่า อ.เธอ จงไป อ.เธอไปแล้วกับด้วยภิกษุนี้ จงยังอุบาสกให้อวดโทษ
 ดังนี้ ตรัสแล้ว (อีก) ว่า อ.อันชื่ออันสมณะทำซึ่งความถือตัว หรือ หรือว่า ซึ่งความริษยาว่า
 อ.วิหารของเรา อ.ที่เป็นที่อยู่ของเรา อ.อุบาสกของเรา อ.อุบาสิกทั้งหลายของเรา ดังนี้ ย่อมไม่
 ควร เพราะว่า อ.กิเลส ท. มีความริษยาและความถือตัวเป็นต้น ย่อมเจริญแก่ภิกษุผู้ทำอยู่อย่างนี้
 ดังนี้ เมื่อทรงสืบต่อซึ่งอนุสนธิแสดงซึ่งธรรม ได้ตรัสแล้วซึ่งพระคาถา ท. เหล่านี้ว่า

อ. ภิกษุผู้พาล ฟังปรารภนา ซึ่งความยกย่องอันไม่มีอยู่ด้วย
ซึ่งความทำในเบื้องหน้าในภิกษุ ท. ด้วย* ซึ่งความเป็นใหญ่
ในอาวาส ท. ด้วย ซึ่งการบูชา ท. ในตระกูลแห่งชนอื่น ท.
ด้วย อ. ความดำริว่า อ.คฤหัสถ์และบรรพชิต ท.ทั้งสอง จง
สำคัญซึ่งนวัตรอะไร ๆ อันภิกษุ ท.ทำแล้ว เพราะอาศัย
ซึ่งเรานั้นเทียว อ.อำนาจยิ่ง ท. ของเรานั้นเทียว ฟังมี ใน -
ในกิจน้อยและกิจใหญ่ ท. หนา กิจอะไร ๆ ดังนี้ ย่อมเกิดขึ้น
แก่ภิกษุผู้พาลใด อ.ความอยากด้วย อ.ความถือตัวด้วย
ย่อมเจริญ แก่ภิกษุผู้พาลนั้น ดังนี้ ฯ

แปล โดยอรรถ

๒. บรรดาบทเหล่านั้น บทว่า **อสนฺติ** เป็นต้น ความว่า ภิกษุผู้พาล ฟังปรารภนาความ
ยกย่องอันไม่มีอยู่ คือ ภิกษุผู้พาลเป็นผู้ไม่มีศรัทธา ทศิล มีสุตระน้อย ไม่สงัด เกียจคร้าน มีสติไม่
ตั้งมั่น มีใจไม่ตั้งมั่น มีปัญญาราม มีใช้พระชฌาสพ ย่อมปรารภนาความยกย่องอันไม่มีอยู่ว่า
ไหนหนอ ชนพึงรู้จักเราว่า ภิกษุรูปนี้ เป็นผู้ที่มีศรัทธา มีศีล เป็นพหูสูตร สงัด ปรารภนาความเพียร
มีสติตั้งมั่น มีใจตั้งมั่น มีปัญญา เป็นพระชฌาสพ ดังนี้ โดยนัยที่พระสารีบุตรกล่าวไว้ใน
ปาปิจฉทานิเทศนั้นแล้วว่า ภิกษุผู้ไม่มีศรัทธาเทียว ย่อมปรารภนาว่า ขอชนจงรู้จักเราว่า มีศรัทธา
เป็นต้น ฯ บทว่า **ปุเรกฺขาร** ได้แก่บริวาร ฯ ภิกษุผู้พาลดำรงอยู่ในอิจฉาจาร ย่อมปรารภนา
ความแวดล้อมในภิกษุทั้งหลายอย่างนี้ว่า ไฉนหนอ ภิกษุทั้งหลาย ในวิหารทั้งสิ้น พึงแวดล้อมเรา
ตามปัญหาอยู่เถิด ฯ บทว่า **อวาเสสุ** ได้แก่ และในอาวาสทั้งหลายอันเป็นของสงฆ์ ฯ
ภิกษุผู้พาลจัดแจงเสนาสนะที่ประณีตในท่ามกลางวิหารเพื่อภิกษุผู้เป็นเพื่อนเห็นเพื่อนคบเป็นต้น
ของตน ด้วยกล่าวว่า ท่านทั้งหลาย จงอยู่ในเสนาสนะนี้ หวงเสนาสนะที่ดีไว้เสียเอง จัดแจง

* ปุเรกขาร ปุร+กร+ณ ชาติที่มี ปุร ส อุป ปริ เป็นบทหน้า อาเทศ กร เป็น ช ขร ได้ และเพราะอำนาจปัจจัยที่เนื่องด้วย ณ ที่ละ
อ เป็น อา. วูปลิทธิ - หน้า ๒๘๔ สูตรที่ ๔๘๒ นิตฺตสูตร. ข้อ ๑๑๔๘

๒ อภิ. วิ. ๓๕/๔๓๗

เสนาสนะที่เลว ๆ และเสนาสนะที่มนุษย์สิ่งอยู่ ที่มีหลังสุดท้ายไว้สำหรับภิกษุอาคันตุกะที่เหลือ ด้วยกล่าวว่า ท่านทั้งหลายจงอยู่ในเสนาสนะนี้ ดังนี้ ชื่อว่าย่อมปรารธนาความเป็นผู้ใหญ่ใน อาวาสทั้งหลาย ฯ บาทพระคาถาว่า **ปฐา ปรกุเลสุ จ** ความว่า ภิกษุผู้พาล ปรารธนาการบูชา ด้วยปัจจัย ๔ ในตระกูลทั้งหลาย ของมารดาบิดาก็หาไม่ได้ ปรารธนาการบูชาด้วยปัจจัย ๔ ในตระกูลทั้งหลายของญาติทั้งหลายก็หาไม่ได้ (แต่) ปรารธนาการบูชาด้วยปัจจัย ๔ ในตระกูล ทั้งหลายของชนเหล่าอื่นเท่านั้นอย่างนี้ว่า โฉนหนอ ชนเหล่านี้พึงถวายแก่เราเท่านั้น ไม่พึงถวาย แก่ภิกษุเหล่าอื่น ฯ บาทพระคาถาว่า **มเมว กต มณฺญนฺตุ** ความว่า อนึ่ง ความด่าริย่อมเกิด แก่ภิกษุผู้พาลว่า คฤหัสถ์และบรรพชิตแม้ทั้งสองฝ่าย จงสำคัญนวัตรที่ทำแล้ว คือ ที่สำเร็จแล้ว เพราะอาศัยเราเท่านั้นอย่างนี้ว่า นวัตรอย่างใดอย่างหนึ่ง ที่ทำด้วยสามารถการสร้างโรง อุโบสถเป็นต้นในวิหารทั้งหมดนั้น อันพระเถระของเราทั้งหลายทำแล้ว ฯ

บาทพระคาถาว่า **มเมว อติวสา อสุสุ** ความว่า ความด่าริย่อมเกิดแก่ภิกษุผู้พาลว่า คฤหัสถ์และบรรพชิตแม้ทั้งหมด จงเป็นไปในอำนาจของเราเท่านั้น คือ จงเป็นไปในอำนาจของเรา เท่านั้นในบรรดาภิกษุทั้งหลาย คือ ภิกษุภิกษุทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นภิกษุโคมิตและชวาน เป็นต้น ที่จะพึงได้ หรือ โดยที่สุด ก็จะมีการให้อุ่นแม้เพียงข้าวต้มแล้วดื่มเป็นต้นเห็นปานนี้ ก็อะไร ๆ แม้สักอย่างหนึ่ง ได้แก่ จงขออนุญาตเราเท่านั้นจึงทำ ฯ บทว่า **อติ พาลสุส** ความว่า ความปรารธนานั้น และความด่าริเห็นปานนี้ เกิดขึ้นแก่ภิกษุผู้พาลใด วิปัสสนาย่อมไม่เจริญ มรรคและผลก็ไม่เจริญแก่ภิกษุผู้พาลนั้น แต่ตัดหน้าที่เกิดในทวาร ๖ และมานะ ๔ อย่าง ย่อมเจริญ แก่ภิกษุผู้พาลนั้นฝ่ายเดียว เหมือนน้ำเจริญแก่สมุทร ในปักษ์ข้างขึ้นแห่งพระจันทร์ ฉะนั้น ฯ

ประโยค ๑-๒

แปล มครเป็นไทย

สอบ วันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๖๒

แปล โดยพยัญชนะ

๑. ตัม (พุทฺธจวน) อาจริเย อุปสงกมิตฺวา อุคคณฺหิตฺวา พหุํปิ ปเรสํ ภาสมาโน
วาเจนฺโต กถเณโต ตัม ฌมํ สุตฺวา ยํ การเกณ ปุคฺคเลน กตฺตพฺพํ ตกฺกโร น โหติ กุกฺกุฏสฺส
ปฏฺขปฺพรณฺมตฺตมฺปิ อนิจฺจาทิวเสน มนสิการํ นปฺปวตฺเตสิ เอโส ยถา นาม ทิวเส
ภติยา คาโว รกฺขณฺโต โคโป ปาโต ว สมฺปฏิจิตฺวา สายํ คณฺเฑวฯ สามิกานํ นิยฺยาเทวฯ
ทิวสภติมตฺตํ คณฺหาติ ยถารุจิยา ปน ปณฺจโครเส ปริภุญฺชิตํ น ลภติ เอวเมว เกวลํ
อนฺเตวาลิกานํ สนฺติกา วตฺตปฏฺิวตฺตกรณฺมตฺตสฺส ภาคี โหติ สามณฺยสฺส ปน ภาคี น
โหติ ฯ ยถา ปน โคปาลเกณ นิยฺยาทิตานํ คุนฺนํ ปณฺจโครสํ โคสามิกา ว ปริภุญฺชนฺติ
ตถา เตน กถิตํ ฌมํ สุตฺวา การกปุคฺคลา ยถานุสิฏฺฐํ ปฏิปชฺชิตฺวา เกจิ ปจฺมชฺฌนาทินิ
ปาปฺพนฺติ เกจิ วิปสฺสนํ วทฺธเมวฯ มคฺคผลานิ ปาปฺพนฺติ โคสามิกา โครสฺสเสว สามณฺยสฺส
ภาคีโน โหนฺติ ฯ อิติ สตฺถา สีสสมฺปนฺนสฺส พุทฺธสฺส ตสฺส ปมาทวิทฺวารโน อนิจฺจาทิวเสน
โยนิโสมนสิกาเร อปฺปวตฺตสฺส ภิกฺขุโน วเสน ปจฺมํ คาทํ กถเณสิ น พุทฺธสฺส สฺส ฯ
(ธมฺมปทฺฏจกถาย ปจฺโม ภาโค/หน้า ๑๔๗)

แปล โดยอรรถ

๒. สา (มาตา) ตสฺมี กุจฺฉิตฺเต เอเกณ พยาธินา ตํชณฺณเฑว กาลมกาสี ฯ ตสฺสา
ฌปฺยमानาย จเปตฺวา คพฺภมํสํ เสสมํสํ ฌายี ฯ อถสฺสา คพฺภมํสํ จิตฺกา โอตาเรตฺวา
ทฺวิสฺสํ ตีสฺสํ จาเนสฺสํ สฺสเลหิ วิชฺฌีสฺสํ ฯ สฺสโลภฺภี ทารกสฺส อภฺชิโกภฺภี ปหริ ฯ เอวํ คพฺภมํสํ
วิชฺฌิตฺวา อังคารราสิมฺหิ ชีปิตฺวา อังคาเรเหว ปฏฺิจฺฉาเทตฺวา ปฏฺกมฺมีสฺส ฯ คพฺภมํสํ ฌายี ฯ

อจฺจการมตฺตเก ปน สุวณฺณพิมฺพสทิสฺส ทารโก ปทุมคพฺพนินฺโน วีย อโหสิ ฯ
 ปจฺฉิมภิกฺขสฺสทสฺส ทิ สินฺธุนา โอตฺถริยมาณสฺสาปิ อรหฺตํ อปฺปตฺวา ชีวิตกฺขโย นาม นตฺติ ฯ
 ปุณฺทิวเส จิตกํ นิพฺพาเปสฺสามาติ อาคตา ตถาณิปนฺนํ ทารกํ ทิสฺวา อจฺฉริยพฺภุตจิตฺตชาตา
 กถณฺทิ นาม เอตฺตเกสฺ ทารุสฺส สกลสรีเร ฉาปิยมาเน ทารโก น ฉายิ กิณฺहु โข ภวิสฺสตีติ
 ทารกํ อาทาย อนฺโตคามํ เนตฺวา เนมิตฺตเก ปุจฺฉิสฺส ฯ เนมิตฺตกา สเจ อยํ ทารโก อการํ
 อชฺฉวารสิสฺสตี ยาว สตฺตมา กุลปรีฏฺฐา ฌาตกา ทุกฺคตา น ภวิสฺสนฺติ สเจ ปพฺพชิสฺสตี,
 ปณฺจทิ สมณสฺเตทิ ปรีวฺโต วิจฺริสฺสตีติ อาหํสฺส ฯ ตสฺส สงฺกฺหา อกฺขิโกภฺยิยา ภินฺนตฺตา
 สงฺกิจฺจติ นาม กรีสฺส ฯ โส อปฺเรน สมเยน สงฺกิจฺจติ ปณฺณายิ ฯ อถ นํ ฌาตกา
 โทตฺถ วุฑฺฒิตกาเล นํ อมฺหากํ อยุยสฺส สารีปุตฺตสฺส สนฺติเก ปพฺพาเชสฺสามาติ โปสยีสฺส ฯ
 โส สตฺตวสฺสสิกกาเล ตว กุจฺฉิยํ วสนกาเล มาตา เต กาลมฺกาลิ ตสฺสา สรีเร ฉาปิยมาเนปิ
 ตวํ น ฉายีติ กุมารกาณํ กถํ สุตฺวา อหํ กิร เอวรูปา ภยา มุตฺโตทํ กิ เม ฆเรณ
 ปพฺพชิสฺสามีติ ฌาตกาณํ อาโรเจสิ ฯ เต สาธุ ตาตาติ สารีปุตฺตตฺเถรสฺส สนฺติกํ เนตฺวา
 ภนฺเต อิมํ ปพฺพาเชตาติ อหํสฺส ฯ เถโร ตจฺปณฺจกมมฺมจฺ्ञานํ ทตฺวา ปพฺพาเชสิ ฯ โส
 ขุรคฺเคเยว สท ปฏิสมฺภิทาหิ อรหฺตํ ปาปฺณิ ฯ อยํ สงฺกิจฺจสามเณโร นาม ฯ
 (ธมฺมปทฺฏจกถาย จตฺตโก ภาโค/หน้า ๑๑๗ - ๑๑๘)

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมงฝึก กับ ๑๕ นาที.

ประโยค ๑-๒

แปล มคธเป็นไทย

แปล โดยพยัญชนะ

๑. อ.ชน เข้าไปหาแล้ว ซึ่งอาจารย์ ท. เรียนแล้ว ซึ่งพระพุทธรพจน์นั้น ชี้แจงอยู่
 คือว่า บอกอยู่ คือว่า กล่าวอยู่ ซึ่งพระพุทธรพจน์แม้มาก แก่ชน ท. เหล่าอื่นเป็นผู้กระทำซึ่ง -
 อ. กิจใด อันบุคคล ผู้กระทำ ฟังแล้ว ซึ่งธรรมนั้น ฟังทำ - กิจนั้น ย่อมเป็น หามิได้ คือว่า
 ยังการทำให้ในใจด้วยสามารถแห่งลักษณะ มีอนิจจลักษณะเป็นต้น ไม่ให้เป็นไปแล้ว ลีนกาล
 แม้สักว่าการปรบซึ่งปีกแห่งไก่ อ.ชนนั้นเป็นผู้มีส่วนแห่งผลสักว่าอันกระทำซึ่งวัตรและวัตรตอบ
 จากสำนักของอันเตวาลิก ท. อย่างเดียว ย่อมเป็น แต่ว่า อ.ชนนั้นเป็นผู้มีส่วน แห่งคุณเครื่อง
 ความเป็นแห่งสมณะ ย่อมเป็น หามิได้ - อ.บุคคลผู้รักษาซึ่งโคเพื่อค้ำจ้งไนวัน ชื่อว่าผู้รักษาซึ่งโค
 รับแล้ว (ซึ่งโค ท.) แต่เข้าเที่ยว นับแล้ว (ซึ่งโค ท.) มอบให้แล้ว (ซึ่งโค ท.) แก่เจ้าของ ท. รับอยู่
 ซึ่งวัตถุสักว่าค้ำจ้งไนวัน ในเวลาเย็น แต่ว่า อ.บุคคลผู้รักษาซึ่งโคนั้น ย่อมไม่ได้ เพื่ออันบริโภค
 ซึ่งรสอันเกิดแล้วแต่โค ๕ ท.* ตามความชอบในอย่างไร ชื่อฉันท - ฉันทนั้นนั่นเทียว ฯ
 เหมือนอย่างว่า อ.เจ้าของแห่งโค ท. เทียว ย่อมบริโภค ซึ่งรสอันเกิดแล้วแต่โค ๕ แห่งโค ท.
 ตัวอันบุคคลผู้รักษาซึ่งโค มอบให้แล้ว ฉันท อ.บุคคลผู้กระทำ ท. ฟังแล้ว ซึ่งธรรม อันอันชนนั้น
 กล่าวแล้ว ปฏิบัติแล้ว ตามโอวาทอันชนนั้นสอนแล้วอย่างไร, อ. บุคคลผู้กระทำ ท. บางพวก
 ย่อมบรรลु ซึ่งฌาน ท. มีปฐมฌานเป็นต้น อ.บุคคลผู้กระทำ ท. บางพวก ยังวิปัสสนา ท.
 ให้เจริญแล้ว ย่อมบรรลुซึ่งมรรคและผล ท. ฉันทนั้น อ.บุคคลผู้กระทำ ท. เหล่านั้น เป็นผู้มีส่วน
 แห่งคุณเครื่องความเป็นแห่งสมณะ ย่อมเป็น เพียงดัง อ.เจ้าของแห่งโค ท. เป็นผู้มีส่วนแห่งรส
 อันเกิดแล้วแต่โค เป็นอยู่ ฯ อ.พระศาสดา ตรัสแล้ว ซึ่งพระคาถา ที่หนึ่งด้วยสามารถ แห่งภิกษุ
 ผู้ถึงพร้อมแล้วด้วยศีล ผู้มีสุตะมาก ผู้มีอันอยู่ด้วยความประมาทเป็นปกติ ผู้ไม่ประพฤติแล้ว

* รสอันเกิดแล้วแต่โค ๕

วิ. ชีวาทโย ปณฺจ โคโต สญชาตฺรสา - ปณฺจโครสา ฯ

ชีวิ ทธิ มตฺ ตกฺกํ โนเนตฺ ปณฺจ โครสา, อภิธานปทีปิกา

ข้อ ๕๐๑ นมสฺส นมสฺส เนยฺโส เปริยง เนยฺชน

ในการทำให้เข้าใจโดยอุบายอันแยบคาย ด้วยสามารถแห่งลักษณะมือนิจลักษณะเป็นต้น ตรัสแล้ว ด้วยสามารถแห่งภิกษุผู้มีศีลอันโทษประทุษร้ายแล้ว หามิได้ ด้วยประการดังนี้ ฯ

แปล โดยอรรถ

๒. มารดานั้น เมื่อสามเณรนั้น ยังอยู่ในท้อง ได้ทำกาละในขณะนั้นนั้นเทียว เพราะ ความป่วยไข้อย่างหนึ่ง ฯ เมื่อนางถูกเฝ้าอยู่ เนื้อที่เหลื่อเว้นเนื้อท้อง ไหม้แล้ว ฯ ลำดับนั้น พวกสัปเทร่อ ยกเนื้อท้องของนางลงจากเชิงตะกอน แหวด้วยหลาวทั้งหลาย ในที่ ๒ - ๓ แห่ง ฯ ปลายหลาว กระทบหางตาของเด็ก ฯ พวกสัปเทร่อ ครั้นแหวเนื้อท้องอย่างนี้แล้ว โยนเข้าไป กองถ่านเพลิง กลบด้วยถ่านเพลิงนั้นแล แล้วหลีกไป ฯ เนื้อท้องไหม้แล้ว ฯ ส่วนเด็ก คล้ายกับ รูปทองได้อยู่บนถ่านเพลิง เหมือนอยู่ในกลีบบัว ฯ แท้จริง ธรรมดว่าสัตว์ ผู้เกิดในภพสุดท้าย แม้ถูกภูเขาสิเนรุทับ ยังไม่บรรลुพระอรหัต จะสิ้นชีวิตไม่มี ฯ ในวันรุ่งขึ้น พวกสัปเทร่อ พากันมา ด้วยคิดว่า จักดับเชิงตะกอนเห็นเด็กนอนอยู่อย่างนั้น เกิดความอัศจรรย์อันไม่เคยมี คิดว่าชื่อ อย่างไรกัน เมื่อสรีระทั้งสิ้น ถูกเฝ้าอยู่ ในพื้นทั้งหลายมีประมาณเท่านี้ เด็กไม่ไหม้แล้ว จักมีเหตุ อะไรหนอแล ดังนี้ จึงอุ้มเด็กนำไปสู่ภายในหมู่บ้าน ถามพวกหมอดู ฯ พวกหมอดูทายว่า ถ้าเด็กนี้จักอยู่ครองเรือน พวกญาติ ๗ ชั่วเครือสกุล จักไม่ตกลาย ถ้าจักบวชจักเป็นผู้อันสมณะ ๕๐๐ แวดล้อมเทียวไป ฯ พวกญาติตั้งชื่อเด็กนั้นว่า สังกัจจะ เพราะว่าหางตาของเขาแตก ด้วยขอ ฯ สมัยต่อมา เด็กนั้น ปรากฏว่า สังกัจจะ ฯ ลำดับนั้น พวกญาติ คิดว่า ช่างเถอะ ในเวลาที่เขาเติบโต พวกเราจักให้เขาบวชในสำนักของพระสารีบุตร ผู้เป็นเจ้าของพวกเรา จึงเลี้ยง เขาไว้ ฯ ในเวลาเมื่ออายุ ๗ ขวบ สังกัจจะนั้น ฟังคำพูดของพวกเด็ก ๆ ว่า แม่ของเจ้า ได้ทำกาละ แล้ว ในเวลาที่เจ้ายังอยู่ในท้อง เมื่อสรีระของแม่เจ้านั้น แม้ถูกเฝ้าอยู่ เจ้าไม่ไหม้แล้ว จึงบอก พวกญาติว่า ได้ยินว่า ฉันทันพ้นจากภัยเห็นปานนี้ ประโยชน์อะไรของฉันทันด้วยเรือน ฉันทันจักบวช ฯ พวกญาติเหล่านั้นรับคำว่า ดีละ พ่อ นำไปยังสำนักของพระสารีบุตรเถระ ได้ถวายด้วยกล่าววาท่านขอรับ ขอท่านจงให้เด็กคนนั้นบวชเถิด ฯ พระเถระให้ตจบัญญัติจากกรรมฐานให้บวชแล้ว ฯ สามเณรนั้น บรรลุพระอรหัตพร้อมด้วยปฏิสัมภิทาทั้งหลาย ในขณะปลงผมเสร็จนั่นเอง ฯ สามเณร รูปนี้ ชื่อว่าสังกัจจสามเณร ฯ

พระศรีสุททิพวงศ์ อุปสโม วัดชนะสงคราม
สนามหลวงแผนกบาลี

เจलय.
ตรวจแก้.

ประโยค ๑-๒
แปล มครเป็นไทย
สอบ วันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๓

แปล โดยพยัญชนะ

๑. เทวทตตสสาปิ กมัม เนว ตถา รมโณ มาราปีตตตทา น วรกานํ ปโยชิตตตทา
 น สิลาย ปวิทตตทา ปากุํ อโหสิ ยถา นาฬาคีริทตติโน วิสสชชิตตตทา ฯ ตทา ทิ มหาชนโน
 ราชปิ เทวทตเตเนว มาราปีโต วรกปิ ปโยชิตา สิลापิ ปวิทธา อิทานิ ปน เตเน นาฬาคีริ
 วิสสชชปิโต เอวรูป นาม ปาป คเหตุวา ราชา วิจรตีติ โกลาหลมกาลี ฯ ราชา มหาชนสฺส
 กถํ สุตวา ปณจ ฎาฬิปากสตานิ หราเปตวา น ปน ตสฺสูปฏฺฐานํ อคมาสิ ฯ นาคราปิสฺส
 กุลํ อุปคตสฺส ภิกขามตตมปิ นาทํสุ ฯ โส ปริหีนลามสกกาวโร โกทญเณน ชีวิตฺกามา สตถารํ
 อปฺสํกมิตฺวา ปณจ วตฺถุณิ ยาจิตฺวา ภควตา อลํ เทวทตต โย อิจฺฉติ อารญญโก
 โหตุติ ปฏิกขิตโต กสฺสาวุโส วจนํ โสภณํ ก็ ตถาคตสฺส อุทาหุ มม ? อหํ ทิ อุกกญฺจวเสน
 เอวํ วทามิ สาธุ ภนฺเต ภิกขุ ยาวชีวํ อรญญิกา อสฺส ปิณฑปาติกา ปสฺสูลิกา รุกขมูลิกา
 มจฺฉมถํ น ชาเทยฺยุหนฺติ โย ทุกฺขา มุจฺฉิตฺกามา โส มยา สทฺธี อาคจฺฉตฺตติ วตฺวา ปกฺกามิ ฯ
 ตสฺส วจนํ สุตวา เอกจฺเจ นวปพฺพชิตา มนุหฺพทฺธิโน กลฺยาณํ เทวทตโต อาห เอเตเน สทฺธี
 วิจริสฺสามาติ เตเน สทฺธี เอกโต ว อเหตุํ ฯ (ธมฺมปทฺฏจกถาย ปจโม ภาโค/หน้า ๑๓๑-๑๓๒)

แปล โดยอรรถ

๒. พุทฺธานญจ มคฺคเทสเกน กิจจํ นาม นตฺถิ โพธิมุเล ทสฺสทสฺสีโลกชาตุํ กมฺเปตฺวา
 สมฺโพธิํ ปตฺตทิวเสยว ทิ เนลํ อยํ มคฺโค นิรยํ คจฺฉติ อยํ ติริจฺฉานโยนี อยํ
 เปตฺตวิสยํ อยํ มนุสฺสโลกํ อยํ เทวโลกํ อยํ อมตหฺมานิพฺพานนฺติ สพฺเพ มคฺคา อาวิฏฺทา
 คามนิคฺมาทินํ มคฺเค วตฺตพฺพเมว นตฺถิ ตสฺมา สตฺถา ปาโต ว ปตฺตจิวรรมาทาย

มหาอุปาสิกาย เคหทวาร คโต ฯ สา เคหา นิภขมิตวา สตุถาร ปญจปติฏฐิตน วนทิตวา
 อนุโตมเร ปเวเสตวา อาสเน นิสีทาเปตวา ทกฺขิโณทกํ ทตฺวา ปณฺเฑน ชาทนีเยน โภชนีเยน
 ปริวสิ ฯ อุปาสิกา กตภตตกิจจสฺส สตุถโน อนุโมทนํ การตฺวามา ปตฺตํ คณฺหิ ฯ สตุถา
 มนฺตรสฺสเรณ อนุโมทนธมฺมกถํ อารภิ ฯ อุปาสิกา สาธุ สาธุติ สาธุการํ ททมาณา ธมฺมํ สฺมุณิ ฯ
 อาชีวโก ปจฺฉาคพฺพา นิสินฺโน ว ตสฺสา สาธุการํ ทตฺวา ธมฺมํ สฺมุณฺติยา สทฺทํ สุตฺวา
 สนฺธาราเรตุํ นาสกฺขิ น อิทาเนว สา มยฺยทฺนฺติ นิภขมิตวา นฺนุจาลิ กาฬิกณฺณิ เอตสฺส
 เอตํ สกฺกการํ กรโหีติ นานปฺปกาเรณ อุปาสิกญฺจ สตุถารญฺจ อุกโกสนโต ปลายิ ฯ อุปาสิกา
 ตสฺส กถาย ลชฺชิตา อญฺญถตฺตํ คตํ จิตฺตํ เทสนานุสาเรณ เปเสตุํ นาสกฺขิ ฯ อถ นํ สตุถา
 ก็ อุปาสิกเก จิตฺตํ เทสนานุคตํ กาทฺ ํ น สกฺโกสฺสีติ ฯ ภาเนเต เอตสฺส เม กถาย จิตฺตํ
 อญฺญถตฺตํ อุปคตฺนฺติ ฯ สตุถา เอวรูปสฺส วิสภาคชนสฺส กถิตํ กถํ นาม อาวชฺชิตุํ
 วฏฺฏติ เอวรูปํ อสมนฺนนาหริตฺวา อตฺตโน กตาทกตเมว โอโลเกตุํ น วฏฺฏตีติ อาท ฯ
 (ธมฺมปทญฺจกถาย ตติโย ภาโค/หน้า ๓๕-๔๐)

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมงฝึก กับ ๑๕ นาที.

เคลย ประโยค ๑-๒

แปล มครเป็นไทย

แปล โดยพยัญชนะ

๑. อ.การกระทำ แม่ของพระเทวทัต เป็นธรรมชาติปรากฏแล้ว ได้เป็นแล้ว เพราะความที่
 แห่งข้างชื่อว่านาฬาคีรี อันตนปล่อยแล้ว ฉันทไค อ.การกระทำ แม่ของพระเทวทัต เป็นธรรมชาติ
 ปรากฏแล้ว ได้เป็นแล้ว เพราะความที่แห่งพระราชาอันตนยังพระราชกุมารพระนามว่าอชาตศัตรู
 ให้ปลงพระชนม์แล้ว ฉันทัน ทามิได้นั้นเทียว อ.การกระทำ แม่ของพระเทวทัต เป็นธรรมชาติ
 ปรากฏแล้ว ได้เป็นแล้ว เพราะความที่แห่งนายขมังธนู ท. อันตนประกอบแล้ว ฉันทัน ทามิได้อ.
 อ.การกระทำ แม่ของพระเทวทัต เป็นธรรมชาติปรากฏแล้ว ได้เป็นแล้ว เพราะความที่แห่งศิลา
 อันตนกลิ้งแล้ว ฉันทัน ทามิได้ ฯ ก็ในกาลนั้น อ.มหาชน ได้กระทำแล้ว ซึ่งความไกลาหลว่า
 แม่ อ.พระราชา อันพระเทวทัตนั้นเทียว ยังพระราชกุมารพระนามว่าอชาตศัตรู ให้ปลง
 พระชนม์แล้ว แม่ อ.นายขมังธนู ท. อันพระเทวทัตนั้นเทียว ประกอบแล้ว แม่ อ.ศิลา
 อันพระเทวทัตนั้นเทียว กลิ้งแล้ว ก็บัดนี้ อ.ข้างชื่อว่านาฬาคีรี อันพระเทวทัตนั้น ยังนายความ
 ข้างให้ปล่อยแล้ว อ.พระราชา ย่อมเทียวคอบ ซึ่งบุคคลชั่ว ชื่อผู้มีอย่างนี้เป็นรูป ดังนี้ ฯ
 อ.พระราชา สดับแล้ว ซึ่งวาจาเป็นเครื่องกล่าว ของมหาชน ยังบุคคลให้นำไปอยู่แล้ว ซึ่งร้อย
 แห่งอาหารที่บุคคลหุงต้มใส่ไว้แล้วในถาด ท. (สำหรับ) ๕ ไม่ได้เสด็จไปแล้ว สู่ที่บำรุง แห่งพระ
 เทวทัตนั้นอีก ฯ แม่ อ.ชนผู้อยู่ในเมือง ท. ไม่ได้ถวายแล้ว ซึ่งวัตถุแม้สักว่าภิกษา แก่พระเทวทัตนั้น
 ผู้เข้าไปถึงแล้วซึ่งตระกูล ฯ อ.พระเทวทัตนั้น เป็นผู้มัลลภและสักการะอันเสื่อมรอบแล้ว เป็นผู้ใคร่
 เพื่ออันเป็นอยู่ ด้วยความเป็นแห่งบุคคลผู้หลอกลวง เป็น เข้าไปเฝ้าแล้ว ซึ่งพระศาสดา ทูลขอแล้ว
 ซึ่งวัตถุ ท. ๕ ผู้อันพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงห้ามแล้วว่า ดูก่อนเทวทัต อ.อย่าเลย อ.ภิกษุใด
 ย่อมปรารถนา อ.ภิกษุนั้น จงเป็นผู้อยู่ในป่า จงเป็น ดังนี้ กล่าวแล้วว่า ดูก่อนท่านผู้มีอายุ ท.
 อ.คำของใคร เป็นธรรมชาติงาม ย่อมเป็น อ.คำของพระตถาคต เป็นธรรมชาติงาม ย่อมเป็นหรือ
 หรือว่า อ.คำของเรา เป็นธรรมชาติงาม ย่อมเป็น ด้วยว่า อ.เรา ย่อมกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าแต่พระองค์
 ผู้เจริญ ดังข้าพเจ้าจะขอโอกาส อ.ภิกษุ ท. พึงเป็นผู้มีการอยู่ประจำในป่าเป็นปกติ พึงเป็น

ตลอดกาลกำหนดเพียงไรแห่งชีวิต อ.ภิกษุ ท. พึงเป็นผู้มีอันเที่ยวไปเพื่อบิณฑบาตเป็นปกติ
 พึงเป็น ตลอดกาลกำหนดเพียงไรแห่งชีวิต อ.ภิกษุ ท. พึงเป็นผู้มีการทรงไว้ซึ่งผ้าบังสุกุลเป็นปกติ
 พึงเป็น ตลอดกาลกำหนดเพียงไรแห่งชีวิต อ.ภิกษุ ท. พึงเป็นผู้มีการอยู่ที่โคนแห่งต้นไม้เป็นปกติ
 พึงเป็น ตลอดกาลกำหนดเพียงไรแห่งชีวิต อ.ภิกษุ ท. ไม่พึงฉัน ซึ่งปลาและเนื้อ ตลอดกาลกำหนด
 เพียงไรแห่งชีวิต ดังนี้ ด้วยสามารถแห่งการปฏิบัติอันสูงสุด อ.ภิกษุใด เป็นผู้ใคร่เพื่ออันพ้น
 จากทุกข์ ย่อมเป็น อ.ภิกษุนั้น จมไปกับด้วยเรา ดังนี้ หลีกไปแล้ว ฯ อ.ภิกษุ ท. บางพวก ผู้บวช
 แล้วใหม่ ผู้มีความรู้่น้อย พึงแล้ว ซึ่งคำของพระเวททตนั้น คิดแล้วว่า อ.พระเวททต กล่าวแล้ว
 ซึ่งคำอันงาม อ.เรา ท. จักเที่ยวไปกับด้วยพระเวททตนั้น ดังนี้ ได้เป็นแล้ว โดยความเป็น
 อันเดียวกัน กับด้วยพระเวททตนั้นเที่ยว ฯ

แปล โดยอรรถ

๒. ก็ ธรรมดาว่ากิจ ด้วยบุคคลผู้แสดงทาง ย่อมไม่มี แก่พระพุทธรเจ้าทั้งหลาย
 เพราะในวันที่พระองค์ทรงบรรลุลัมโพธิญาณยังหมีนโลกธาตุให้หวั่นไหวที่โคนต้นโพธิ์นั้นแล
 ทางทั้งหลายแจ่มแจ้งแก่พระพุทธรเจ้าเหล่านั้นแล้วว่า ทางนี้ ไปนรก ทางนี้ ไปกำเนิดสัตว์ดิรัจฉาน
 ทางนี้ ไปเปรตวิสัย ทางนี้ ไปมนุษยโลก ทางนี้ ไปเทวโลก ทางนี้ ไปอมตมทานิพพาน ในทางแห่ง
 สถานที่ต่าง ๆ มีความและนิคมเป็นต้น ไม่มีคำที่จะพึงกล่าวเลย ฉะนั้น พระบรมศาสดา จึงทรงถือ
 บาตรและจีวร เสด็จไปยังประตูเรือนของมหาอุบาสิกา แต่เข้าตรู่ ฯ มหาอุบาสิกานั้น ออกจาก
 เรือนไป ถวายบังคมพระบรมศาสดา ด้วยเบญจางคประดิษฐ์ ทูลอาราธนาให้เสด็จเข้าไปภายใน
 เรือน ให้ประทับนั่ง ณ อาสนะแล้วถวายน้ำทักษิณา อังคาสด้วยขาพินียะ โภชนียะ อันประณีต ฯ
 อุบาสิกา ประสงค์จะให้ทรงทำอนุโมทนา จึงรับบาตรของพระบรมศาสดา ผู้ทรงทำภักติก
 เสร็จแล้ว ฯ พระบรมศาสดา ทรงเริ่มธรรมกถาอนุโมทนาด้วยพระสุรเสียงอันไพเราะ ฯ
 อุบาสิกา พึงธรรมพลางให้สาธุการว่า สาธุ สาธุ ฯ อาชีวกนั่งอยู่หลังห้องนั้นแล ได้ยินเสียงอุบาสิกานั้น
 พึงธรรมให้สาธุการอยู่ ไม่อาจจะอดทนอยู่ได้ จึงออกไปด้วยคิดว่า บัดนี้แล นางไม่ใช่คน
 ของเราแล้ว ดังนี้ พูดยว่า เจ้าฉิบหายแล้วนางกาฬิกณี เจ้าจงทำสักการะนี้ แก่สมณะนั้นเถิด ดังนี้
 ต่ำอุบาสิกาและพระศาสดาโดยประการต่าง ๆ พลางหนีไป ฯ อุบาสิกา ละอาย เพราะถ้อยคำ
 ของอาชีวกนั้น มิได้อาจสงจิตซึ่งถึงความฟุ้งซ่าน ไปตามกระแสแห่งเทศนาได้ ฯ ลำดับนั้น

พระบรมศาสดา ตรัสถามนางว่า อุบาสิกา เธอ ไม่อาจทำจิตให้ไปตามกระแสแห่งเทศนา
ได้หรือ ? ๑ อุบาสิกา กราบทูลว่า พระเจ้าค่ะ เพราะถ้อยคำของอาชีวกนั้น จิตของหม่อมฉัน
จึงถึงความฟุ้งซ่าน ๑ พระบรมศาสดา ตรัสว่า ขึ้นชื่อว่าถ้อยคำที่ชนฝ่ายตรงกันข้ามเห็นปานนี้
กล่าวแล้ว ไม่สมควรที่จะคำนึงการไม่ใส่ใจถึงคำพูดเห็นปานนี้แล้ว ตรวจดูกิจของตนซึ่งทำแล้ว
และยังมิได้ทำเท่านั้น จึงควร ๑

ประโยค ๑-๒
แปล มครเป็นไทย
สอบ วันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๔

แปล โดยพยัญชนะ

๑. อปรภาเค สตุถริ โกสมพิยั วิหรนฺเต สสาวกสงฆสฺส ตถาคตสฺส มหนโต
ลามสกุภาโร นิพพุตติ ฯ ตตถ วตฺถมาสซชาติหตฺถา มนุสฺสา วิหารั ปวิสิตฺวา กุที สตุถา,
กุที สาริปุตตตเถโร กุที มหาโมคคัลลนตเถโร กุที มหากัสสปตเถโร กุที ภัททียตเถโร
กุที อนูรุทธตเถโร กุที อานนฺตตเถโร กุที ภคฺคตเถโร กุที กิมฬิตเถโรติ อสฺสิติมหาสาวกานํ
นิสินฺณจฺานํ โอลเณตฺตา วิจฺรณฺติ ฯ เทวทตตเถโร กุที นิสินฺโน วา จิตฺ วาติ ปุจฺจนฺโต
นาม นตฺติ ฯ โส จินฺตสฺสิ อหํ เอเตหิ สหฺธิเยว ปพฺพชฺชิตฺ เอเตปิ ชตฺติยปพฺพชิตา อหํปิ
ชตฺติยปพฺพชิตํ ลามสกุภากรหตฺถา มนุสฺสา เอเต ปริเยสนฺติ มม นามํ คເเตาปิ นตฺติ
เณ นุ โข สหฺธิ เอกโต หุตฺวา กํ ปสาເเตวาม มม ลามสกุภากรํ นิพพุตเตยฺยนฺติ ฯ อตฺส
เอตทโหสิ อຍံ ราชာ พิมฺพิสาโร ปจฺมทสฺสเนนฺว เอกาทสฺนหฺเตหิ สหฺธิ โสตาปตฺติมเล
ปติฏฺจฺิตฺ, น สกฺกา เอเตน สหฺธิ เอกโต ภวฺติ โกสลรณฺณปิ สหฺธิ น สกฺกา เอกโต
ภวฺติ อຍံ โข ปน รณฺณเ ปุตฺโต อชาตสฺตตฺตฺกุมาริ กสฺสจฺิ คุณฺโหสံ น ชานาติ เอเตน
สหฺธิ เอกโต ภวฺติสํมาิติ ฯ โส โกสมพิโต ราชคหํ คนฺตฺวา กุมารกวนฺณํ อภินิมฺมิเนตฺวา
จตฺตาริ อาสิวิเส จตฺสฺ หตฺถปาເေสุ เอกํ คีวํย พนฺธิตฺวา เอกํ สีເေ จุมพฺภกํ กตฺวา เอกํ
เอกํสํ กริตฺวา อิมาย อหิເေးชลาယ อาภาสโต โอรุຍဟ อชาตสฺตตฺสฺส อจฺจนฺเเคย นิสิตฺวา
เตน ภีเตน โกลิ ตฺวานฺติ วุตฺเต อหํ เทวทตฺโตติ วตฺวา ตสฺส ภยวิโนทฺนตฺถံ ตံ อตฺตภาวํ
ปฏฺิสํหริตฺวา สงฺฆาฏิปตฺตจີวรโร ปฺรโต จตฺวา ตံ ปสาເเตวาม ลามสกุภากรํ นิพพุตเตสิ ฯ
(รวมพบกฎจากถาย ปจโม ภาโค/หน้า ๑๒๙ - ๑๓๐)

แปล โดยอรรถ

๒. โส เอวံ วตวา ตรฆานรูปุ สวตถึ ปวิสิตวา ภควนตํ อโนปมาย พุทฺธสิริยา
 ปิณฑาย จรณตํ ทิสฺวา จิรสุสํ วต เม โคตโม สมนาสมพุทฺธํ ทิฏฺฐจิตฺติ ทิฏฺฐจฺญานโต ปฏฺจาย
 โอนตสรีโร คนฺตวา อนฺตรวีถียํ ปณฺจปฺปติฏฺฐิตฺเตน วนฺทิตวา โคปฺพเกสฺส ทฬฺหํ คเหตุวา
 เอวมาท เทเสตุ เม ภนฺเต ภควา ธมฺมํ เทเสตุ สุกฺโต ธมฺมํ ยํ มมสฺส ทิฆรตฺตํ ทิตาย
 สุขายาติ ฯ อถ นํ สตฺถา อกาโล ตาว พาหิย อนฺตรวีถี ปวิฏฺโหมหิ ปิณฑายาติ
 ปฏิทฺธิปิ ฯ ตํ สุตฺวา พาหิโย ภนฺเต สํสारे สํสรณฺเตน กวฬิงการาหาโร น อลฺหฺรณฺพุโพ
 ตุมหากํ วา มยฺหํ วา ชีวิตนฺตรายํ น ชานามิ เทเสถว เม ธมฺมนฺติ ฯ สตฺถา พุตฺติยํปิ
 ปฏิทฺธิปิเยว ฯ เอวํ กิรสุส อโหสิ “อิมสฺส มํ ทิฏฺฐกาลโต ปฏฺจาย สกฺลสรีรํ นินฺนตฺรํ ปิตฺติยา
 อชฺโฌตฺถตํ โหติ พฺลวปิตฺติเวโค ธมฺมํ สุตฺวาปิ น สกฺขิสฺสติ ปฏิวิชฺฌิตุํ มชฺฌตฺตฺตฺเพกฺขาย
 ตาว ติฏฺฐตฺตฺ เอกฺรตฺเตเนว วิสโยชนสติกํ มคฺคํ อาคตฺตฺตา ทฺรโณปิสฺส พฺลว โสปิ ตาว
 ปฏิปฺปสฺสมภตฺตติ ตสฺมา ทฺวิกฺขตฺตํ ปฏิทฺธิปิ ตวฺวา ตติยํปิ ยาจิโต อนฺตรวีถียํ จิโต ว
 ตสฺมาตฺติท เต พาหิย เอวํ สิกฺขิตฺตพฺพํ ทิฏฺฐเจ ทิฏฺฐจฺมตฺตํ ภวิสฺสตีตฺติอาทินา นเยน ธมฺมํ
 เทเสสิ ฯ โส สตฺถุ ธมฺมํ สฺสณฺนโตเยว สพฺพาสเว เขเปตฺวา สห ปฏิสฺมภาทาหิ อรหตฺตํ
 ปาปุณฺนิ ตาวเทว จ ปน ภควนตํ ปพฺพชฺชํ ยาจิ ปริปฺนุณฺเนเต ปตฺตจิวฺรณฺติ ปฏฺโฐ น
 ปริปฺนุณฺเนติ อาท ฯ (ธมฺมปทฏฺฐกถาย จตฺตฺโถ ภาโค/หน้า ๔๖ - ๔๗)

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมงพัก กับ ๑๕ นาที.

ประโยค ๑-๒

แปล มครเป็นไทย

แปล โดยพยัญชนะ

๑. ในกาลอันเป็นส่วนอื่นอีก ครั้นเมื่อพระศาสดา ประทับอยู่ ๆ ในพระนครชื่อว่าโกสัมพี อ.ลากและสักการะใหญ่ บังเกิดแล้ว แก่พระตถาคต ผู้เป็นไปกับด้วยหมู่แห่งพระสาวก ฯ

อ.มนุษย์ ท. ในพระนครชื่อว่าโกสัมพีนัน ผู้มีวัตถุมีผ้าและเภสัชเป็นต้นในมือ เข้าไปแล้ว สิวาทราบแล้วว่า อ.พระศาสดา ย่อมประทับอยู่ ณ ที่ไหน อ.พระเถระชื่อว่าสารีบุตร ย่อมอยู่ ณ ที่ไหน อ.พระเถระชื่อว่ามหาโมคคัลลานะ ย่อมอยู่ ณ ที่ไหน อ.พระเถระชื่อว่ามหากัสสป ย่อมอยู่ ณ ที่ไหน ดังนี้ เป็นต้น ย่อมเที่ยวแลดู ซึ่งที่แห่งพระสาวกผู้ใหญ่ ๘๐ ท. นั่งแล้ว ฯ

ชื่อ อ.มนุษย์ผู้ถามอยู่ว่า อ.พระเถระชื่อว่าเทวทัตต์ นั่งแล้ว หรือ หรือว่า ยืนอยู่แล้ว ณ ที่ไหน ดังนี้ ย่อมไม่มี ฯ

อ.พระเถระชื่อว่าเทวทัตต์นั้น คิดแล้วว่า อ.เรา เป็นผู้บวชแล้ว กับด้วยภิกษุ ท. เหล่านั้นนั้นเที่ยว ย่อมเป็น* อ.ภิกษุ ท. แม้เหล่านั้น เป็นผู้บวชแล้วจากตระกูลแห่งกษัตริย์ ย่อมเป็น แม้ อ.เรา เป็นผู้บวชแล้วจากตระกูลแห่งกษัตริย์ ย่อมเป็น อ.มนุษย์ ท. ผู้มีลากและสักการะในมือ ย่อมแสวงหา ซึ่งภิกษุ ท. เหล่านั้น แม้ อ.มนุษย์ผู้ถือเอา ซึ่งชื่อของเรา ย่อมไม่มี อ.เรา เป็น โดยความเป็นอันเดียวกัน กับด้วยใคร หนอแล ยังใคร ให้เลื่อมใสแล้วยังลากและสักการะ พึงให้บังเกิดขึ้น แก่เรา ดังนี้ ฯ

ครั้งนั้น อ.ความคิดนี้ว่า อ.พระราชาพระนามว่าพิมพิสารนี้ ตั้งอยู่เฉพาะแล้ว ในโศดาปัตติผล กับด้วยนหุต (แห่งมนุษย์) ๑๑ ท. ด้วยการเห็นครั้งที่หนึ่งนั้นเที่ยว อันเราไม่อาจ เพื่ออันเป็น โดยความเป็นอันเดียวกัน กับด้วยพระราชาพระนามว่าพิมพิสารนั้น อันเราไม่อาจเพื่อเป็นโดยความเป็นอันเดียวกัน กับแม้ด้วยพระราชาแห่งแคว้นโกศล ส่วนว่า อ.พระกุมาร พระนามว่าชาตคัตถุ ผู้เป็นพระโอรส ของพระราชาที่แล ย่อมไม่ทรงรู้ ซึ่งคุณและโทษ ของใคร ๆ อ.เรา จักเป็น โดยความเป็นอันเดียวกัน กับด้วยพระกุมารพระนามว่าชาตคัตถุนั้น ดังนี้ ได้มีแล้ว แก่พระเถระชื่อว่าเทวทัตต์นั้น

* ปทุพพิโต จะแปลเป็นกิริยาคุมพกยฺเลยก็ได้

อ.พระเถระ ชื่อว่าเทวทัตต์นั้นไปแล้ว สู่พระนครชื่อว่าราชคฤห์ จากพระนครชื่อว่าโกสัมพี เนรมิตแล้ว ซึ่งเพศแห่งกุมาร พันแล้ว ซึ่งอสรพิษ ท. ๔ ตัว ที่มีและเท้า ท. ๔ พันแล้ว ซึ่งอสรพิษ ตัวหนึ่งก็คือ กระทำแล้ว ซึ่งอสรพิษ ตัวหนึ่ง ให้เป็นเทริดบนศีรษะ กระทำแล้ว ซึ่งอสรพิษ ตัวหนึ่ง ให้เฉวียงบ่า ลงแล้ว จากอากาศ ด้วยสังวาลย์ อันเป็นวิการแห่งงู นี้ นั่งแล้ว บนพระเพลา ของพระกุมารพระนามว่าชาตคัตตู ครั้นเมื่อคำว่า อ.ท่าน เป็นใคร ย่อมเป็น ดังนี้ อันพระกุมาร พระนามว่าชาตคัตตูนั้น ผู้กลัวแล้ว ตรัสแล้ว กล่าวแล้ว อ.เรา เป็นภิกษุ ชื่อว่าเทวทัตต์ ย่อมเป็น ดังนี้ เปลี่ยนแล้ว ซึ่งอรรถภาพนั้น เพื่ออันบนเทวซึ่งความกลัว ของพระกุมารพระนามว่าชาตคัตตู นั้น เป็นผู้ทรงไว้ซึ่งผ้าสังฆาฏิและบาตรและจีวร เป็น ยืนอยู่แล้ว ข้างหน้า ยังพระกุมารพระนามว่า ชาตคัตตูนั้น ให้เลื่อมใสแล้ว ยังลามและสักการะ ให้บังเกิดแล้ว ฯ

แปล โดยอรรถ

๒. นายพาหิยะนั้น ครั้นกล่าวอย่างนั้นแล้ว มีท่าทางรีบร้อน เข้าไปยังเมืองสาวัตถี เห็นพระผู้มีพระภาคเจ้ากำลังเสด็จเที่ยวบิณฑบาตด้วยพุทธสิริ หาทิเปรียบมิได้ คิดว่า นานหนอ เราจึงเห็นพระโคตมสัมมาสัมพุทธเจ้า ดังนี้ น้อมตัวเดินไป ตั้งแต่ที่ ๆ ตนเห็นถวายบังคม ด้วยเบญจางคประดิษฐ์ ในระหว่างถนน จับีที่ซื้อพระบาทไฉมัน กราบทูลอย่างนี้ว่า ข้าแต่พระองค์ ผู้เจริญ ขอพระผู้มีพระภาคเจ้า จงทรงแสดงธรรมแก่ข้าพระองค์ ขอพระสุคตเจ้าจงทรงแสดงธรรม ซึ่งจะพึงมี เพื่อประโยชน์เกื้อกูล เพื่อความสุขสืบกาลนาน แก่ข้าพระองค์ ฯ ลำดับนั้น พระบรมศาสดา ทรงห้ามเขวว่า พาหิยะ ยังมีใช้กาลก่อน เรากำลังเข้าไปบิณฑบาต ในระหว่าง แห่งถนน ฯ นายพาหิยะ ฟังพระดำรัสนั้นแล้ว กราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ กพลิงการาหาร อันบุคคลผู้ท่องเที่ยวอยู่ในสงสาร ไม่เคยได้หามิได้ ข้าพระองค์ ไม่ทราบถึงอันตรายแห่งชีวิต ของพระองค์ หรือของข้าพระองค์ ขอพระองค์ จงทรงแสดงธรรม แก่ข้าพระองค์เถิด ฯ แม้ครั้งที่ ๒ พระบรมศาสดา ก็ทรงห้ามแล้วเหมือนกัน ฯ นัยว่า พระองค์ ได้ทรงมีพระดำริอย่างนี้ว่า ตั้งแต่เวลาที่นายพาหิยะนี้เห็นเรา ร่างกายทั้งสิ้นของเขาถูกบีบตีทรมานทรมานหว่านมิได้ เขามีกำลังแห่ง บีบตี อย่างแรงกล้า ถึงฟังธรรมแล้ว ก็จักไม่สามารถรู้แจ้งได้ เขาจึงตั้งอยู่ในอุเบกขาคือความเป็น กลางก่อนแม้ความกระวนกระวายใจของเขา ก็ยังรุนแรงอยู่ เพราะเดินทางมาถึง ๑๒๐ โยชน์ โดยดินเดียวเท่านั้น ขอความกระวนกระวายใจเมื่อนั้น จงสงบก่อน เพราะฉะนั้น พระองค์จึง

ทรงห้ามถึง ๒ ครั้ง ถูกเข้อ่อนวอน แม้ครั้งที่ ๓ ประทับยืนอยู่ระหว่างถนนนั้นแหละ ทรงแสดง
ธรรมโดยนัยเป็นต้นว่า ดูก่อนพาหิยะ เพราะเหตุนั้นแหละ เธอ ฟังศึกษาในศาสนาอย่างนี้ว่า
เมื่อเห็น ก็สีกว่าเห็น ดังนี้ * ๖ นายพาหิยะนั้น ฟังธรรมของพระบรมศาสดายู้นั้นเดียว ทำอาสวะ
ทั้งปวง ให้สิ้นไป บรรลุพระอรหัต พร้อมทั้งปฏิสัมภิทาทั้งหลาย ก็แล เขาทูลขอบรรพชากะพระผู้มี
พระภาคเจ้า ในทันทีนั้น ถูกพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสถามว่า บาตรและจีวรของเธอครบแล้วหรือ
จึงกราบทูลว่า ยังไม่ครบ ดังนี้ ๖

* พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ ๒๕ หน้า ๑๒๑

ประโยค ๑-๒
แปล มครเป็นไทย
สอบ วันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๕

แปล โดยพยัญชนะ

๑. อตีเต กิร กสฺสปสมฺมาสมพุทฺโธ วิสตีเขณาสวสทสฺสปริวารโร พาราณสี อคฺมาลี ฯ
 มนุสฺสา อุตฺตโน พลฺ สลฺลภเขตฺวา อฏฺฐปี ทสฺปิ เอกโต หุตฺวา อาคณฺตูกทานานิ อทฺสุ ฯ
 อเถกทิวสํ สตฺถา ภตฺตกิจฺจาวสาเน เอวํ อนฺุโมหนํ อกาลิ อฺปาสกา อิเชกฺจโจ อุตฺตโน สนฺตกเมว
 ทาตุ วฏฺฏติ ก็ ปเรน สมฺมาปิเตนาติ อตฺตนา ว ทานํ เทติ ปรี น สมฺมาเปติ, โส
 นิพฺพตฺตภูจฺาเน โภคสมฺปทํ ลภติ โน ปริวารสมฺปทํ เอกจฺโจ ปรี สมฺมาเปติ อตฺตนา น
 เทติ โส นิพฺพตฺตภูจฺาเน ปริวารสมฺปทํ ลภติ โน โภคสมฺปทํ เอกจฺโจ อตฺตนาปิ น เทติ
 ปรมฺปิ น สมฺมาเปติ โส นิพฺพตฺตภูจฺาเน เนว โภคสมฺปทํ ลภติ โน ปริวารสมฺปทํ
 วิมาสาโท หุตฺวา ชีวติ เอกจฺโจ อตฺตนา จ เทติ ปรมฺจ สมฺมาเปติ โส นิพฺพตฺตภูจฺาเน
 โภคสมฺปทมฺปิ ลภติ ปริวารสมฺปทมฺปิติ ฯ ตํ สุตฺวา สมฺเป จิโต เอโก ปณฺหิตฺตปริโส
 จินฺเตสิ อหนฺทานิ ตถา กริสฺสามิ ยถา เม เทว สมฺปตฺติโย ภวิสฺสนฺตํติ ฯ โส สตฺถารํ
 วณฺทิตฺวา อาท ภาณเต เสว มยฺหํ ภิกฺขุ คณฺหาติ ฯ กิตฺตเกหิ ภิกฺขุหิ อตฺถเกติ ฯ กิตฺตโก
 ปน โว ภาณเต ปริวารโรติ ฯ วิสตี ภิกฺขุสทสฺसानํติ ฯ ภาณเต สพฺเพหิ สทฺธิ เสว มยฺหํ ภิกฺขุ
 คณฺหาติ ฯ สตฺถา อธิวาเสสิ ฯ (ธมฺมปทญฺจากถาย จตฺตโก ภาโค/หน้า ๒๑ - ๒๒)

แปล โดยอรรถ

๒. สาวตฺถิยํ กิร ปณฺจสตา ธมฺมิกอฺปาสกา นาม อเหฺลฺสุ เตสุ เอเกกสฺส ปณฺจ
 ปณฺจ อฺปาสกสฺตานิ ปริวารโร ฯ โย เตสํ เขฏฺฐโก ตสฺส สตฺต ปุตฺตา สตฺต ชีตโร ฯ เตสุ
 เอเกกสฺส เอเกกา สลากยาคุ สลากภตฺตํ ปกฺขิกภตฺตํ สงฺฆภตฺตํ อฺปสฺถิกภตฺตํ อาคณฺตูกภตฺตํ
 วสฺสาวาลิกํ อโหสิ ฯ เตปิ สพฺเพว อนฺุชาตปุตฺตา นาม อเหฺลฺสุ ฯ อิติ จุทฺทสนฺนํ ปุตฺตานํ

ภริยาย อุปาสกสชาติ โสฬส สลากยาคูอาทีนิ ปวตฺตุนฺติ ฯ อิติ โส สปุตฺตทาโร สีสฺวา
 กลฺยาณธมฺโม ทานสัวิภาครโต อโหสิ ฯ อถสฺส อปรภาเค โรโค อุปฺปชฺชติ ฯ อายุสงฺขาโร
 บริหาติ ฯ โส ธมฺมํ โสตุกาโม อญฺจ วา เม โสฬส วา ภิกฺขุ เปเสถติ สตฺถุ สนฺติกํ ปหิณฺนํ
 สตฺถา ภิกฺขุ เปเสสิ ฯ เต คณฺดฺวา ตสฺส มณฺจํ ปริวารตฺวา ปณฺณตฺเตสฺส อาสเนสฺส นิสินฺหา
 ภาเน อญฺยานํ เม ทสฺสนํ ทูลลภํ ภวิสฺสติ ทุพฺพโลมฺหิ เอกํ เม สุตฺตํ สชฺฌายถาติ
 วุตฺตา กตรํ สุตฺตํ โสตุกาโม อุปาสกาทิ สหฺพพฺพุทฺธานํ อวิชฺหิตํ สติปฏฺจานสฺสตฺตุนฺติ วุตฺเต
 เอกายโน อญํ ภิกฺขเว มคฺโค สตฺตานํ วิสุทฺธิยาติ สุตฺตุนฺตํ ปฏฺจเปสฺสุ ฯ ตสฺมี ชเณ จฺหิ
 เทวโลเกหิ สหฺพพาลงฺการปฏฺิมนฺจิตา สหฺสฺสสินฺธวฺยุตฺตา ทิยทฺมโยชนสติกา จ รธา อาคมิสฺสุ ฯ
 เตสฺส จิตา เทวตา อมฺหากํ เทวโลกํ เนสฺสาม อมฺหากํ เทวโลกํ เนสฺสาม อมฺโภา
 มตฺตติภาชนํ ภินฺทิตฺวา สุวณฺณภาชนํ คณฺหนฺโต วีย อมฺหากํ เทวโลเก อภิรมิตฺุ อิท
 นิพฺพตฺตาหิติ วทิสฺสุ ฯ อุปาสโก ธมฺมสฺสวณฺณตฺรายํ อนิจฺจุนฺโต อาคเมถ อาคเมถาติ อาท ฯ
 (ธมฺมปทฺฏจกถาย ปจฺจโม ภาโค/หน้า ๑๒๐ - ๑๒๑)

—❖❖❖—
 ใช้เวลา ๔ ชั่วโมงฝึก กับ ๑๔ นาที.

เคลย ประโยค ๑-๒

แปล มครเป็นไทย

แปล โดยพยัญชนะ

๑. ได้ยินว่า ในกาลอันเป็นไปล่วงแล้ว อ.พระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระนามว่า กัสสปะ เป็นผู้มีพณแห่งพระชินาสพยัสสเป็นบริวาร เป็น ได้เสด็จไปแล้ว สู่มืองชื่อว่า พาราณสี ฯ

อ.มนุษย์ ท. กำหนดแล้ว ซึ่งกำลังของตน แปรคนบ้าง สิบคนบ้าง เป็น โดยความเป็นอันเดียวกัน ได้ถวายแล้ว ซึ่งทานเพื่อภิกษุผู้จรมมา ท. ฯ ครั้งนั้น ในวันหนึ่ง อ.พระศาสดา ได้ทรงกระทำแล้ว ซึ่งการอนุโมทนา ในกาลเป็นที่สุดแห่งกิจด้วยภักติ อย่างนี้ว่า ดูก่อนอุบาสกและอุบาสิกา ท. อ.บุคคลบางคน ในโลกนี้ คิดแล้วว่า อ.อัน ฯ เราถวาย ซึ่งวัตถุอันเป็นของมีอยู่ของตนนั้นเทียว ย่อมควร อ.ประโยชน์อะไร ด้วยบุคคลอื่น ผู้อันเราชักชวนแล้ว ดังนี้ ย่อมถวาย ซึ่งทานด้วยตนเทียว ย่อมไม่ชักชวน ซึ่งบุคคลอื่น อ.บุคคลนั้น ย่อมได้ ซึ่งความถึงพร้อมแห่งโภคะ ย่อมไม่ได้ ซึ่งความถึงพร้อมแห่งบริวาร ในที่แห่งตนบังเกิดแล้ว, อ.บุคคล บางคน ย่อมชักชวน ซึ่งบุคคลอื่น ย่อมไม่ถวาย ซึ่งทาน ด้วยตน อ.บุคคลนั้น ย่อมได้ ซึ่งความถึงพร้อมแห่งบริวาร ย่อมไม่ได้ ซึ่งความถึงพร้อมแห่งโภคะ ในที่แห่งตนบังเกิดแล้ว, อ.บุคคล บางคน ย่อมไม่ถวาย ซึ่งทาน (แม้) ด้วยตนบ้าง ย่อมไม่ชักชวน(แม้) ซึ่งบุคคลอื่นบ้าง อ.บุคคลนั้น ย่อมไม่ได้ ซึ่งความถึงพร้อมแห่งโภคะนั้นเทียว ย่อมไม่ได้ ซึ่งความถึงพร้อมแห่งบริวาร เป็นผู้กินซึ่งวัตถุอันเป็นเดน เป็น ย่อมอยู่ในที่แห่งตนบังเกิดแล้ว อ.บุคคล บางคน ย่อมถวาย ซึ่งทาน ด้วยตนเอง ย่อมชักชวน ซึ่งบุคคลอื่นด้วย อ.บุคคลนั้น ย่อมได้(แม้) ซึ่งความถึงพร้อมแห่งโภคะบ้าง ย่อมได้ (แม้) ซึ่งความถึงพร้อมแห่งบริวารบ้าง ในที่แห่งตนบังเกิดแล้ว ดังนี้ ฯ

อ.บุรุษผู้เป็นบัณฑิต คนหนึ่ง ผู้ยืนอยู่แล้ว ในที่ใกล้ ฟังแล้ว ซึ่งการอนุโมทนานั้น คิดแล้วว่า ในกาลบัดนี้ อ.เรา จักกระทำ อ.สมบัติ ท. สอง จักมีแก่เรา โดยประการใด โดยประการนั้น ดังนี้ ฯ

อ.บุรุษผู้เป็นบัณฑิตนั้น ถวายบังคมแล้ว ซึ่งพระศาสดา กราบทูลแล้วว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ.พระองค์ ขอจงทรงรับ ซึ่งภิกษา

ของข้าพระองค์ ในวันพรุ่งนี้ ดังนี้ ๑. พระศาสดา ตรัสถามแล้วว่า อ.ความต้องการ ด้วยภิกษุ ท. มีประมาณเท่าไร ย่อมมี แก่เธอ ดังนี้ ๑. อ.บุรุษผู้เป็นบัณฑิตนั้น กราบทูลถามแล้วว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ก็ อ.บริวาร ของพระองค์มีประมาณเท่าไร ย่อมมี ดังนี้ ๑. พระศาสดา ตรัสแล้วว่า อ.พันแห่งภิกษุ ท. ยี่สิบ ย่อมมี ดังนี้ ๑. อ.บุรุษผู้เป็นบัณฑิตนั้น กราบทูลแล้วว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ.พระองค์ กับด้วยภิกษุ ท. ทั้งปวง ขอจงทรงรับ ซึ่งภิกษา ของข้าพระองค์ ในวันพรุ่งนี้ ดังนี้ ๑. พระศาสดา ทรงยังคำนินมติให้อยู่ทับแล้ว ๑

แปล โดยอรรถ

๒. ได้ยินว่า ชื่อว่าอุบาสกผู้ทรงธรรม ในเมืองสาวัตถี มีประมาณ ๕๐๐ คน ๑ บรรดาอุบาสกเหล่านั้น อุบาสกแต่ละคน มีอุบาสกคนละ ๕๐๐ เป็นบริวาร ๑ อุบาสกผู้เป็น หัวหน้าของอุบาสกเหล่านั้น มีลูกชาย ๗ คน ลูกสาว ๗ คน ๑ บรรดาลูกทั้ง ๑๔ คนนั้น ลูกแต่ละคน ได้มีสลากข้าวยาคุ สลากภัต ปักชิกภัต สังฆภัต อุโบสถิกภัต อาคันตุกภัต วัสสาวาสิกภัต คนละที่ ๑ ลูกแม่เหล่านั้น ทุกคนได้ชื่อว่าอนุชาตบุตร ๑ ภัตมีสลากข้าวยาคุ เป็นต้น ๑๖ ที่ ของชนเหล่านี้ คือ ของลูก ๑๔ คน ของภรรยา ของอุบาสก ย่อมเป็นไปด้วยประการฉะนี้ ๑ อุบาสกนั้น พร้อมทั้งลูกและเมีย เป็นผู้มั่งคั่ง มีกัลยาณธรรม ยินดีในการให้ และการจำแนกการให้ ด้วยประการฉะนี้ ๑ ครั้นในกาลต่อมา โรคเกิดขึ้นแก่อุบาสกนั้น ๑ อายุสังขาร เสื่อมแล้ว ๑ เขาประสงค์จะฟังธรรม จึงส่งข่าวสารไปยังสำนักของพระบรมศาสดาว่า ขอพระองค์โปรดส่งภิกษุ ๘ รูป หรือ ๑๖ รูป ไปเพื่อข้าพระองค์ ๑ พระบรมศาสดา ทรงส่งภิกษุทั้งหลายไปแล้ว ๑ ภิกษุเหล่านั้น ไปนั่งบนอาสนะที่เขาปูล้อมเตียงของอุบาสกนั้น อันอุบาสกนั้น กราบเรียนว่า ท่านขอรับ การเห็นพระผู้เป็นเจ้าทั้งหลาย จักเป็นการเห็นที่กระผมได้โดยยาก กระผมเป็นผู้ทุพพล ขอพระคุณเจ้าโปรดสาธยายพระสูตรลักสูตรหนึ่ง แก่กระผม ดังนี้ จึงถามว่า อุบาสก โยมประสงค์จะฟังสูตรไหนเล่า ? เมื่ออุบาสกนั้นกราบเรียนว่า สติปัฏฐานสูตร ที่พระพุทธเจ้า ทุก ๆ พระองค์ ไม่ทรงทอดทิ้งแล้ว ดังนี้ จึงเริ่มตั้งพระสูตรว่า เอกายโน อโย ภิกขเว มคโค สตदानิ วิสุทธียา เป็นอาทิ (ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ทางนี้ เป็นทางไปอย่างเอก เพื่อความหมดจด

แห่งสัตว์ทั้งหลาย ดังนี้ เป็นต้น) ๑ ในขณะนั้น รถ ๖ คัน (แต่ละคัน) ใหญ่ ๑๕๐ โยชน์ เทียมด้วย
ม้าสินธพ ๑,๐๐๐ ตัว ประดับด้วยเครื่องอลังการพร้อมสรรพ มาจากเทวโลก ๖ ชั้น ๑ เทวดา
ทั้งหลาย ผู้อยู่บนรถเหล่านั้น พากันกล่าวว่า พวกเราจักนำท่านไปยังเทวโลกของพวกเรา พวกเรา
จักนำท่านไปยังเทวโลกของพวกเรา ท่านผู้เจริญ ขอท่านจงบังเกิดบนรถนี้ เพื่ออภิรมย์ในเทวโลก
ของพวกเรา เสมือนคนทำลายภาชนะดินแล้วถือเอาภาชนะทองคำ ฉะนั้น ๑ อุบาสก ไม่ปรารถนา
อันตรายแก่การฟังธรรมจึงพูดว่า จงรอก่อน จงรอก่อน ดังนี้ ๑

ประโยค ๑-๒
แปล มครเป็นไทย
สอบ วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๖

แปล โดยพยัญชนะ

๑. เกโร ก็ ปน มยํ ตยา กถิตวตเต วตติสสามาติ อวตวา ก็ กาทํ ฏฏติ
อุปาสิเกติ อาท ฯ ภาเนต สีสานิกเกติ นาม สุตานะ วสนภาโว สุตานโคปกานํ วิหาระ
มหาเถรสุต คามโกชกสุต จ กเถตุ ฏฏติติ ฯ ก็การณติ ฯ กตกมมา โจรา สามิเกติ
ปทานุปทํ อนุพนธนตา สุตานะ ภณทิกํ ฉนฺเตตวา ปลายนติ อถ มนุสสา สีสานิกานํ
ปริปนฺถํ กโรนฺติ เอเตสํ ปน กถิตเต มยํ อิมสฺส ภทฺทนต์สฺส เอตตกนฺนาม กาลํ เอตถ
วสนภาวํ ชานาม อโจโร เอโสติ อุปททวํ นีวาเรนฺติ ตสฺมา เอเตสํ กเถตุ ฏฏติติ ฯ
อญฺญํ ก็ กาทพฺพนฺติ ฯ ภาเนต สุตานะ วสนนฺเตน นาม อญฺเยน มจฺฉนํสปีฏจติลคฺฟ้าทินิ
วชฺเชตพฺพพานิ ทิวา น นินฺทายิตพฺพํ อฏฺฐีเตน ภวิตพฺพํ อารทฺธวิริเยน อสฺเสน อมายาวินา
หุตวา กลยาณชฺฌาสเยน ภวิตพฺพํ สายํ สพฺเพสฺส สุตเตสฺส วิหารโต อากนฺตพฺพํ ปจฺจุสกาละ
สพฺเพสฺส อญฺญจิตฺเตสฺสเยว วิหารํ คนฺตพฺพํ สเจ ภาเนต อญฺโย อิมสฺมี จาเน เอวํ วิหรนฺโต
ปพฺพชิตกิจฺจํ มตถกํ ปาเปตํ สกฺขิสฺสติ สเจ มตสรีรํ อาเนตวา ฉนฺเตนฺติ กมฺพลภูฏาคารํ
อาโรเปตวา คณฺธมาลาทิตฺติ สกฺกการํ กตวา สรีรกิจฺจํ กริสฺสามิ โน เจ สกฺขิสฺสติ จิตกํ
อาโรเปตวา อคฺคิ ชาเลตวา สงฺกฺษา อากกฺขณฺติตวา พทฺธิ จเปตวา ผรฺสุนา โภฏญฺเฏตวา
ชนฺดหาชนฺดทิกํ ฉินฺทิตวา อคฺคิมฺหิ ปกฺขิปิตวา ตยฺหํ ทสฺเสตวา ฌาเปสฺสามิติ ฯ
(ธมฺมปทฺฏจกถาย ปจฺโม ภาโค/หน้า ๖๒ - ๖๓)

แปล โดยอรรถ

๒. อถ นั กติปาหจเจเนน เขฎฐปุตตสส ภริยา อโห อมหากั อยยา เขฎฐปุตโต
เมติ เทว โกฏฐาเส ทตวา วีย อิมเมว เคห์ อากจณตติ อาห ๑ เสสฺสุตตานั ภริยาปิ
เอวเมว วทีสุ ๑ เขฎฐจริตร อาที กตวา ตาส์ เคห์ คตกาเลปิ นั เอวเมว วทีสุ ๑
สา อวมานปุตตา หุตวา กิ อิมสั สนติเก วุตเถน ภิกขุณี หุตวา ชีวีสสามิติ ภิกขุณุปัสสยั
คนตวา ปพพชชั ยาจิ ๑ ตา นั ปพพาเชสสุ ๑ สา ลหุรูปสมุปทา พหุปุตติกาเถรี นาม
ปณณายิ ๑ สา อหั มหุลลกกาเล ปพพชิตา อปฺปมตตาย เม ภวิตพพุนติ ภิกขุณี
วตตปฏิวตต กโรติ สพฺพรตตี สมณธมฺมํ กริสสามิติ เทญฺจาปาสาเท เอกั ธมฺมํ หตฺเถน
คเหตุวา ตั อวิชฺฌมานา สมณธมฺมํ กโรติ จงฺกมมานาปิ อนุธการญฺจนาเน มม รุกฺเข
วา กตฺถจิ วา สีสั ปฏិพณฺเณยยาติ รุกฺขํ หตฺเถน คเหตุวา ตั อวิชฺฌมานา สมณธมฺมํ
กโรติ ๑ สตุถารา เทสิตั ธมฺมเมว กริสสามิติ ธมฺมํ อวชฺเชตฺวา ธมฺมํ อนุสฺสรมานา ว
สมณธมฺมํ กโรติ ๑ อถ สตุถา คนธกฺกียั นิสินฺโน ว โสภาสั ฬริตฺวา สมฺมุเข นิสินฺโน
วีย ตาย สหุธี กเถนโต พหุปุตติเก มยา เทสิตธมฺมํ อนาวชฺชนตสฺส อปฺสสนฺตสฺส วสฺสสตั
ชีวิตโต มยา เทสิตธมฺมํ ปสฺสนตสฺส มหุตตมปิ ชีวิตั เสยโยติ วตฺวา อนุสนฺธี ฉณฺตวา
ธมฺมํ เทเสนฺโต อิมั คาถมาห ๑ (ธมฺมปทญฺจกถาย จตฺตโก ภาโค/หน้า ๑๔๘ - ๑๔๙)

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมงพิกากับ ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ๑-๒

แปล มครเป็นไทย

แปล โดยพยัญชนะ

๑. อ.พระเถระ ไม่กล่าวแล้วว่า ก็ อ.เรา ท. จักประพจน์ในวัตรอื่น ๆ ท่านกล่าวแล้วหรือ
ดังนี้ กล่าวแล้วว่า ดูก่อนอุบาลิกา อ.อัน ๆ เรากระทำ ซึ่งอะไร ย่อมควร ดังนี้ ฯ

อ.นางกาลิ กล่าวแล้วว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ.อัน ๆ ภิกษุ ท. ชื่อผู้มีการอยู่ในป่าช้าเป็น
ปกติกล่าว ซึ่งความเป็นคือการอยู่ในป่าช้าแก่ชน ท. ผู้เฝ้าซึ่งป่าช้าด้วย แก่พระมหาเถระ ในวิหาร
ด้วย แก่บุคคลผู้บริโภคซึ่งบ้านด้วย ย่อมควร ดังนี้ ฯ

อ.พระเถระ ถามแล้วว่า อ.อัน ๆ ภิกษุ ท. ชื่อผู้มีการอยู่ในป่าช้าเป็นปกติ กล่าวซึ่งความ
เป็นคืออันอยู่ในป่าช้า แก่ชน ท. ผู้เฝ้าซึ่งป่าช้าด้วย แก่พระมหาเถระ ในวิหารด้วย แก่บุคคลผู้
บริโภคซึ่งบ้านด้วย ย่อมควร เพราะเหตุอะไร ดังนี้ ฯ

อ.นางกาลิกกล่าวแล้วว่า อ.โจร ท. ผู้มีกรรมอันกระทำแล้ว ผู้อันเจ้าของ ท. ติดตามอยู่^๑
ซึ่งรอยเท้าและรอยเท้าตาม ทั้งแล้ว ซึ่งห้อมมีภณณะในป่าช้า จะหนีไป ครั้นเมื่อความเป็นอย่างนั้น
มีอยู่ อ.มนุษย์ ท. จะกระทำ ซึ่งอันตรายเป็นเครื่องเบียดเบียนรอบ แก่ภิกษุ ท. ผู้มีการอยู่ใน
ป่าช้าเป็นปกติ แต่ว่า ครั้นเมื่อความเป็นคืออันอยู่ในป่าช้า อันภิกษุ ท. ผู้มีการอยู่ในป่าช้าเป็นปกติ
กล่าวแล้ว แก่ชน ท. มีชนผู้เฝ้าซึ่งป่าช้าเป็นต้น เหล่านั้น อ.ชน ท. มีชนผู้เฝ้าซึ่งป่าช้าเป็นต้น
เหล่านั้น ย่อมห้าม ซึ่งอุปัฏฐะ ด้วยอันกล่าวว่า อ.เรา ท. ย่อมรู้ ซึ่งความเป็นคืออันอยู่ในป่าช้านี้

^๑ อนุพหุชนตา เป็น มาน ปัจจย, อาเทศ มาน ปัจจย เป็น อนต. เตเนว มานปจฺจโย "อตฺตโนปทานิ ภาวะ จ กมฺมณฺติ
ภาวกมฺเมสุปิ โหติ, ตสฺส จ อตฺตโนปทานิ ปสฺสสฺสพทตฺตนิ กฺวจิ อนตฺตปจฺจยาเตโส จ. เพราะเหตุนี้แหละแล มาน ปัจจย
ย่อมลงเฝ้าใน ภาว และ กัมม ด้วยสูตรว่า อตฺตโนปทานิ ภาวะ จ กมฺมณฺติ ดังนี้ และมีการอาเทศ มาน ปัจจยนั้นเป็น อนต
ในอุททาหรณ์บางแห่งได้บ้าง ด้วยสูตรว่า อตฺตโนปทานิ ปสฺสสฺสพทตฺตนิ ปทฺฐปฺปสิทฺธิ. ฉบับของอาจารย์สิริ เพ็ชรไชย
หน้าที ๓๖๗ สูตรที่ ๖๓๐, ฉบับวัดท่ามะโอ ลำปาง หน้าที ๓๑๓ สูตรที่ ๖๔๖.

แห่งท่านผู้เจริญนี้ ตลอดกาลชื่อนี้มีประมาณเท่านี้ อ.ท่านผู้เจริญนั้น เป็นผู้มิใช่โจร ย่อมเป็น ดังนี้ เพราะฉะนั้น อ.อัน ๆ ภิกษุ ท. ผู้มีการอยู่ในป่าช้าเป็นปกติ กล่าวซึ่งความเป็นคือการอยู่ในป่าช้า แก่ชน ท. มีชนผู้เฝ้าซึ่งป่าช้าเป็นต้น เหล่านั้น ย่อมควร ดังนี้ ฯ

อ.พระเถระ ถ้ามแล้วว่า อ.วัตรอะไรอื่น อันเรา ฟังกระทำ ดังนี้ ฯ

อ.นางกาลี กล่าวแล้วว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ.วัตร ท. มีปลาและเนื้อและแบ่ง และงา และน้ำอ้อยยบเป็นต้น อันพระผู้เป็นเจ้าของชื่อผู้อยู่ ๆ ในป่าช้า ฟังเว้น, อันพระผู้เป็นเจ้าของชื่อผู้อยู่ ๆ ในป่าช้า ไม่ฟังประพจน์เพียงดังหลับ ในกลางวัน, ฟังเป็นผู้เกียจคร้านหาไม่ได้ ฟังเป็น, เป็นผู้มีความเพียรอันปรารถนาแล้ว เป็นผู้โอ้อวดหาไม่ได้ เป็นผู้มีมายาหาไม่ได้ เป็น ฟังเป็นผู้มีอัธยาศัยอันงาม ฟังเป็น, ในเวลาเย็น ครั้นเมื่อชน ท. ทั้งปวง หลับแล้ว อันพระผู้เป็นเจ้าของชื่อผู้อยู่ ๆ ในป่าช้า ฟังมาจากวิหาร, ในกาลเป็นที่ขจัดเฉพาะซึ่งมืด ครั้นเมื่อชน ท. ทั้งปวง ยังไม่ลุกขึ้นแล้วนั้นเที่ยว ฟังไป สุวิหาร, ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ถ้าวว่า อ.พระผู้เป็นเจ้าของชื่อผู้อยู่ ๆ อย่างนี้ ในที่นี้ จักอาจ เพื่ออันยังกิจแห่งบรรพชิตให้ถึงซึ่งที่สุดไซ้, ถ้าวว่า อ.ชน ท. นำมาแล้ว ซึ่งสรีระของชนผู้ตายแล้ว ย่อมทั้งไซ้ อ.ดิฉัน จักยกขึ้นแล้ว ซึ่งสรีระของชนผู้ตายแล้วนั้น สูเรือนยอดอันบุคคลคาดแล้วด้วยผ้ากัมพลกระทำแล้ว ซึ่งสักการะ ด้วยวัตร ท. มีของหอมและระเบียบแห่งดอกไม้เป็นต้น จักกระทำแล้ว ซึ่งกิจคืออันเผาซึ่งสรีระ, ถ้าวว่า อ.พระผู้เป็นเจ้าของชื่อ จักไม่อาจ เพื่ออันยังกิจแห่งบรรพชิตให้ถึงซึ่งที่สุดไซ้ อ.ดิฉัน จักยกขึ้นแล้ว ซึ่งสรีระของชนผู้ตายแล้วนั้น สูเชิงตะกอน ยังไฟให้โพล่งแล้ว ครวมาแล้ว ด้วยขอ ตั้งไว้แล้ว ในภายนอก ทบแล้ว ด้วยขวาน ตัดแล้ว ทำให้เป็นชิ้นน้อยชิ้นใหญ่ ใส่เข้าแล้ว ในไฟ แสดงแล้ว แก่ท่าน จักยังสรีระของชนผู้ตายแล้วนั้นให้ไหม้ ดังนี้ ฯ

แปล โดยอรธ

๒. ครั้นล่วงไป ๒ - ๓ วัน ภรรยาของลูกชายคนโต กล่าวกะแม่ผัวว่า โอ แม่เจ้าของพวกเรา คิดว่า คนนี้เป็นลูกชายคนโตของเรา จึงมาเรือนนี้แห่งเดียว เหมือนกับให้สองส่วน ฯ แม่พวกภรรยาของพวกลูกชายที่เหลือ ก็พูดอย่างนั้นเหมือนกัน ฯ ฝ่ายพวกลูกสาว ตั้งแต่นางสาวคนโต ก็พูดกะนางอย่างนั้นเหมือนกัน แม้ในเวลาที่น่าจะไปสู่เรือนของพวกลูกสาวเหล่านั้น ฯ นางถูกดูหมิ่น จึงคิดว่า ประโยชน์อะไรด้วยการอยู่ในสำนักของลูกๆ เหล่านี้ เราจักเป็นภิกษุณีเป็นอยู่ ดังนี้ จึงไปยังสำนักของนางภิกษุณีขอบวชแล้ว ฯ นางภิกษุณีเหล่านั้น ให้นางบวชแล้ว ฯ

นางได้อุปสมบทแล้ว ปรากฏชื่อว่า พุทฺติกาเถรี ฯ พระพุทฺติกาเถรีนั้น คิดว่า เราบวชใน
เวลาแก่ เราไม่ควรประมาท จึงทำวัตรปฏิบัติแก่นางภิกษุณีทั้งหลาย คิดว่า เราจักบำเพ็ญสมณ
ธรรมตลอดคตินัยรุ่ง จึงใช้มือจับเสาดันหนึ่ง ที่ภายใต้ปราสาท เดินเวียนเสานั้น บำเพ็ญสมณธรรม
แม้เมื่อจรงกรม คิดว่า ศีระะของเรา ฟังกระทบที่ต้นไม้ หรือวัตถุอะไร ๆ ในที่มืด จึงใช้มือจับ
ต้นไม้ เดินเวียนต้นไม้ นั้น บำเพ็ญสมณธรรม ฯ นางคิดว่า เราจักบำเพ็ญธรรมที่พระบรมศาสดา
ทรงแสดงแล้วนั้นเทียว จึงใคร่ครวญถึงธรรม ระลึกถึงธรรม บำเพ็ญสมณธรรม ฯ ลำดับนั้นพระ
บรมศาสดา ประทับนั่งอยู่ในพระคันธกุฎีนั้นเองทรงแผ่พระรัศมีไปเหมือนประทับนั่งอยู่เฉพาะหน้า
เมื่อจะตรัสกะนาง จึงตรัสว่า แนะพุทฺติกา ความเป็นอยู่แม้ครู่เดียวของบุคคลผู้เห็นธรรมที่เรา
แสดงแล้ว ประเสริฐกว่าความเป็นอยู่ ๑๐๐ ปี ของผู้ไม่ใคร่ครวญ ไม่เห็นธรรมที่เราแสดงแล้ว
ดังนี้ เมื่อจะทรงสืบต่ออนุสนธิแสดงธรรม จึงตรัสพระคาถานี้ ฯ

พระราชปริยัติโมลี อุปสโม วัดชนะสงคราม
สนามหลวงแผนกบาลี

เจलय.
ตรวจแก้.

ประโยค ๑-๒
แปล มครเป็นไทย
สอบ วันที่ ๗ มีนาคม ๒๕๓๗

แปล โดยพยัญชนะ

๑. อุปาสโก นครวิธีย จรนโต อมมตาดตา มยา ภิกขุสหัสส นิมนตติ ตุมเห
 กิตตกานัน ภิกขุโน ภิกขุ ทาตุ สกขิสฺสธ ตุมเห กิตตกานนติ สมาทเปติ ฯ มนุสสา อตฺตโน
 อตฺตโน ปโทกนินยาเมเน มยํ ทสฺสนํ ทสฺสาม มยํ วิสฺตียา มยํ สตฺสฺสาติ อาหํสุ ฯ
 อุปาสโก เตเนหิ เอกสฺมี จาเน สมากมํ กตฺวา เอกโต ว ปจิสฺสาม สพฺเพ เตลตฺลตณฺฑุล
 สปปิผาณิตาหิเนิ สมหาธธาติ เอกสฺมี จาเน สมหาธาเปสิ ฯ อถสฺส เอโก ภูมฺมพิโก
 สตสฺสสฺสคฺคณํ คณฺธารกาสาवตฺถํ ทตฺวา สเจ เต ทานวฏฺฐํ นปฺปโหติ อิทํ วิสฺสชเชตฺวา
 ยทฺธํ ตํ ปุเรยฺยาสิ สเจ ปโหติ ยสฺส อิจฺฉสิ ตสฺส ภิกขุโน ทเหยยาสีติ อาท ฯ ตถา ตสฺส
 สพฺพํ ทานวฏฺฐํ ปโหสิ กิณฺจิ อุณฺณนาม นาโหสิ ฯ โส มนุสฺเส ปุจฺฉิ อิทํ อนคฺคกาสาวํ
 เอเกเน ภูมฺมพิเกเน เอวํ นาม วตฺวา ทินฺนํ ทานวฏฺฐํ อติเรกํ ชาตํ กสฺสิทํ เทมาติ ฯ
 เอกจฺเจ สารีปุตฺตตฺเถรสฺสาติ อาหํสุ ฯ เอกจฺเจ เถโร สสฺสปริปากสมเย อาคณฺฐวา คมนสิโล
 เทวทตฺโต อมฺหากํ มงฺคลามงฺคเลสุ สหาโย อุทกมณฺโโก วิย นิจฺจํ ปติฏฺฐิโต ตสฺส ตํ
 เทมาติ อาหํสุ ฯ สมฺพหุลิกาย กถายปิ เทวทตฺตสฺส ทาทพฺพนฺติ วตฺตาโร พฺพตฺรา อเหสุ ฯ
 อถ นํ เทวทตฺตสฺส อหํสุ ฯ โส ตํ จินฺทิตฺวา ลีฬฺพิตฺวา รชิตฺวา นิวาเสตฺวา ปารูปิตฺวา
 วิจริติ ฯ มนุสฺสา ตํ ทิสฺวา นยิทํ เทวทตฺตสฺส อนุจฺฉวิกํ สารีปุตฺตตฺเถรสฺส อนุจฺฉวิกํ
 เทวทตฺโต อตฺตโน อนนุจฺฉวิกํ นิวาเสตฺวา ปารูปิตฺวา วิจรตีติ วทิสฺสุ ฯ (ชมมปทฺทจกถาย
 ปจฺจโม ภาโคหน้า ๗๐ - ๗๑)

แปล โดยอรรถ

๒. เอกสมัย ทิ ทิวเส เถโร ชินฺณเจวีโร สงฺการภูฏาทีสุ จีวรํ ปริเยสตี ฯ ตสฺส
 อิตฺตํ ตติเย อตฺตมาเว ปุราณหุตติยา ตาวตีสภาเน นิพฺพตฺติตฺวา ชาลินี นาม เทวธิดา
 อโหสิ ฯ สา เถรํ โจลกานิ ปริเยสมานํ ทิสฺวา เตรสฺสทถายามานิ จตฺตหตฺตวิตฺถารานิ ตีนี
 ทิพฺพทฺสฺसानิ คเหตุวา สจาทํ อิมินา นีหาเรน ทสฺสามิ เถโร น คณฺหิสฺสตีติ จินฺนเตตฺวา
 ตสฺส โจลกานิ ปริเยสมานสฺส ปุโรโต เอกสมัยํ สงฺการภูฏํ ยถา เนสํ ทสฺนตฺมตฺตเมว
 ปณฺณายตี ตถา จเปสิ ฯ เถโร เตน มคฺเคน โจลกปริเยสนํ จรฺนโต เตสํ ทสฺนตํ ทิสฺวา
 ตตฺถเอว คเหตุวา อากทฺธมาโน วุตฺตปฺปมาณานิ ทิพฺพทฺสฺसानิ ทิสฺวา อุกฺกฏปป์สฺสูลํ วัต
 อหนฺติ อาทาย ปฏฺกามิ ฯ อถสฺส จีวรการทิวเส สตฺถา ปณฺจสตภิกฺขุปริวาริ วิหารํ
 คนฺตฺวา นิสฺสีทิ ฯ อสฺสีตฺมทาเถราปิ ตถเอว นิสฺสีทิสฺสุ ฯ จีวรํ สิพฺเพตฺตํ มหากสฺสปตฺเถโร มุเล
 นิสฺสีทิ สาริปุตฺตตฺเถโร มชฺฌเณ อานนฺตตฺเถโร อคฺคเณ ฯ ภิกฺขุสงฺโฆ สุตฺตํ วัฏฺฏนฺติ ฯ ตํ สตฺถา
 สุจิปาสเก อาวูณิ ฯ (รวมแปลจากถาษา จตฺตโก ภาโค/หน้า ๖๑)

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมงฝึก กับ ๑๕ นาที.

เคลย ประโยค ๑-๒

แปล มครเป็นไทย

แปล โดยพยัญชนะ

๑. อ.อุบาสก เทียวไปอยู่ ในถนนในเมือง ย่อมชักชวน (ย่อมเทียวชักชวนอยู่...) ว่า ข้าแต่แม่และพ่อ ท. อ.พันแห่งภิกษุ อันข้าพเจ้า นิมนต์แล้ว อ.ท่าน ท. จักอาจ เพื่ออันถวายเป็นภิกษา แก่ภิกษุ ท. มีประมาณเท่าไร อ.ท่าน ท. จักอาจ เพื่ออันถวายเป็นภิกษา แก่ภิกษุ ท. มีประมาณเท่าไร ดังนี้ ๑ อ.มนุษย์ ท. กล่าวแล้วว่า อ.ข้าพเจ้า ท. จักถวายเป็นภิกษุ ท. ๑๐ อ.ข้าพเจ้า ท. จักถวายเป็นภิกษุ ท. ๒๐ อ.ข้าพเจ้า ท. จักถวายเป็นภิกษุ (แห่งภิกษุ ท.) ดังนี้ โดยกำหนดแห่งภิกษุผู้เพียงพอ แก่ตน แก่ตน ๑ อ.อุบาสก กล่าวแล้วว่า ถ้าอย่างนั้น อ.เรา ท. จักกระทำซึ่งการมาพร้อมกัน ในที่แห่งหนึ่ง แล้วจักหุงต้ม โดยความเป็นอันเดียวกันเทียว อ.ท่าน ท. ทั้งปวง จงนำมาพร้อม ซึ่งวัตถุ ท. มีน้ำมันและงาและข้าวสารและเนยใสและน้ำอ้อย เป็นต้น ดังนี้ ยังมนุษย์ ท. ให้นำมาพร้อมแล้ว (ซึ่งวัตถุ ท. มีน้ำมันเป็นต้นเหล่านั้น) ในที่แห่งหนึ่ง ๑ ครั้งนั้น อ.กุกุมพี คนหนึ่ง ให้แล้ว ซึ่งผ้าอันบุคคลย่อมแล้วด้วยน้ำผาด อันบุคคลนำมาแล้ว จากแคว้นชื่อว่า คันธาระ อันมีแสนหนึ่งเป็นราคา แก่อุบาสกนั้น กล่าวแล้วว่า ถ้าว่า อ.วัตถุอันเป็นไปในทาน ของท่าน ย่อมไม่เพียงพอ (แก่ท่าน) ไชรั อ.ท่าน พึงสละแล้ว ซึ่งผ้าอันบุคคลย่อมแล้วด้วยน้ำผาดนี้ ยัง - อ.วัตถุใด เป็นของพร่อง ย่อมเป็น - วัตถุนั้น พึงให้เต็ม ถ้าว่า อ.วัตถุอันเป็นไปในทาน ย่อมไม่เพียงพอ ไชรั อ.ท่าน พึงถวายเป็น - อ.ท่าน ย่อมปรารถนา เพื่ออันถวายเป็นภิกษุรูปใด - ภิกษุรูปนั้น ดังนี้ ๑ ในกาลนั้น อ.วัตถุอันเป็นไปในทาน ทั้งปวง ของอุบาสกนั้น เพียงพอแล้ว เพียงพอแล้ว (แก่อุบาสกนั้น) ๑ อ.วัตถุไร ๆ ชื่อว่าเป็นของพร่อง ไม่ได้มีแล้ว ๑ อ.อุบาสกนั้น ถามแล้ว ซึ่งมนุษย์ ท. ว่า อ.ผ้าอันบุคคลย่อมแล้วด้วยน้ำผาด อันมีค่าหาได้ ผืนนี้ อันกุกุมพี คนหนึ่ง กล่าวแล้ว ชื่ออย่างนี้ ให้แล้ว อ.วัตถุอันเป็นไปในทาน เป็นของเกินกว่าหนึ่ง เกิดแล้ว อ.เรา ท. จะถวายเป็นภิกษา ซึ่งผ้าอันบุคคลย่อมแล้วด้วยน้ำผาดอันมีค่าหาได้ ผืนนี้ แก่ใคร ดังนี้ ๑ อ.มนุษย์ ท. บางพวก กล่าวแล้วว่า อ.เรา ท. จะถวายเป็นภิกษา ซึ่งผ้าอันบุคคลย่อมแล้วด้วยน้ำผาด ผืนนี้ แก่พระเถระ ชื่อว่าสารีบุตร ดังนี้ ๑ อ.มนุษย์ ท. บางพวก กล่าวแล้วว่า อ.พระเถระ (ชื่อว่าสารีบุตร) เป็นผู้มีการมาในสมัยเป็นที่แກ່รอบแห่งข้าวกล้าแล้วจึงไปเป็นปกติ ย่อมเป็น อ.พระเถระชื่อว่าเทวทัตต์ เป็นสหายในกาลอันเป็นมงคลและกาลอันเป็นอวมงคล ท.

ของเรา ท. เป็น ตั้งอยู่เฉพาแล้ว เนื่องนิตย ราวกะ อ.หม้อแห่งน้ำ อ.เรา ท. จะถวาย ซึ่งผ้า
อันบุคลลย้อมแล้วด้วยน้ำฝาด อันมีค่าหามีได้ ผืนนั้น แก่พระเถระชื่อว่าเทวทัตต์ ดังนี้ ฯ
แม้ครั้นเมื่อวาจาเป็นเครื่องกล่าว อันมากพร้อม มีอยู่ อ.มนุษย์ ท. ผู้กล่าวว่า อ.ผ้าอันบุคลล
ย้อมแล้วด้วยน้ำฝาดอันมีค่าหามีได้ ผืนนี้ อันเรา ท. พึงถวาย แก่พระเถระชื่อว่าเทวทัตต์ ดังนี้
เป็นผู้มากกว่า ได้เป็นแล้ว ฯ ครั้นนั้น อ.มนุษย์ ท. ได้ถวายแล้ว ซึ่งผ้าอันบุคลลย้อมแล้วด้วย
น้ำฝาด ผืนนั้น แก่พระเถระชื่อว่าเทวทัตต์ ฯ อ.พระเถระชื่อว่าเทวทัตต์นั้น ตัดแล้ว ซึ่งผ้า
อันบุคลลย้อมแล้วด้วยน้ำฝาดอันหามีค่าหามีได้ ผืนนั้น เย็บแล้ว ย้อมแล้ว นุ่งแล้ว ห่มแล้ว ย่อมเที่ยว
ไป ฯ อ.มนุษย์ ท. เห็นแล้ว ซึ่งพระเถระชื่อว่าเทวทัตต์นั้น กล่าวแล้วว่า อ.ผ้าอันบุคลลย้อมแล้ว
ด้วยน้ำฝาดอันมีค่าหามีได้ ผืนนี้ เป็นผ้าสมควรแก่พระเถระชื่อว่าเทวทัตต์ ย่อมเป็น หามีได้ อ.ผ้า
อันบุคลลย้อมแล้วด้วยน้ำฝาดอันมีค่าหามีได้ ผืนนี้ เป็นผ้าสมควรแก่พระเถระชื่อว่าสารีบุตร
ย่อมเป็น อ.พระเถระชื่อว่าเทวทัตต์ นุ่งแล้ว ห่มแล้ว ซึ่งผ้าอันบุคลลย้อมแล้วด้วยน้ำฝาดอันมีค่า
หามีได้ อันไม่สมควร แก่ตน ย่อมเที่ยวไป ดังนี้ ฯ

แปล โดยอรรถ

๒. ความพิศดารว่า วันหนึ่ง พระเถระ (พระอนุรุทธเถระ) มีจีวรเก่าแล้ว จึงแสวงหาจีวร
ที่กองขยะเป็นต้น ฯ ภรรยาเก่าของท่าน ในอัทธภาพที่สามจากอดีตภาพนี้ ได้บังเกิดเป็นนางเทพธิดา
ชื่อว่าชาลิณี ในภพดาวดึงษ์ ฯ นางเทพธิดานั้น เห็นพระเถระกำลังแสวงหาชิ้นผ้าอยู่ จึงถือเอาผ้า
ทิพย์ ๓ ผืน ยาว ๑๓ ศอก กว้าง ๔ ศอก คิดว่า ถ้าเราถวายโดยท่านองนี้ไซ้ พระเถระจักไม่รับ
จึงวางผ้าทิพย์เหล่านั้นไว้ที่กองขยะแห่งหนึ่งข้างหน้าพระเถระผู้กำลังแสวงหาชิ้นผ้าอยู่ โดยประการ
ที่เพียงชายผ้าเหล่านั้นเท่านั้นปรากฏ ฯ พระเถระเที่ยวแสวงหาชิ้นผ้าตามทางนั้น เห็นชายผ้า
เหล่านั้น จึงจับที่ชายผ้าเหล่านั้นนั้นแหละดึงมา เห็นผ้าทิพย์ มีประมาณดังกล่าวแล้ว คิดว่า นี่เป็น
ผ้าบังสุกุลชั้นเยี่ยมแท้ ดังนี้ ถือเอาแล้วหลีกไป ฯ ครั้นในวันทำจีวรของท่าน พระบรมศาสดา
มีภิกษุ ๕๐๐ รูปเป็นบริวารเสด็จไปวิหารประทับนั่งแล้ว ฯ ถึงพระมหาเถระ ๘๐ องค์ ก็นั่งอย่าง
นั้นเหมือนกัน ฯ เพื่อจะเย็บจีวร พระมหาภิกษุสกลเถระ นั่งในตอนต้น พระสารีบุตรเถระ นั่งตอน
กลาง พระอานนท์เถระ นั่งตอนท้าย ฯ ภิกษุสงฆ์ กรอถ่าย ฯ พระบรมศาสดา ทรงร้อยด้ายนั้น
ในรูเข็ม ฯ

พระเทพปริยัติโมลี อุปสโม วัดชนะสงคราม
สนามหลวงแผนกบาลี

เจलय.
ตรวจแก้.

แปล มครเป็นไทย
สอบ วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๘

แปล โดยพยัญชนะ

๑. สวตถีย์ กิร มหาสุวณฺโณ นาม กุญฺมพิโก อโหสิ อทุโธ มหฺพุทฺโธ มหาโโค
อปฺตตโก ฯ โส เอกทิวสํ นหฺนตฺตํ คนฺตฺวา นหฺตฺวา อาคจฺจนฺโต อนฺตรามคฺเค
สมฺปนฺนสาขํ เอกํ วณฺปิตี ทิสฺวา อโย มหฺเสฏฺษาย เทวตฺยา ปริคฺคหิโต ภวิสฺสตีติ ตสฺส
เหฏฺฐาภาคํ โสธาเปตฺวา ปาการปริกฺเขปํ การาเปตฺวา วาลุกํ โอภิราเปตฺวา ธชปตํ
อุสฺสาเปตฺวา วณฺปิตี อลงกริตฺวา ปุตฺตํ วา ชีตฺรํ วา ลภิตฺวา ตุมหากํ มหาสกุการํ
กริสฺสามีติ ปตฺถนํ กตฺวา ปฏฺกามิ ฯ อถสฺส ภริยาย กุจฺฉิยํ คพฺโปกํ ปตฺติจาลิ ฯ โส ตสฺสา
คพฺภปริหารํ อทาลิ ฯ สา ทสมาสจฺเจยนํ ปุตฺตํ วิชฺชยิ ฯ เสฏฺฐิ อตฺตนา ปาลิตํ วณฺปิตี
นิสฺสาย ลหฺตฺตตฺตา ตสฺส ปาโลติ นามํ อกาลิ ฯ อปรภาเค อณฺณํ ปุตฺตํ ลภิ ฯ ตสฺส
จุลฺลปาโลติ นามํ กตฺวา อิตฺรสฺส มหาปาโลติ นามํ กิริ ฯ เต วยฺยปฺตเต ชรพฺพนฺน
พฺพนฺธิสฺสุ ฯ อปรภาเค มาตาปิตโร กาลมกํสฺสุ ฯ สพฺพํ โภคํ ทฺวินฺนํเยว วิวเรสฺสุ ฯ ตสมฺม
สมเย สตฺถา ปวตฺติตปวธมฺมจกฺโก อนุปฺพุเพน คนฺตฺวา อนาถปิณฺฑิกมฺหาเวสสฺสจฺฉินา
จตฺตปณฺณาสโกฏฺฐิณํ วิสฺสขฺเชตฺวา กิริเต เชตวณฺมหาวิหาเร วิหริติ มหาชนํ สคฺคมคฺเค จ
โมกฺขมคฺเค จ ปตฺติจายมาโน ฯ ตถาคโต ทิ มาติปฺภโต อสฺตีติยา ปิตฺติปฺภโต อสฺตีติยาติ
เทวอสฺตีติยาติกุลสฺสสฺสเทหิ กิริเต นิโครธมฺหาวิหาเร เอกเมว วสฺสวาสํ วสิ อนาถปิณฺฑิกเณ
กิริเต เชตวณฺมหาวิหาเร เอกุณฺวีสติ วิสาขาย สตฺตวีสติโกฏฺฐิณปริจฺจาเคน กิริเต ปุพฺพพาราเม
ณ วสฺสวาเสติ ทฺวินฺนํ กุลานํ कुณฺหมนฺตตํ ปฏฺิจจ สวตฺถิ นิสฺสาย ปณฺจวีสติ วสฺสวาเส
วสิ ฯ (ธมฺมปทฺฏจกฺกาย ปจฺจโม ภาค/หน้า ๓-๔)

เคลย ประโยค ๑-๒

แปล มครเป็นไทย

แปล โดยพยัญชนะ

๑. ได้ยินว่า อ.เศรษฐี ชื่อว่า มหาสุวรรณ เป็นผู้มั่งคั่ง เป็นผู้มั่งคั่ง เป็นผู้มั่งคั่ง มาก เป็นผู้มั่งคั่งมาก เป็นผู้มั่งคั่งมาก ได้มีแล้ว ในเมืองชื่อว่าสาวัตถี ฯ ในวันหนึ่ง อ.เศรษฐี นั้น ไปแล้ว สูท่าเป็นที่อาบน้ำ อาบแล้ว มาอยู่ เห็นแล้ว ซึ่งต้นไม้อันเป็นเจ้าแห่งป่า ต้นหนึ่ง มีกิ่งอันถึงพร้อมแล้ว ในระหว่างแห่งหนทาง คิดแล้วว่า อ.ต้นไม้นี้ จักเป็นต้นไม้อันเทวดาผู้มีศักดิ์ใหญ่* ถือเอารอบแล้ว จักเป็น ดังนี้ ยังบุคคลให้ชำระแล้ว ซึ่งส่วนภายใต้แห่งต้นไม้อันเป็นเจ้าแห่งป่านั้น ยังบุคคลให้กระทำแล้ว ซึ่งเครื่องล้อมคือกำแพง ยังบุคคลให้เกลี่ยแล้ว ซึ่งทราย ยังบุคคลให้ยกขึ้นแล้ว ซึ่งธงชัยและธงแผ่นผ้า กระทำให้พอแล้ว ซึ่งต้นไม้อันเป็นเจ้าแห่งป่า กระทำแล้ว ซึ่งความปรารถนาว่า อ.เรา ได้แล้ว ซึ่งบุตรหรือ หรือว่าซึ่งธิดา จักกระทำ ซึ่งสักการะใหญ่ แก่ท่าน ดังนี้ หลีกไปแล้ว ฯ

ครั้งนั้น อ.สัตว์ผู้เกิดแล้วในครรภ์ ตั้งเฉพาะแล้ว ในท้องของภรรยา ของเศรษฐีนั้น ฯ อ.เศรษฐีนั้น ได้ให้แล้ว ซึ่งเครื่องบริหารซึ่งครรภ์ แก่ภรยานั้น ฯ อ.ภรยานั้น คลอดแล้ว ซึ่งบุตร โดยกาลเป็นที่ล่วงไปแห่งเดือนสิบ ฯ อ.เศรษฐี ได้กระทำแล้ว ซึ่งคำว่า อ.ปาละ ดังนี้ ให้เป็นชื่อของบุตรนั้น เพราะความที่แห่งบุตรนั้นเป็นผู้อันตนอาศัยแล้วซึ่งต้นไม้อันเป็นเจ้าแห่งป่า อันอันตนรักษาแล้วได้แล้ว ฯ ในกาลอันเป็นส่วนอื่นอีก อ.เศรษฐีนั้น ได้แล้ว ซึ่งบุตรอื่น ฯ อ.เศรษฐีนั้น กระทำแล้วซึ่งคำว่า อ.จุลปาละ ดังนี้ ให้เป็นชื่อ ของบุตรนั้น กระทำแล้ว ซึ่งคำว่า อ.มหาปาละ ดังนี้ ให้เป็นชื่อของบุตรนอกนี้ ฯ อ.มารดาและบิดา ท. ผูกแล้ว ซึ่งบุตร ท. เหล่านั้น ผู้ถึงแล้วซึ่งวัย ด้วยเครื่องผูกคือเรือน ฯ ในกาลอันเป็นส่วนอื่นอีก อ.มารดาและบิดา ท. ได้กระทำแล้ว ซึ่งกาละ ฯ อ.ญาติ ท. แบ่งแล้ว ซึ่งโคะ ทั้งปวง แก่บุตร ท. สองนั้นเทียว ฯ

* มหัทธยาย มาจาก อีสติ อภิชาติติ อีส, มหโต อีส มหโต ฯ รูปปฏิจิตมเหสตาย ปน ปเรติ มเหสโต อภชาติพพตาย มเหสโต ฯ สิลชนชวคฤิก ๑/๑๕๘ (ผู้ทรงเกียรติ)

ในสมันนั้น อ.พระศาสดา ผู้มีจักรคือธรรมอันประเสริฐอันให้เป็นไปทั่วแล้ว เสด็จไปแล้ว โดยลำดับ ย่อมประทับอยู่ ในมหาวิหารชื่อว่าเชตวัน อันอันมหาเศรษฐีชื่อว่าอนาถบิณฑิกะ สละซึ่งทรัพย์มีโกฏิห้าสิบสี่เป็นประมาณแล้วยังนางช่างให้กระทำแล้ว ทรงยังมหาชน ให้ตั้งเฉพาะ อยู่ในหนทางแห่งสวรรค์ด้วย ในหนทางแห่งธรรมเป็นเครื่องพ้นด้วย ฯ จจริงอยู่ อ.พระศาสดา ประทับอยู่แล้ว ตลอดการอยู่จำพรรษาหนึ่งนั่นเทียว ในมหาวิหารชื่อว่านิโครธ อันอันพันแห่งตระกูล แห่งพระญาติแปดสิบสองหน ท. คือ อันพันแห่งตระกูลแห่งพระญาติ ท. แปดสิบ ข้างฝ่าย พระมารดา อันพันแห่งตระกูลแห่งพระญาติ ท. แปดสิบ ข้างฝ่ายแห่งบิดา ยังนายช่าง ให้กระทำแล้ว ประทับอยู่แล้ว ตลอดการอยู่จำพรรษา ท. ยี่สิบหยาหนหนึ่ง ในมหาวิหารชื่อว่า เชตวัน อันอันเศรษฐีชื่อว่าอนาถบิณฑิกะ ยังนายช่างให้กระทำแล้ว ประทับอยู่แล้ว ตลอดการอยู่ จำพรรษา ท. หก ในวิหารชื่อว่าบุพพาราม อันอันนางวิสาขา ยังนายช่างให้กระทำแล้ว ด้วยการ บริจาคซึ่งทรัพย์มีโกฏิยี่สิบเจ็ดเป็นประมาณ ทรงอาศัยแล้ว ซึ่งเมืองชื่อว่าสาวัตถี ประทับอยู่แล้ว ตลอดการจำพรรษา ท. ยี่สิบห้า เพราะทรงอาศัย ซึ่งความที่แห่งตระกูล ท. สอง เป็นตระกูล มีคุณใหญ่ ด้วยประการฉะนี้ ฯ

แปล โดยอรรถ

๒. ความจริง พวกผู้ชาย ชื่อว่าไม่เคยเป็นผู้หญิง หรือ พวกผู้หญิงชื่อว่าไม่เคยเป็นผู้ชาย ไม่มี ฯ ด้วยว่า พวกผู้ชาย ประพฤติล่วงละเมิดเมียคนอื่น ตายแล้ว ถูกไฟไหม้ในนรก หลายแสนปี เมื่อมาเกิดเป็นมนุษย์ ก็ต้องเป็นหญิง ใน ๑๐๐ อตภาพ ฯ แม้พระอานนทเถระ ผู้เป็นอริยสาวก บำเพ็ญบารมีถึงแสนกัลป์ ท่องเที่ยวอยู่ในสงสาร บังเกิดในตระกูลช่างทอง ในอตภาพหนึ่ง เป็นชู้เมียคนอื่น ถูกไฟไหม้ในนรกแล้วได้เป็นหญิงบำเรอของชาย ใน ๑๔ อตภาพ ถึงการถอนพิษใน ๗ อตภาพ เพราะผลวิบากที่เหลืลงจากที่ให้ผลแล้ว ฯ ส่วน พวกผู้หญิง ทำบุญ มีทานเป็นต้น คลายความพอใจในความเป็นหญิง อธิษฐานจิตว่า ขอบุญของข้าพเจ้าทั้งหลายนี้ จงเป็นไปเพื่อได้อตภาพเป็นชาย ดังนี้ ตายแล้ว ย่อมกลับได้อตภาพเป็นชาย ฯ หญิงทั้งหลาย เป็นผู้ที่มีสามิเหตุเวทนา (ผู้รักดีต่อสามิ) ย่อมกลับได้อตภาพเป็นชายแน่นอน แม้ด้วยอำนาจการปฏิบัติ ชอบในสามิ ฯ ก็ ลูกชายเศรษฐีนี้ ยังจิตให้เกิดขึ้นในพระเถระ โดยอุบายไม่สมควร จึงกลับได้ ความเป็นหญิงในอตภาพนี้ทีเดียว ฯ

พระเทพปริยัติโมลี อุปสโม วัดชนะสงคราม
สนามหลวงแผนกบาลี

เฉลย.
ตรวจแก้.

ประโยค ๑-๒

แปล มคธเป็นไทย

สอบ วันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๙

แปล โดยพยัญชนะ

๑. อปฺปมาโท อมตํ ปทนต์ อิมํ ฌมฺมเทสนํ สตุถา โกสมพี อุปนิสฺสาย โฉสิตารามะ
วิหรนฺโต สามาวตํปฺขานํ ปณฺจณฺโณ อิตฺถิสฺตานํ มาคณฺทียปฺขานญจ ตสฺสา ปณฺจณฺโณ
ฌาติสฺตานํ มรณพฺยสนํ อารพฺภ กเถสิ ฯ ตตฺรายํ อนุปฺพุทฺธิกา

อติเต อุลลกปฺปรฏฺฐะ อุลลกปฺปราชา นาม เวฏฺฐทํปกรฏฺฐะ เวฏฺฐทํปกราชา นามาติ
อิมะ เทว ทหฺรกาลโต ปฏฺฐาย สหายกา พุทฺธา เอกาจฺรียกุละ สิปปิ อุกฺคณฺหิตฺวา
อตฺตโน อตฺตโน ปิตุนํ อจฺจเยน ฉตฺตํ อุตฺตสาเปตฺวา ทสฺสทโยชนิกะ ฏฺฐะ ราชานอ อเทฺสุ ฯ
เต กาละน กาลํ สมากฺคณฺตฺวา เอกโต ติจฺจุนฺดา นิสฺสีนฺดา นิปฺชชนฺดา มหาชนํ ชายมานญจ
มียมานญจ ทิสฺวา ปรโลกํ คจฺจนฺตํ อนุคจฺจนฺโต นาม นตฺถิ อนุตฺมโส อตฺตโน สรรีปิ
สพฺพํ ปหาย คณฺตพฺพํ กิณฺโณ ฌราวาเสน ปพฺพชิสฺสามาติ มนฺเตตฺวา รชฺชานิ ปุตฺตทารุสฺส
นียฺยาเทตฺวา อิลิปพฺพชฺชํ ปพฺพชิตฺวา หิมวฺนตฺปปเทเส วสนฺตา มนฺตยีสฺส มยํ รชฺชํ ปหาย
ปพฺพชิตา น ชีวิตฺตํ อสฺสโกนฺดา เต มยํ เอกภฺจจาเน วสนฺตา อปพฺพชิตสทิสฺสาเยว โหเม
ตสฺมา วิสฺสุ วสิสฺสาม ตฺวํ เอตสฺมี ปพฺพเต วส อหํ อิมสฺมี ปพฺพเต วสิสฺสามิ อนุวทฺธมาสํ
ปน อฺโปสฺสทิวเส เอกโต ภวิสฺสามาติ ฯ อถ เนสํ เอตทโหสิ เอวํปิ โน คณฺสงฺคณฺนิกา ว
ภวิสฺสติ ตฺวํ ทว ปพฺพเต อคฺคิ ชาเลยฺยาลิ อหํ มม ปพฺพเต อคฺคิ ชาเลสฺสามิ ตาย สณฺณาย
อตฺถิภาวํ ชาณิสฺสามาติ ฯ เต ตถา กรีสฺสุ ฯ (ฌมฺมปทฺฐกถาย พุติโย ภาโค/หน้า ๑ - ๒)

แปล โดยอรรถ

๒. เอวํ วุตเต ภิกขุ สตถารํ ปุจฉิสฺส ชุชฺชุตฺตวา ปน ฆนฺเต เกน กมฺเมเน ชุชฺชา
 ซาตา เกน มหาปณฺญา เกน โสตาปตฺติผลํ อธิคฺตา เกน ปเรสํ เปสฺนการิกา ซาตาติ ฯ
 ภิกขเว ตสฺสเสว รมฺโย ปารานฺสิยํ รชฺสํ กรณกาเล เสว ปจฺเจกพุทฺโธ โลกํ ชุชฺชธาตุโก
 อโหสิ ฯ อถกา อุပ္ภุจายิกา อิตฺถิ กมฺพลํ ปารูปิตวา สุวณฺณสรกํ คเหตฺวา 'อมฺหากํ
 ปจฺเจกพุทฺโธ เอวญฺจ เอวญฺจ วิจรตีติ ชุชฺชา พุทฺธา ตสฺส วิจรณาการํ ทสฺสสิ ฯ ตสฺส
 นิสฺสนฺทนํ ชุชฺชา ซาตา ฯ เต ปน ปจฺเจกพุทฺเธ ปจฺมทิวเส ราชา เคเห นิสีทาเปตฺวา ปตฺเต
 คาทาเปตฺวา ปายาสสฺส ปุเรตฺวา ทาเปสิ, อุณฺหปายาสสฺส ปุเร ปตฺเต ปจฺเจกพุทฺธา
 ปริวตเตตฺวา ปริวตเตตฺวา คณฺหนฺติ ฯ สํ อิตฺถิ เต ตถา กโรณฺเต ทิสฺวา อตฺตโน
 สฺนตฺกานิ อญฺจ หนฺตวลยานิ ทตฺวา อิธ จเปตฺวา คณฺหถาติ อาห ฯ เต ตถา กตฺวา ตํ
 โอโลเกสฺสु ฯ สํ เตสํ อธิปฺปายํ ฌตฺวา นตฺถิ ฆนฺเต อมฺหากํ เอเตหิ อตฺถิ ตุมฺหากณฺเวย
 ตานิ ปริจฺจตฺตานิ คเหตฺวา คจฺจถาติ อาห ฯ เต คเหตฺวา นนฺทมูลกปฺพการํ อคมฺสฺสุ ฯ
 อชฺชปิ ตานิ วลยานิ อโรคาเนว ฯ สํ ตสฺส กมฺมสฺส นิสฺสนฺทนํ อิถานิ ติปิฏกธฺรา
 มหาปณฺญา ซาตา ฯ ปจฺเจกพุทฺธานํ กตฺอุပ္ภุจณฺนิสฺสนฺทนํ โสตาปตฺติผลํ ปตฺตา ฯ อิทมฺสฺสา
 พุทฺธนฺตเร ปุพฺพกมฺมํ ฯ (ธมฺมปทฺฐกถาย พุติโย ภาโค/หน้า ๖๑)

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมงฝึก กับ ๑๕ นาที.

เคลย ประโยค ๑-๒

แปล มครเป็นไทย

แปล โดยพยัญชนะ

๑. อ.พระศาสดา เมื่อเสด็จเข้าไปอาศัยซึ่งพระนครชื่อว่าโกสัมพี ประทับอยู่ในพระวิหารชื่อว่าโฆสิตาราม ทรงปรารภ ซึ่งความทุกข์อันสลายเสียซึ่งความสุขให้พินาศคือความตายแห่งร้อยแห่งหมื่น ท. ห้า มีพระนางสามาวดีเป็นประมุขด้วย แห่งร้อยแห่งพระญาติ ท.ห้า ของพระนางมาคันทิยานั้น อันมีพระนางมาคันทิยาเป็นประมุขด้วย ตรัสแล้ว ซึ่งพระธรรมเทศนาเห็นว่า **อปฺปมาโท อมตํ ปทํ** ดังนี้ เป็นต้น ฯ อ. วาจาเป็นเครื่องกล่าวโดยลำดับแห่งเรื่องของพระนางสามาวดีนั้น ในกาลอันเป็นไปล่วงแล้ว อ.พระราชา ท. สอง เหล่านี้ คือ ชื่อ อ.พระราชาพระนามว่าอัลลกะปปะ ในแคว้นแคว้นชื่อว่าอัลลกะปปะ ชื่อ อ.พระราชาพระนามว่าเวฐฐทีปกะ ในแคว้นแคว้นชื่อว่าเวฐฐทีปกะ ผู้เป็นสหายกันเป็น จำเดิมแต่กาลแห่งพระองค์ทรงเป็นหนุ่ม ทรงเรียนแล้วซึ่งคิลปะ ในตระกูลแห่งอาจารย์เดียวกัน ทรงยังบุคคลให้ยกขึ้นแล้วซึ่งฉัตรเป็นพระราชาในแคว้นแคว้น อันประกอบด้วยโยชน์สิบ ๆ ได้เป็นแล้ว โดยกาลเป็นที่ล่วงไปแห่งพระบิดา ท. ของพระองค์ ๆ ฯ อ.พระราชา ท. เหล่านั้น เสด็จมาพร้อมกันแล้ว ตลอดกาลตามกาล ทรงยืนอยู่ ทรงนั่งอยู่ บรรทมอยู่ โดยความเป็นอันเดียวกัน ทรงเห็นแล้ว ซึ่งมหาชนผู้เกิดอยู่ด้วยผู้ตายอยู่ด้วย ทรงปริกษาแล้วว่า ชื่อ อ.บุคคลผู้ไปตามอยู่ ซึ่งบุคคลผู้ไปสู่โลกอื่น ย่อมไม่มี แม้ อ.สรีระของตน โดยกำหนดมีในที่สุด ชื่อว่าไปตามอยู่ซึ่งบุคคลผู้ไปสู่โลกอื่น ย่อมไม่มี อันบุคคลพึงละซึ่งวัตถุทั้งปวงไป อ.ประโยชน์ อะไร ของเรา ท. ด้วยการอยู่ครองซึ่งเรือน อ.เรา ท. จักบวช ดังนี้ ทรงมอบให้แล้วซึ่งความเป็นแห่งพระราชา ท. แก่พระโอรสและพระมเหสี ผนวชแล้วผนวช

เป็นฤาษี อยู่ ๆ ในประเทศชื่อว่าหิมวันตะ ปรีक्षाแล้วว่า อ.เรา ท. ละแล้ว ซึ่งความเป็นแห่ง พระราชา บวชแล้ว อ.เรา ท. ไม่อาจอยู่ เพื่ออันเป็นอยู่ บวชแล้วหามีได้ อ.เรา ท. เหล่านั้น อยู่ ๆ ในที่เดียวกัน เป็นผู้เช่นกับด้วยบุคคลผู้ไม่บวชแล้วนั้นเทียว ย่อมเป็น เพราะฉะนั้น อ.เรา ท. จักอยู่ แยกกัน อ.ท่าน จงอยู่ที่ภูเขานั้น อ.เรา จักอยู่ที่ภูเขานี้ แต่ว่า อ.เรา ท. จักเป็นโดยความเป็นอันเดียว ในวันแห่งอุโบสถ ตลอดเดือนด้วยทั้งกิ่งโดยลำดับ ดังนี้ ๑ ครั้งนั้น อ.ความคิดนี้ว่า แม้ครั้นเมื่อความเป็นอย่างนี้ มีอยู่ อ. ความคลุกคลีด้วยหมู่เทียว จักมี แก่เรา ท. อ.ท่าน ยังไฟ ฟังให้โพล่งที่ภูเขาของท่าน อ.เรา ยังไฟ จักให้โพล่งที่ภูเขาของเรา อ.เรา ท. จักรู้ซึ่งความที่แห่งเรา ท. มีอยู่ ด้วยสัญญาอัน ดังนี้ ได้มีแล้วแก่ฤาษี ท. เหล่านั้น ๑ อ. ฤาษี ท. เหล่านั้น กระทำแล้ว เหมือนอย่างนั้น ๑

แปล โดยอรรถ

๒. เมื่อพระบรมศาสดา ตรัสอย่างนี้แล้ว ภิกษุทั้งหลาย จึงกราบทูลถามพระบรมศาสดาว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ กิเลสขุขุตตรา เป็นหญิงค่อม เพราะกรรมอะไร มีปัญญามาก เพราะกรรมอะไร บรรลุโสดาปัตติผล เพราะกรรมอะไร เป็นหญิงรับใช้คนอื่น ๆ เพราะกรรมอะไร ๑ พระบรมศาสดาตรัสว่า ภิกษุทั้งหลาย ในสมัยที่พระราชาพระองค์นั้นแล ครองราชย์ในเมืองพาราณสี พระปัจเจกพุทธเจ้าองค์นั้นแหละ เป็นคนค่อมหน้อยหนึ่ง ๑ ลำดับนั้น หญิงผู้เป็นอุปัฏฐายิกาคนหนึ่ง ห่มผ้ากัมพล ถือขันทอง พู่ว่า พระปัจเจกพุทธเจ้าของเราทั้งหลาย เทียวไปอย่างนี้และอย่างนี้ ดังนี้ แล้ว (สร้างท่า) เป็นคนค่อม แสดงอาการเทียวไปของพระปัจเจกพุทธเจ้าองค์นั้น ๑ เพราะผลกรรมของนั้น นาง เป็นหญิงค่อม ๑ อนึ่ง ในวันแรก พระราชานิมนต์พระปัจเจกพุทธเจ้าเหล่านั้น ให้นั่งในพระราชมณเฑียร ให้ราชบุรุษรับบาตร บรรจุให้เต็มด้วยข้าวปายาสแล้วรับสั่งให้ถวาย ๑ พระปัจเจกพุทธเจ้าทั้งหลาย ถือบาตร อันเต็มด้วยข้าวปายาส

อันร้อนผลัดเปลี่ยนไปมา ๖ ทญิงนั้นเห็นพระปัจเจกพุทธเจ้าเหล่านั้น ทำอย่างนั้น จึงถวายกำไล
 มือที่ทำด้วยงา ๘ วง ซึ่งเป็นของของตน กล่าวว่า ท่านทั้งหลาย จงวางไว้บนกำไลมือนี้แล้ว
 จึงถือเอา ๖ พระปัจเจกพุทธเจ้าเหล่านั้น ทำอย่างนั้นแล้ว มองทญิงนั้น ๖ ทญิงนั้น ทราบความ
 ประสงค์ของพระปัจเจกพุทธเจ้าเหล่านั้น จึงกล่าวว่า ท่านผู้เจริญ ดิฉัน ไม่มีความต้องการด้วยกำไล
 มือเหล่านี้ ดิฉัน บริจาคถวายกำไลมือเหล่านั้น แก่พระคุณเจ้าทั้งหลายนั้นเทียว นิมนต์
 พระคุณเจ้าทั้งหลายรับไปเถอะ ๖ พระปัจเจกพุทธเจ้าเหล่านั้น รับแล้ว ได้ไปยังเงื้อมเขาชื่อ
 นั้นทมุลกะ ๖ ถึงวันนั้น กำไลมือเหล่านั้น ยังไม่ชำรุดเลย ๖ เพราะผลแห่งกรรมนั้น นาง
 จึงเป็นผู้ทรงพระไตรปิฎก มีปัญญามาก ในบัดนี้ เพราะผลแห่งการบำรุงที่ตนทำแก่พระปัจเจก-
 พุทธเจ้าทั้งหลาย นาง จึงบรรลुพระโสดาปัตติผล ๖ นี้ เป็นบุรพกรรม ในสมัยพุทธันดร ของนาง
 ชุชุตตรานัน ๖

ประโยค ๑-๒
แปล มครเป็นไทย
สอบ วันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๕๐

แปล โดยพยัญชนะ

๑. ตสฺมี สมเย สตุถา ปวตฺติตปวธมมจกโก อนุพุทฺเพน คนฺดวา อนาคตปิณฺฑิกมหา-
เสฏฺฐจิณา จตฺตปฺปณฺณาสโกฏฺฐิณํ วิสฺสชฺเชตฺวา การิเต เขตฺวณมฺหาวิหาเร วิหริติ มหาชนํ
สคฺคคมคฺเค จ โมกฺขมคฺเค จ ปติฏฺฐาปยมาโน ๑ ตถาคโต ทิ มาติปฺกฺขโต อสฺตียา
ปิตฺติปฺกฺขโต อสฺตียาติ เทวอสฺตีติวาทิกุลสฺสสฺสเหติ การิเต นิโครธมฺหาวิหาเร เอกเมว วสฺสวาสํ
วลี อนาคตปิณฺฑิกเกน การิเต เขตฺวณมฺหาวิหาเร เอกฺกนวิสฺติ วิสาขาย สตฺตวิสฺติโกฏฺฐิณ-
ปริจฺจาเคน การิเต ปุพฺพพาราเม ฉ วสฺสวาเสติ ทฺวินฺนํ กุลานํ कुณฺมหนฺตตํ ปฏิจฺจ
สวตฺถิ นิสฺสาय ปณฺจวิสฺติ วสฺสวาเส วลี ๑ อนาคตปิณฺฑิกโกปิ วิสาขาปิ มหาอุปาสิกา
นิพฺพุทฺธํ ทิวสฺสสฺส เทว วาเร ตถาคตสฺส อุปฺปจฺจํ คจฺฉนฺติ ๑ คจฺฉนฺตา จ ทฺทฺรสามเณรา
โน หตฺถเ อโกลเกสฺสนฺตฺติติ ตฺวจฺฉนฺตฺตา น คตฺตปฺพุทฺธา ปุเรภตฺตํ คจฺฉนฺตา ขาหฺนียาทีนํ
คาหาเปตฺวา คจฺฉนฺติ ปจฺฉนฺตํ ปณฺจ ฆาสฺสขานํ อฏฺฐ จ ปานานิ ๑ นิเวสเนสุ ปน เตสํ
ทฺวินฺนํ ทฺวินฺนํ ภิกฺขุสฺสทฺธสฺสํ นิจฺจํ ปณฺณตฺตนาเวาสนานิ โทหนฺติ ๑ อนฺนปानฆาสฺสเชสุ โย
ยํ อิจฺฉติ ตสฺส ตํ ยถิจฺฉิตเมว สมฺปชฺชติ เตสุ อนาคตปิณฺฑิกเกน เอกเมว ทิวสํ สตฺถารํ
ปณฺโท น ปุจฺฉิตปฺพุทฺโธ ๑ โส กิร ตถาคโต พุทฺธสฺสุมาลो ขตฺติยสฺสุมาลो พุทฺธกาโร
เม คหปตฺติติ มยฺหํ ธรรมํ เทเสนฺโต กิลเมยฺยาติ สตฺถริ อธิมตฺตสิเนเหเน ปณฺทํ น
ปุจฺฉติ ๑ (ธมฺมปทฺฏจกถาย ปจฺโม ภาค/หน้า ๔ - ๕)

แปล โดยอรรถ

๒. อถกทิวสํ สตถา ปจจุสกาลเ โลกํ ไวโลเกนโต ตํ พุราหมณํ ทิสฺวา
 กิณฺณุ ไซติ อุปฐาเรนโต อรหา ภวิสสตีติ ฌตฺวา สายณฺทสมเย วิหารจาริกํ จรณโต
 วีย พุราหมณฺสส สนฺติกํ คนฺตฺวา พุราหมณํ กิ กโรนโต วิจรสีติ อาท ๑ ภิกฺขุณฺ
 วตฺตปปฏิวตฺตํ กโรมิ ภนฺเตติ อาท ๑ ลภสิ เตสํ สนฺติกา สงฺคหนฺติ ๑ อาม ภนฺเต
 อาหารมตฺตํ ลภามิ น ปน มํ ปพฺพาเซนฺตีติ ๑ สตถา เอตสฺมี นิทานे ภิกฺขุสงฺฆํ
 สนนฺิปาตาเปตฺวา ตมตฺถํ ปุจฺจิตฺวา ภิกฺขเว อตฺถิ โกจิ อิมสฺส พุราหมณฺสส อธิการํ
 สรณฺโตติ ปุจฺจํ ๑ สารีปุตฺตตเถโร อหํ ภนฺเต สรามิ อยํ เม ราชคฺเช ปิณฺฑทาย
 จรณฺตสฺส อตฺตโน อภินฺทํ ภฺนฺจฺจฺภิกฺษํ ทาเปสิ อิมสฺสหาํ อธิการํ สรามิตฺติ อาท ๑ โส
 สตถารา กิ ปน เต สารีปุตฺต เอวํ กโตปการํ ทุกฺขโต โมเจตฺถ น ฆฏฺฐิตีติ วุตฺเต สาธุ
 ภนฺเต ปพฺพาเซสฺสามิตฺติ ตํ พุราหมณํ ปพฺพาเซสิ ๑ ตสฺส ภาตฺตคฺเค อาสนปฺริยนฺเต อาสนํ
 ปาปฺณนฺติ ๑ ยาคฺกุฏตฺตาทิตฺติ กิลมฺติ ๑ เถโร ตํ อาทาย จาริกํ ปกฺกามิ อภิกฺขณํ นํ อิทฺนเต
 กตฺตพฺพํ อิทฺนเต น กตฺตพฺพนฺติ โอวทิตฺติ อนุสาสิ ๑ โส สุวโจ อโหสิ ปทกฺขิณคฺคาทิตฺติ
 ตสฺมา ยถาธุสิญฺจํ ปฏิปชฺชมาโน กติปาเทเนว อรหตฺตํ ปาปฺณิ ๑ (ธมฺมปทภฺจกถาย จตฺตเถ
 ภาโค/หน้า ๑-๒)

—❖❖❖—
 ให้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ๑-๒

แปล มครเป็นไทย

แปล โดยพยัญชนะ

๑. ในสมัยนั้น พระศาสดา ผู้มีจักรคือธรรมอันประเสริฐอันให้เป็นไปทั่วแล้ว เสด็จไปแล้ว โดยลำดับ ย่อมประทับอยู่ ในมหาวิหารชื่อว่าเชตวัน อันอันมหาเศรษฐีชื่อว่าอนาถบิณฑิกะ สละซึ่งทรัพย์มีโกฏิห้าสิบล้านเป็นประมาณ แล้วยังนายช่างให้กระทำแล้ว ทรงยังมหาชนให้ตั้ง เฉพาะอยู่ในหนทางแห่งสวรรค์ด้วย ในหนทางแห่งธรรมเป็นเครื่องหลุดพ้นด้วย ฯ จจริงอยู่ อ.พระตถาคต ประทับอยู่แล้ว ตลอดการอยู่จำพรรษา หนึ่งนั้นเทียว ในมหาวิหารชื่อว่านิโครธ อันอันพันแห่งตระกูลแห่งพระญาติแปดสิบสองหน ท. คือ อันพันแห่งตระกูลแห่งพระญาติ ท. แปดสิบ ข้างฝ่ายแห่งพระมารดา อันพันแห่งตระกูลแห่งพระญาติ ท. แปดสิบ ข้างฝ่ายแห่ง พระบิดา ยังนายช่างให้กระทำแล้ว ประทับอยู่แล้ว ตลอดการอยู่จำพรรษา ท. ยี่สิบหย่อนด้วย หนึ่ง ในมหาวิหารชื่อว่าเชตวัน อันอันมหาเศรษฐีชื่อว่าอนาถบิณฑิกะ ยังนายช่างให้กระทำแล้ว ประทับอยู่แล้ว ตลอดการอยู่จำพรรษา ท. หก ในมหาวิหารชื่อว่าบุพพาราม อันอันนางวิสาขา ยังนายช่างให้กระทำแล้ว ด้วยการบริจาคซึ่งทรัพย์มีโกฏิยี่สิบเจ็ดเป็นประมาณ ทรงอาศัยซึ่งเมือง ชื่อว่าสาวัตถี ประทับอยู่แล้ว ตลอดการอยู่จำพรรษา ท. ยี่สิบห้า เพราะทรงอาศัยซึ่งความที่แห่ง ตระกูล ท. สอง เป็นตระกูลมีคุณใหญ่ ด้วยประการฉะนี้ ฯ แม่ อ.มหาเศรษฐีชื่อว่าอนาถบิณฑิกะ แม่ อ.นางวิสาขา ผู้มหาอุบลิกา ย่อมไปสู่ที่เป็นที่บำรุงซึ่งพระตถาคต สิ้นวาระ ท. สอง แห่งวัน เนิ่งนิตย ฯ ก็ อ.ชน ท. สอง เหล่านั้น เมื่อไป เป็นผู้มื้อมือเปล่าไปแล้วในก่อน (เป็นผู้ไม่เคยมื้อมือ เปล่าไปแล้ว) ด้วยอันคิดว่า อ.ภิกษุหนุ่มและสามเณร ท. จักแลดู ซึ่งมีือ ท. ของเรา ท. ดังนี้ ย่อมเป็น หามิได้ เมื่อไป ในกาลก่อนแต่กาลแห่งภัต ยังบุคคลให้ถือเอาแล้ว ซึ่งวัตถุ ท. มีของ อันบุคคลพึงเคียวเป็นต้น ย่อมไป เมื่อไป ในกาลภายหลังแต่กาลแห่งภัต ยังบุคคลให้ถือเอาแล้ว ซึ่งเภสัช ท. ห้าด้วย ซึ่งน้ำเป็นเครื่องดื่ม ท. แปดด้วย ย่อมไป ฯ อนึ่ง อ.อาสนะ ท. เป็นวัตถุอัน บุคคลปูลาดแล้ว เป็นนิตย เพื่อพันแห่งภิกษุ ท. สอง สอง ในที่เป็นที่อยู่ของชน ท. สองเหล่านั้น นั้น เทียว ย่อมเป็น ฯ อ.ภิกษุใด ย่อมปรารถนา ในข้าวและน้ำเป็นเครื่องดื่มและเภสัช ท. หนา ซึ่งวัตถุใด

อ.วัตถุนั้น ย่อมถึงพร้อม แก่ภิกษุหนึ่ง ตามปรารถนาแล้วนั้นเทียว ฯ อ.ปัญหา เป็นสภาพอัน - ใน
ชน ท. สองเหล่านั้นหนา - มหาเศรษฐีชื่อว่าอนาถบิณฑิกะ ไม่เคยทูลถามแล้ว กะพระศาสดา ใน
วันหนึ่งนั้นเทียว ย่อมเป็น ฯ ได้ยินว่า อ.มหาเศรษฐีชื่อว่าอนาถบิณฑิกะนั้น คิดแล้วว่า อ.พระ
ตถาคต เป็นพระพุทธรเจ้าผู้ละเอียดอ่อน เป็นกษัตริย์ผู้ละเอียดอ่อน เป็น เมื่อทรงแสดงซึ่งธรรม
แก่เรา ด้วยทรงพระดำริว่า อ.คฤหบดี เป็นผู้มือุปการะมาก แก่เรา ย่อมเป็น ดังนี้ พึงทรงลำบาก
ดังนี้ ย่อมไม่ทูลถาม ซึ่งปัญหา เพราะความรักมีประมาณยิ่ง ในพระศาสดา ฯ

แปล โดยอรธ

๒. ต่อมาวันหนึ่ง พระบรมศาสดา ทรงตรวจดูสัตว์โลก ในเวลาใกล้รุ่ง ทอดพระเนตรเห็น
พราหมณ์นั้น ทรงใคร่ครวญว่า จักมีเหตุอะไรหนอแล ทรงทราบว่ พราหมณ์ จักเป็น
พระอรหันต์ จึงเสด็จไปยังสำนักของพราหมณ์ เหมือนเสด็จเที่ยวจาริกไปในวิหาร ในเวลาเย็น
จึงตรัสถามว่า พราหมณ์ เธอเที่ยวทำอะไรอยู่ ฯ พราหมณ์กราบทูลว่า ข้าพระองค์ ทำวัตร
ปฏิบัติ แก่ภิกษุทั้งหลายอยู่ พระเจ้าข้า ฯ พระบรมศาสดา ตรัสถามว่า เธอได้รับการสงเคราะห์
จากสำนักของภิกษุเหล่านั้นหรือ ฯ พราหมณ์กราบทูลว่า ได้ พระเจ้าข้า ข้าพระองค์ได้
เพียงอาหาร แต่ภิกษุเหล่านั้น ไม่ให้ข้าพระองค์บวช ฯ พระบรมศาสดา รับสั่งให้ภิกษุสงฆ์
ประชุมกัน ในเพราะเหตุนี้ ตรัสถามความนั้นแล้ว ตรัสถามว่า ภิกษุทั้งหลาย มีใคร ระลึกถึงอุปการะ
ของพราหมณ์นี้ได้บ้างไหม ฯ พระสารีบุตรเถระ กราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์
ระลึกได้ พราหมณ์นี้สั่งคนใช้ให้ถวายภัตตาหารที่เขานำมาเพื่อตนแก่ข้าพระองค์ผู้กำลังเที่ยว
บิณฑบาตอยู่ในเมืองราชคฤห์ ข้าพระองค์ ระลึกถึงอุปการะของพราหมณ์นี้ได้ ดังนี้ ฯ
พระสารีบุตรเถระนั้น เมื่อพระบรมศาสดาตรัสว่า สารีบุตร ก็ การที่เธอเปลื้องพราหมณ์ ผู้อุปการะ
ไว้อย่างนี้ จากทุกข์ ไม่สมควร หรือ จึงกราบทูลว่า ดีละ พระเจ้าข้า ข้าพระองค์ จักให้บวช ดังนี้
แล้วให้พราหมณ์นั้น บวชแล้ว ฯ อาสนะ ท้ายอาสน์สงฆ์ในโรงฉัน ย่อมถึงแก่ราชภิกษุหนึ่งแล้ว ฯ
ท่านจึงลำบากด้วยข้าวยากและภัตเป็นต้น ฯ พระเถระ พาท่านหลีกจาริกไป ดักเตือน พระสา
ท่านเนื่อง ๆ ว่า สิ่งนี้เธอควรทำ สิ่งนี้ เธอไม่ควรทำ ฯ ราชภิกษุหนึ่ง ได้เป็นผู้ว่าง่าย มีปกติรับ
โอวาทโดยเคารพ เพราะฉะนั้น ท่าน ปฏิบัติตามโอวาทที่พระสาสอน โดยสองสามวันเท่านั้น ก็บรรลุ
พระอรหัต ฯ

พระเทพปริยัติโมลี อุปสโม วัดชนะสงคราม
สนามหลวงแผนกบาลี

เฉลย.
ตรวจแก้.

ประโยค ๑-๒
แปล มครเป็นไทย
สอบ วันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๑

แปล โดยพยัญชนะ

๑. ตสฺมี ชณฺเ ตสฺส ภริยา นิปชิตฺวา นิทฺทายติ ฯ ตสฺสา นินฺนิตฺตสาโก อปคโต ฯ
มฺขโต ลาลา ปคฺขรติ นาสา มฺรฺมฺรายติ มฺขํ วิวํ หนตํ ฆสฺติ ฯ สา ตสฺส อุทฺธมาตกสฺรี
วีย อุปฺภูจาสิ ฯ โส อนิจฺจํ ทุกฺขํ อิหํ อหํ เอตฺตํ กาลํ ปพฺพชิตฺวา อิมํ นิสฺสาย
ภิกฺขุภาเว สณฺหาตุํ นาสกฺขินฺติ กาสาวโกภฺยิ คเหตฺวา อุทฺเร พนฺธนโต ว เคาหา นิภฺขมิ ฯ
อถสฺสา อนนฺตรเคเห จิตฺตา สสฺสุ ตํ ตถา คจฺจนํ ทิสฺวา อยํ ปฏิภนโต อิทาเนว
อรณฺณโต อาคจฺจนโต ว กาสาวํ อุทฺเร พนฺชิตฺวา นิภฺชนโต วิหาราภิมุโข คจฺจติ
กิณฺนุ ไซติ เคหํ ปวิสิตฺวา นิทฺทายมานํ ธีตรํ ปสฺสิตฺวา โส อิมํ ทิสฺวา วิปฺปฏิสํรี หุตฺวา
คโตติ ฌตฺวา ธีตรํ ปหริตฺวา อุฏฺฐเหติ กาฬกณฺณี สามิโก เต ตํ นิทฺทายมานํ ทิสฺวา
วิปฺปฏิสํรี หุตฺวา คโต นตฺถิ โส อโต ปฏฺฐาย ตฺยฺหนติ อาท ฯ อเปหิ อเปหิ อมฺม
กุโต ตสฺส คมนํ กติปาเทเนว ปุณฺ อาคมิสฺสตีติ ฯ โสปิ อนิจฺจํ ทุกฺขนฺติ วตฺวา คจฺจนโต
คจฺจนโต ว โสตาปตฺติผลํ ปาปุณฺนิ ฯ โส คณฺตฺวา ภิกฺขุ วนฺทิตฺวา ปพฺพชฺช ยาจิ ฯ น
สภฺขิสฺสาม มยํ ตํ ปพฺพาเซตฺถํ กุโต ตฺยฺหํ สมณภาโว สตฺถกนิสาทนปาสาณสทิสํ ทว
สึสนฺติ ฯ ภาเนต อิทานิ มํ อนุกมฺปาย เอกวาร์ ปพฺพาเซธาติ ฯ เต ตํ อุปการวเสน
ปพฺพาชยฺสิ ฯ โส กติปาเทเนว สทฺ ปฏฺฐิสฺมาทหิ อรหตฺตํ ปาปุณฺนิ ฯ (ธมฺมปทฺฐกถาย
ทฺติโย ภาโค/หน้า ๑๓๕)

แปล โดยอรรถ

๒. ตตถ ปน เทว มหุลลภิกขุ สตถุ ขทิวรณํ ปวิสณกาลเ เอวํ จินตยีสฺส อัย
ภิกขุ เอตตํ นวกมมํ กโรนโต ก็ สกขิสฺสติ สมณธมมํ กาคฺตุํ สตถา สารีปุตตสฺส
กนิฏฺเฐติ มุโขโลกนิกิจจํ กโรนโต เอวรุปสฺส นวกมมิกสฺส สนฺติกํ อาคโตติ ฯ สตถาปิ
ตํทิวสํ ปจฺจุสกาลเ โลกํ โอโลเกนโต เต ภิกขุ ทิสฺวา เตสํ จิตฺตวาร์ อนุภาสิ ตสฺมา ตตถ
มาสมตฺตํ วสิตฺวา นิกขมนทิวเส ยถา เต ภิกขุ อตฺตโน เตลนาพิณฺจ อุทกตุมพณฺจ
อุปาหนา จ ปมฺมุสฺสสนฺติ ตถา อธิฏฺฐจิตฺวา นิกขมนโต วิหารูปจารโต พหิ นิกขนฺตกาเล
อิทธี วิสฺสชฺเชสิ ฯ อถ เต ภิกขุ มยา อิทณฺจิตฺตณฺจ ปมฺมุจฺจํ มยาปิ ปมฺมุจฺจนฺติ อุโปปี
นิวตฺติตฺวา ตํ จานํ อสฺสลฺลภฺเชตฺวา ขทิวรฺกฺขณฺนฺเกหิ วิชฺฌมยมานา วิจฺริตฺวา เอกสฺมี
ขทิวรฺกฺขเ ओลฺมพฺพนฺตํ อตฺตโน ภณฺทกํ ทิสฺวา อาทาย ปกฺกมฺีสฺส ฯ สตถาปิ ภิกฺขุสงฺฆํ
อาทาย ปฺน มาสมตฺตเมว สิวลิตฺเถรสฺส ปุณฺณํ อนุภวมาโน คนฺตฺวา ปุพฺพพารามํ ปาวีสี ฯ
อถ เต มหุลลภิกขุ ปาโต ว มุขํ โอวิตฺวา อาคนฺตฺกมตฺตทายิกาย วิสาขาย ฆเร ยาคุํ
ปิวิสฺสามาติ คนฺตฺวา ยาคุํ ปิวิตฺวา ขชฺชกํ ขาทิตฺวา นิสีทิสฺส ฯ อถ เน วิสาขา ปุจฺจิ
ตุมฺเห ทิ ภนฺเต สตถารา สทฺธี เรวตตฺเถรสฺส วสณฺณจानํ อคฺมิตฺถาติ ฯ อาม อุปาสิเกติ ฯ
รมณียํ ภนฺเต เถรสฺส วสณฺณจानนฺติ ฯ กุโต ตสฺส รมณียตา เสตกณฺณกขทิวรฺกฺขณฺ
เปตานํ นีวสณฺณจानสทิสํ อุปาสิเกติ ฯ (ธมฺมปทฺจกถาย จตฺตโถ ภาโค/หน้า ๗๘ - ๗๙)

—❖❖❖—
ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๔ นาที.

เฉลย ประโยค ๑-๒

แปล มครเป็นไทย

แปล โดยพยัญชนะ

๑. ในขณะนั้น อ.ภรรยาของนายจิตตหัตถ์นั้น นอนประพุดิหลับอยู่ ฯ อ.ผ้าสาฎกอัน ภรรยา นั้นนุ่งแล้ว ไปปราศแล้ว ฯ อ.น้ำลาย ไหลออกอยู่จากปาก อ.จมูก ประพุดิตั้ง ครีตครีตอยู่ อ.ปาก อ้าแล้ว อ.ฟัน เสียดสีกันอยู่ ฯ อ.ภรรยา นั้น ปรากฏอยู่ แก่นายจิตตหัตถ์นั้น ราวกะ อ.ร่าง (ศพ) อันพองขึ้น ฯ อ.นายจิตตหัตถ์นั้น คิดแล้วว่า อ.ร่างนี้ เป็นธรรมชาติไม่เที่ยง เป็นธรรมชาติเป็นทุกข์ ย่อมเป็น อ.เรา บวชแล้ว ไม่ได้อาจแล้ว เพื่ออันตั้งอยู่ด้วยดี ในความเป็น แห่งภิกษุ เพราะอาศัยซึ่งร่างนี้ ตลอดกาลมีประมาณเท่านี้ ดังนี้ จับแล้ว ที่ชายแห่งผ้าอันบุคคล ย่อมแล้วด้วยน้ำผาด พ้นอยู่ที่ท้องเที่ยว ออกไปแล้วจากเรือน ฯ ครั้นนั้น อ.เมื่อยายของนาย จิตตหัตถ์นั้น ยืนแล้ว ในเรือนอันมีระหว่างหามิได้ เห็นแล้วซึ่งนายจิตตหัตถ์นั้น ผู้ไปอยู่อย่างนั้น คิดแล้วว่า อ.นายจิตตหัตถ์นี้ ก้าวกลับแล้ว มาอยู่จากป่าเที่ยว ในกาลนั้นนั้นเที่ยว พ้นแล้วซึ่งผ้าอัน บุคคลพึงย่อมแล้วด้วยน้ำผาดที่ท้องออกไปแล้ว เป็นผู้มิหน้าเฉพาะต่อวิหาร เป็น ย่อมไป อ.เหตุ อะไร หนอแล ดังนี้ เข้าไปแล้วสู่เรือน เห็นแล้วซึ่งธิดาผู้ประพุดิหลับอยู่ ทราบแล้วว่า อ.นาย จิตตหัตถ์นั้น เห็นแล้วซึ่งธิดานี้ เป็นผู้มิอันระลึกอาศัยซึ่งกรรมอันบัณฑิตพึงเกลียด (เป็นผู้มีความ เดือดร้อนใจ) เป็น ไปแล้ว ดังนี้ ติแล้วซึ่งธิดา กล่าวแล้วว่า เนะหญิงกาฬกณเณ อ.เจ้า จงลุกขึ้น อ.สามีของเจ้าเห็นแล้วซึ่งเจ้า ผู้ประพุดิหลับอยู่ เป็นผู้มิอันระลึกอาศัยซึ่งกรรมอันบัณฑิตพึงเกลียด เป็น ไปแล้ว อ.สามีนั้น ย่อมไม่มีแก่เจ้า จำเดิมแต่กาลนี้ ดังนี้ ฯ อ.ภรรยาของนายจิตตหัตถ์นั้น กล่าวแล้วว่า ข้าแต่แม่ อ.ท่าน จงหลีกไป อ.ท่าน จงหลีกไป อ.การไปของสามีนั้น จักมีแต่ที่ไหน อ.สามีนั้นจักมาอีก โดยวันเล็กน้อยนั้นเที่ยว ดังนี้ ฯ อ.นายจิตตหัตถ์เมื่อนั้น เดินไป เดินไป กล่าวอยู่ว่า อ.ร่าง เป็นธรรมชาติไม่เที่ยง เป็นธรรมชาติเป็นทุกข์ ย่อมเป็น ดังนี้เที่ยว บรรลุแล้ว ซึ่งโสตาปัตติผล ฯ อ.นายจิตตหัตถ์นั้น ไปแล้ว ไหว้แล้ว ซึ่งภิกษุ ท. ขอแล้ว ซึ่งการบวช ฯ อ.ภิกษุ ท. กล่าวแล้วว่า อ.เรา ท. จักไม่อาจเพื่ออันยังเธอให้บวช อ.ความเป็นแห่งสมณะ ของเธอ จักมีแต่ที่ไหน อ.ศีระะ ของเธอ เป็นเช่นกับด้วยหินเป็นเครื่องรับซึ่งมิด ย่อมเป็น ดังนี้ ฯ

อ.นายจิตตหัตถ์กล่าวแล้วว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ.ท่าน ท. ขอจงยังกระผมให้บวช สีนวาระหนึ่ง ด้วยความอนุเคราะห์ ในกาลนี้ ดังนี้ ฯ อ.ภิกษุ ท. เหล่านั้น ยังนายจิตตหัตถ์นั้น ให้บวชแล้ว ด้วยอำนาจแห่งอุปการะ ฯ อ.ภิกษุชื่อว่าจิตตหัตถ์นั้น บรรลุแล้วซึ่งความเป็นแห่งพระอรหันต์ พร้อมด้วยปฏิสัมภิทา ท. โดยวันเล็กน้อยนั้นเทียว ฯ

แปล โดยอรรถ

๒. ก็บรรดาภิกษุเหล่านั้น หลวงตาสองรูป ในเวลาที่พระบรมศาสดาเสด็จเข้าป่าตะเคียน คิดแล้ว อย่างนี้ว่า ภิกษุรูปนี้ ทำการก่อสร้างอยู่ ประมาณเท่านี้ จักบำเพ็ญสมณธรรมได้อย่างไร พระบรมศาสดาทรงทำเพราะเห็นแก่หน้าว่า เป็นน้องชายของพระสารีบุตร จึงเสด็จมาสำนักของภิกษุนักก่อสร้างแบบนี้ ฯ ในเวลาใกล้รุ่ง วันนั้น แม้พระบรมศาสดาทรงตรวจดูสัตว์โลก ทรงเห็นภิกษุเหล่านั้นแล้ว ได้ทรงทราบถึงวาระจิตของพวกเขา เพราะฉะนั้น จึงทรงประทับอยู่ที่ป่าตะเคียนนั้น เพียง ๑ เดือน ในวันที่เสด็จออกไป ทรงอธิษฐานโดยประการที่ภิกษุเหล่านั้น จะลืมกระบอกน้ำมัน ลักจันน้ำ และรองเท้าของตนไว้ เสด็จออกไป ในเวลาเสด็จออกไปนอกอุปจารวิหาร จึงทรงคลายฤทธิ์แล้ว ฯ ครั้งนั้นภิกษุเหล่านั้นพูดกันว่า ผมลืมสิ่งนี้และสิ่งนี้ แม้ผมก็ลืม (เหมือนกัน) ทั้งสองรูปจึงกลับไป จำสถานทีนั้นไม่ได้ ถูกหนามไม้ตะเคียนทิ่มแทง เทียวหาพบสิ่งของของตนห้อยอยู่ที่ต้นตะเคียนต้นหนึ่งจึงถือเอา หลีกไปแล้ว ฯ แม้พระบรมศาสดาก็พาภิกษุสงฆ์ เสวยบุญของพระสิวลีเถระไปอีกประมาณ ๑ เดือนเหมือนกัน เสด็จถึงบุพพารามแล้ว ฯ ครั้งนั้น หลวงตาเหล่านั้น ล้างหน้าแต่เช้าตรู่ ตั้งใจว่า พวกเราจักดื่มข้าวยาคุที่เรือนของนางวิสาขา ผู้ถวายอาคันตุกัต จึงไปนั่งดื่มข้าวยาคุ ฉันทของขบเคี้ยวอยู่แล้ว ฯ ลำดับนั้น นางวิสาขาเรียนถามหลวงตาเหล่านั้นว่า ท่านผู้เจริญ ก็พระคุณเจ้าได้ไปที่อยู่ของพระเวตเถระพร้อมกับพระศาสดาหรือ ฯ จำ อุบาสิก ฯ พระคุณเจ้า ที่อยู่ของพระเวตเถระ นำรีนรมย์ไหม ฯ ที่อยู่ของพระเวตเถระนั้น จักนำรีนรมย์แต่ที่ไหน ที่นั้นรกไปด้วยต้นตะเคียน หนามขวากคล้ายกับเป็นที่อยู่ของพวกเปรต อุบาสิก ฯ

พระราชพุทธิญาณวงศ์ ธรรมรัตน์ วัดปากน้ำ
สนามหลวงแผนกบาลี

เจลย.
ตรวจแก้.

ประโยค ๑-๒
แปล มครเป็นไทย
สอบ วันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๒

แปล โดยพยัญชนะ

๑. สมมาสมพุทฐัส ปน ภาตกา อสตตมาตกา นาม มรุตปิ ปเรสํ ชีวิตํ น
ไวโรเปนติ ฯ เต จินตยีสํ มยํ ลิกขิตตถา กตฺวาสนา มหิสสาสา น ไช ปน สกกา
อมเหติ ปรี ชีวิตา ไวโรเปตุํ อตฺตโน กมมํ ทสฺเสตฺวา ปลาเปสฺสามาติ ฯ เต กตสนฺนาทา
นิกฺขมิตฺวา ยุทฺธํ อารภีสุ ฯ เตหิ ชิตฺตา สฺรา วิชฺชาทสฺส ปุริสาณํ อนฺตรนฺตเรณ คจฺฉนฺติ
ผลกนฺตรกณฺณจฺฉิทฺทราทีหิ นิกฺขมฺนฺติ ฯ วิชฺชาโก หิสฺวา นนุ ภณฺเณ สากิยา
อสตตมาตกมหาติ วทฺนฺติ อถ จ ปน เม ปุริเส นาเสนตฺติติ ฯ อถ นํ เอโก ปุริโส อห
กํ สามิ นินฺวตฺติตฺวา โอลเณสฺติติ ฯ สากิยา เม ปุริเส นาเสนตฺติติ ฯ ตุมฺหากํ โกจิ ปุริโส
มโต นาม นตฺถิ อิงฺฆ เน คณาเปภาติ ฯ คณาเปนฺโต เอกสฺสปิ ขยํ น ปสฺสฺสิ ฯ โส
ตโต นินฺวตฺติตฺวา เย เย ภณฺเณ สากิยมฺหาติ ภณฺนฺติ สพฺเพ มาเรถ มาตามทสฺส ปน เม
มหานามสฺส กณฺณจฺฉิตานํ ชีวิตํ เทภาติ อห ฯ สากิยา คเหตุพฺพคฺคทณฺเณ อปฺสฺสนฺตา
เอกจฺเจ ตินํ ทํลิตฺวา เอกจฺเจ นพฺ คเหตุวา อฏฺฐสฺส ตุมฺเห สากิยา โนติ ปุจฺฉิตา ยสฺมา
เต มรุตปิ มุสฺวาทํ น ภณฺนฺติ ตสฺมา ตินํ ทํลิตฺวา จิตา โน สากิ ตินฺนฺติ
วทฺนฺติ นพฺ คเหตุวา จิตา โน สากิ นไฟฺติ วทฺนฺติ ฯ เต จ มหานามสฺส กณฺณจฺฉิตา
จ ชีวิตํ ลภีสุ ฯ (ธมฺมปทฺฏจกฺกาย ตติโย ภาคฺ/หน้า ๒๑ - ๒๒)

แปล โดยอรรถ

๒. เสฏฐี กลยาณํ เอสา กเถตฺติ อญฺจ ญฺญมฺปิเก ปกฺโกสาเปตฺวา อยํ ทาริกา
มฺงคฺลกาเล นิสฺสิตฺวา สุวณฺณปาตียํ นิริทกฺปายาสํ ปริญฺชชฺนตํ มํ อสุจฺจาทโกติ วทติ
อิมิสฺสา โทสํ อารोเปตฺวา อิมํ อิตฺโต นิกฺกทฺตเถว ๑ เอวํ กิร อมฺมาติ ๑ นาทํ เอวํ
วทามิ เอกสฺมี ปน ปิณฑจาริกตฺเถว มรทฺวาเร จิตฺเต สสุโร เม อปฺโปทกํ มธฺปายาสํ
ปริญฺชชฺนโต ตํ น มนสิกโรติ อหํ มยฺหํ สสุโร อิมสฺมี อตฺตภาเว ปุณฺณํ น กโรติ
ปุราณปุณฺณเมว ขาทตฺติ จินฺตเตตฺวา อติจฺฉนฺน ภาเนเต มยฺหํ สสุโร ปุราณํ ขาทตฺติ อวจํ
เอตฺถ เม โก โทโสติ ๑ อยฺย อธิ โทโส นตฺถิ อมฺหากํ ธีตา ยุตฺตํ กเถติ ตฺวํ กสฺมา
กฺุชฺฉสฺสิตฺติ ๑ อยฺยา เอส ตาว โทโส มา โทตุ อยํ ปน เอกทิวสํ มชฺฌิมยาเม ทาสทาสีหิ
ปริวฺดา ปจฺจาคเทํ อคฺมาสฺสิตฺติ ๑ เอวํ กิร อมฺมาติ ๑ ตาตา นาทํ อญฺเณน การเณน
คตา อิมสฺมี ปน เคเห อาชานียวฬาย วิชาตาย สณฺณปี อกตฺวา นิสฺสิตํ อยฺยตฺตฺนตฺติ
ทณฺททปเก คาหาเปตฺวา ทาสีหิ สหฺฐี คณฺตฺวา วฬาย วิชาตาย ปริหารํ การาเปสฺสิ
เอตฺถ เม โก โทโสติ ๑ อยฺย อมฺหากํ ธีตา ตว เคเห ทาสีหิปี อกตฺตพฺพกมฺมํ กโรติ ตฺวํ
เอตฺถ กิ โทสํ ปสฺสสฺสิตฺติ ๑ (ธมฺมปทญฺจกถาย ตติโย ภาโค/หน้า ๖๑)

—•—•—•—•—•—•—
ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๔ นาที.

เฉลย ประโยค ๑-๒

แปล มครเป็นไทย

แปล โดยพยัญชนะ

๑. ก็ อ.พระญาติ ท. ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ชื่อว่าผู้ไม่ฆ่าซึ่งสัตว์ แม้นตายอยู่ ย่อมไม่ปลงลง ซึ่งชีวิต ของสัตว์ ท. เหล่าอื่น ๆ อ.พระญาติ ท. เหล่านั้น คิดแล้วว่า อ.เรา ท. เป็นผู้มีมืออันศึกษาแล้ว เป็นผู้มีเครื่องผูกสอดอันกระทำแล้ว เป็นผู้ฝึกปรือมาก ย่อมเป็น แต่ว่า อันเรา ท. ไม่อาจแล เพื่ออันปลงลง ซึ่งสัตว์อื่นจากชีวิต อ.เรา ท. จักแสดงแล้ว ซึ่งกรรม ของตน ยังข้าศึก ท. ให้หนีไป ดังนี้ ๆ อ.พระญาติ ท. เหล่านั้น ผู้มีเกราะอันกระทำแล้ว เสด็จออกไปแล้ว ทรงเริ่มแล้ว ซึ่งการรบ ๆ อ.ลูกศร ท. อันอันพระญาติ ท. เหล่านั้นชดไปแล้ว ย่อมไป โดยระหว่างและระหว่างแห่งบุรุษ ท. ของพระราชาพระนามว่าวิฑูทกะนั้น ย่อมออกไป โดยระหว่าง แห่งที่ ท. มีระหว่างแห่งโลห์และระหว่างแห่งช่องแห่งทูเป็นต้น ๆ อ.พระราชาพระนามว่าวิฑูทกะ ทอดพระเนตรเห็นแล้ว ตรัสแล้วว่า แนะพนาย อ.เจ้าศากยะ ท. ย่อมกล่าวว่า อ.เรา ท. เป็นผู้ ไม่ฆ่าซึ่งสัตว์ ย่อมเป็น ดังนี้ มิใช่หรือ ก็แล ครั้นเมื่อความเป็นอย่างนั้นมิอยู่ อ.เจ้าศากยะ ท. ย่อมยังบุรุษ ท. ของเราให้พิณาศ ดังนี้ ๆ ครั้งนั้น อ.บุรุษ คนหนึ่ง กราบทูลแล้วว่า ข้าแต่เจ้า อ.พระองค์ เสด็จกลับแล้ว ตรวजूแล้ว หรือ ดังนี้ กะพระราชาพระนามว่าวิฑูทกะนั้น ๆ อ.พระราชาพระนามว่าวิฑูทกะนั้น ตรัสแล้วว่า อ.เจ้าศากยะ ท. ย่อมยังราชบุรุษ ท. ของเราให้ พิณาศ ดังนี้ ๆ อ.บุรุษนั้น กราบทูลแล้วว่า อ.บุรุษไร ๆ ของพระองค์ ชื่อว่าเป็นผู้ตายแล้ว ย่อมไม่มี เชิญเถิด อ.พระองค์ จงยังบุคคลให้นับอยู่ซึ่งบุรุษ ท. เหล่านั้น ดังนี้ ๆ อ.พระราชา พระนามว่าวิฑูทกะนั้น ยังบุคคลให้นับอยู่ ไม่เห็นแล้ว ซึ่งความสิ้นไป แห่งบุรุษแม้คนหนึ่ง ๆ อ.พระราชาพระนามว่าวิฑูทกะนั้น เสด็จกลับแล้ว จากที่นั้น ตรัสแล้วว่า แนะพนาย อ.ชน ท. เหล่าใด เหล่าใดย่อมกล่าวว่า อ.เรา ท. เป็นศากยะ ย่อมเป็น ดังนี้ อ.ท่าน ท. จงยังชน ท. เหล่านั้น เหล่านั้น ทั้งปวง ให้ตาย แต่ว่า อ.ท่าน . จงให้ ซึ่งชีวิต แก่ชน ท. ผู้ดำรงอยู่แล้วในสำนัก ของเจ้าศากยะพระนามว่ามหานามะ ผู้เป็นพระเจ้าตา ของเรา ดังนี้ ๆ อ.เจ้าศากยะ ท. ไม่เห็นอยู่ ซึ่งวัตถุเป็นเครื่องถือเอาอันตนพึงถือเอา บางพวก ได้ยินคาบซึ่งหญ้าอยู่แล้ว บางพวก ได้ยินถือ

ซึ่งไม่อ้ออยู่แล้ว อ.เจ้าศากยะ ท. อันราชบุรุษของพระราชาพระนามว่าวิฑูทกะ ท. ถ้ามแล้วว
อ.ท่าน ท. เป็นเจ้าศากยะ ย่อมเป็น หรือ หรือว่า อ.ท่าน ท. เป็นเจ้าศากยะ ย่อมเป็น หามิได้ ดังนี้
อ.เจ้าศากยะ ท. เหล่านั้น แม้อยู่ ย่อมไม่กล่าวซึ่งมุสาวาท เหตุใด เพราะเหตุนั้น อ.เจ้าศากยะ ท.
ผู้ยืนคาบซึ่งหญาอยู่แล้ว ย่อมกล่าวว่า อ.ศากยะ หามิได้ อ.หญา ดังนี้ อ.เจ้าศากยะ ท.
ผู้ยืนถือซึ่งไม้อ้ออยู่แล้ว ย่อมกล่าวว่า อ.ศากยะ หามิได้ อ.ไม้อ้อ ดังนี้ อ.เจ้าศากยะ ท. เหล่านั้น
ด้วย อ.เจ้าศากยะ ผู้ดำรงอยู่แล้วในสำนักของเจ้าศากยะพระนามว่ามหานามะด้วย ได้แล้วซึ่งชีวิต ฯ

แปล โดยอรรถ

๒. เศรษฐี คิดว่า นางวิสาขา นี้ พุทธิดี จึงให้เชิญภุมมพิทักษ์ ๘ คนมา แล้วบอกว่า นางเด็ก
คนนี้ พุทธิกะข้าพเจ้าผู้กำลังนั่งรับประทานข้าวปายาสเช่นในภัตตาคารในงานมงคลว่า เป็นผู้กินของ
ไม่สะอาด พวกท่านจงยกโทษนางวิสาขานี้ขึ้นแล้ว จงดื่มนางนี้ออกไปจากเรือนนี้เสีย ฯ ภุมมพิ
สอบถามนางวิสาขาว่า นัยว่า เป็นอย่างนั้นหรือ แม่คุณ ฯ นางวิสาขา กล่าวตอบว่า ดิฉันมิได้พูด
อย่างนั้น แต่ เมื่อพระเถระผู้ถือเทียวบิณฑบาตเป็นวัตร รูปหนึ่ง ยืนอยู่แล้วที่ใกล้ประตูเรือน
พ่อผัวของดิฉัน กำลังรับประทานข้าวปายาสมีน้ำน้อยอยู่ มิได้ใส่ใจท่าน ดิฉันคิดว่า พ่อผัว
ของเรา ไม่ทำบุญในอัตภาพนี้ บริโภคอยู่แต่บุญเก่าแท้ ๆ จึงได้พูดว่า นิมนต์โปรดช้างหน้าเถิด
เจ้าข้า พ่อผัวของดิฉัน กำลังบริโภคของเก่าอยู่ ในเรื่องนี้ ดิฉันมิโทษอะไร ฯ ภุมมพิกล่าวว่า
พ่อเจ้าในเรื่องนี้ ติดาของพวกเราพูดถูกต้อง เหตุไรเล่า ท่านจึงโกรธ ฯ เศรษฐีกล่าวว่า พ่อเจ้า
ทั้งหลาย โทษนี้ยกไว้ก่อน แต่วันหนึ่งในมัชฌิมยาม นางเด็กคนนี้มีทาสชายหญิงแวดล้อม ได้ไป
หลังเรือน ฯ ภุมมพิสอบถามว่า นัยว่า เป็นอย่างนั้นหรือ แม่คุณ ฯ นางวิสาขา กล่าวตอบว่า
พ่อท่านทั้งหลาย ดิฉันไปเพราะเหตุอื่นหามิได้ แต่ เมื่อนางฟ้าแม่มาอาชาไนย ตกถูกใกล้เรือนนี้
ดิฉันคิดว่า การที่เรามิได้ทำความสำคัญ (อะไรเลย) นิ่ง (เฉย) อยู่ ไม่ควร จึงให้คนถือคบเพลิง
มีด้ามไปกับพวกนางทาสี ให้ช่วยกันกระทำการแลดูรักษาแก่แม่ฟ้าที่ตกถูกแล้ว ในเรื่องนี้ ดิฉัน
มิโทษอะไร ฯ ภุมมพิกล่าวว่า พ่อเจ้า ติดาของพวกเรา ทำงานที่แม่พวกนางทาสีในเรือนของท่าน
ก็ไม่พึงทำ ในเรื่องนี้ ท่านเห็นโทษอะไร ฯ

พระราชพุทธิญาณวงศ์ ธรรมรัตน์ วัดปากน้ำ
สนามหลวงแผนกบาลี

เคลย.
ตรวจแก้.

ประโยค ๑-๒
แปล มครเป็นไทย
สอบ วันที่ ๒๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๓

แปล โดยพยัญชนะ

๑. สตฺตา ตสฺส ภิกฺขุโน อิมํ โอวาทํ ทตฺวา คจฺจน ภิกฺขุ อณฺณํ กิณฺจิ อจินฺตยิตฺวา
ตตฺถเว วสาหิตฺติ ปิณฺณิ ฯ โส ภิกฺขุ สตฺถุ สฺนติกา โอวาทํ ลภิตฺวา ตตฺถ อคฺมาสิ ฯ
กิณฺจิ พหิทฺธา จินฺตณํ นาม น จินฺตลสิ ฯ มหาอุปาสิกปิ ทิพฺเพน จกฺขฺนา โอโลเกณฺติ
เถโร ทิสฺวา อิหานิ โอวาทหายกํ อาจริยํ ลภิตฺวา ปุณฺณาคโต มม ปุตฺโตติ อตฺตโน ฌาณณเว
ปริจฺจินฺทิตฺวา ตสฺส สปปายาหารํ ปฏฺิยาเหตุวา อทาสิ ฯ โส สปปายโกชนํ ลภิตฺวา
กตฺติปาเหเนว อรหตฺตํ ปตฺวา มคฺคผลสุเชน วิตฺตินาเมนฺโต อโห มหาอุปาสิกา มยฺหํ
ปติฏฺฐา ชาตา อหํ อิมํ นิสฺสาย ภาวนิสฺสรณํ ปตฺโตมฺหิตฺติ จินฺตตฺวา อิมสฺมี ตาว เม
อตฺตภาเว ปติฏฺฐา ชาตา สํสारे ปน เม สํสรณตสฺส อณฺเณสฺปิ อตฺตภาเวสุ อยํ
ปติฏฺฐา ภูตปุพฺพา โน วาติ อุปฺชาเรนฺโต เอภฺนอตฺตภาวสฺตํ อานุสฺสริ ฯ สปิ เอภฺนอตฺตภาว-
สฺเต ตสฺส ปาทปริจาริกา หุตฺวา อณฺเณสุ ปฏฺิพฺพุตฺติจิตฺตา หุตฺวา ตํ ชีวิตา ไวรฺโรเปสิ ฯ
เถโร ตสฺสา เอตฺตํ อคฺคณํ ทิสฺวา อโห อยํ มหาอุปาสิกา ภาริยํ กมฺมํ อกาสิตฺติ
จินฺตลสิ ฯ มหาอุปาสิกปิ เคเท นิสฺสินฺนา ว กิณฺนุ โข มยฺหํ ปุตฺตตสฺส ปพฺพชิตกิจฺจํ มตฺถกํ
ปตฺตํ โนติ อุปฺचारยมาณา ตสฺส อรหตฺตปตฺตํ ฌตฺวา อุตฺตริ อุปฺचारยมาณา มม ปุตฺโต
อรหตฺตํ ปตฺวา อโห วต เม อยํ อุปาสิกา มหตฺติ ปติฏฺฐา ชาตาติ จินฺตตฺวา อตฺเตปิ
นุ โข เม อยํ ปติฏฺฐา ภูตปุพฺพา โนติ อุปฺชาเรนฺโต เอภฺนอตฺตภาวสฺตํ อานุสฺสริ อหํ
โซ ปน เอภฺนอตฺตภาวสฺเต อณฺเณหิ สหฺริ เอโกโต หุตฺวา เอตํ ชีวิตา ไวรฺโรเปสิ อยํ
เม เอตฺตํ อคฺคณํ ทิสฺวา อโห ภาริยํ กมฺมํ กตํ อุปาสิกาเยติ จินฺตลสิติ อณฺเณสฺสิ
นตฺถิเอว นุ โข สํสारे สํสรณฺติยา มม ปุตฺตตสฺส อุปกาโร กตปุพฺพโหติ อุปฺचारยมาณา
ตโต อุตฺตริ สติมํ อตฺตภาวํ อานุสฺสริตฺวา สติเม อตฺตภาเว มยา เอตสฺส ปาทปริจาริกาย

หุตวา เอกสมี ชีวิตา โวโรปนัญจาเน ชีวิตานัน ทินัน อโห มยา มม ปุตตสส
มหาอุปกโร กโตติ ฌตวา เกเท นิสินนา ว อุตตริ วิเสเสตวา อุปชาเรธาติ อาห ฯ
โส ทิพพาย โสธชาตฺยา สหฺมํ สุตวา วิเสเสตวา สติมํ อตตภาวํ อนุสฺสริตฺวา ตตถ ตาย
อตฺตโน ชีวิตสฺส ทินนภาวํ ทิสฺวา อโห มม อิมาย มหาอุปาสิกาย อุปกโร กตปุพฺโพติ
จินฺตตฺวา อตฺตมโน หุตวา ตสฺสา ตตฺถา จตฺตสฺส มคฺคผลสฺส ปณฺหํ กเถตฺวา อนุปาทิสฺสาย
นิพฺพานธาดฺยา ปรินิพฺพายิ ฯ (ธมฺมปทญฺจกถาย พุติโย ภาโค/หน้า ๑๒๕ - ๑๒๖)

แปล โดยอรรถ

๒. มหาปุณฺณาย หิ อิตฺถิยา เกสา โมรกลาปสฺสทิสฺสา หุตฺวา มุณฺจิตฺวา วิสฺสญฺจา
นิวสนนฺตํ ปหริตฺวา นีวตฺติตฺวา อุทฺธคฺคา ติฏฺฐนฺติ อิทํ เกสกลฺยาณํ นาม ฯ ทนฺตาวรณํ
ทิมฺพผลสฺสทิสํ วณฺณสมฺปนฺนํ สมํ สฺมุสฺสสิตํ โหติ อิทํ มํสกลฺยาณํ นาม ฯ ทนฺตา สุกฺกา
สมา อวิวรา อุตฺตสาเปตฺวา จปิตฺวชิรปฺนตี วีย สมฺมจฺฉินฺนสงฺฆปฺนตี วีย จ โสภนฺติ อิทํ
อญฺจิกกลฺยาณํ นาม ฯ กาฬิยา วณฺณกาฬิยา อวิลิตฺโตเอว ฉวีวณฺโณ สินฺนิทุโธ
นีลุปฺพลทามสฺสทิสํ โหติ โอทาตฺยา กณฺณการปฺปทามสฺสทิสํ โหติ อิทํ ฉวิกกลฺยาณํ นาม ฯ
ทสฺสขตฺตํ วิชาตาปี ไซ ปน สกึ วิชาตา วีย อวิกตโยพฺพนา ว โหติ อิทํ วยกลฺยาณํ
นามาติ ฯ (ธมฺมปทญฺจกถาย ตติโย ภาโค/หน้า ๔๘ - ๔๙)

—❖❖❖—
ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ๑-๒

แปล มคอเป็นไทย

แปล โดยพยัญชนะ

๑. อ.พระศาสดา ครั้นทรงประทานแล้ว ซึ่งพระโอวาทนี้แก่อภิกษุหนึ่ง ทรงส่งไปแล้วด้วย พระดำรัสว่า ดูก่อนภิกษุ เธอ จงไป เธอ ไม่คิดแล้วซึ่งเหตุอะไร ๆ อื่น จงอยู่ในที่นั้นนั้นเทียว ดังนี้ ฯ อ.ภิกษุหนึ่ง ได้แล้วซึ่งพระโอวาท จากสำนักของพระศาสดา ได้ไปแล้วในที่นั้น ฯ อ.ภิกษุหนึ่ง ไม่คิดแล้ว ชื่อซึ่งความคิดในภายนอกอะไร ๆ ฯ แม้ อ.มหาอุบาสิกา แลดูอยู่ ด้วยจักขุอันเป็นทิพย์ เห็นแล้ว ซึ่งพระเถระ กำหนดแล้วด้วยญาณของตนนั้นเทียวว่า อ.บุตรของเราได้แล้วซึ่งอาจารย์ผู้ให้โอวาท มาแล้วอีกในกาลนี้ ดังนี้ จัดแจงแล้ว ซึ่งอาหารอันเป็นที่สบาย ได้ถวายแล้ว แก่พระเถระนั้น ฯ อ.พระเถระนั้น ได้แล้วซึ่งโภชนะอันเป็นที่สบาย บรรลุแล้ว ซึ่งความเป็นแห่งพระอรหันต์ โดยวันเล็กน้อยนั้นเทียว ยังกาลให้น้อมล่องไปวิเศษอยู่ ด้วยสุข อันเกิดแต่มรรคและผล คิดแล้วว่า โอ อ.มหาอุบาสิกา เป็นที่พึ่งของเรา เกิดแล้ว อ.เรา อาศัยแล้ว ซึ่งมหาอุบาสิกานี้ เป็นผู้ถึงแล้วซึ่งความแล่นออกจากภพ ย่อมเป็น ดังนี้ ใคร่ครวญอยู่ว่า อ.มหาอุบาสิกานี้ เป็นผู้เป็นที่พึ่งของเรา เกิดแล้ว ในอรรถภาพนี้ก่อน ก็เมื่อเราแล่นไปพร้อมอยู่ใน สงสาร อ.มหาอุบาสิกานี้ เป็นผู้เป็นที่พึ่งเป็นแล้วในก่อน ในอรรถภาพ ท. แม้เหล่าอื่นได้เป็นแล้วหรือ หรือว่าเป็นผู้เป็นที่พึ่งเป็นแล้วในก่อน ในอรรถภาพ ท. แม้เหล่าอื่นได้เป็นแล้ว หามิได้ ดังนี้ ระลึกตามแล้ว ซึ่งร้อยแห่งอรรถภาพอันหย่อนด้วยอรรถภาพหนึ่ง ฯ อ.มหาอุบาสิกาเมื่อนั้น เป็นหญิง ผู้บำเรอซึ่งเท้าของพระเถระนั้น เป็น เป็นหญิงมีจิตอันเนื่องเฉพาะแล้วในบุรุษ ท. เหล่าอื่น เป็น ยังบุคคลให้ปลงลงแล้ว ซึ่งพระเถระนั้นจากชีวิต ในร้อยแห่งอรรถภาพอันหย่อนด้วยอรรถภาพหนึ่ง ฯ อ.พระเถระ เห็นแล้วซึ่งโทษมิใช่คุณ มีประมาณเท่านี้ของอุบาสิกานั้น คิดแล้วว่า โอ อ.มหาอุบาสิกานี้ ได้กระทำแล้ว ซึ่งกรรมอันหนัก ดังนี้ ฯ แม้ อ.มหาอุบาสิกา นั่งแล้วในเรือนเทียว ใคร่ครวญอยู่ว่า อ.กิจแห่งบรรพชิตของบุตรของเราถึงแล้วซึ่งที่สุด หรือหนอแล หรือว่าถึงที่สุด หามิได้ ดังนี้

รู้แล้วซึ่งความบรรลुซึ่งความเป็นแห่งพระอรหันต์ แห่งพระเถระนั้น เมื่อใคร่ครวญยิ่งขึ้น ได้รู้แล้วว่า อ.บุตรของเรา บรรลุแล้วซึ่งความเป็นแห่งพระอรหันต์ คิดแล้วว่า โอหนอ อ.อุบาลิกานี้ เป็นผู้เป็นที่พึ่งใหญ่ของเรา เกิดแล้ว ดังนี้ ใคร่ครวญอยู่ว่า อ.อุบาลิกานี้ เป็นผู้เป็นที่พึ่งของเรา เป็นแล้วในก่อน* ได้เป็นแล้ว ในกาลแม้อันเป็นอดีตหรือหนอแล หรือว่า เป็นผู้เป็นที่พึ่งของเราเป็นแล้วในก่อน ได้เป็นแล้ว ในกาลแม้อันเป็นอดีต หามิได้ ดังนี้ ระลึกตามแล้วตลอดตรัย แห่งอรรถภาพอันหย่อนด้วยอรรถภาพหนึ่ง ก็ อ.เราแล เป็นโดยความเป็นอันเดียวกันกับด้วยบุรุษ ท. เหล่าอื่น ปลงลงแล้วซึ่งพระเถระนั้นจากชีวิต ในร้อยแห่งอรรถภาพอันหย่อนด้วยอรรถภาพหนึ่ง อ.พระเถระนี้ เห็นแล้วซึ่งโทษมิใช่คุณ มีประมาณเท่านี้ของเรา คิดแล้วว่า โอ อ.กรรมหนัก อันอุบาลิกา กระทำแล้ว ดังนี้ ใคร่ครวญอยู่ว่า อ.อุปัการะ เป็นสภาพอันเราผู้เล่นไปพร้อมอยู่ในสังสาร กระทำแล้วในก่อนแก่บุตรของเรา ย่อมไม่มีนั้นเทียว หรือหนอแล ดังนี้ ระลึกตามแล้ว ซึ่งอรรถภาพที่ร้อย อันยิ่งกว่าร้อยแห่งอรรถภาพอันหย่อนด้วยอรรถภาพหนึ่งนั้น รู้แล้วว่า อ.การให้ ซึ่งชีวิต อันเราเป็นเหตุผู้บำเรอซึ่งเท้าของพระเถระนั้น เป็น ให้แล้ว ในที่ที่เป็นที่ปลงลงจากชีวิต แห่งหนึ่ง ในอรรถภาพที่ร้อย โอ อ.อุปัการะใหญ่ อันเรากระทำแล้วแก่บุตรของเรา ดังนี้ นั่งแล้วใน เรือนเทียว กล่าวแล้วว่า อ.ท่าน ท. ขอจงใคร่ครวญให้วิเศษยิ่ง ดังนี้ ฯ อ.พระเถระนั้น ฟังแล้ว ซึ่งเสียงด้วยโสตธาตุอันเป็นทิพย์ ระลึกตามแล้วซึ่งอรรถภาพที่ร้อยให้วิเศษ เห็นแล้วซึ่งความที่แห่งชีวิต ของตนเป็นธรรมชาติอันอุบาลิกานั้นให้แล้วในก่อน ในอรรถภาพนั้น คิดแล้วว่า โอ อ.อุปัการะ เป็นสภาพอันมหาอุบาลิกานี้กระทำแล้วในก่อนแก่เรา ได้เป็นแล้ว ดังนี้ เป็นผู้มึใจเป็นของแห่งตน เป็น กล่าวแล้วซึ่งปัญหาในมรรคและผล ท.สี แก่มหาอุบาลิกานั้น ในที่นั้นนั้นเทียว ปรินิพพานแล้ว ด้วยอนุภาติเสสนิพพานธาตุ ฯ

* ประโยค ภูตปูพพ์ ลงในวรรณคดีปฐมกวีชาติดี แปลว่า อ. เรืองอันมีแล้วในก่อน โดยอรรถแปลว่า เรื่องเคยมีแล้ว เป็นลึงค์ชุด
คำบริวารพูดปลืษอีกกล่าวว่า ภูตปูพพ์ เป็นนิมิตใช้ในวรรณกาลลัทธิธัมมิ อภิวันวิภา ข้อ ๓๓๖ ปุพเพ ภูต ภูตปูพพ์ คำบริวารปฏิบัติเป็น
สูตรที่ ๒๑๒ ปุพเพ ภูตปู พุทฺโธ ภูตปูพุทฺโธ พุทฺโธ บุริเสน เหว คตปูพุทฺโธ มคโค บุริเสน คตปูพุทฺโธ วา บุริโส มคค,
ภิกขุ คต เป็นได้ทั้ง กัตตุ และกัมมะ

แปล โดยอรรถ

๒. จริงอยู่ ผมของหญิงผู้มีบุญมาก เป็นเช่นกับกำทางนกยูง สยายออกกระทบชาย
 ผ่ารุ่งแล้วกลับมีปลายอนขึ้นอยู่ นี่ชื่อว่าผมงาม ฯ ริมฝีปาก เป็นเช่นกับผลตำลึง (สุก) ถึงพร้อม
 ด้วยสี เรียบ สนิทดี นี่ชื่อว่าเนืองาม ฯ ฟันขาวเรียบ ไม่ห่างกัน งามเหมือนแถวเพชรที่ยกขึ้น
 วางไว้ และเหมือนแถวสังข์ที่ตัดเรียบแล้ว นี่ชื่อว่ากระดุกงาม ฯ ผิวพรรณของหญิงดำ ซึ่งไม่มีริ้ว
 รอยด้วยแผลเป็น เป็นต้นเลย เนียน เป็นเช่นกับพวงดอกอุบลเขียว ของหญิงขาว เป็นเช่นกับพวง
 ดอกกรรณิกา นี่ชื่อว่าผิวงาม ฯ อนึ่ง หญิงแม่คลอดลูกแล้วตั้ง ๑๐ ครั้งแล เป็นเหมือนคลอด
 แล้วครั้งเดียว ยังสาวพริ้งอยู่ที่เดียว นี่ชื่อว่าวัยงาม ฯ

ประโยค ๑-๒
แปล มครเป็นไทย
สอบ วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔

แปล โดยพยัญชนะ

๑. มโนปุพฺพคฺมา ฐมฺมา	มโนเสฏฺฐา มโนมยา
มนสา เจ ปญฺเฐน	ภาสติ วา กรโติ วา
ตโต นํ ทุกฺขมเหฺวติ	จกฺกํ ว วหโต ปทฺนติ ฯ

อัย ฐมฺมเทสฺนา กตฺถ ภาสิตาติ ฯ สวตฺถิยํ ฯ กํ อารพฺภาติ ฯ จกฺขุปาลตฺเถรํ ฯ
 สวตฺถิยํ กิร มหาสวณฺโณ นาม ภูมฺมพิโก อโหสิ อชฺโฆ มหาทฺธโน มหาโมโค อปฺตตโก ฯ
 โส เอกทิวสํ นหฺนตฺติตฺถํ คณฺดฺวา นหาตฺวา อากฺคณฺโต อนฺตรามคฺเค สมฺปนฺนสาขํ เอกํ
 วณฺปิตี ทิสฺวา อัย มเหสฺสกาเย เทวตาย ปริคฺคฺหิตโต ภวิสฺสตีติ ตสฺส เทวฺจภาคํ
 โสธาเปตฺวา ปาการปริกฺเขปํ การฺาเปตฺวา วาลุกํ โอภิราเปตฺวา ธชปตํ อุตฺสาเปตฺวา
 วณฺปิตี อลงฺกริตฺวา ปฺตตํ วา ชีตฺรํ วา ลภิตฺวา ตุมหากํ มหาสกฺการํ กริสฺสามิตี ปตฺถนํ
 กตฺวา ปฏกามิ ฯ (ฐมฺมปญฺจกถาย ปจฺโม ภาโค/หน้า ๓)

แปล โดยอรรถ

๒. อถ เสว มม ชีตา คมิสฺสตีติ คพฺพา นิสินฺโน ชีตฺรํ สมเป นิสีทาเปตฺวา
 อมฺม ปตฺติกุล วสนฺติยา นาม อิมญจ อิมญจ อาจาร์ รกฺขิตุํ ฏญฺญตีติ โอวาทํ อทาสิ ฯ
 อยมฺปิ มิคารเสฏฺฐิ อนฺตรคพฺพา นิสินฺโน ธนฺนชยเสฏฺฐิโน โอวาทํ อสฺสสสิ ฯ โสปี เสฏฺฐิ
 ชีตฺรํ เอว โอวาทิ อมฺม สสุรกุล วสนฺติยา นาม อนฺโตอคฺคิ พฺทิ น นีหริตพฺโพ พฺทิอคฺคิ
 อนฺโต น ปเวเสตพฺโพ ททฺนตฺสฺเสว ทาทพฺพํ อททฺนตฺสฺส น ทาทพฺพํ ททฺนตฺสฺสาปิ
 อททฺนตฺสฺสาปิ ทาทพฺพํ สฺขํ นิสิตฺตพฺพํ สฺขํ ภูณฺชิตพฺพํ สฺขํ นิปชฺชิตพฺพํ อคฺคิ ปริจฺริตพฺโพ

อนโตเทวดา นมสฺสิตพฺพาติ อิมํ ทสฺวิธํ โอวาทํ ทตฺวา ปฺนทิวเส สพฺพา เสนิโย
 สมนิปาเตตฺวา ราชเสนาย มชฺฌเม อฏฺฐ กุญฺหมพิเก ปาฏิโกเค คเหตฺวา สเจ เม คตฺตฺวาเน
 ชีตฺโต โทโส อุปฺปชฺชติ ตุมฺเหติ โสเชตฺตพฺโพติ วตฺวา นวโกฏิอคฺคณเณน มหาลตาปสาธเนน
 ชีตฺรํ ปสาธตฺวา นทานจฺฉณฺณมฺลกํ จตฺตูปฺปณฺณาสโกฏิธฺนํ ทตฺวา ยานํ อารोเปตฺวา สาเกตสฺส
 สามนฺดา อตฺตโน สนฺตเกสฺส อนฺรชฺชปฺรมตฺเตสฺส จุทฺทสฺส ภูตตคฺคาเมสฺส ภาริณฺจาราเปสิ มม
 ชีตฺตรา คณฺตุกามา คจฺฉนฺตฺติ ฯ สทฺทํ สุตฺวา ว อมฺหากํ อยฺยาย คมนฺกาลเ กิ อมฺหากํ
 อิทาติ จุทฺทสคฺคาма กิณฺจิ อเสเสตฺวา นิภฺษมิสฺส ฯ (ธมฺมปญฺจกถาย ตติโย ภาโค/หน้า ๕๗ - ๕๘)

—❖❖❖—
 ให้เวลา ๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที.

แปล โดยอรรถ

๒. ลำดับนั้น เศรษฐี คิดว่า ลูกสาวของเราจักไปในวันพรุ่งนี้ นั่งอยู่ในห้อง ให้ลูกสาวนั่งในที่ใกล้ ได้ให้โอวาทว่า แม่ ธรรมดาลูกสะใภ้ผู้อยู่ในตระกูลผัว สมควรรักษามารยาทนี้ และนี้ ดังนี้ ฯ มีการเศรษฐีแม่นี้ นั่งในห้องติดกัน ก็ได้ยินโอวาทของธัญชัยเศรษฐีแล้ว ฯ ฝ่ายเศรษฐีนั้น ได้กล่าวสอนลูกสาวอย่างนี้แล้ว ได้ให้โอวาท ๑๐ ข้อนี้ว่า แม่ ธรรมดาลูกสะใภ้ผู้อยู่ในตระกูลพ่อผัว ไฟในไม่ควรนำออกไปภายนอก ไฟนอก ไม่ควรนำให้เข้ามาภายใน ควรให้แก่คนที่ให้เท่านั้น ไม่ควรให้แก่คนที่ไม่ให้ ควรให้ทั้งแก่คนที่ให้ทั้งแก่คนที่ไม่ให้ ควรนั่งให้เป็นสุข ควรบริโภคให้เป็นสุข ควรนอนให้เป็นสุข ควรบำเรอไฟ ควรนอบน้อมเทวดาภายใน ดังนี้แล้ว ในวันรุ่งขึ้น ให้เรียกประชุมเสนาทั้งหมดแล้ว ยึดถือกฎมพี ๘ คน ให้เป็นผู้ค้ำประกัน ในท่ามกลางราชเสนาแล้ว กล่าวว่า ถ้าว่า โทษเกิดขึ้น แก่ลูกสาวของเราในที่ที่ไปแล้ว ท่านทั้งหลายพึงชำระดังนี้แล้ว ประดับลูกสาวด้วยเครื่องประดับช้อมหาลดา ซึ่งมีค่า ๔ โกฏิ (๔๐ ล้าน) ให้ทรัพย์ ๕๔ โกฏิ (๕๔๐ ล้าน) เป็นมูลค่าจุนสำหรับอาบน้ำ ให้ขึ้นสู่ยานแล้ว ให้คนเที่ยวตีกลองปาวประกาศในหมู่บ้านส่วย ๑๔ ตำบล ประมาณเท่ากับอนุราธบุรี อันเป็นของตน โดยรอบเมืองสาเกตว่า คนทั้งหลาย ผู้ต้องการจะไปกับธิดาของเรา ก็จงไปเถิด ฯ ชาบ้าน ๑๔ ตำบล พอได้ยินเสียงก็พากันคิดว่า ในกาลที่แม่เจ้าของพวกเราไปแล้ว จะมีประโยชน์อะไรแก่พวกเราในที่นี้ ดังนี้ จึงพากันออกไปไม่เหลืออะไรไว้ ฯ

ประโยค ๑-๒
แปล มครเป็นไทย
สอบ วันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๕

แปล โดยพยัญชนะ

๑. ตทา พาราณสีราชา อตถิ นุ โข เม กายกมฺมาทิสฺส โกจิ โทโสติ ปจฺจเวกฺขนโต
 อตฺตโน อรุจฺจนํ กิณฺจิ กมฺมํ อทิสฺวา อตฺตโน วชฺชนฺนาม อตฺตโน น ปณฺณายติ ปเรสํ
 ปณฺณายติ นาครานํ ปรีคฺคณฺหิสฺสามีติ จินฺนเตตฺวา สายํ อณฺเฑาตกเวเสน นิกฺขมิตฺวา
 สายมาสํ ภูณฺชิตฺวา นิสินฺนมนุสฺसानํ กถาสลฺลาโป นาม นานปฺปการโก โหติ สจฺหา อธฺมเมณ
 รชฺชํ การเม ปาเปณ อธฺมมิกฺรณฺญา ทณฺทพฺลิตาทีหิ ทตฺมทาติ วกฺขนฺติ สเจ ธฺมเมณ
 การเม ทีมายุโก โน โหตุ ราชาทิอาทีนํ วตฺวา มมฺ คณฺโณ กเถสฺสณฺตีติ เตสํ เตสํ เคทานํ
 ภิตฺติอนุสาเรน วิจริ ๑ ตสฺมี ขณฺเฑ อุมฺมงฺคโจรา ทฺวินฺนํ เคทานํ อนฺตเร อุมฺมงฺคํ ภินฺนฺติ
 เอกอุมฺมงฺเคเนว เทว เคทานิ ปวิสฺนตฺถาย ๑ ราชเต เต ทิสฺวา เคหจฺฉายาย อฏฺฐาสิ ๑
 เตสํ อุมฺมงฺคํ ภินฺนิตฺวา เคหํ ปวิสิตฺวา ภณฺฑานํ โอโลกนกาเล มาณโว ปพฺพชฺฉิตฺวา ตํ
 มนฺตํ สชฺฌายนฺโต ฆณฺเฑสิ ฆณฺเฑสิ กิการณฺนา ฆณฺเฑสิ อหํปิ ตํ ชานามิ ชานามิตี อาห ๑
 เต ตํ สุตฺวา อิมินา กิรมฺห ฌาตา อิทานิ โน นาเสสฺสตีติ นีวตฺถวตฺถานิปี จตฺตเตตฺวา
 ภิตา สมฺมุขสมฺมุขญฺจาเนเนว ปลาयीสุ ๑ ราชเต ปลาเยนฺเต ทิสฺวา อิตฺรสฺส จ มนฺตํ
 สชฺฌายนฺตสฺส สทฺทํ สุตฺวา นาครานํ ปรีคฺคณฺหิตฺวา นิเวสนํ ปาวีสิ วิภาตาย ปน รตฺติยา
 ปาโต ว เอกํ ปุริสํ ปกฺโกสิตฺวา อาห คจฺฉน ภณฺเฑ อสฺสูกวีถิยํ อสฺสูกสฺมี นาม เคเห อุมฺมงฺโค
 ภินฺโน ตตฺถ ตกฺกสฺลโต สิปฺปํ อุกฺคณฺหิตฺวา อาคตมาณโว อตฺถิ ตํ อาเนหิตี ๑
 (ชมมปทญฺจกถาย พุติโย ภาโค/หน้า ๘๔-๘๕)

แปล โดยอรรถ

๒. เอกสมัย หิ สมเย สตุถา ราชคเห วุตถาสฺโส อหฺมมาสจฺเจเนน จาริกํ
 ปกฺกมัสสามีติ ภิกฺขุณฺ อโรจาเปสิ ฯ วุตฺตํ กิเรตํ พุทฺธานํ ภิกฺขุหิ สหฺมึ จาริกํ จริตฺถกามาณํ
 เอวํ ภิกฺขุ อตฺตโน ปตฺตปจฺนจิวรรณาทินิ กตฺวา สุขํ คมฺมัสสนฺตํ อิทานิ อหฺมมาสจฺเจเนน
 จาริกํ ปกฺกมัสสามีติ ภิกฺขุณฺ อโรจาปนํ ฯ ภิกฺขุสุ ปน อตฺตโน ปตฺตปจฺนาทินิ กโรนฺเตสุ
 มหากัสสปตเถโรปิ จิวรรณิ โหวํ ฯ ภิกฺขุ อหฺมมายํสุ เถโร กสฺมา จิวรรณิ โหวติ อิมสมฺม
 นคเร อนฺโต จ พหิ จ อฏฺฐารส มนุสฺสโกฏฺเฏย วสนฺติ ตตฺถ เย เถรสฺส น ฌาตกา เต
 อุปฏฺฐจกา เป น อุปฏฺฐจกา เต ฌาตกา เถรสฺส จตฺตหิ ปจฺจเยหิ สมฺมานํ สกฺกา
 กโรนฺติ เอตฺตํ อุปการํ ปหาย เอส กทํ คมฺมัสสติ สเจปิ คจฺเจเยย มาปมาทกนฺทรโต ปรํ
 น คจฺฉิสฺสตีติ ฯ สตุถา กิร ยํ กนฺทรํ ปตฺวา ปน นีวตเตตฺตพฺพยุตฺตเก ภิกฺขุ ตุมฺहे อิตฺโต
 ปฏฺฐินีวตฺตถ มา ปมฺชชิตฺถาติ วเทติ สา มาปมาทกนฺทราติ วุจฺจติ ตํ สนฺธาเยตํ วุตฺตํ ฯ
 สตุถาปิ จาริกํ ปกฺกมฺนโต จินฺเตสิ อิมสมฺม นคเร อนฺโต จ พหิ จ อฏฺฐารส มนุสฺสโกฏฺเฏย
 วสนฺติ มนุสฺसानํ มงฺคลามงฺคฺลจฺฉาเนสุ ภิกฺขุหิ คณฺตพฺพํ โหติ น สกฺกา วิหารํ ตฺวจฺฉํ กาทํ
 กิณฺหุ โข นีวตฺตาเปสฺสามีติ ฯ อถสฺส เอตทโหสิ "กสฺสปสฺส เจเต มนุสฺสา ฌาตกา จ
 อุปฏฺฐจกา จ กสฺสป นีวตเตตฺตํ วฏฺฐตีติ ฯ โส เถรํ อาท กสฺสป น สกฺกา วิหารํ ตฺวจฺฉํ
 กาทํ มนุสฺसानํ มงฺคลามงฺคฺลจฺฉาเนสุ ภิกฺขุหิ อตฺถโห โหติ ตวํ อตฺตโน ปริสาเย สหฺมึ
 นีวตตสฺสตีติ ฯ (ธมฺมปทฏฺฐกถาย จตฺตโก ภาโค/หน้า ๕๕ - ๕๖)

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที.

เคลย ประโยค ๑-๒

แปล มครเป็นไทย

แปล โดยพยัญชนะ

๑. ในกาลนั้น อ.พระราชาผู้เป็นใหญ่ในพระนครชื่อว่าพาราณสี ทรงพิจารณาว่า อ.โทะอะไร ๆ ในกรรม ท. มีกายกรรมเป็นต้น ของเรา มีอยู่หรือหนอแล ดังนี้ ไม่ทรงเห็นแล้ว ซึ่งกรรมอะไร ๆ อันไม่เป็นเหตุพอพระทัย ของพระองค์ ทรงดำริแล้วว่า ชื่อ อ.โทะ ของตน ย่อมไม่ปรากฏแก่ตน ย่อมปรากฏแก่ชน ท. เหล่าอื่น อ.เรา จักถือเอารอบ (ซึ่งความเป็นไปทั่ว) แห่งชนผู้อยู่ในพระนคร ท. ดังนี้ เสด็จออกแล้วด้วยเพศอันใคร ๆ ไม่รู้แล้ว ในเวลาเย็น ทรงดำริแล้วว่า ชื่อ อ. การเจรจา ด้วยวาจาเป็นเครื่องกล่าว ของมนุษย์ผู้หนึ่งบริโภคแล้วซึ่งอาหารอันตนพึงกินในเวลาเย็น ท. เป็นสภาพมีประการต่าง ๆ ย่อมเป็น ถ้าว่า อ.เรา ยังบุคคลให้กระทำอยู่ ซึ่งความเป็นแห่งพระราชา โดยอุบายอันไม่เป็นธรรมไซ้ อ.มนุษย์ ท. จักกล่าวว่า อ.เรา ท. เป็นผู้อันพระราชาผู้ตั้งอยู่แล้วในอุบายอันไม่เป็นธรรม ผู้เลวทราม เบียดเบียนแล้ว ด้วยกรรม ท. มีอาชญาและพลีเป็นต้น ย่อมเป็น ดังนี้ ถ้าว่า อ.เรา ยังบุคคลให้กระทำอยู่ (ซึ่งความเป็นแห่งพระราชา) โดยธรรมไซ้ อ.ชน ท. กล่าวแล้วซึ่งคำ ท. มีคำว่า อ.พระราชา ของเรา ท. จงเป็นผู้มีพระชนมายุยืน จงเป็น ดังนี้เป็นต้น จักกล่าวซึ่งคุณของเรา ดังนี้ เสด็จเที่ยวไปแล้ว ตามแนวของฝา ของเรือน ท. เหล่านั้น ๆ ๑ ในขณะนั้น อ.โจรผู้ขุดซึ่งอุโมงค์ ท. ย่อมทำลายซึ่งอุโมงค์ในระหว่างแห่งเรือน ท. สอง เพื่อประโยชน์แก่การเข้าไป สู่เรือน ท. สอง โดยอุโมงค์เดียวกันนั้นเที่ยว ๑ อ.พระราชา ทอดพระเนตรเห็นแล้ว ซึ่งโจร ท. เหล่านั้น ได้ประทับยืนอยู่แล้วในเงาแห่งเรือน ๑ อ.มาณพ ตื่นแล้ว เมื่อสาธยายซึ่งมนต์นั้น กล่าวแล้วว่า อ.ท่าน ย่อมพยายาม อ.ท่าน ย่อมพยายาม อ.ท่าน ย่อมพยายาม เพราะเหตุอะไร แม้ อ.เรา รู้อยู่ อ.เรา รู้อยู่ ซึ่งเหตุนั้น ดังนี้ ในกาลเป็นที่ทำลายซึ่งอุโมงค์แล้วจึงเข้าไปสู่เรือนแล้วจึงแลดูซึ่งภณชะ ท. แห่งโจร ท. เหล่านั้น ๑ อ.โจร ท. เหล่านั้น พังแล้วซึ่งมนต์นั้น กล่าวแล้วว่า ได้ยินว่า อ.เรา ท. เป็นผู้อันมาณพนี้รู้แล้ว ย่อมเป็น อ.มาณพ นี้ จักยังเรา ท. ให้ฉิบหาย ในกาลนี้ ดังนี้ ทั้งแล้วแม้ซึ่งผ้าอันตนนุ่งแล้ว ท. กล่าวแล้ว หนีไปแล้ว โดยที่มีหน้าพร้อมและมีหน้าพร้อมนั้นเที่ยว ๑ อ.พระราชา ทอดพระเนตรเห็นแล้วซึ่งโจร ท. เหล่านั้น ผู้หนีไปอยู่ด้วย ทรงสดับแล้วซึ่งเสียง

ของมาณพนอกนี้ ผู้สาธยายอยู่ซึ่งมนต์ด้วย ทรงถือเอารอบแล้ว (ซึ่งความเป็นไปทั่ว) แห่งชนผู้
อยู่ในพระนคร ท. ได้เสด็จเข้าไปแล้วสู่พระนิเวศน์ ก็ ครั้นเมื่อราตรี สว่างแล้ว อ.พระราช
ทรงเรียกแล้ว ซึ่งบุรุษผู้หนึ่ง แต่เข้าเทียบ ตรัสแล้วว่า แน่พนาย อ.เจ้า จงไป อ.อุโมงค์ ในเรือน
ชื่อโน้น ในถนนชื่อโน้น อันโจร ท. ทำลายแล้ว อ.มาณพผู้เรียนเอาซึ่งศิลปะจากเมืองตักกสิลา
แล้วจึงมาแล้ว มีอยู่ ในเรือนนั้น อ.เจ้า จงนำมาซึ่งมาณพนั้น ดังนี้ ๕

แปล โดยอรรถ

๒. ก็สมัยหนึ่ง พระบรมศาสดา เสด็จจำพรรษาอยู่ ในพระนครราชคฤห์ รับสั่งให้บอก
ภิกษุทั้งหลายว่า โดยล่วงไปครึ่งเดือน เราจักหลีกไปสู่ที่จาริก ๕ นัยว่า การรับสั่งให้บอกพวกภิกษุ
ว่า บัดนี้ โดยล่วงไปครึ่งเดือน เราจักหลีกไปสู่ที่จาริก ดังนี้ ด้วยพระประสงค์ว่า พวกภิกษุจักทำ
การระบมบาตรและย้อมจีวรเป็นต้นของตนแล้วไป ได้สะดวก ด้วยอาการอย่างนี้ อันนี้เป็นธรรมเนียม
ของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย ผู้มีพระประสงค์จะเสด็จเที่ยวจาริกไปพร้อมกับพวกภิกษุ ๕ ก็เมื่อพวก
ภิกษุกระทำการระบมบาตรและย้อมจีวรเป็นต้นของตนอยู่ แม้พระมหากัสสปะเถระ
ก็ชักจีวรทั้งหลายแล้ว ๕ ภิกษุทั้งหลาย ยกโทษว่า เพราะเหตุไร พระเถระ จึงชักจีวรทั้งหลาย
มนุษย์ ๑๘ โกฏิ อยู่ในภายในและภายนอก ในพระนครนี้ ในจำนวนมนุษย์เหล่านั้น ผู้ที่มีโชฎฐาติ
ก็เป็นอุปัฏฐาก ผู้ที่มีโชฎฐาติก็เป็นญาติของพระเถระ มนุษย์เหล่านั้นทำสัมมานะสักการะ
พระเถระด้วยปัจจัย ๔ พระเถระนี้ จักละอุปการะประมาณเท่านั้นไปไหนได้ แม้หากจะพึงไป
ก็จักไปไม่เลยชอกมาปมาทะ ๕ นัยว่า พระบรมศาสดาเสด็จถึงชอกใดแล้ว ย่อมตรัสบอกภิกษุ
ทั้งหลาย ผู้สมควรจะพึงให้กลับอีกว่า เธอทั้งหลาย จงกลับแต่ที่นี่ อย่าประมาท ชอกนั้นเขาเรียก
กันว่า ชอกมาปมาทะ ภิกษุทั้งหลาย กล่าวคำนี้ หมายถึงชอกนั้น ๕ แม้พระบรมศาสดา
เมื่อเสด็จไปสู่ที่จาริก ทรงพระดำริว่า มนุษย์ ๑๘ โกฏิ อยู่ในภายในและภายนอก ในพระนครนี้
ภิกษุทั้งหลาย จำต้องไปในที่ทำการมุงคละและอวมงคละของพวกมนุษย์ทั้งหลาย เราไม่อาจทำวิหาร
ให้ว่างเปล่าได้ เราจักให้ใครหนอแลกลับ ๕ ลำดับนั้น พระองค์ได้ทรงมีพระดำริดังนี้ว่า ก็ มนุษย์
เหล่านี้ เป็นทั้งญาติ เป็นทั้งอุปัฏฐากของกัสสปะ ควรให้กัสสปะกลับ ๕ พระบรมศาสดาตรัสกะ
พระเถระว่า กัสสปะ เราไม่อาจทำวิหารให้ว่างเปล่าได้ มนุษย์ทั้งหลายย่อมมีความต้องการ
ภิกษุทั้งหลาย ในที่ทำการมุงคละและอวมงคละ เธอจงกลับ พร้อมบริษัทของตนเถิด ๕

พระเทพมุนี ธรรมรัตโน วัดปากน้ำ
สภามหหลวงแผนกบาลี

เฉลย.
ตรวจแก้.

ประโยค ๑-๒
แปล มครเป็นไทย
สอบ วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๖

แปล โดยพยัญชนะ

๑. สตุถา หิ ปวตติตปวระธมมจกโก ราชคหิ คณฺฐวา เวฬุเน วิหรนฺโต ปุตฺตํ เม
 อาเนตฺวา ทสฺเสถาติ สุทฺโธทนมหาราเชน เปลิตานํ สหสฺสสหสฺสปริวารานํ ทสนฺนํ พุตฺตานํ
 สพุทฺทปจฺจโต คณฺฐวา อรหตฺตํ ปตฺเตน กาฬุทายิตเถเรณ อาคมณกาลํ ฌตฺวา สญฺจิมตฺตาย
 คากาย มคฺควณฺณํ วณฺณตฺวา วิสฺตีสหสฺสชีณาสวปริวฺโต กปิลวตฺถุปรํ นีโต ฌาติสมาคเม
 โปกฺขรารุสํ อตฺถุปฺปตฺตี กตฺวา มหาเวสฺสณฺตรชาตํ กเถตฺวา ปุณฺทิวเส ปิณฺฑทาย ปวิฏฺโฆ
 อุตฺตติฏฺเฐ นปฺมชฺเชยฺยาติ คากาย ปิตฺรํ โสตาปตฺติผลํ ปติฏฺฐาเปตฺวา ธมฺมณฺจเร สุจฺริตฺนติ
 คากาย มหาปชาปตี โคตมี โสตาปตฺติผลํ ราชานณฺจ สกทาคามิผลํ ปติฏฺฐาเปสิ ฯ
 ภตฺตกิจฺจปริโยสาเน ปน ราหุลมาตุคฺคณฺถํ นิสฺสาย จนฺทกิณฺหรชาตํ กเถตฺวา ตโต
 ตติยทิวเส นนฺทกุมารสฺส อภิเสกเคหปฺปเวสนวิวาทมฺงคฺเลสฺ วตฺตมานสฺส ปิณฺฑทาย ปวิสิตฺวา
 นนฺทกุมารสฺส ทตฺถ ปตฺตํ ทตฺวา มงฺคลํ วตฺวา อุฏฺฐายาสนา ปกฺกมณฺโต นนฺทกุมารสฺส
 ทตฺโต ปตฺตํ น คณฺหิ ฯ โสปี ตถาคตฺตการเวณ ปตฺตํ โว ภาณเต คณฺหเถาติ วตฺตํ นาสกฺขิ ฯ
 เอวํ ปน จินฺตลฺสิ โสปาณเสสิ ปตฺตํ คณฺหิสฺสตีติ ฯ สตุถา ตสฺมีปิ จาเน น คณฺหิ ฯ อิตโร
 โสปาณปาหฺมุเล คณฺหิสฺสตีติ จินฺตลฺสิ ฯ สตุถา ตตฺถาปิ น คณฺหิ ฯ (ธมฺมปทฺฐกฺกถาย
 ปจฺจโม ภาโค/หน้า ๑๐๕ - ๑๐๖)

แปล โดยอรรถ

๒. อานนทุตเถโร กิร วิสวสฺสสติกกาเล อายุสงฺขารํ โอโลเกนฺโต ปริกฺขณภาวํ
 ฌตฺวา อีโต สตฺตเม ทิวเส ปรีนิพฺพายิสฺสามีติ อาโรเจสิ ฯ ตํ ปวตฺตี สุตฺวา โรหิณีนทียา
 อุภยตีรวาลิเกสุ มนุสฺสเสสุ โอริมตีรวาลิกา มยํ เถรสฺส พหุปการา อมฺหากํ สนฺตึเก
 ปรีนิพฺพายิสฺสตีติ วทิสฺสุ ฯ ปาริมตีรวาลิกา มยํ เถรสฺส พหุปการา อมฺหากํ สนฺตึเก
 ปรีนิพฺพายิสฺสตีติ เถโร เตสํ วจนํ สุตฺวา อุภยตีรวาลิโนปิ มยฺหํ อุปการกา ว อิเม นาม
 อนุปการาติ น สกฺกา วตฺตุํ สจฺาหํ โอริมตีเร ปรีนิพฺพายิสฺสามิ ปาริมตีรวาลิโน
 ธาตุคฺคหณตฺถํ เตหิ สหฺวี กลหํ กริสฺสนฺติ สเจ ปาริมตีเร ปรีนิพฺพายิสฺสามิ โอริมตีรวาลิโน
 ตถา กริสฺสนฺติ กลโห อุปปชฺชมาโนปิ มํ นิสฺสาเยว อุปปชฺชิสฺสตี วุปสมมาโนปิ มํ
 นิสฺสาเยว วุปสมิสฺสตีติ จินฺเตตฺวา โอริมตีรวาลิโนปิ มยฺหํ อุปการกา ปาริมตีรวาลิโนปิ
 มยฺหํ อุปการกา อนุปการโก นาม นตฺถิ โอริมตีรวาลิโน โอริมตีเรเยว สนฺนิปตฺนตฺตุ
 ปาริมตีรวาลิโน ปาริมตีเรเยวติ อาท ฯ ตโต สตฺตเม ทิวเส มชฺเฌ นทียา
 สตฺตตฺตาลปฺปมาเณ อากาเส ปลฺลงฺเกน นิสีหิตฺวา มหาชนสฺส ธมฺมํ กเถตฺวา มม สรีรํ
 มชฺเฌ ภิชฺชิตฺวา เอโก ภาโค โอริมตีเร ปตฺตุ เอโก ปาริมตีเรติ อธิฏฺฐาย ยถาณิสฺสินโน ว
 เตโชธาทํ สฺมาปชฺชติ ฯ อคฺคิชาลา อุฏฺฐหีสฺสุ ฯ สรีรํ มชฺเฌ ภิชฺชิตฺวา เอโก ภาโค โอริมตีเร
 ปติ เอโก ปาริมตีเร ฯ มหาชนโน ปรีเทวิ ฯ ปจฺวีอุทฺทริยนสฺสทโ วิย อาโรทฺนสฺสทโ
 อโหสิ สตฺถุ ปรีนิพฺพาเน อาโรทฺนสฺสทโตะปิ การุญฺณตโร ฯ (ธมฺมปทฏฺฐกถาย ตติโย
 ภาโค/หน้า ๑๘๖ - ๑๘๗)

—❖—❖—❖—❖—❖—

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที.

เคลย ประโยค ๑-๒

แปล มครเป็นไทย

แปล โดยพยัญชนะ

๑. ดังจะกล่าวโดยพิสดาร อ.พระศาสดา ผู้มีจักรคือธรรมอันประเสริฐอันพระองค์ให้เป็นทั่วแล้ว เสด็จไปแล้ว สู่พระนครชื่อว่าราชคฤห์ ประทับอยู่ในพระวิหารชื่อว่าเวฬุวัน ผู้อัน - แห่งทูต ท. ลิบ ผู้มีบุรุษมีพันหนึ่ง ๆ เป็นประมาณเป็นบริวาร ผู้อันพระเจ้าสุทโธทนะ มหาราช ทรงส่งไปแล้ว ด้วยพระดำรัสว่า อ.ท่าน ท. จงนำมาแล้ว ซึ่งบุตรของเรา แสดงแก่เรา ดังนี้ หนา พระเถระชื่อว่ากาฬุทายี ผู้ไปแต่ภายหลังแห่งทูตทั้งปวง แล้วจึงบรรลุแล้วซึ่งความเป็นแห่งพระอรหันต์ ทราบกาลเป็นที่เสด็จมาแล้ว จึงพรรณนาแล้ว พรรณนาซึ่งหนทาง ด้วยคาถามีคาถาหกสิบเป็นประมาณ ผู้อันพระชีนาสพมียลิบเป็นประมาณแวดล้อมแล้วนำไปแล้ว สู่บุรีชื่อว่ากบิลพัสดุ์ ทรงกระทำแล้ว ซึ่งฝนโบกขรพัส ให้เป็นเหตุเป็นเป็นแดนเกิดขึ้นแห่งเนื้อความ ตรัสแล้วซึ่งมหาเวสสันดรชาดกในสมาคมแห่งพระญาติ เสด็จเข้าไปแล้วเพื่อบิณฑะในวันรุ่งขึ้น ยังพระบิดาให้ตั้งอยู่เฉพาะแล้ว ในโศดาปัตติผลด้วยพระคาถาว่า **อุตติญเจ นปฺมชฺชเชยฺย** (บุคคลไม่พึงประมาทในก่อนข้าวอันตนพึงลุกขึ้นยืนรับ) ดังนี้ เป็นต้น ยังพระนางมหาปชาบดี ผู้โคตมี ให้ตั้งอยู่เฉพาะแล้วในโศดาปัตติผลด้วย ยังพระราชชาติให้ตั้งอยู่เฉพาะแล้วในสกทาคามีผลด้วย ด้วยพระคาถาว่า **ธมฺมญฺเจ รุจฺจริตํ** (บุคคลพึงประพฤติซึ่งธรรมให้เป็นสุจริต) ดังนี้ เป็นต้น ฯ ก็ อ.พระศาสดา ทรงอาศัยซึ่งวาจาเป็นเครื่องกล่าวซึ่งคุณแห่งพระมารดาของพระราหุล ตรัสแล้วซึ่งจินทกนิริชาดก ในกาลเป็นที่สุดลงรอบแห่งกิจด้วยภัต ครั้นเมื่อมงคลคือการอภิเษกและมงคลคืออันเข้าไปสู่เรือนและมงคลคืออวิวาทะ ท. แห่งพระกุมารพระนามว่านันทะ เป็นไปอยู่ เสด็จเข้าไปแล้วเพื่อบิณฑะ ในวันที่ ๓ แต่วันนั้น ประทานแล้วซึ่งบาตรบนพระหัตถ์ของพระกุมารพระนามว่านันทะ ตรัสแล้วซึ่งมงคล เสด็จลุกขึ้นแล้วจากอาสนะ หลีกไปอยู่ ไม่ทรงรับแล้วซึ่งบาตร จากพระหัตถ์ของพระกุมารพระนามว่านันทะ ฯ แม้ อ.พระกุมารพระนามว่านันทะนั้น ไม่ได้ आजแล้ว เพื่ออันกล่าวว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ.พระองค์ ขอจงทรงรับ ซึ่งบาตรของพระองค์ ดังนี้ ด้วยความเคารพในพระตถาคต ฯ แต่ว่า อ.พระกุมารพระนามว่านันทะนั้น

คิดแล้วอย่างนี้ว่า อ.พระศาสดา จักทรงรับซึ่งบาตร ที่ห้วแห่งบันได ดังนี้ ฯ อ.พระศาสดา ไม่ทรงรับแล้ว ในที่เมื่อนั้น ฯ อ.พระกุมารพระนามว่านันทะนอกนี้ คิดแล้วว่า อ.พระศาสดา จักทรงรับที่ใกล้แห่งเชิงแห่งบันได ดังนี้ ฯ อ.พระศาสดา ไม่ทรงรับแล้วเมื่อนั้นในที่นั้น ฯ

แปล โดยอรรถ

๒. ดังได้สดับมา พระอนนทเถระ เมื่อตรวจดูอายุสังขาร ในกาลที่ตนมีอายุได้ ๑๒๐ ปี ทราบว่าอายุหมดสิ้นแล้ว จึงแจ้งว่า เราจักปรินิพพานในวันที่ ๗ แต่วันนี้ไป ฯ เพราะได้ยินชำนัน บรรดาภิกษุผู้อยู่สองริมฝั่งแม่น้ำโรหิตี พวกที่อยู่ฝั่งนี้ ต่างก็พูดว่า พวกเรา มีอุปการะมากแก่พระเถระ พระเถระจักปรินิพพานในสำนักของพวกเรา ฯ พวกที่อยู่ฝั่งโน้น ก็พูดว่า พวกเราก็มีอุปการะมากแก่พระเถระ พระเถระจักปรินิพพานในสำนักของพวกเรา ฯ พระเถระฟังถ้อยคำของชนเหล่านั้นแล้ว คิดว่า แม้พวกเราที่อยู่ทั้งสองฝั่ง ต่างก็มีอุปการะแก่เราทั้งนั้น เราไม่อาจจะพูดว่า ชื่อว่าชนเหล่านี้ ไม่มีอุปการะ ได้ ถ้าเราจักปรินิพพานที่ฝั่งนี้ พวกที่อยู่ฝั่งโน้น จักทำการทะเลาะกับพวกที่อยู่ฝั่งนี้เหล่านั้น เพื่อจะเอาพระธาตุ ถ้าเราจักปรินิพพานที่อยู่ฝั่งโน้น พวกที่อยู่ฝั่งนี้ ก็จักกระทำเช่นเดียวกัน ความทะเลาะ แม้เมื่อเกิดขึ้น ก็จักอาศัยเรานั้นแหละเกิดขึ้น แม้เมื่อจะสงบ ก็จักอาศัยเราเช่นกัน สงบได้ ดังนี้ จึงกล่าวว่า ทั้งพวกที่ฝั่งนี้ ก็มีอุปการะแก่เรา ทั้งพวกที่อยู่ฝั่งโน้น ก็มีอุปการะแก่เรา ชื่อว่า บุคคลผู้ไม่มีอุปการะ ไม่มี พวกที่อยู่ฝั่งนี้ จงชุมนุมกันที่ฝั่งนี้แหละ พวกที่อยู่ฝั่งโน้น จงชุมนุมกันที่ฝั่งโน้นนั่นแหละ ฯ ในวันที่ ๗ จากวันนั้น พระเถระนั่งขัดสมาธิกลางอากาศ สูง ๗ ศิวาลาตาล ในท่ามกลางแม่น้ำ กล่าวธรรมแก่มหาชน แล้วอธิษฐานว่า ขอให้สรีระของเราแตกในท่ามกลาง ส่วนหนึ่งจงตกฝั่งนี้ ส่วนหนึ่งจงตกฝั่งโน้น นิ่งอยู่ดังเดิมนั้นแหละ เข้าฉณามิเตโชธาตุเป็นอารมณ์ ฯ เปลวไฟ ตั้งขึ้นแล้ว ฯ สรีระแตกแล้ว ในท่ามกลาง ส่วนหนึ่งตกฝั่งนี้ ส่วนหนึ่ง ตกฝั่งโน้น ฯ มหาชน คร่ำครวญแล้ว ฯ เสียงร้องไห้ได้เป็นประหนึ่งเสียงแผ่นดินทรุด น่าเสียดใจกว่า แม้กว่าเสียงร้องไห้ในวันปรินิพพานแห่งพระศาสดา ฯ

พระเทพมุนี ธรรมรัตโน วัดปากน้ำ
สนามหลวงแผนกบาลี

เฉลย.
ตรวจแก้.

ประโยค ๑-๒
แปล มครเป็นไทย
สอบ วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๗

แปล โดยพยัญชนะ

๑. มนุสฺสา วตฺตสมฺปนฺเน ภิกฺขุ ทิสฺวา ปสนฺนจิตฺตา อาสนานิ ปญฺญาเปตฺวา
 นิสิตฺทาเปตฺวา ปณฺเฑนาหาเรน ปรีวีสิตฺวา ภนฺเต กุหํ อญฺยา คจฺจนฺตีสฺสึ ปุจฺจิตฺวา
 ยถาผาสูกุญฺจานํ อุปาสกาติ วุตฺเต ปณฺทิตฺตมนุสฺสา วสฺสาวาสํ เสนาสนํ ปรีเยสนฺติ
 ภทฺตาทิ ฌตฺวา ภนฺเต สเจ อญฺยา อิมํ เตมาสํ อิธ วเสยฺยํ มยํ สรณฺสุ ปตฺติกุจฺจา
 สีสานิ คณฺเหยฺยามาติ อาหํสุ ฯ เตปิ มยํ อิมานิ กุลานิ นิสฺสาย ภวนิสฺสรณํ กริสฺสามาติ
 อธิวาสํ ฯ มนุสฺสา เตสํ ปฏฺิณฺณํ คเหตฺวา วิหารํ ปฏฺิษฺคิตฺวา รตฺติกุญฺจานทิวาญฺจานานิ
 สมฺปาเทตฺวา อาหํสุ ฯ เต นิพฺพุตํ ตเมว คามํ ปิณฺฑาย ปวีสนฺติ ฯ อถ เณ เอโก เวชฺโซ
 อุปสงฺกมิตฺวา ภนฺเต พุทฺธนํ วสนฺนุจฺจาเน อผาสูกํปิ นาม โทติ ตสฺมี อุปปฺนฺเน มยฺหํ
 กเถยฺยาถ ฆาสซํ กริสฺสามีสฺสึ ปวาเรสิ ฯ เถโร วสฺสูปนฺายิกาทิวเส เต ภิกฺขุ อามนฺเตตฺวา
 ปุจฺฉิ อาวุโส อิมํ เตมาสํ กตฺติหิ อิริยาปเถหิ วิตฺตินาเมสฺสเถติ ฯ จตุหิ ภนฺเตติ ฯ ก็ ปเนตํ
 อาวุโส กตฺติหิ อิริยาปเถหิ วิตฺตินาเมสฺสเถติ ฯ จตุหิ ภนฺเตติ ฯ ก็ ปเนตํ อาวุโส ปฏฺิรูปิ
 นนฺ อุปปมตฺเตหิ ภวิตฺพุทฺธํ มยํ หิ ธรรมานสฺส พุทฺธสฺส สนฺติกา กมฺมกุญฺจานํ คเหตฺวา อาคตา
 พุทฺธา จ นาม น สกฺกา สเจเน อาราเชตุํ กลฺยาณชฺฌาสเยน เทเต อาราเชตฺพุพา
 ปมตฺตสฺส จ นาม จตฺตาริ อุปายา สกฺเคทสฺสิทา อุปมตฺตา โทถาวุโสติ ฯ ตุมฺहे ปน
 ภนฺเตติ ฯ อหํ ตีหิ อิริยาปเถหิ วิตฺตินาเมสฺสามิ ปิณฺฑี น ปสาเรสฺสามิ อาวุโสติ ฯ สาธุ
 ภนฺเต อุปมตฺตา โทถาติ ฯ (ธมฺมปทฺฐกถาย ปจฺจโม ภาค/หน้า ๗ - ๘)

แปล โดยอรรถ

๒. เกรสุส นินทํ อโนกมณตสฺส ปจฺจมาเส อติกฺกนฺเต อกฺขิโรโค อุปฺปชฺชํ ๑
 จินฺททฺมญฺโตะ อุทกชาธา วีย อกฺขิหิ ชาธา ปกฺขมฺรณฺติ ๑ โส สพฺพพรตฺตํ สมนฺธมฺมํ กตฺวา
 อรฺกณฺคคคฺคเมเน คพฺภํ ปวิสฺสิตฺวา นิสฺสีทํ ๑ ภิกฺขุ ภิกฺขาจารเวลาย เกรสุส สนฺติกํ คนฺตฺวา
 ภิกฺขาจารเวลา ฆนฺตติ อาทํสุ ๑ เตนหาวิโส คณฺหถ ปตฺตจิวฺรณฺติ อตฺตโน ปตฺตจิวฺร
 คาทาเปตฺวา นิภฺขมิ ๑ ภิกฺขุ ตสฺส อกฺขิ ปกฺขมฺรณฺเต ทิสฺวา กิเมตํ ฆนฺตติ ปุจฺฉิสฺสุ ๑
 อกฺขิ เม อาวุโส วาตา วิชฺฌนฺตํ ๑ นนฺ ฆนฺเต เวชฺเชนฺนํ ปวาริตา ตสฺส กถฺเยยฺยมาติ ๑
 สาชาวุโสติ ๑ เต เวชฺชสฺส กถฺยิสฺสุ ๑ โส เตลํ ปจิตฺวา เปสฺสิ ๑ เถโร นาสาย เตลํ
 อาสิญฺจนฺโต นิสฺสินฺโก ว อาสิญฺจิตฺวา อนฺโตคามํ ปาวิสฺสิ ๑ เวชฺโซ ทิสฺวา อาท ฆนฺเต
 อยฺยสฺส กิร อกฺขิ วาโต วิชฺฌนฺตํ ๑ อาม อุปาสกาติ ๑ ฆนฺเต มยา เตลํ ปจิตฺวา เปสฺสิ
 นาสาย โว อาสิตฺตนฺติ ๑ อาม อุปาสกาติ ๑ อิทานิ กิํทิสฺนฺติ ๑ รุชฺเตว อุปาสกาติ ๑
 เวชฺโซ มยา เอกฺวาเรเนว วุปสมนฺตํ เตลํ ปหิตํ กิณฺนุ โช โรโค น วุปสนฺโตติ จินฺตฺวา ฆนฺ
 เต นิสฺสีทฺวา โว อาสิตฺตํ นิปชฺชิตฺวาติ ปุจฺฉิ ๑ เถโร ตถฺเห อโหสิ ปฺนปฺนํ ปุจฺฉิยาโนปิ
 น กเถสิ ๑ (ธมฺมปทฺฐกถาย ปจฺจโม ภาค/หน้า ๘ - ๙)

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที.

เคลย ประโยค ๑-๒

แปล มครเป็นไทย

แปล โดยพยัญชนะ

๑. อ. มนุษย์ ท. เห็นแล้ว ซึ่งภิกษุ ท. ผู้ถึงพร้อมแล้วด้วยวัตร เป็นผู้มจิตเลื่อมใสแล้ว เป็น ปุลาตแล้ว ซึ่งอาสนะ ท. ยังภิกษุ ท. ให้นั่งแล้ว อังคาสแล้ว ด้วยอาหารอันประณีต งามแล้ว ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ.พระผู้เป็นเจ้า ท. จะไป ในที่ไหน ดังนี้ ครั้นเมื่อคำว่า ดูก่อนอุบาสกและอุบาลิกา ท. อ.เรา ท. จะไป สู่ที่อันมีความสำคัญอย่างไร ดังนี้ อันภิกษุ ท. เหล่านั้น กล่าวแล้ว อ.มนุษย์ผู้เป็นบัณฑิต ท. ทราบแล้วว่า อ.ท่านผู้เจริญ ท. แสงหาอยู่ ซึ่งเสนาสนะ อันเป็นที่อยู่จำซึ่งพรรษา ดังนี้ กล่าวแล้วว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ถ้าว่า อ.พระผู้เป็นเจ้า ท. พึงอยู่ ในที่นี้ ตลอดหมวดแห่งเดือนสาม นี้ไซ้ อ.ข้าพเจ้า ท. ตั้งอยู่เฉพาะแล้วในสภาระ ท. พึงถือเอา ซึ่งศีล ท. ดังนี้ ๑ อ.ภิกษุ ท. แม้เหล่านั้น ยังคำนินตให้อยู่ทับแล้ว ด้วยอันคิดว่า อ.เรา ท. อาศัยแล้ว ซึ่งตระกูล ท. เหล่านั้น จักกระทำซึ่งการออกไปจากภพ ดังนี้ ๑ อ.มนุษย์ ท. รับแล้ว ซึ่งปฎิญาของภิกษุ ท. เหล่านั้น จัดแจงแล้วซึ่งที่เป็นที่อยู่ ยังที่เป็นที่พักในกลางคืนและที่เป็นที่พักในกลางวัน ท. ให้ถึงพร้อมแล้ว ได้ถวายแล้ว ๑ อ.ภิกษุ ท. เหล่านั้น ย่อมเข้าไป สู่บ้านนั้นนั้นเทียว เพื่อบินตะเนืองนิตย์ ๑ ครั้งนั้น อ.หมอ คนหนึ่ง เข้าไปหาแล้ว ซึ่งภิกษุ ท. เหล่านั้น ปวารณาแล้ว ด้วยคำว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ชื่อแม่ อ.ความทุกข์มิใช่ความสำคัญ ย่อมมีในที่ เป็นอยู่แห่งพระผู้เป็นเจ้า ท. มาก ครั้นเมื่อความทุกข์มิใช่ความสำคัญนั้น เกิดขึ้นแล้ว อ.ท่าน ท. พึงบอกแก่ข้าพเจ้า อ.ข้าพเจ้า จักกระทำ ซึ่งยา ดังนี้ ๑

อ.พระเถระ เรียกมาแล้ว ซึ่งภิกษุ ท. เหล่านั้น งามแล้วว่า ดูก่อนท่านผู้มีอายุ ท. อ.ท่าน ท. จักยังกาลให้น้อมไปล่วงวิเศษ ด้วยอิริยาบถ ท. เท่าไร ตลอดหมวดแห่งเดือนสามนี้ ดังนี้ ในวันคือดิถีเป็นที่น้อมเข้าไปใกล้แห่งกาลฝน ๑ อ.ภิกษุ ท. เหล่านั้น กล่าวแล้วว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ.กระผม ท. จักยังกาลให้น้อมไปล่วงวิเศษ ด้วยอิริยาบถ ท. สี่ ตลอดหมวดแห่งเดือนสามนี้ ดังนี้ ๑ อ.พระเถระ กล่าวแล้วว่า ดูก่อนท่านผู้มีอายุ ท. ก็ อ.อันยังกาลให้น้อมไปล่วงวิเศษ ด้วยอิริยาบถ ท. สี่ ตลอดหมวดแห่งเดือนสามนี้ แห่งท่าน ท. นั้น เป็นกรรมอันสมควร ย่อมเป็นหรือ อันเรา ท. พึงเป็นผู้ไม่ประมาทแล้ว พึงเป็น มิใช่หรือ เพราะว่า อ.เรา ท. เรียนเอาแล้ว ซึ่งพระกรรมฐาน จากสำนัก ของพระพุทธเจ้า ผู้ยังทรงพระชนม์อยู่ มาแล้ว

จริงอยู่ ชื่อ อ.พระพุทธรเจ้า ท. อันบุคคลผู้โอดวอดไม่อาจ เพื่ออันทรงให้ยินดียิ่ง ด้วยว่า
อ.พระพุทธรเจ้า ท. เหล่านั้น อันบุคคลผู้มีอรรถาัยอันงาม พึงให้ทรงยินดียิ่ง จริงอยู่ อ.อบาย ท.
ลี เป็นเช่นกับด้วยเรือนของตน ย่อมเป็น ชื่อแก่บุคคลผู้ประมาทแล้ว จงเป็น ดังนี้ ฯ อ.ภิกษุ ท.
ถามแล้วว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ก็ อ.ท่าน เล่า ดังนี้ ฯ อ.พระเถระ กล่าวแล้วว่า ดูก่อนท่านผู้มี
อายุ ท. อ.เรา จักยังกาลให้น้อมไปล่วงวิเศษด้วยอิริยาบถ ท. สาม อ.เรา จักไม่เหยียด
ซึ่งหลัง ดังนี้ ฯ อ.ภิกษุ ท. กล่าวแล้วว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ.ดีละ อ.ท่าน ท. จงเป็นผู้ไม่
ประมาทแล้ว จงเป็น ดังนี้ ฯ

แปล โดยอรรถ

๒. เมื่อพระเถระไม่ก้าวลงสู่ความหลับ ครั้นเดือนที่หนึ่ง ผ่านพ้นไป ก็เกิดโรคตาขึ้น ฯ
หยาดน้ำตาไหลออกจากดวงตา คล้ายสายน้ำซึมออกจากหม้อร้าง ฉะนั้น ฯ ท่าน บำเพ็ญสมณ
ธรรมตลอดทั้งคืน ในเวลาอรุณขึ้นก็เข้าไปยังห้องแล้วนั่ง ฯ ภิกษุทั้งหลาย ไปสำนักพระเถระใน
เวลาภิกขาจาร กราบเรียนว่า ได้เวลาภิกขาจารแล้วขอรับ ฯ พระเถระตอบว่า ผู้มีอายุทั้งหลาย
ถ้ากระนั้นช่วยถือบาตรและจีวรไปด้วย ได้ขอให้ภิกษุทั้งหลายช่วยถือบาตรและจีวรของตน
ออกไป ฯ ภิกษุทั้งหลาย มองเห็นดวงตาของท่าน (มีน้ำตา) ไหลออกอยู่ จึงเรียนถามว่า นั่นอะไร
ขอรับ ฯ พระเถระ ตอบว่า ท่านผู้มีอายุทั้งหลาย ลมเสียดแทงดวงตาของผม ฯ พวกภิกษุ
ทั้งหลาย กราบเรียนว่า หมอได้ปวราณาพวกเราไว้แล้ว มิใช่หรือ ขอรับ พวกเราควรบอก
แก่เขา ฯ พระเถระตอบว่า ดี ท่านทั้งหลาย ฯ ภิกษุทั้งหลายเหล่านั้น จึงได้บอกแก่หมอ ฯ
หมอนั้น ได้หุงน้ำมันส่งไป (ถวาย) ฯ พระเถระเมื่อจะหยอดน้ำมันทางจมูก นั้นนั้นแล
หยอดแล้ว เข้าไปภายในบ้าน ฯ หมอเห็นแล้วจึงถามว่า ท่านขอรับ ทราบว่า ลมเสียดแทงดวงตา
ของพระผู้เป็นเจ้าหรือ ฯ พระเถระตอบว่า ใช่ อุบาสก ฯ หมอถามว่า ท่านขอรับ กระผมได้หุงน้ำ
มันส่งไป (ถวาย) พระคุณเจ้าได้หยอดน้ำมันทางจมูกแล้วหรือ ฯ พระเถระตอบว่า ใช่ อุบาสก
หมอถามว่า ขณะนี้ เป็นอย่างไรบ้าง ฯ พระเถระตอบว่า ยังเจ็บอยู่เลย อุบาสก ฯ หมอคิดว่า
เราส่งน้ำมันไปเพื่อระงับโดย (หยอด) ครั้งเดียวเท่านั้น เหตุอะไรหนอแล โรคจึงยังไม่สงบ จึงเรียน
ถามว่า ท่านขอรับ น้ำมันนั้น ท่าน นิ่งหยอดหรือนอนหยอด ฯ พระเถระ ได้นิ่งเสีย แม้ถูกหมอ
รบเร้าถาม ก็ไม่ตอบ ฯ

พระเทพมุนี ธรรมรัตโน วัดปากน้ำ
สนามหลวงแผนกบาลี

เฉลย.
ตรวจแก้.

ประโยค ๑-๒
แปล มครเป็นไทย
สอบ วันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๔๘

แปล โดยพยัญชนะ

๑. โส จินตลลิตี “อัย อูปาสิกา มยา สพพ จินติตจินติต เปเสลลิตี, อหัง เอตัง ทฏฐกาโม, อโห วต เม นานคฺครสโกชนํ คาทาเปตฺวา สยเมว อาคฺจญฺเยยฺยาติ ฯ” อูปาสิกา “มม ปุตุโต มํ ทฏฐกาโม, คมณํ เม ปจฺจาสิสฺสตีติ โกชนํ คาทาเปตฺวา วิหารํ คณฺตฺวา ตสฺส อทาสี ฯ” โส ภตฺตทตฺตกึจฺโจ “มาติกมาตา นาม ตฺวํ มหาอูปาสิกเกติ ปุจฺฉี ฯ” “อาม ตาตาติ ฯ” “อูปาสิกเก ตฺวํ ปฺรจิตฺตํ ชานาสีติ ฯ” “กึ มํ ปุจฺฉลลิตี ตาตาติ ฯ” “มยา จินติตจินติตํ สพฺพมกาสี, เตยนํ ตํ ปุจฺฉามีสติ ฯ” “ปฺรจิตฺตชานนํ กิขฺช พหุ ตาตาติ ฯ” “นาคํ อณฺเณ ปุจฺฉามิ, ตฺวํ ปุจฺฉามิ อูปาสิกเกติ ฯ” “เอวํ สนนฺเตปี อูปาสิกา “ปฺรจิตฺตํ ชานามีสติ อวตฺวา “ปฺรจิตฺตํ ชานนฺตา นาม เอวํ กโรนฺติ ปุตุตาติ อาท ฯ” โส “ภาริยํ วตฺถํ กมฺมํ; ปุณฺณชฺชา นาม โสภณํปี อโสภณํปี จินฺเตนฺติ สจฺจาหํ อยฺยตฺตํ จินฺตยิสฺสามิ, สห ภณฺฑเกณ จอร์ จุฬาย คณฺหนฺตึ วีย มํ วิปฺปการํ ปาเปยฺย; มยา อโธ ปลายิตฺตํ ฏฏฐตีติ จินฺเตตฺวา “อูปาสิกเก อหัง คมิสฺสามีสติ อาท ฯ” “กหํ อยฺยาติ ฯ” “สตฺถุ สนนฺตีกํ อูปาสิกเกติ ฯ” “วสฺถ ตาว ภณฺเต อิทาติ ฯ” “น วลิสฺสามิ อูปาสิกเก คมิสฺสามเวาติ นิภฺษมิตฺวา สตฺถุ สนนฺตีกํ อคฺมาลลิตี ฯ” (ธมฺมปทฏฐกถาย ทฺตฺติโย ภาค/หน้า ๑๒๓)

แปล โดยอรรถ

๒. ตํทิวสํ ปน สตฺถา ปจฺจุสกาเล โลกํ โวลเณโต มหาทฺถคฺคตํ อตฺตโน ฌานชาลสฺส อนฺโต ปวิฏฺฐํ ทิสฺวา “กิณฺหุ โข ภวิสฺสตีติ อวชฺเชนฺโต “มหาทฺถคฺคโต ‘เอกํ ภิกฺขุํ โภเชสฺสามีสติ ภริยา ย สทฺธิํ ทิยฺโย ภตฺตี อากาสี, กตฺรณฺหุ โข ภิกฺขุํ

ลภิสสตีติ จินเตตวา "มนุสสา ปณฺเณ อาโรปีตสณฺณาย ภิกฺขุ คเหตฺวา อตฺตโน อตฺตโน
เคเหสุ นิสีทาเปสฺสนฺติ, มหาทฺคฺคโต มํ จเปตฺวา อณฺณํ ภิกฺขุํ น ลภิสสตีติ อุปฺภาเรสิ ฯ
พฺพุธา กิร ทฺคฺคเตสุ อณฺณมปํ กโรนฺติ ฯ ตสฺมา สตฺถา ปาโต ว สรีรภิจจํ กตฺวา
"มหาทฺคฺคตํ สงฺคณฺหิสฺสามีติ คณฺธกฺขี ปริสิตฺวา นิสีทิ ฯ มหาทฺคฺคเตปิ มจฺเจ คเหตฺวา เคหํ
ปริสฺสนฺเต, สกฺกสฺส ปณฺทกฺมพฺพลีลาสนํ อณฺโณหการํ ทสฺเสสิ ฯ โส "กิณฺหุ โข การณฺนฺติ
โอโลเกนฺโต "หิโย มหาทฺคฺคโต 'เอกสฺส ภิกฺขุโน ภิกฺขุํ ทสฺสามีติ อตฺตโน ภริยาย สทุธิ
ภตฺติ อกาลิ, กตรํ นุ โข ภิกฺขุํ ลภิสสตีติ จินเตตฺวา "นตฺถเตสฺส อณฺโณ ภิกฺขุ, สตฺถา
ปน 'มหาทฺคฺคตสฺส สงฺคทํ กริสฺสามีติ คณฺธกฺขี นิสินฺโน ว, มหาทฺคฺคโต อตฺตโน อุปกปฺปน
กํ ยาคฺวุตฺตํ ปณฺณสฺสเปยฺยํ ตถาคตสฺส ทฺเทยฺย, ยนฺนฺนาทํ มหาทฺคฺคตสฺส เคหํ คณฺตฺวา
ภตฺตการกมฺมํ กรเญยฺนฺติ อณฺณาทกเวเสน ตสฺส เคหสฺมีปํ คณฺตฺวา "อตฺถิ นุ โข กสฺสจ
ภิกฺขุ จิ ภาตฺยาคตฺตพฺพนฺติ ปุจฺฉิ ฯ (ธมฺมปทฺฏจกฺกถาย จตฺตฺโต ภาโค/หน้า ๒๖ - ๒๗)

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที.

เคลย ประโยค ๑-๒

แปล มครเป็นไทย

แปล โดยพยัญชนะ

๑. อ.ภิกษุ นั้น คิดแล้วว่า อ.อุบาลิกานี้ ส่งไปแล้วซึ่งวัตถุอันเรคิดแล้วทั้งคิดแล้ว ๆ ทั้งปวง อ.เรา เป็นผู้ใคร่เพื่ออันเห็น ซึ่งอุบาสกนั้น ย่อมเป็น โอหนอ อ.อุบาลิกา ยังบุคคลให้ถือเอาแล้ว ซึ่งโภชนะมีรสอันเลิศต่าง ๆ เพื่อเรา พึงมาเองนั้นเทียว ดังนี้ ฯ อ.อุบาลิกา คิดแล้วว่า อ.บุตรของเราเป็นผู้ใคร่เพื่ออันเห็นซึ่งเรา ย่อมเป็น ย่อมหวังเฉพาะซึ่งการไปแห่งเรา ดังนี้ ยังบุคคลให้ถือเอาแล้วซึ่งโภชนะ ไปแล้วสู่วิหาร ได้ถวายแล้วแก่ภิกษุ นั้น ฯ อ.ภิกษุ นั้น ผู้มีกิจด้วยภักดีอันตนทำแล้ว ถาถามแล้วว่า ดูก่อนมหาอุบาลิกา อ.ท่าน เป็นผู้ชื่อว่ามาติกมารดา ย่อมเป็นหรือ ดังนี้ ฯ อ.อุบาลิกานั้น กล่าวแล้วว่า ดูก่อนพ่อ จ๊ะ อ.ดิฉัน เป็นผู้ชื่อว่ามาติกมารดา ย่อมเป็น ดังนี้ ฯ อ.ภิกษุ นั้น ถาถามแล้วว่า ดูก่อนอุบาลิกา อ.ท่าน ย่อมรู้ซึ่งจิตของบุคคลอื่นหรือ ดังนี้ ฯ อ.อุบาลิกานั้น กล่าวแล้วว่า ดูก่อนพ่อ อ.ท่าน ย่อมถามซึ่งดิฉัน เพราะเหตุไร ดังนี้ ฯ อ.ภิกษุ นั้น กล่าวแล้วว่า อ.ท่าน ได้กระทำแล้วซึ่งวัตถุอันเรคิดแล้วทั้งคิดแล้ว ทั้งปวง เพราะเหตุนั้น อ.เรา ย่อมถามซึ่งท่าน ดังนี้ ฯ อ.อุบาลิกานั้น กล่าวแล้วว่า ดูก่อนพ่อ อ.ภิกษุ ผู้รู้ซึ่งจิตของบุคคลอื่น ท. เป็นผู้มาก ย่อมเป็น ดังนี้ ฯ อ.ภิกษุ นั้น กล่าวแล้วว่า อ.เรา ย่อมไม่ถามซึ่งภิกษุ ท. เหล่าอื่น ดูก่อนอุบาลิกา อ.เรา ย่อมถามซึ่งท่าน ดังนี้ ฯ ครั้นเมื่อความเป็นอย่างนั้น แม้มืออยู่ อ.อุบาลิกา ไม่กล่าวแล้วว่า อ.เรา ย่อมรู้ซึ่งจิตของบุคคลอื่น ดังนี้ กล่าวแล้วว่า ดูก่อนบุตร ชื่อ อ.ชน ท. ผู้รู้ซึ่งจิตของบุคคลอื่น ย่อมกระทำอย่างนี้ ดังนี้ ฯ อ.ภิกษุ นั้น คิดแล้วว่า อ.กรรมนี้ เป็นกรรมหนักหนอ ย่อมเป็น ชื่อ อ.ปุณฺณ ท. ย่อมคิด แม้ซึ่งเรื่องอันงาม แม้ซึ่งเรื่องอันไม่งาม ถ้าวว่า อ.เรา จักคิดซึ่งเรื่องอันไม่สมควรแล้วไซ้ อ.อุบาลิกานี้ ยังเราพึงให้ถึงซึ่งประการอันแปลก รวากะว่า อ.หญิง ผู้จับอยู่ซึ่งใจกับด้วยภักดีที่มวยผม อ.อันอันเราหนีไปจากที่นี่ ย่อมควร ดังนี้ กล่าวแล้วว่า ดูก่อนอุบาลิกา อ.เราจักไป ดังนี้ ฯ อ.อุบาลิกานั้น ถาถามแล้วว่า ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้า อ.ท่าน จักไป ณ ที่ไหน ดังนี้ ฯ อ.ภิกษุ นั้น กล่าวแล้วว่า ดูก่อนอุบาลิกา อ.เรา จักไปสู่สำนักของพระศาสดา ดังนี้ ฯ อ.อุบาลิกานั้น กล่าวแล้วว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ

อ.ท่าน ท. ขอจงอยู่ในที่นี้ก่อน ดังนี้ ๑ อ.ภิกษุหนึ่ง กล่าวแล้วว่า ดูก่อนอุบาสิกา อ.เรา จักไม่อยู่
อ.เรา จักไปนั้นเทียว ดังนี้ ออกแล้ว ได้ไปแล้วสู่สำนักของพระศาสดา ๑

แปล โดยอรรถ

๒. ก็ในวันนั้น พระศาสดาทรงตรวจดูสัตว์โลกในเวลาใกล้รุ่งทรงเห็นนายมหาทุกคตะ
ผู้เข้าไปภายในข่ายคือพระญาณของพระองค์ ทรงใคร่ครวญว่า จักมีเหตุอะไรหนอแล ดังนี้
ทรงดำริว่า นายมหาทุกคตะคิดว่า เราจักเลี้ยงภิกษุรูปหนึ่ง ดังนี้ เมื่อวันวาน จึงได้ทำงานรับจ้าง
กับภรรยาแล้ว เขาก็จักได้ภิกษุรูปไหนหนอแล ดังนี้ จึงทรงใคร่ครวญว่า คนทั้งหลาย จักพาภิกษุ
ไปตามชื่อที่จัดไว้ในบัญชีแล้ว ให้นั่งในเรือนของตน ๆ นายมหาทุกคตะวันเราเสียแล้ว จักไม่ได้
ภิกษุรูปอื่น ๑ ได้ยินว่า พระพุทธเจ้าทั้งหลาย ย่อมทรงทำความอนุเคราะห์ในพวกคนเขื่องใจ ๑
เพราะฉะนั้น พระศาสดาทรงทำสรีระกิจแต่เช้าตรู่แล้ว ทรงดำริว่า เราจักสงเคราะห์นายมหาทุกคตะ
ดังนี้แล้ว จึงเสด็จเข้าสู่พระคันธกุฏี ประทับนั่ง ๑ แม้เมื่อนายมหาทุกคตะ กำลังถือปลาเข้าไปสู่เรือน
บังเอิญกัมพลศิลาอาสน์ ของท้าวสักกะ แสดงอาการร้อน ๑ ท้าวเธอทรงพิจารณาว่า เหตุอะไรหนอแล
ดังนี้ ทรงดำริว่า เมื่อวันวาน นายมหาทุกคตะ คิดแล้วว่า เราจักถวายภิกษาแก่ภิกษุรูปหนึ่ง ดังนี้
ได้ทำงานรับจ้างกับภรรยาของตน เขาก็จักได้ภิกษุรูปไหนหนอแล ดังนี้ ทรงทราบว่ ภิกษุรูปอื่น
ไม่มีสำหรับเขา ก็พระศาสดาทรงดำริว่า เราจักสงเคราะห์นายมหาทุกคตะ ดังนี้ ประทับนั่งรออยู่
ในพระคันธกุฏี นายมหาทุกคตะพึงถวายข้าวยาคุและภัต ทั้งแกงผักอันเหมาะสำหรับตนแก่
พระตถาคต ถ้ากระไร เราควรไปยังเรือนของนายมหาทุกคตะทำหน้าที่เป็นพ่อครัว ดังนี้ แล้ว
จึงทรงจำแลงเพศมิให้ใครรู้จัก เสด็จไปที่ใกล้เรือนของนายมหาทุกคตะนั้นแล้ว ตรัสถามว่า
การงานอะไร ๆ ที่พึงกระทำด้วยการรับจ้างของใครมีอยู่หรือหนอแล ๑

พระเทพปริยัติสุธี อินฺทปณฺโณ วัดบพิตรพิมุข
สนามหลวงแผนกบาลี

เฉลย.
ตรวจแก้.

ประโยค ๑-๒
แปล มครเป็นไทย
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๔๘

แปล โดยพยัญชนะ

๑. เอโก กิร ภูมฺพิกปฺตโต, ปิตริ กาลกเต, เขตเต จ ฆเร จ สพุพกมฺมานิ
 อตฺตนา ว กโรนฺโต มาตฺรํ ปฏฺิขคฺคิ ฯ อถสฺส มาตา "กุมาริํ เต ตาต อาเนสฺสํมิตฺติ
 อาห ฯ "อมฺม มา เอวํ วเทถ, อหํ ยาวชฺวํ ตุมฺहे ปฏฺิขคฺคิสํมิตฺติ ฯ "ตาต เขตเต จ ฆเร
 จ กิจจํ ตวเมว กโรสิ, เตน มยํ จิตฺตสฺสํ นาม น โหติ, อาเนสฺสํมิตฺติ เตติ ฯ โส ปฺนปฺปนํ
 ปฏฺิขคฺคิปีตวาปิ ตฺวณฺหิ อโหสิ ฯ สา เอกํ กุลํ คนฺตุํ เคหา นิภฺษมิ ฯ อถ นํ ปฺตโต
 "กตรกุลํ คจฺจนฺตาติ ปุจฺจิตฺวา, "อสุกฺขนฺนามาติ วุตฺเต, ตตฺถ คมนํ ปฏฺิเสเชตฺวา อตฺตโน
 อภิรุจฺจิตํ กุลํ อาจิกฺขิ ฯ สา ตตฺถ คนฺตฺวา กุมาริํ วาเรตฺวา ทิวสํ ววฺฏฺฐเปตฺวา ตํ
 อาเนตฺวา ตสฺส ฆเร อกาสิ ฯ สา วณฺณา อโหสิ ฯ อถ นํ มาตา "ปฺตตํ ตวํ อตฺตโน
 รุจฺจยา กุมาริํ อานาเปสิ, สา อิทาํนิ วณฺณา ชาตา, อปฺตตกณฺจ นาม กุลํ วินสฺสติ,
 ปเวณิ น ฆฏฺิยติ, เตน อณฺณํ เต กุมาริํ อาเนสฺสํมิตฺติ, เตน "อถ อมฺมาติ วุจฺจมานาปิ
 ปฺนปฺปนํ กเถสิ ฯ (ธมฺมปทฺฏจกถาย ปจฺจโม ภาค/หน้า ๔๒ - ๔๓)

แปล โดยอรรถ

๒. สา (วิสาขา) กิร องค์กรุเจ ภทฺธิยนฺนเร เมณฑกเสฏฺฐิปฺตตสฺส ธนฺนชฺยเสฏฺฐิโน
 อคฺคณฺเหสิยา สุมฺนาเทวียา กุจฺจิสฺมํ นิพฺพตฺติ ฯ ตสฺสา สตฺตวสฺสสิกกาเล สตฺถา
 เสลพฺราหฺมณานํ โพรณฺยพฺนรฺวานํ อุปนึสฺสยสมฺปตฺติํ ทิสฺวา มหาภิกฺขุสงฺฆปรีวาโร จาริํ
 จรฺมาโน ตํ นครํ ปาปุณิ ฯ ตสฺมิณฺจ สมฺเย เมณฑโก คหปติ ตสฺมिํ นครे ปณฺจณฺนํ
 มหาปณฺณานํ เชฏฺฐโก หุตฺวา เสฏฺฐิจฺฉานํ การเตติ ฯ ปณฺจ มหาปณฺญา นาม "เมณฑโก

เสฏฐี, จันทปทุมมา นาม ตสฺสเสว เขฏฐกภริยา, ตสฺสเสว เขฏฐกปุตโต ธนญชโย นาม,
 ตสฺส ภริยา สุมนาเทวี นาม, เมณฑกเสฏฐิสฺส ทาสี ปุณฺณเณ นามาติ ฯ น เกวลญจ
 เมณฑกเสฏฐิเยว, พิมพิสาร์วณเณ ปณ วิชิตะ ปณจ อมิตโกคา นาม อหะสุ "โชติโย, ชฎิล,
 เมณฑโก, ปุณฺณโก, กากวลลียติ ฯ เตสุ อัย เมณฑกเสฏฐี ทสพลสฺส อุตตโน นคร
 สมปตตภาวํ ฅตฺวา ปุตตสฺส ธนญชยเสฏฐิโน ชีตริ วิสาขํ ทาริกํ ปกโกสาเปตฺวา อาท "อมม
 ตฺยหิปี มจฺคลํ, อมฺหากิปี มจฺคลํ, ตว ปริวาเรทึ ปณฺจทึ ทาริกาสเตทึ สทฺธิ ปณฺจ รตสทานิ
 อารุหฺ ทปณฺจทึ ทาสีสเตทึ ปริวฺตา ทสพลสฺส ปจฺจุคฺคมนํ กโรทิตึ ฯ (ธมฺมปทฺฏจกถาย
 ตติโย ภาโค/หน้า ๔๕ - ๔๖)

—•—•—•—•—•—•—

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที.

เคลย ประโยค ๑-๒

แปล มครเป็นไทย

แปล โดยพยัญชนะ

๑. ได้ยินว่า อ.บุตรของกุกุมพีคนหนึ่ง ครั้นเมื่อบิดาเป็นผู้มีกัลยาณการกระทำแล้ว เป็นอยู่ กระทำอยู่ซึ่งการงานทั้งปวง ท. โนหนด้วย ในเรือนด้วย ด้วยตนนั้นเทียว ประณีตแล้ว ซึ่งมารดา ฯ ครั้นนั้น อ.มารดา ของบุตรของกุกุมพีนั่น กล่าวแล้วว่า แน่พ่อ อ.เรา จักนำมาซึ่งนางกุมาริกาคนหนึ่งเพื่อเจ้า ดังนี้ ฯ อ.บุตร ของกุกุมพีนั่น กล่าวแล้วว่า ข้าแต่แม่ อ.ท่าน ท. ขอจงอย่ากล่าวอย่างนี้ อ.กระผมจักประณีต ซึ่งท่าน ท. ตลอดกาลเพียงไรแห่งชีวิต ดังนี้ ฯ อ.มารดา กล่าวแล้วว่า แน่พ่อ อ.เจ้านั้นเทียว ย่อมกระทำซึ่งกิจในนาด้วย ในเรือนด้วย เพราะเหตุนั้น ชื่อ อ.ความสุขแห่งจิต ย่อมไม่มีแก่เรา อ.เรา จักนำมา (นางกุมาริกา) เพื่อเจ้า ดังนี้ ฯ อ.บุตรนั้น แม่ห้ามแล้วบ่อยๆ เป็นผู้หนึ่ง ได้เป็นแล้ว ฯ อ.มารดานั้น ออกไปแล้วจาก เรือน เพื่ออันไปสู่ตระกูลหนึ่ง ฯ ครั้งนั้น อ.บุตร ถามแล้ว ซึ่งมารดานั้นว่า อ.ท่าน ท. จะไปสู่ ตระกูลไหน ดังนี้ ครั้นเมื่อคำว่า อ.เรา จะไปสู่ตระกูลชื่อโน้น ดังนี้ อันมารดากล่าวแล้ว ปฏิเสธ แล้ว ซึ่งการไปในตระกูลนั้น บอกแล้วซึ่งตระกูลอันอันตนชอบใจแล้ว ฯ อ.มารดานั้น ไปแล้วใน ตระกูลนั้น ขอแล้วซึ่งนางกุมาริกา กำหนดแล้วซึ่งวัน นำมาแล้ว ซึ่งนางกุมาริกานั้น ได้กระทำแล้ว ในเรือนเพื่อบุตรนั้น ฯ อ.นางกุมาริกานั้น เป็นหมั้น ได้เป็นแล้ว ฯ ครั้งนั้น อ.มารดา กล่าวแล้ว กะบุตรนั้นว่า แน่ลูก อ.เจ้า ยังเราให้นำมาแล้ว ซึ่งนางกุมาริกา ตามความชอบใจของตน ในบัดนี้ อ.นางกุมาริกานั้น เป็นหมั้น เกิดแล้ว ก็ อ.ตระกูล ชื่ออันมีบุตรหาได้ ย่อมฉิบหาย อ.เชื้อสาย ย่อมไม่สืบต่อ* เพราะเหตุนั้น อ.เรา จักนำมา ซึ่งนางกุมาริกาอื่น เพื่อเจ้า ดังนี้ ฯ อ.มารดา แม้ผู้อันบุตรนั้นกล่าวอยู่ว่า ข้าแต่แม่ อ.อย่าเลย ดังนี้ กล่าวแล้วบ่อย ๆ ฯ

* แปลว่า อ.เชื้อสาย อันบุตร ย่อมไม่สืบต่อ ก็ได้

แปล โดยอรรถ

๒. ดังได้สดับมา นางวิสาขานั้น เกิดในท้องของพระเทวีชื่อว่าสุมณา ผู้เป็นภริยาหลวงของ ฌณชยเศรษฐี ผู้เป็นบุตรของเมณฑกเศรษฐี ในภัททियนครแคว้นอังคะ ฯ ในเวลาที่นางมีอายุ ๗ ขวบ พระศาสดาทรงเห็นความถึงพร้อมแห่งอุปนิสัยของเหล่าบุคคลผู้มีเผ่าพันธุ์ที่พึงแนะนำเพื่อตรัสรู้ มีเสลพรหมณ์เป็นต้น มีภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่เป็นบริวาร เสด็จจาริกไปถึงพระนครนั้นแล้ว ฯ ก็ ในสมัยนั้น เมณฑกคฤหบดี เป็นหัวหน้าของผู้มีบุญมาก ๕ คน ในพระนครนั้น ครองตำแหน่ง เศรษฐีอยู่ ฯ ชื่อว่าคนที่บุญมาก ๕ คน คือ เมณฑกเศรษฐี ภริยาหลวงของเศรษฐีนั้นเองนามว่า จันทปทุมมา บุตรคนโตของเศรษฐีนั้นเองชื่อว่าฌณชยเศรษฐี ภริยาของฌณชยนั้นชื่อว่าสุมณาเทวี คนใช้ของเมณฑกเศรษฐีชื่อว่าปุลณกะ ฯ ใช้จะมีแต่เมณฑกเศรษฐีแต่ผู้เดียวเท่านั้นก็ทำไม่ ก็ใน แคว้นของพระเจ้าพิมพิสาร ก็ได้มีคนผู้มีโภคะนับไม่ถ้วน ๕ คน คือ โชติยะ ชฎิละ เมณฑกะ ปุลณกะ กากวลลียะ ฯ ในท่านเหล่านั้น เมณฑกเศรษฐีนี้ ได้ทราบว่ พระทศพลเสด็จถึง พระนครของตน จึงให้เรียกเด็กหญิงวิสาขซึ่งเป็นลูกสาวของฌณชยเศรษฐีผู้เป็นบุตรมา บอกว่า แม่หนู เป็นมงคลทั้งแก่เจ้า ทั้งแก่พวกเรา แม่หนูกับพวกเด็กหญิงบริวารของเจ้า ๕๐๐ คน จงขึ้นรถ ๕๐๐ คัน แวดล้อมด้วยนางทาสี ๕๐๐ คน ทำการต้อนรับพระทศพลเถิด ฯ

ประโยค ๑-๒
แปล มครเป็นไทย
สอบ วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙

แปล โดยพยัญชนะ

๑. ตีรจณนา นามเต อชฺชาติกา โหนติ อภฺฐิลา, มนุสฺสา ปน อญฺญํ ททเยน จินฺเตนติ, อญฺญํ มุเชน กถเณติ, เตเนวาท "คหฺนํ เหตํ ภนฺเต ยทิตํ มนุสฺสา อุตฺตารํ เหตํ ภนฺเต ยทิตํ ปสฺสวติ ฯ" อิติ โส (สุนฺโข) ตาย อชฺชทิกฺขิตาย อภฺฐิตาย กาลํ กตฺวา ตาวตีสภาวเณ นิพฺพตฺโต อจฺจราสทสฺสปริวฺโต มหาสมฺปตฺตี อนฺโหสิ ฯ ตสฺส กสฺสจิกถณฺณมุเล มนุตฺยนฺตสฺส สทฺโท โสฬสโยชนญฺจานํ ผรติ, ปกตีกถาสทฺโท ปน สกฺลํ ทสฺโย ชนสทสฺสํ เทวนคฺรํ ฉาเทติ ฯ เตเนวสฺส "โสมสฺสทเวปฺพุตฺโตติ นามํ อโหสิ ฯ" "กสฺส ปเนสนิสฺสนุโหติ ปจฺเจกพุทฺธเ เปเมน ภุกฺกธณฺสสฺส ฯ" โส ตตฺถ น จิรํ ฌตฺวา จวิ ฯ

เทวโลกโต ทิ เทวปฺพุตฺตา "อายุภฺขเยน ปุณฺณภฺขเยน อาหารภฺขเยน โกเปนาติ จตฺตุหิ การเณหิ จวนฺติ ฯ" ตตฺถ เยน พหุํ ปุณฺณภฺกมํ กตํ, โหติ โส เทวโลก อูปฺปชฺชิตฺวา ยาวตายุกํ ฌตฺวา อูปฺปรี นิพฺพตฺตติ, เอวํ อายุภฺขเยน จวติ นาม ฯ เยน ปริตฺตํ ปุณฺณํ กตํ โหติ, ตสฺส ราชโกฏฺฐาการเณ ปกฺขิตฺตํ จตฺตปณฺณจนาพิมตฺตํ วีย ฌณฺณํ อนฺตราว ตํ ปุณฺณํ ชียติ, อนฺตราว กาลํ กโรติ, เอวํ ปุณฺณภฺขเยน จวติ นาม ฯ อปฺโร กามคฺเณ ปริภุญฺชมาโน สติสมฺโมเสน อาหารํ อปริภุญฺชิตฺวา กิลนฺตกาโย กาลํ กโรติ, เอวํ อาหารภฺขเยน จวติ นาม ฯ อปฺโร ปรสุส สมฺปตฺตี อสทฺนโต กุชฺฌิตฺวา กาลํ กโรติ, เอวํ โกเปน จวติ นาม ฯ อยํ ปน กามคฺเณ ปริภุญฺชนฺโต มุฏฺฐสฺสติ พุทฺธา อาหารภฺขเยน จวติ ฯ จวิตฺวา จ ปน โสสมพิยํ นครโสภณียา กุจฺฉิสฺมี ปฏิสนฺธี คณฺหิ ฯ (ธมฺมปทฺฐกถาย พุติโย ภาโค/หน้า ๑๒ - ๑๓)

แปล โดยอรรถ

๒. อเถกทิวส์ ราชชา อุปริปาสาเท จิตโต อนุตตรวิถิ โอโลกยมาโน "อนาปิณฺฑิกัสส จูฬอนาถปิณฺฑิกัสส วิสาขาย สุปฺปวาสาयाติ เอเตสํ เกเท ภตฺตกิจฺจตุถาย คจฺจนฺเต อนေနสฺสเส ภิกฺขุ ทิสฺวา "กํ อัยยา คจฺจนฺตํ ปุจฺฉิตฺวา, "เทว อนาถปิณฺฑิกัสส เกเท นิจฺจภตฺตติสฺสากภตฺตคิลานภตฺตาทินิ อตุถาย เทวสิกํ เทว ภิกฺขุสฺสทฺธานิ คจฺจนฺติ, จูฬอนาถปิณฺฑิกัสส เกทํ ปณฺจสตา ภิกฺขุ นิจฺจ คจฺจนฺติ, ตถา วิสาขาย, ตถา สุปฺปวาสาयाติ วุตฺเต, สยํปิ ภิกฺขุสงฺฆํ อุปฏฺฐหิตฺวาโม วิหารํ คณฺฐวา ภิกฺขุสฺสทฺเธน สหฺมึ สตุถารํ นิมนฺเตตฺวา สตุถาทํ สหฺมึ ทานํ ทตฺวา สตุตฺตเม ทิวเส สตุถารํ วณฺทิตฺวา "ภนฺเต ปณฺจทิ เม ภิกฺขุสฺสเทหิ สหฺมึ นิพฺพุธํ ภิกฺขุ คณฺฐเถว อิทํ ฯ "มหาราช พุทฺธา นาม เอกภฺจจาเน นิพฺพุธํ ภิกฺขุ น คณฺฐนฺติ, พุทฺธ พุทฺธานํ อากมฺนํ ปจฺจาสคฺสนฺตํ ฯ "เตนहि เอกํ ภิกฺขุ นิพฺพุธํ เปเสถวติ ฯ สตุถา อานนฺตตฺเถรสฺส ภารมกาสิ ฯ (ธมฺมปทฏฺฐกถาย ตติโย ภาค/หน้า ๖ - ๗)

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที.

เคลย ประโยค ๑-๒

แปล มครเป็นไทย

แปล โดยพยัญชนะ

๑. ชื่อ อ.สัตว์ดิรัจฉาน ท. เหล่านี้ เป็นสัตว์มีชาติชื่อตรง เป็นสัตว์ไม่คตโกง ย่อมเป็นส่วนว่า อ.มนุษย์ ท. ย่อมคิดซึ่งเหตุอื่นด้วยหทัย ย่อมกล่าวซึ่งเหตุอื่นด้วยปาก เพราะเหตุที่นั้นนั้นเทียว อ. บุตรของนายครวญช้าง ชื่อว่าเปสสะ กล่าวแล้วว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ก็ อ. ชนธปัญจนี้ใด คือ อ. มนุษย์ ท. อ.ชนธปัญจนั้น เป็นธรรมชาติกรชัญญ์ ย่อมเป็นข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ก็ อ. ชนธปัญจนี้ใด คือ อ. สัตว์ของเลี้ยง ท. อ. ชนธปัญจนั้น เป็นธรรมชาติตื้น ย่อมเป็น ดังนี้ ๑ อ.สุนัขนั้น กระทำแล้ว ซึ่งกาละ บังเกิดแล้ว ในภาพชื่อว่าดาวดึงษ์ เป็นผู้อันพันแห่งนางอัปสรแวดล้อมแล้ว เป็น เสวยแล้ว ซึ่งสมบัติใหญ่ เพราะความที่แห่งตนเป็นสัตว์มีความเห็นตรง เพราะความที่แห่งตนเป็นสัตว์ไม่คตโกงนั้น ด้วยประการฉะนี้ ๑ เมื่อเทพบุตรนั้น กระซิบอยู่ ณ ที่ใกล้หู ของใคร ๆ อ.เสียง ย่อมแผ่ไปตลอดที่มีโยชน์ สิบหกเป็นประมาณ แต่ว่า อ.เสียงแห่งการกล่าว โดยปกติ ย่อมปกปิด ซึ่งนครแห่งเทวดาอันมี พันแห่งโยชน์สิบเป็นประมาณทั้งสิ้น ๑ เพราะเหตุที่นั้นนั้นเทียว อ. คำว่า อ. เทพบุตรชื่อว่าโสมสะก ดังนี้ เป็นชื่อของเทพบุตรนั้น ได้เป็นแล้ว ๑ อ. อันถามว่า ก็ อ. วิบากนั้น เป็นเครื่องไหลออก แห่งกรรมอะไร ย่อมเป็น ดังนี้ ๑ อ. อันแก้วว่า อ. วิบากนั้น เป็นเครื่องไหลออกแห่งการเท่า ด้วยความรักในพระปัจเจกพุทธเจ้า ย่อมเป็น ดังนี้ ๑ อ. เทพบุตรนั้น ดำรงอยู่แล้ว ในภาพชื่อว่า ดาวดึงษ์นั้น ลีลาไม่นาน เคลื่อนแล้ว ๑

จริงอยู่ อ. เทพบุตร ท. ย่อมเคลื่อนจากเทวโลก เพราะเหตุ ท. สี่ คือ เพราะความสิ้นไป แห่งอายุ เพราะความสิ้นไปแห่งบุญ เพราะความสิ้นไปแห่งอาหาร เพราะความโกรธ ๑ อ.กรรม อันเป็นบุญอันมาก เป็นธรรมชาติอันเทพบุตรใดกระทำแล้ว ย่อมเป็น อ. เทพบุตรนั้น เกิดขึ้นแล้วในเทวโลก ดำรงอยู่แล้วตลอดกาลเพียงใดแห่งอายุ ย่อมบังเกิดในภาพเบื้องบน ๑

อ.เทพบุตรนั้น ชื่อว่าย่อมเคลื่อนเพราะในเหตุทั้งหลาย สี่ เหล่านี้หนา-ความลื่นไปแห่งอายุ
อย่างนี้ ฯ อ.บุญอันนิตหน้อย เป็นบุญอันเทพบุตรใดกระทำแล้ว ย่อมเป็น อ.บุญนั้น
ของเทพบุตรนั้น ย่อมลื่นไปในระหว่างเทียว รวากะ อ. ข้าวเปลือก อันมีทะนาลี่หรือทะนาลี่
เป็นประมาณ อันบุคคลใส่เข้าไปแล้วในเรือนคลังของพระราชา ลื่นไปอยู่ อ.เทพบุตรนั้น
ย่อมทำซึ่งกาละในระหว่างเทียว อ.เทพบุตรนั้น ชื่อว่าย่อมเคลื่อน เพราะความลื่นไปแห่งบุญ
อย่างนี้ ฯ อ.เทพบุตรอื่นอีก บริโภคอยู่ซึ่งกามคุณ ท. ไม่บริโภคแล้วซึ่งอาหาร เพราะความหลง
พร้อมแห่งสติ เป็นผู้มียกยอันลำบากแล้ว เป็น ย่อมกระทำซึ่งกาละ อ.เทพบุตรนั้น ชื่อว่าย่อม
เคลื่อน เพราะความลื่นไปแห่งอาหาร อย่างนี้ ฯ อ. เทพบุตรอื่นอีก ไม่อดกลั้นอยู่ ซึ่งสมบัติ
ของเทพบุตรอื่น โกรธแล้ว ย่อมกระทำซึ่งกาละ อ. เทพบุตรนั้น ชื่อว่าย่อมเคลื่อน เพราะความโกรธ
อย่างนี้ ฯ ก็ อ. เทพบุตร ชื่อว่าโสภะณี บริโภคอยู่ซึ่งกามคุณ ท. เป็นผู้มียกยอันตนลึ้มแล้ว เป็น
ย่อมเคลื่อน เพราะความลื่นไปแห่งอาหาร ฯ ก็แล อ. เทพบุตรชื่อว่าโสภะณีนั้น ครั้นเคลื่อนแล้ว
ถือเอาแล้วซึ่งปฏิสนธิ ในท้องแห่งหญิงผู้ยังพระนครให้งาม ในเมืองโกสัมพี ฯ

แปล โดยอรรถ

๒. ครั้งนั้น ในวันหนึ่ง พระราชา ประทับอยู่บนปราสาทชั้นบนทรงแลดูระหว่างถนน
ทรงเห็นภิกษุหลายพันรูปไปอยู่ เพื่อประโยชน์แก่ภักตกิจ ในเรือนของชนทั้งหลาย คือ ของอนาถ
บิณฑิกเศรษฐี ของจุฬอนาถบิณฑิกเศรษฐี ของนางวิสาขา ของนางสุปปาวสา ตรัสถามว่า
พระผู้เป็นเจ้าของทั้งหลายจะไป ณ ที่ไหน เมื่อพวกราชบุรุษกราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ
พระภิกษุ ๒,๐๐๐ รูป ย่อมไปทุก ๆ วัน เพื่อประโยชน์แก่ภักตมิตตยภักต สลากภักตและคิลาน
ภักตเป็นต้น ในเรือนของอนาถบิณฑิกเศรษฐี พระภิกษุประมาณ ๕๐๐ รูป ย่อมไปสู่เรือนของ
จุฬอนาถบิณฑิกเศรษฐีตลอดกาลเป็นนิตย์ พระภิกษุประมาณ ๕๐๐ รูป ย่อมไปสู่เรือนของ
นางวิสาขา ตลอดกาลเป็นนิตย์เหมือนอย่างนั้น พระภิกษุประมาณ ๕๐๐ รูป ย่อมไปสู่เรือนของ
นางสุปปาวสา ตลอดกาลเป็นนิตย์ เหมือนอย่างนั้น ดังนี้ แม้พระองค์ผู้มีพระประสงค์จะบำรุงภิกษุ
สงฆ์ เสด็จไปสู่วิหาร ทรงนิมนต์พระศาสดาพร้อมกับภิกษุ ๑๐๐๐ รูป ทรงถวายทานด้วย

พระหัตถ์ของพระองค์ตลอดเจ็ดวัน ในวันที่เจ็ด ทรงถวายบังคมพระศาสดากราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ขอพระองค์พร้อมกับภิกษุ ๕๐๐ รูป จงรับภิกษาของข้าพระองค์ ตลอดกาลเป็นนิตย์ ฯ พระศาสดาตรัสว่า มหาบพิตร ธรรมดาพระพุทธรเจ้าทั้งหลาย ไม่ทรงรับ ภิกษาประจำในที่แห่งเดียว ชนมากย่อมหวังเฉพาะการเสด็จมาของพระพุทธรเจ้าทั้งหลาย ฯ พระราชาตรัสว่า ถ้าอย่างนั้น ขอพระองค์ จงส่งพระภิกษุรูปหนึ่งไปประจำ ฯ พระศาสดาทรงมอบ ภาระให้แก่พระอานนท์เถระ ฯ

ประโยค ๑-๒
แปล มครเป็นไทย
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๒๓ เมษายน ๒๕๔๙

แปล โดยพยัญชนะ

๑. วิฑูทโกปิ รชชํ ลภิตวา ตํ เวรํ สริตวา "สพฺเพปิ สากิเย มาเรสุสามีติ มหติยา
เสนาย นิกุมมิ ฯ ตํ ทิวสํ สตุถา ปจฺจุสกาเลโลกํ โอโลเกนฺโต ฌาตสงฺฆวินาสํ ทิสฺวา
"ฌาติสฺสวคทํ กาคุํ ฆฏฺฐตีติ จินฺเตตฺวา ปุพฺพพณฺหสมเย ปิณฺฑาย จริตฺวา ปิณฺฑาปาต-
ปฏิกฺกนฺโต คนฺธกุญฺยํ สีหเสยฺยํ กปฺเปตฺวา สายณฺหสมเย อากาเสนฺ คนฺตฺวา กปฺปิตฺตฺถสํมฺนต
กพฺพรจฺฉาเย รุกฺขมุเล นิสฺสีทิ ฯ ตโต วิฑูทโกสฺส รชฺชสีมายํ มหนฺโต สณฺทจฺฉาโย
นิโครธรุกฺโข อตฺถิ ฯ วิฑูทโก สตุถารํ ทิสฺวา อุปสงฺกมิตฺวา วนฺทิตฺวา "ภนฺเต กิการณ
เอวรูปาย อุณฺหเวลาย อิมสฺมี กพฺพรจฺฉาเย รุกฺขมุเล นิสฺสินฺตฺถ, เอตสฺมี สณฺทจฺฉาเย
นิโครธมุเล นิสฺสีถ ภนฺเตติ วตฺวา, "โหตุ มหาราช, ฌาตกานํ ฉายา นาม สีตลาติ
วุตฺเต, "ฌาตกานํ รุกฺขณฺตฺถาย สตุถา อากโต ภวิสฺสตีติ จินฺเตตฺวา สตุถารํ วนฺทิตฺวา
นิวตฺติตฺวา สวตฺถิเมว ปจฺจาคมิ ฯ สตุถาปิ อุปฺปตฺติตฺวา เซตวนฺเมว คโต ฯ ราช
สากิยานํ โทสํ สริตฺวา ทุตฺติยมิ นิกุมมิตฺวา ตตฺถเวย สตุถารํ ปสฺสิตฺวา ปุณฺ นีวตฺติ ฯ
ตติยวาเรปิ นิกุมมิตฺวา ตตฺถเวย สตุถารํ ปสฺสิตฺวา นีวตฺติ ฯ จตฺตฺถวาเร ปน ตสฺมี นิกุมนฺเต,
สตุถา สากิยานํ ปุพฺพกมฺมํ โอโลเกตฺวา เตสํ นทียํ วิสปฺกฺชิปนฺปาปกมฺมสฺส อปฺปฏฺิพาหิยภาวํ
ณฺตฺวา จตฺตฺถวาเร นาคมาสิ ฯ วิฑูทโก "สากิเย ฌาเตสุสามีติ มหนฺเตน พเลน นิกุมมิ ฯ
(ธมฺมปทฺฏจกถาย ตติโย ภาคฺ/หน้า ๒๐ - ๒๑)

แปล โดยอรรถ

๒. สาวตถีย์ กิร เอโก อุปาสโก ฌมเมณ อคารํ อชฌมารสตี ๑ โส ปพฺพชิตโต ทุตฺวา
 เอกทิวสํ ภริยาย สทุธิ นิสีหิตฺวา สุขกถํ กถเณโต อาท "ภทฺเท อิจฺฉามหํ ปพฺพชิตฺตุนฺตี ๑
 "เตนหิ สามิ อาคเมหิ ตาว, ยาวาทํ กุจฺฉิตํ ทารกํ วิชายิสฺสามีติ ๑ โส อาคเมตฺวา
 ทารกสฺส ปทสา คมนกाले ปุณฺ ตํ อาปุจฺฉิตฺวา, อาคเมหิ ตาว สามิ, ยาว อัย วยปฺปโต
 โหตีติ วุตฺเต, กิ มม อิมาย อปโลกิตาย วา อนปโลกิตาย วา, อตฺตโน ทุกฺขนิสฺสรณํ
 กริสฺสามีติ นิภฺขมิตฺวา ปพฺพชิต ๑ โส กมฺมฏฺฐานํ คเหตุว ฆณฺเณโต วายมนฺโต อตฺตโน
 ปพฺพชิตกิจฺจํ นิภฺจาเปตฺวา เตสํ ทสฺสนตฺถาย ปุณฺ สาวตถี ๑ ทุตฺวา ปุตฺตสฺส ฌมฺมกถํ กถเสิ ๑
 โสปิ นิภฺขมิตฺวา ปพฺพชิต ๑ ปพฺพชิตฺวา จ ปน นจิรสฺสว อรหตฺตํ ปาปุณฺนิ ๑
 ปุราณทฺตียิกปิสฺส "เยสํ อตฺถาย อหํ ฆรวาสํ วเสยฺยํ, เต อุโปปิ ปพฺพชิตา, อิทานิ เม กิ
 ฆรวาเสน, ปพฺพชิตฺสสามีติ นิภฺขมิตฺวา ภิกฺขุณฺนํ สนฺติเก ปพฺพชิต, ปพฺพชิตฺวา จ ปน นจิรสฺสว
 อรหตฺตํ ปาปุณฺนิ ๑ (ฌมฺมปทฏฺฐกถาย จตฺตโก ภาโค/หน้า ๔๗ - ๔๘)

—❖❖❖—
 ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ๑-๒

แปล มคอเป็นไทย

แปล โดยพยัญชนะ

๑. แม่ อ.พระเจ้าวิทูทกะ ได้แล้ว ซึ่งความเป็นแห่งพระราชฯ ทรงระลึกถึงแล้ว ซึ่งเวลานั้น ดำริแล้วว่า อ.เรา ยังเจ้าศากยะ ท. แม่ทั้งปวงจักให้ตาย ดังนี้ ออกไปแล้วด้วยเสนาใหญ่ ๑ ในวันนั้น อ. พระศาสดา ทรงตรวจดูอยู่ ซึ่งสัตว์โลกในกาลอันกำลังจัดซึ่งมีคเณพาฯ ทรงเห็นแล้ว ซึ่งความพินาศแห่งหมู่แห่งพระญาติ ดำริแล้วว่า อ.อันอันเรากระทำการสงเคราะห์ซึ่งญาติ ย่อมควร ดังนี้ เสด็จเที่ยวไปแล้ว เพื่อบิณฑะ ในสมัยอันเป็นเบื้องต้นแห่งวัน เป็นผู้ก้าวกลับแล้ว จากบิณฑะบาท เป็น สำเร็จแล้วซึ่งการนอนเพียงดังสีหะ ในพระคันธกุฏี เสด็จไปแล้วโดยอากาศ ในสมัยแห่งวันในเวลาเย็น ประทับนั่งแล้ว ที่โคนแห่งต้นไม้อันมีเงาโปร่ง อันเป็นที่ไกลแห่งเมือง กบิลพัสดุ์ ๑ อ. ต้นไทรอันมีเงาทิพย์ ต้นใหญ่ มีอยู่ ในเขตแดนแห่งความเป็นแห่งพระราชฯ ของ พระราชาพระนามว่าวิทูทกะ แต่ที่นั่น ๑ อ.พระราชฯพระนามว่าวิทูทกะ ทรงเห็นแล้วซึ่งพระศาสดา เข้าไปเฝ้าแล้ว ถวายบังคมแล้ว กราบทูลแล้วว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ.พระองค์ เป็นผู้ประทับ นิ่งแล้ว ที่โคนแห่งต้นไม้อันมีเงาโปร่งนี้ ในเวลาอันร้อนอันมีอย่างนี้เป็นรูป ย่อมเป็น เพราะเหตุไร ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ.พระองค์ ของจงประทับนั่ง ที่โคนแห่งต้นไม้ไทรอันมีเงาทิพย์นี้ ดังนี้ ครั้นเมื่อคำว่า ดูกรมหาบพิตร อ. เหตุนั้น จงยกไว้ ชื่อ อ.เงาแห่งญาติ ท. เป็นธรรมชาติเย็น ย่อมเป็น ดังนี้ อันพระศาสดาตรัสแล้ว ทรงดำริแล้วว่า อ.พระศาสดา เป็นผู้เสด็จมาแล้ว เพื่อประโยชน์แก่อนักรัษซึ่งพระญาติ ท. จักเป็น ดังนี้ ถวายบังคมแล้ว ซึ่งพระศาสดา เสด็จกลับแล้ว เสด็จกลับไปแล้ว สู่เมืองสาวัตถินั้นเทียว ๑ แม่ อ. พระศาสดา ทรงเหาะขึ้นแล้ว เสด็จไปแล้ว สู่พระวิหารชื่อว่าเชตะวันนั้นเทียว ๑ อ.พระราชฯ ทรงระลึกถึงแล้ว ซึ่งโทษแห่งเจ้าศากยะ ท. เสด็จออกแล้ว ทอดพระเนตรเห็นแล้ว ซึ่งพระศาสดา ในที่นั้นนั้นเทียว เสด็จกลับแล้วอีก แม้อัน วาระที่สอง ๑ แม้อันวาระที่สาม อ.พระราชฯ เสด็จออกแล้ว เห็นแล้ว ซึ่งพระศาสดา ในที่นั้น นั้นเทียว เสด็จกลับแล้ว ๑ แต่ว่า ในวาระที่สี่ ครั้นเมื่อพระราชฯนั้น เสด็จออกแล้ว อ.พระศาสดา ทรงแลดูแล้ว ซึ่งกรรมในกาลก่อนของเจ้าศากยะ ท. ทรงทราบแล้ว ซึ่งความที่แห่งกรรมอันลามก

คือการใส่ซึ่งยาพิษในแม่น้ำ ของเจ้าศากยะ ท. เหล่านั้น เป็นกรรมอันใคร ๆ พึงห้ามไม่ได้ ไม่ได้
เสด็จไปแล้ว ในวาระที่สี่ ฯ อ.พระราชาพระนามว่าวิฑูทกะ ทรงคิดแล้วว่า อ.เรา จักยังบุคคลให้
ฆ่าซึ่งเจ้าศากยะ ท. ดังนี้ เสด็จออกแล้ว ด้วยพลอันใหญ่ ฯ

แปล โดยอรรถ

๒. ได้ยินว่า อุบาสกคนหนึ่ง ในเมืองสาวัตถี อยู่ครองเรือนโดยธรรม ฯ เขาเป็นผู้ต้อง
การจะบวชในวันหนึ่ง เมื่อนั่งพูดถึงเรื่องความสุขกับภรรยาจึงพูดว่า นางผู้เจริญฉันปรารถนา
เพื่อจะบวช ฯ ภรรยาอ้อนวอนว่า นาย ถ้าอย่างนั้น ขอท่านจงคอย จนกว่าดิฉันจะคลอดลูก
ซึ่งอยู่ในท้องก่อนเกิด ฯ เขาคอยแล้ว ในกาลที่เด็กเดินได้ จึงอำลานางอีก เมื่อนางวิงวอนว่า
นาย ขอท่านจงคอยจนกว่าเด็กนี้เจริญวัยเกิด จึงคิดว่า ประโยชน์อะไรแก่เรา ด้วยภรรยา
ที่เราลาหรือไม่ลา เราจักทำอุบายเป็นเครื่องสลัดออกจากทุกข์แก่ตน ดังนี้ ออกบวชแล้ว ฯ
ภิกษุนั้น เรียนกัมมัฏฐาน พากเพียรพยายามอยู่ ยังกิจแห่งบรรพชิตของตนให้สำเร็จแล้ว
ไปสู่เมืองสาวัตถีอีก เพื่อต้องการจะเยี่ยมลูกและเมียเหล่านั้น แล้วได้กล่าวธรรมกถาแก่บุตร ฯ
แม้บุตรนั้น ก็ออกบวชแล้ว ฯ ก็แล ครั้นบวชแล้ว บรรลุพระอรหัต ต่อกาลไม่นานนั้นเทียว ฯ
ฝ่ายภรรยาเก่า ของพระภิกษุนั้น คิดว่า เราอยู่ครองเรือนเพื่อประโยชน์แก่ชนเหล่าใด ชนเหล่านั้น
แม้ทั้งสอง ก็บวชแล้ว บัดนี้ ประโยชน์อะไรแก่เราด้วยการอยู่ครองเรือนเล่า เราจักบวช ดังนี้
จึงออกไปบวชในสำนักของนางภิกษุณี ก็แล ครั้นบวชแล้วได้บรรลุพระอรหัต ต่อกาลไม่นาน
นั้นเทียว ฯ

สรุปสถิติปัญหา-เฉลยประโยคบาลีสยามหลวง ประโยค ๑-๒

วิชา แปลไทยเป็นมคร

ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๒๙-๒๔๔๔

พ.ศ.	ภาค	เรื่อง	ข้อ	หน้า	ตั้งแต่	ถึง
๒๔๒๙	๒	โสเรยยเถระ	๑	๑๕๖	ปริสสิญเคะ ปาตุมมตตเตยว	โสเรยยเถโรติ นามํ อโหสิ ฯ
	๒	โสเรยยเถระ	๒	๑๕๖-๑๕๙	ชนปทวาสิโน ตํ ปวตติ	เสยโส นํ ตโต กรติ ฯ
๒๔๓๐	๒	ปุตติคตติสสเถระ	๑	๑๔๖-๑๔๗	พุกุชานญจ นาม เทว	หุตวา มณฺเฑน นิปฺพุชฺช ฯ
	๒	ปุตติคตติสสเถระ	๒	๑๔๗	สตฺถา ตสฺส อุตฺตสิสสเก	กตฺติปาหฺสเสว ปจฺฉิยํ เสฏฺฐตฺติ ฯ
๒๔๓๑	๓	สุธัมมเถระ	๑	๑๖๕-๑๖๖	สตฺถา ตยา อุปาสโก	มาโน จ วฑฺฒตฺติ ฯ
	๓	สุธัมมเถระ	๒	๑๖๖-๑๖๗	ตตฺถ อสนฺตฺนติ พาโล	นวิริมาโน จ วฑฺฒตฺติ ฯ
๒๔๓๒	๑	เทวสหายภิกษุ	๑	๑๔๗	ตํ อจฺฉริเย อุปสงฺกมิตฺวา	กเถสิ น พุสฺสสิสฺส ฯ
	๔	สังกัจจสามเณร	๒	๑๑๗-๑๑๘	สา ตสฺมี กุจฺฉิกเต	อยํ สงฺกัจจสามเณโร นาม ฯ
๒๔๓๓	๑	เทวทัต	๑	๑๓๑-๑๓๒	เทวทตฺตสฺสปิ กมฺมํ เนว	สพฺเพ เอกโต ว อเหตุ ฯ
	๓	ปาฎิกชีวก	๒	๓๙-๔๐	พุกุชานญจ มคฺคเทศฺแทน	โธเลเกตุํ ฆฏฺฐตฺติ (วตฺวา) อาห ฯ
๒๔๓๔	๑	เทวทัต	๑	๑๒๙-๑๓๐	อปรมาเค สตฺถริ	ลามสกุการํ นิพฺพุตฺเตสิ ฯ
	๔	ทาจฺฉริเยเถระ	๒	๙๖-๙๗	โส เอวํ วตฺวา ตรมณฺวโร	น ปริปฺนฺนตฺติ อาห ฯ
๒๔๓๕	๔	บัณฺฑิตสามเณร	๑	๒๑-๒๒	อติเต กิร กสฺสฺสณฺณกสฺสพฺพโส	คณฺเฑนตฺติ สตฺถา อธิวเสสิ ฯ
	๑	ธัมมิกอุบาสก	๒	๑๒๐-๑๒๑	สวตฺถิยํ กิร ปณฺจสตา	อคมเณตฺติ อาห ฯ
๒๔๓๖	๑	จุลลกาลมหากาล	๑	๖๒-๖๓	เถโร กิ ปนฺ มยํ	ทสฺเสตฺวา ฌาเปสฺสามิติ ฯ
	๔	พหุปุตติกาเถรี	๒	๑๔๘-๑๔๙	อถ นํ กตฺติปาหฺจเยน	เทเสนฺโต อิมํ คาณฺมาท ฯ
๒๔๓๗	๑	เทวทัต	๑	๗๐-๗๑	อุปาสโก นครวฺธิยํ จรฺนโต	ปาฐฺปิตฺวา วิจฺจตฺติ วทิสฺสุ ฯ
	๔	อนุรุธเถระ	๒	๖๑	เอกสฺมี หิ ทิวเส เถโร	สตฺถา สฺวจิปาสเก อาวูณิ ฯ
๒๔๓๘	๑	จักรุपालเถระ	๑	๓-๔	สวตฺถิยํ กิร มหาสฺวณฺโณ	ปณฺจวิสฺติ วสฺสวเส วสิ ฯ
	๒	โสเรยยเถระ	๒	๑๕๓	ปริสา หิ อิตฺถิโย	อตฺตภาเว อิตฺถิภาวํ ปฏฺลิภิ ฯ
๒๔๓๙	๒	สามาวตี	๑	๑-๒	อปรมาโท อมตํ ปทฺนติ	เต ตถา กริสฺสุ ฯ
	๒	สามาวตี	๒	๖๑	เอวํ วุตฺเต ภิภฺว สตฺถารํ	พุกุชฺชนฺตเร ปุพฺพกมฺมํ ฯ
๒๔๔๐	๑	จักรุपालเถระ	๑	๔-๕	ตสฺมี สมเย สตฺถา	ปณฺทํ น ปุจฺฉติ ฯ
	๔	วราเถระ	๒	๑-๒	อณฺเฑทิวสํ สตฺถา ปจฺจุสสาเส	กตฺติปาเทเนว อรหฺตฺตํ ปาปฺณิ ฯ
๒๔๔๑	๒	จิตตหัตถเถระ	๑	๑๓๕	ตสฺมี ฆเณ ตสฺส ภริยา	ปฏฺฐิสฺมภิพาหิ อรหฺตฺตํ ปาปฺณิ ฯ
	๔	ขทฺธิวณฺณวตฺถเถระ	๒	๗๘-๗๙	ตตฺถ ปนฺ เทว มหาลลภิกฺษุ	นิวาสณฺญาณสทฺธิสํ อุปาสกตฺติ ฯ
๒๔๔๒	๓	วิภูษณะ	๑	๒๑-๒๒	สมฺมาสมฺมพฺพุตฺตสฺส ปน	จิตฺตา จ ชีวิตํ ลภิสฺสุ ฯ

ประโยค ๑ - ๒

แปล มคธเป็นไทย

สอบ วันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐

แปล โดยพยัญชนะ

๑. อเถกทิวสํ สตุถา ปจฺจุสสมเย โลกํ โวโลเกนฺโต เทวโลกา จิวฺวา
 ภาทฺธิยนฺคร เสฏฺฐิภูเต นิพฺพตฺตสฺส ภาทฺธิยสฺส นาม เสฏฺฐิปฺตตฺตสฺส อุปนิสฺสย-
 สมฺปตฺติํ ทิสฺวา อนาถปิณฺฑิกสฺส เกहे ภตฺตกิจฺจํ กตฺวา อุตฺตรทวารานิโม
 อโหสิ ฯ ปกฺคิยาปี สตุถา วิสาขาย เกहे ภิกฺขุํ คณฺหิตฺวา ทกฺขิณทวารเณ
 นิภฺขมิตฺวา เขตฺวเน วสฺติ, อนาถปิณฺฑิกสฺส เกहे ภิกฺขุํ คณฺหิตฺวา
 ปาจิณทวารเณ นิภฺขมิตฺวา ปุพฺพารามे วสฺติ ฯ อุตฺตรทวารํ สนฺธาย
 กจฺจนตฺตฺเชว ภควนฺตํ ทิสฺวา “จาริกํ ปกฺกมิสฺสตีติ ชานนฺติ ฯ วิสาขาปี
 ตํทิวสํ “สตุถา อุตฺตรทวารานิโม คโตติ สุตฺวาว เวเคน คนฺตฺวา วนฺทิตฺวา
 อาห “จาริกํ คนฺตฺกามตฺถ ภนฺเตติ ฯ “อาม วิสาเขตฺติ ฯ “ภนฺเต เอตฺตํ
 ธนํ ปริจฺจชิตฺวา ตุมฺหากํ วิหารํ กาเรมิ, นีวตฺตถ ภนฺเตติ ฯ “อนีวตฺตคฺคณํ
 อิทํ วิสาเขตฺติ ฯ สว “อทฺธา เหตุสมฺปนฺนํ กณฺจํ ปสฺสตี ภควาติ จินฺตฺตฺวา
 “เตนหิ ภนฺเต มยฺหํ กตฺวากตฺวิชานนํ เอกํ ภิกฺขุํ นีวตฺตาเปตฺวา
 กจฺจนตฺตาติ อาห ฯ “ยํ โรเจสี, ตสฺส ปตฺตํ คณฺห วิสาเขตฺติ ฯ สว กิณฺจาปี
 อานนฺทศฺเรํ ปิยาติ, “มหาโมคฺคัลลนคฺเชโร อิทฺธิมา, เอตํ เม นิสฺสาย
 กมฺมํ ลหุํ นิปฺปชฺชิสฺสตีติ ปน จินฺตฺตฺวา เณรสฺส ปตฺตํ คณฺหิ ฯ

แปล โดยอรรถ

๒. อถกทิวสํ วิหาระ ฌมฺมสฺสวณํ สงฺฆญฺจ ๑ “สตฺถา ฌมฺมํ เทเสตฺติ สุตฺวา สพฺเพปิ เต ญฺญมฺพิกา “ฌมฺมํ สฺมุติสฺสามาติ ภริยา ย สทฺธิ วิหารํ อคฺมํสุ ๑ เตสํ วิหารมฺหณํ ปวิญฺชกฺขณเ วสฺสํ อญฺจหิ ๑ เขสํ กุลุปกา วา ฉาตี วา สามเณราทโย อตฺถิ, เต เตสํ ปริเวณานิ ปวิสึสุ ๑ เต ปน ตถารูปานํ นตฺถิตาย กตฺถจิ ปวิสิตฺตํ อวิสหนฺตา วิหารมฺหณเวยว อญฺจํสุ ๑ อถ เน เขญฺจกญฺญมฺพิกโก อาห “ปสฺสสถ อมฺหากํ วิปฺปการํ, กุลปฺตเตหิ นาม เอตฺตเคน ลชฺชิตฺตํ ยุตฺตนฺติ ๑ “อโย ย ก็ กโรมาติ ๑ “มยํ วิสฺสาสิกญฺจานสฺส อภาเวน อิมํ วิปฺปการํ ปตฺตา, สพฺเพ ฌนํ สํหริตฺวา ปริเวณํ กโรมาติ ๑ “สาธุ อโยยติ ๑ เขญฺจโก สหสฺสํ อทาสิ, เสสา ปณฺจ ปณฺจ สตานิ, อิตฺถิโย อทฺมเตยฺยานิ อทฺมเตยฺยานิ สตานิ ๑ เต ตํ ฌนํ สํหริตฺวา สหสฺสญฺญาการปฺริวารํ สตฺถว สนตฺถาย มหาปริเวณํ นาม อารภึสุ ๑ นวกมฺมสฺส มหนฺตตาย ฌเน อปฺโปโหนเต, ปุพฺเพ ทินฺนรณโต ปุณฺ อูปาฏฺฐปฺปาณํ อทฺส ๑ นิญฺจิตฺเต ปริเวณเ, วิหารมฺหํ กโรนฺตา พุทฺธปฺปมฺขสฺส ภิกฺขุสงฺฆสฺส สตฺตาหํ มหาทานํ ทตฺวา วิสฺตียา ภิกฺขุสทฺสสํ จีวรานิ สชฺชยึสุ ๑

ให้เวลา ๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ๑ - ๒

แปล มคธเป็นไทย

แปล โดยพยัญชนะ

๑. ครั้งนั้นในวันหนึ่ง อ. พระศาสดา ทรงตรวจดูอยู่ซึ่งโลก * ในสมัยอันขจัดเฉพาะซึ่งมีศ ทรงเห็นแล้วซึ่งความถึงพร้อมแห่งอุปนิสัยแห่งบุตรของเศรษฐีชื่อว่าภททิยะ ผู้จุติจากเทวโลกแล้ว จึงบังเกิดแล้วในสกุลของเศรษฐีในพระนครชื่อว่าภททิยะ ทรงกระทำแล้วซึ่งกิจด้วยภักตรในเรือนแห่งเศรษฐีชื่อว่าอนาถบิณฑิกะ เป็นผู้มีพระพักตร์เฉพาะต่อประตูดั้งอยู่แล้วในทิศอุดร ได้เป็นแล้ว ฯ อ. พระศาสดา ทรงรับแล้วซึ่งภิกษาในเรือนของนางวิสาขา เสด็จออกแล้วโดยประตูดั้งอยู่แล้วในทิศทักษิณ ย่อมประทับอยู่ในวิหารชื่อว่าเชตวัน ทรงรับแล้วซึ่งภิกษาในเรือนของเศรษฐีชื่อว่าอนาถบิณฑิกะ เสด็จออกแล้วโดยประตูดั้งอยู่แล้วในทิศปรายจัน ย่อมประทับอยู่ในวิหารชื่อว่าบุพพารามแม้โดยปกติ ฯ อ. ชน ท. เห็นแล้วซึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้า ผู้เสด็จไปอยู่หมายซึ่งประตูดั้งอยู่แล้วในทิศอุดรนั้นเทียว ย่อมรู้ว่า อ. พระศาสดาจักทรงหลีกไปสู่ที่จาริก ดังนี้ ฯ แม้ อ. นางวิสาขาฟังแล้วว่า อ. พระศาสดาเป็นผู้มีพระพักตร์เฉพาะต่อประตูดั้งอยู่แล้วในทิศอุดรเป็น เสด็จไปแล้ว ดังนี้เทียว ในวันนั้น ไปแล้วโดยเร็ว ถวายบังคมแล้ว ทูลแล้วว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. พระองค์ เป็นผู้ใคร่เพื่ออันเสด็จไปสู่ที่จาริก ย่อมเป็นหรือ ดังนี้ ฯ อ. พระศาสดาตรัสแล้วว่า ลูก่อนวิสาขา เธอ อ. เรา เป็นผู้ใคร่เพื่ออันไปสู่ที่จาริก ย่อมเป็น ดังนี้ ฯ อ. นางวิสาขาทูลแล้วว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. หม่อมฉันสละแล้วซึ่งทรัพย์อันมีประมาณเท่านี้ ยังบุคคลย่อมให้สร้างซึ่งวิหารเพื่อพระองค์ ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. พระองค์ ของงเสด็จกลับ ดังนี้ ฯ อ. พระศาสดาตรัสแล้วว่า ลูก่อนวิสาขา อ. การไป

* โลกมี ๓ คือ ๑. สังขารโลก ๒. สัตว์โลก ๓. โอกาสโลก. ในที่นี้หมายถึงสัตว์โลก

แห่งเรานี้ เป็นการไปอันไม่กลับ ย่อมเป็น ดังนี้ ฯ อ. นางวิสาขานั้นคิดแล้วว่า อ. พระผู้มีพระภาคเจ้าย่อมทรงเห็นซึ่งใคร ๆ ผู้ถึงพร้อมแล้วด้วยเหตุแน่แท้ ดังนี้ ทูลแล้วว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ถ้าอย่างนั้น อ. พระองค์ยังภิกษุรูปหนึ่ง ผู้รู้ซึ่งกรรมอันหม่อมฉันทำแล้วหรือไม่ทำแล้วให้กลับแล้วของเสด็จไป ดังนี้ ฯ อ. พระศาสดา ตรัสแล้วว่า ดูก่อนวิสาขา อ. เธอจงรับซึ่งบาตรของ - อ. เธอย่อมชอบใจซึ่งภิกษุใด - ภิกษุนั้น ดังนี้ ฯ อ. นางวิสาขานั้น ย่อมประพุดรักซึ่งพระเถระชื่อว่าอานนท์แม้ก็จริง ถึงอย่างนั้น อ. นางวิสาขานั้น คิดแล้วว่า อ. พระเถระชื่อว่ามหาโมคคัลลานะ เป็นผู้มฤตย์ ย่อมเป็น อ. การงานของเรา จักสำเร็จพลันเพราะอาศัยซึ่งพระเถระนั้น ดังนี้ รับแล้วซึ่งบาตรของพระเถระ ฯ

แปลโดยอรรถ

๒. ครั้นภายหลังวันหนึ่ง เขาป่าวร้องการฟังธรรมในวิหาร ฯ กุฎุมพีเหล่านั้นแม่ทั้งหมด ฟังว่า พระบรมศาสดาจะทรงแสดงธรรม คิดว่า พวกเราจักฟังธรรม จึงได้ไปยังวิหารกับภรรยา ฯ ในขณะที่พวกเขาเข้าไปท่ามกลางวิหาร ฝนตั้งเค้าแล้ว ฯ สามเณรเป็นต้น ผู้เป็นชีคันหรือเป็นญาติของชนเหล่าใดมีอยู่ ชนเหล่านั้นก็เข้าไปยังบริเวณของสามเณรเป็นต้นเหล่านั้น ฯ ส่วนกุฎุมพีเหล่านั้น ไม่อาจจะเข้าไปในบริเวณไหน ๆ ได้ เพราะชนทั้งหลายเห็นปานนั้นไม่มี จึงได้ยืนอยู่ในท่ามกลางวิหารนั่นเอง ฯ ครั้งนั้น หัวหน้ากุฎุมพีกล่าวกะกุฎุมพีเหล่านั้นว่า ท่านทั้งหลายเห็นประการอันแปลกของพวกเราไหม ธรรมคาถาบุตตรทั้งหลายควรที่จะละอายใจด้วยเหตุมีประมาณเท่านี้ ฯ กุฎุมพีเหล่านั้นถามว่า นายท่าน พวกเราจะทำอะไร ฯ หัวหน้ากุฎุมพีกล่าวว่า เพราะความไม่มีสถานที่แห่งบุคคลผู้คั่นเคย พวกเราจึงถึงประการอันแปลกนี้ พวกเราทั้งหมดคงรวบรวมทรัพย์แล้วสร้างบริเวณเถิด ฯ พวกเขา รับว่า ดีครับนายท่าน ฯ หัวหน้าได้ให้ทรัพย์พันหนึ่ง ที่เหลือคนละ ๕๐๐

สตรีคนละ ๒๕๐ ๑ พวกเขารวบรวมทรัพย์นั้นแล้ว เริ่มสร้างชื่อบริเวณใหญ่
ซึ่งมีเรือนยอด ๑ พันเป็นบริวารเพื่อต้องการเป็นที่ประทับของพระศาสดา ๑
เมื่อทรัพย์ไม่พอเพราะการก่อสร้างเป็นงานใหญ่ คนเหล่านั้นได้ให้ทรัพย์
อีกคนละกึ่ง ๑ จากทรัพย์ที่ให้ในครั้งก่อน ๑ เมื่อบริเวณสำเร็จแล้ว
พวกเขาเมื่อทำการฉลองวิหาร ได้ถวายมหาทานแก่ภิกษุสงฆ์มีพระพุทธเจ้า
เป็นประมุขตลอด ๗ วัน ตระเตรียมจีวรสำหรับภิกษุ ๒ หมื่นรูป ๑

ประโยค ๑ - ๒
แปล มครเป็นไทย
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๑๒ เมษายน ๒๕๕๐

แปล โดยพยัญชนะ

๑. เวชโช ทิสฺวา “กั ฆนฺเต นตฺถกมฺมํ กตฺตุนฺติ ปุจฺฉิ ฯ” “อาม
อุปาสกาติ ฯ” “กัทิสฺ ฆนฺเตติ ฯ” “รฺชเตว อุปาสกาติ ฯ” “นีสิตฺวา โว ฆนฺเต
กตฺ, นิปฺชชิตฺวาติ ฯ” “เอโร ตฺตฺตฺตฺ อโหสิ, ปฺนปฺนํ ปุจฺฉิโตปิ, น กิลฺล
กเถสิ ฯ” “อถ นํ เวชโช “ฆนฺเต ตฺมฺเห สปฺปายํ น กโรถ, อชฺช ปฏฺจาย
'อสุเกน เม เตลฺลํ ปกฺกนฺติ มา วทิตฺถ, อหํปี ’มยา โว เตลฺลํ ปกฺกนฺติ น
วฏฺขามิตี อาห ฯ” โส เวชฺเชน ปจฺจกฺขาโต, วิหารํ กนฺตฺวา “เวชฺเชนาปิ
ปจฺจกฺขาโตสิ, อิริยาปถํ มา วิสฺสชฺชิ สมณฺาติ,

“ปฏิกฺขิตฺโต คิกิฉฺฉาย
นียโต มจฺจุราชสฺส,

เวชฺเชนาสิ วิวชฺชิตฺโต
กั ปาลิตํ ปมฺชชฺสีติ

อิมาย กาถาย อตฺตานํ โอวทิตฺวา สมณฺธมฺมํ อกาสิ ฯ” “อถสฺส มชฺฌิมฺมาเม
อติกฺกนฺตมฺตฺเต, อปฺพุพฺพํ อจฺริมํ อกฺขิณี เจว กิลฺเลสา จ ปภิชฺชิสฺสุ ฯ” “โส
สูกฺขวิปสฺสโก อรหา หุตฺวา กพฺภํ ปวีสิตฺวา นีสิตฺวา กิณฺฑู กิณฺฑาจารเวลา
กนฺตฺวา “ภิกฺขาจารกาโล ฆนฺเตติ อาหํสฺสุ ฯ” “กาโล อาวุโสติ ฯ” “อาม
ฆนฺเตติ ฯ” “เตนหิ กจฺจณฺาติ ฯ” “ตฺมฺเห ปน ฆนฺเตติ ฯ” “อกฺขิณี เม อาวุโส
ปรีหิณานีติ ฯ” “เต ตสฺส อกฺขิณี โอลฺลเกตฺวา อสฺสพฺณเนตฺตา หุตฺวา
“ฆนฺเต มา จินฺตยิตฺถ, มยํ โว ปฏฺธิชฺชกฺกิสฺสามาติ เถรํ อสฺสาเสตฺวา
กตฺตพฺพยฺยคฺคํ วตฺตปฏฺวิวตฺตํ กตฺวา คามํ ปวีสิสฺสุ ฯ”

แปล โดยอรรถ

๒. เถโรปี อิตเร สญฺชิกกฺข นีรณฺตรํ โอวทติ ฯ เต คตฺสโสภาเท
 จตฺวา อุปกกฺกชย ปวารณาย, สพฺเพ สห ปญฺนิสฺสภิกาทิ อรหตฺตํ ปาปญฺเฐ,
 วุตฺตวสฺสา จ ปน สตฺถารํ ทญฺชุกามา พุทฺธา เถโร อาหํสฺ “ภนฺเต สตฺถารํ
 ทญฺชุกามมฺหาติ ฯ เถโร เตสํ วาญํ สุตฺวา จินฺเตสิ “อหํ ทพฺพโล, อนนฺตรามกฺเค
 จ อมฺนุสฺสปรคฺคหิตา อญฺวี อตฺถิ, มยิ เอเตหิ สทฺธิ คจฺจนฺเต, สพฺเพ
 กิลมิสฺสสนฺติ, ภิกฺขุปี ลภิตฺตํ น สกฺขิสฺสสนฺติ, อิมे ปุเรตฺรเมว เปสฺสสฺสามิตี ฯ
 อถ เน อาห “อาวุโส คุมฺเห ปุโรโต คจฺจนฺตาติ ฯ “คฺุมฺเห ปน ภนฺเตติ ฯ
 “อหํ ทพฺพโล, อนนฺตรามกฺเค จ อมฺนุสฺสปรคฺคหิตา อญฺวี อตฺถิ, มยิ คฺุมฺเหหิ
 สทฺธิ คจฺจนฺเต, สพฺเพ กิลมิสฺสส, คฺุมฺเห ปุโรโต คจฺจนฺตาติ ฯ “มา ภนฺเต เอวํ
 กริฑฺธ, มยิ คฺุมฺเหหิ สทฺธิเชว คมิสฺสสามาติ ฯ “มา โว อาวุโส เอวํ รุจฺจิตฺถ,
 เอวํ สนฺเต มยฺหํ อผาสกํ ภวิสฺสติ, มยฺหํ กนิญฺโจ คฺุมฺเห ทิสฺวา ปุจฺฉิสฺสติ,
 อถสฺส มม จกฺขุณฺํ ปรีหิณฺภาวํ อาโรเจยฺยาถ, โส มยฺหํ สนฺติกํ กณฺฐจิตฺเว
 ปหิณฺนิสฺสติ, เตน สทฺธิ อากจฺฉิสฺสามิ, คฺุมฺเห มม วาญเนน ทสฺพลณฺจ
 อสฺสีติมหาเถเร จ วนฺทถาติ เต อญฺโยเชสิ ฯ เต เถโร ขมาเปตฺวา อนฺโตคฺคามํ
 ปวิสีสุ ฯ มนุสฺสสา เต นิสีทาเปตฺวา ภิกฺขํ ทตฺวา “กึ ภนฺเต อญฺยานํ
 คมนากาโร ปณฺณายตฺติติ ฯ “อาม อุปาสกา, สตฺถารํ ทญฺชุกามมฺหาติ ฯ เต
 ปุณฺปฺปุนํ ขาจิตฺวา เตสํ คมนณฺทเมว ฌตฺวา อนุคฺนตฺวา ปรีเทวิตฺวา
 นีวคฺคีสฺสุ ฯ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ๑ - ๒

แปล มคอเป็นไทย

แปล โดยพยัญชนะ

๑. อ. หมอเห็นแล้ว ตามแล้วว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. กรรมคือการนัตถ์ (การเป่าน้ำมันทางจมูก) อันท่านทำแล้วหรือ ดังนี้ ฯ อ. พระเถระกล่าวแล้วว่า ลูกก่อนอุบาสก เออ อ. กรรมคือการนัตถ์ อันเราทำแล้ว ดังนี้ ฯ

อ. หมอนั้นตามแล้วว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. กุแห่งนัยน์ตา เป็นเช่นไร ย่อมเป็น ดังนี้ ฯ อ. พระเถระกล่าวแล้วว่า ลูกก่อนอุบาสก อ. กุแห่งนัยน์ตา ปวดอยู่นั้นเทียว* ดังนี้ ฯ

อ. หมอนั้น ตามแล้วว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. กรรมคือการนัตถ์ อันท่านนั่งแล้วทำแล้วหรือ หรือว่า อ. กรรมคือการนัตถ์ อันท่านนอนแล้วทำแล้ว ดังนี้ ฯ

อ. พระเถระเป็นผู้หนึ่ง ได้เป็นแล้ว แม้ผู้อันหมอนั้นตามแล้วบ่อย ฯ ไม่กล่าวแล้ว ซึ่งคำอะไร ฯ ครั้งนั้น

อ. หมอกล่าวแล้วกะพระเถระนั้นว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. ท่านย่อมไม่กระทำ ซึ่งความสบาย อ. ท่านอย่ากล่าวแล้วว่า อ. น้ำมันอันหมอโน้นหุงแล้วแก่เรา" ดังนี้ แม้ อ. กระผมจักไม่กล่าวว่า อ. น้ำมัน อันกระผมหุงแล้วแก่ท่าน ดังนี้

จำเดิมแต่วันนี้ ดังนี้ ฯ

อ. พระเถระนั้น ผู้อันหมอบอกคินแล้ว ไปแล้วสู่วิหาร คิดแล้วว่า อ. ท่านเป็นผู้แม้อันหมอบอกคินแล้ว ย่อมเป็น ลูกก่อนสมณะ อ. ท่านอย่าสละแล้ว ซึ่งอิริยาบถ ดังนี้ สอนแล้วซึ่งตนด้วยคาถานี้ว่า

อ. ท่าน เป็นผู้อันอันหมอ ปฏิเสธแล้ว เป็นผู้อันหมอ
เว้นแล้วจากอันเยียวยา(การรักษา) ย่อมเป็น อ. ท่าน
เป็นผู้เที่ยงแท้ต่อมัจจุผู้พระราชฯ ย่อมเป็น ลูกก่อนปาลิตะ
อ. ท่านย่อมประมาณ เพราะเหตุไร ดังนี้

ได้กระทำแล้ว ซึ่งสมณธรรม ฯ

* แปลว่า อ. ลม เสียคแทงอยู่นั้นเทียว ก็ได้

๒ แปลว่า อ. น้ำมันอันหมอโน้นให้สุกแล้วเพื่อเรา ก็ได้

ครั้งนั้น ครั้นเมื่อขามอันมีในท่ามกลาง เป็นกาลสักว่าก้าวล่วงแล้ว มีอยู่
 อ. นัยน์ดา ท. ด้วยนั้นเทียว อ. กิเลส ท. ด้วย ของพระเถระนั้นแตกทั่วแล้ว
 ไม่ก่อน ไม่หลัง ฯ อ. พระเถระนั้น เป็นพระอรหันต์ ผู้เห็นแจ้งอย่างแท้จริง
 เป็น เข้าไปแล้วสู่ห้องนั่งแล้ว ฯ อ. ภิกษุ ท. ไปแล้วในเวลาอันเป็นที่เทียวไป
 เพื่อภิกษา กล่าวแล้วว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. กาลนี้ เป็นกาลอันเป็นที่เทียวไป
 เพื่อภิกษา ย่อมเป็น ดังนี้ ฯ อ. พระเถระถามแล้วว่า ดูก่อนท่านผู้มีอายุ ท.
 อ. กาลนี้ เป็นกาล ย่อมเป็นหรือ ดังนี้ ฯ อ. ภิกษุ ท. กล่าวแล้วว่า ข้าแต่ท่าน
 ผู้เจริญ ขอรับ อ. กาลนี้ เป็นกาล ย่อมเป็น ดังนี้ ฯ อ. พระเถระกล่าวแล้ว
 ว่า ถ้าอย่างนั้น อ. ท่าน ท.จงไปเถิด ดังนี้ ฯ อ. ภิกษุ ท. ถามแล้วว่า ข้าแต่ท่าน
 ผู้เจริญ ก็ อ. ท่านเล่า ดังนี้ ฯ อ. พระเถระกล่าวแล้วว่า ดูก่อนท่านผู้มีอายุ ท.
 อ. นัยน์ดา ท. ของผม เสื่อมรอบแล้ว ดังนี้ ฯ อ. ภิกษุ ท. เหล่านั้น แลดูแล้ว
 ซึ่งนัยน์ดา ท. ของพระเถระนั้น เป็นผู้มืดดวงตาอันเต็มแล้วด้วยน้ำตา เป็น
 ยังพระเถระให้หายใจออกแล้ว (ให้โล่งใจ) ด้วยคำว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ
 อ. ท่าน อย่าคิดแล้ว อ. กระผม ท. จักปฏิบัติซึ่งท่าน ดังนี้ กระทำแล้วซึ่งวัตร
 และวัตรตอบ อันสมควรแล้วแก่ความเป็นวัตรอันตนพึงทำ เข้าไปแล้วสู่บ้าน ฯ

แปล โดยอรรถ

๒. แม้พระเถระย่อมสั่งสอนภิกษุ ๖๐ รูปนอกนี้มิได้ขาด ฯ พวกเธอตั้งอยู่
 ในโอวาทของท่าน ครั้นใกล้คติปวารณา ทุกรูปเทียวบรรลुพระอรหัต
 พร้อมกับปฏิสัมภิทา ก็แลเธอทั้งหลายผู้ออกพรรษาแล้ว เป็นผู้ประสงค์จะเฝ้า
 พระบรมศาสดา จึงเรียนพระเถระว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ กระผมทั้งหลาย
 เป็นผู้ประสงค์จะเฝ้าพระบรมศาสดา ฯ พระเถระฟังคำของภิกษุเหล่านั้นแล้ว
 คิดว่า เราเป็นผู้ทุพพลภาพ และในระหว่างทาง คงที่ถูกกมณุษย์ยึดครอง
 ก็มี เมื่อเราไปกับภิกษุเหล่านี้ เธอทั้งหมดจักลำบาก จักไม่อาจเพื่อจะได้ภิกษา
 อีกด้วย เราจักส่งภิกษุเหล่านี้ไปก่อนกว่าที่เดียว ฯ ลำดับนั้น พระเถระกล่าวกะ

ภิกษุเหล่านั้นว่า ผู้มีอายุทั้งหลาย ขอท่านทั้งหลายล่วงหน้าไปก่อนเถิด ฯ
 ภิกษุเหล่านั้นถามว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ก็ท่านเล่า ฯ พระเถระตอบว่า
 ผมเป็นผู้ทุพพลภาพ และในระหว่างทาง คงที่ถูกลมมนุษย์ยัดครองก็มี เมื่อผม
 ไปกับท่านทั้งหลาย ท่านทั้งหมดจะลำบาก ขอท่านทั้งหลายจงล่วงหน้าไป
 ก่อนเถิด ฯ ภิกษุเหล่านั้นกล่าวว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ขอท่านอย่าทำอย่างนี้เลย
 ปวงกระผมจะไปพร้อมกับท่านนั้นแหละ ฯ พระเถระกล่าวว่า ผู้มีอายุทั้งหลาย
 ขอท่านทั้งหลายอย่าชอบใจอย่างนี้เลย เมื่อเป็นอย่างนี้ ความไม่ผาสุกจักมี
 แก่ผม น้องชายของผมเห็นท่านทั้งหลายจะถาม (ถึงผม) เมื่อเป็นเช่นนั้น
 ท่านทั้งหลายพึงบอกความเสียจัญทั้งสองของผมแก่เขา เขาจะส่งใครสักคน
 มายังสำนักของผม ผมจะมากับคนนั้น ขอท่านทั้งหลายจงถวายบังคมพระทศพล
 และไหว้พระอสีดิมหาเถระ ตามคำของผมเถิด ดังนี้แล้ว ส่งภิกษุเหล่านั้นไปแล้ว ฯ
 เธอทั้งหลายขอขมาพระเถระแล้ว เข้าไปภายในบ้าน ฯ มนุษย์ทั้งหลายนิมนต์
 ให้ภิกษุเหล่านั้นนั่งแล้วถวายภิกษาแล้ว ถามว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อาการคือ
 การไปแห่งพระผู้เป็นเจ้า ย่อมปรากฏ หรือ ฯ ภิกษุเหล่านั้นตอบว่า ไข้แล้ว
 อุบาสกและอุบาสิกาทั้งหลาย ปวงอาตมภาพ เป็นผู้ประสงค์จะเฝ้าพระบรม
 ศาสดา ฯ มนุษย์เหล่านั้นอ้อนวอนแล้วอ้อนวอนอีก ครั้นทราบฉันทะคือการไป
 ให้ได้ของภิกษุเหล่านั้นแล้ว จึงตามไปส่ง คร่ำครวญกลับมา ฯ

ประโยค ๑ - ๒
แปล มครเป็นไทย
สอบ วันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๕๑

แปล โดยพยัญชนะ

๑. คตรายํ อนุพุทฺธิกา: “สาวตฺถิยํ มหาโกสฺสรณฺโณ ปุตุโต
 ปเสนทิกุมารโ นาม, เวสาลิยํ ลิจฺฉวิกุมารโ มหาลิ นาม, กุสินารายํ
 มลฺลราชปุตุโต พนฺธุโล นามาคิ อิมํ คโย ทิสปาโมกฺขสฺสาจริยสฺส สนฺติเก
 สิปฺปคุคฺคหณฺตํ ตกฺกสิลํ คนฺตฺวา พหิณฺเคร สาลา ยํ สมากตา อณฺณมณฺณสฺส
 อาคตการณฺณจ กุลณฺจ นามณฺจ ปุจฺฉิตฺวา สหายกา หุตฺวา เอกโตว อาจริยํ
 อุปสงฺกมิตฺวา น จิรสฺเสว อุคฺคหิตสิปฺปา อาจริยํ อาปุจฺฉิตฺวา เอกโตว
 นิภฺขมิตฺวา สกสฺสกุญฺชานานิ อคมํสุฯ เตสุ ปเสนทิกุมารโ ปิตุ สิปฺปํ ทสฺเสตฺวา
 ปสนฺเนน ปิตรา รชฺเช อภิสิตฺโตฯ มหาลิกุมารโ ลิจฺฉวินํ สิปฺปํ ทสฺเสนฺโต
 มหฺนฺเตน อุสฺสาเหเน ทสฺเสสิฯ ตสฺส อภฺนิ นิภฺขิตฺวา อคมํสุฯ
 ลิจฺฉวिरาชาโน “อโห วต อมฺหากํ อาจริโย อภฺนิวินาสํ ปตุโต, น ตํ
 ปริจฺจชิตฺสวาม อุปฺภูจฺหิตฺสวาม นนฺติ ตสฺส สตสฺสทสฺสกุญฺชานํ เอกํ ทวารํ
 อทํสุฯ โส ตํ นิสฺสาย ปณฺจสเต ลิจฺฉวिरาชปุตุเต สิปฺปํ ลิกฺขาเปฺนฺโต
 วสิฯ พนฺธุลกุมาโร สญฺจี เวฬุ กเหตฺวา มชฺเฌ อยฺสลา กํ ปกฺขิปิตฺวา
 สญฺจิกฺลาเป อุสฺสาเปตฺวา จปิเต, มลฺลราชกุเลหิ “อิมํ กปฺเปตฺตฺติ วุตฺเต,
 อสฺตีติหณฺตํ อากาสํ อุตฺถลฺงมิตฺวา อสิเน กปฺเปนฺโต อคมาสิฯ โส โอสานกฺลาเป
 อยฺสลา กาย “กิริติ สทฺทํ สุตฺวา “กิมตฺนฺติ ปุจฺฉิตฺวา สทฺทพฺกฺลาเปสุ
 อยฺสลา กานํ จปิตฺถาวํ สุตฺวา อสฺสี จทฺเทตฺวา โรทมาโน “มยฺหํ เอตฺตเกสฺสุ
 ฌาติสฺสพฺพชฺเชสฺส เอโกปิ สสฺสินโห หุตฺวา อิมํ การณํ นาจิกฺขิ; สเจ หิ อหํ
 ชานเอยฺย, อยฺสลา กาย สทฺทํ อนุญฺชาเปนฺโตว จินฺนเทยฺยนฺติ วตฺวาฯ เปฯ ตตฺถ
 วาสํ กปฺเปสิฯ

แปล โดยอรรถ

๒. อานนทศโรปี กปฺปสคสทสฺสปุริตปารมี อภินิหารสมฺปนฺโน
 มหาปุณฺณโณ อตฺตโน การณวสีกคาย กุสสฺส ปสาทํ รกฺขณฺโต อญฺจาสิ ฯ
 ตํ เอกกเมว นิสีทาเปควา ปรีวีสีสุ ฯ ราชา ภิกฺขุณฺโณ คตกาเล อาคนฺตุวา
 ขาทนียโกชนียานิ ตเถว จิตานิ ทิสฺวา “กึ อยฺยา นาคมีสุตฺติ ปุจฺฉิตฺวา
 “อานนทศโร เอกโกว อาคโต เทวติ สุตฺวา “อทุธา เอตฺตกมฺเม
 เจทนมกํสุตฺติ ภิกฺขุณฺโณ กุทฺโธ สตฺถุ สนฺติกํ คนฺตุวา “ภนฺเต มยา ปณฺจนฺนํ
 ภิกฺขุสฺตานํ ภิกฺขา ปฏฺยิตฺวา, อานนทศโร กิร เอกโกว อาคโต,
 ปฏฺยิตฺตภิกฺขา ตเถว จิตา, ปณฺจสตา ภิกฺขุ มม เคเห สณฺณํ น กรีสุ; กิณฺนุ
 โห การณนฺติ อาห ฯ สตฺถา ภิกฺขุณฺโณ ทิสฺส อวตฺวา “มหาราช มม สาวกานํ
 คมฺมุเหหิ สทฺธิ วิสฺสาโส นตฺติ, เตน น คตา ภวิสฺสนฺตํวตฺวา กุถานํ
 อนุปคมนการณญจ อุปคมนการณญจ ปกาเสนฺโต ภิกฺขุ อามนฺเตตฺวา อิมํ
 สุตฺตมาห ฯ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ๑ - ๒

แปล มครเป็นไทย

แปล โดยพยัญชนะ

๑. อ.วาจาเป็นเครื่องกล่าวโดยลำดับ ในเรื่องนั้น นี้ : อ.พระกุมาร ท. สามเหล่านี้ คือ อ.พระโอรส ของพระราชาพระนามว่ามหาโกศล ในพระนคร ชื่อว่าสาวัตถี พระนามว่าปเสนทิกุมาร อ.พระกุมาร ของเจ้าลิจฉวี ในพระนคร ชื่อว่าเวสาดี พระนามว่ามหาลิ อ.พระโอรสของเจ้ามัลละ ในพระนครชื่อว่า กุสินารา พระนามว่าพันธุละ เสด็จไปแล้ว สู่พระนครชื่อว่าคักกสีลา เพื่ออันเรียน ซึ่งศิลปะ ในสำนัก ของอาจารย์ ผู้ทิสปาโมกข์ เสด็จมาพร้อมกันแล้ว ที่ศาลา ในภายนอกแห่งพระนคร ครัสตามแล้ว ซึ่งเหตุแห่งตนมาแล้วด้วย ซึ่งตระกูลด้วย ซึ่งพระนามด้วย ของกันและกัน เป็นพระสหายกัน เป็น เสด็จเข้าไปหาแล้ว ซึ่งอาจารย์ โดยความเป็นอันเดียวกันเที่ยวผู้มีศิลปะอันเรียนแล้วต่อกาลไม่นาน นั้นเที่ยว ทรงอาลาแล้ว ซึ่งอาจารย์ เสด็จออกไปแล้ว โดยความเป็นอันเดียวกันเที่ยว ได้เสด็จไปแล้ว สู่ที่ของคน ๆ ๆ อ. - ในพระกุมาร ท. สาม เหล่านี้มหา-พระกุมารพระนามว่าปเสนทิ ทรงแสดงแล้ว ซึ่งศิลปะแก่พระบิดา อันพระบิดา ผู้ทรงเลื่อมใสแล้ว อภิเชกแล้ว ในความเป็นแห่งพระราชา ฯ อ.พระกุมารพระนามว่า มหาลิ เมื่อทรงแสดง ซึ่งศิลปะ แก่เจ้าลิจฉวี ท. ทรงแสดงแล้ว ด้วยความอดสาหะใหญ่ ฯ อ.พระเนตร ท. ของพระกุมาร พระนามว่ามหาลินัน ได้แตกไปแล้ว ฯ อ.เจ้าลิจฉวี ท. ทรงปรีกษากันแล้วว่า โอ หนอ อ.อาจารย์ ของเรา ท. ถึงแล้ว ซึ่งความพินาศแห่งนัยน์ตา อ.เรา ท. จักไม่สละรอบ ซึ่งอาจารย์นั้น จักบำรุง ซึ่งอาจารย์นั้น ดังนี้ ได้พระราชทานแล้ว ซึ่งประตุ แห่งหนึ่ง อันเป็นที่ตั้งขึ้นแห่งแสนแห่งทรัพย์ แก่พระกุมาร พระนามว่ามหาลินัน ฯ อ.พระกุมารพระนามว่ามหาลินัน ทรงอาศัยแล้ว ซึ่งประตุนั้น ทรงยังพระโอรสของเจ้าลิจฉวี ท. ผู้มีร้อยห้าเป็นประมาณ ให้ศึกษาอยู่ ซึ่งศิลปะ ประทับอยู่แล้ว ฯ อ.พระกุมารพระนามว่าพันธุละ ครั้นเมื่อพระคำรัสว่า

อ.พระกุมารพระนามว่าพันธุละ จงฟัง ซึ่งมีคหกลีบ ท. เหล่านี้ ดังนี้ อันตระกูล
แห่งเจ้ามัลละ ท. ตรัสแล้ว ทรงกระโดดขึ้นแล้ว สู่อากาศ อันมีศอกแปลกลีบเป็น
ประมาณ ทรงพินอยู่ ซึ่งมีคห กลีบ ท. อันอันตระกูลแห่งเจ้ามัลละ ท.
ทรงถือเอาแล้ว ซึ่งไม้ไผ่ ท. กลีบ ทรงใส่เข้าแล้ว ซึ่งซึ่งอันเป็นวิหารแห่งเล็ก
ในท่ามกลาง ทรงยังบุคคลให้ยกขึ้นแล้ว ทรงตั้งไว้แล้ว ด้วยดาบ ได้เสด็จ
ไปแล้ว ฯ อ.พระกุมารพระนามว่าพันธุละนั้น ทรงสดับแล้ว ซึ่งเสียงว่า กิริ
ดังนี้ ของซึ่งอันเป็นวิหารแห่งเล็ก ในมคอันเป็นที่สุดลง ตรัสถามแล้วว่า
อ.สัททชาคนั้น อะไร ดังนี้ ทรงสดับแล้ว ซึ่งความที่แห่งซึ่งอันเป็นวิหารแห่ง
เล็ก ท. เป็นของอันอันตระกูลแห่งเจ้ามัลละ ท. ทรงตั้งไว้แล้ว ในมคทั้งปวง ท.
ทรงทั้งแล้ว ซึ่งดาบ กันแสงอยู่ ตรัสแล้วว่า อ. - ในบุคคลผู้มีใจดี ท. ผู้มีประมาณ
เท่านี้หนา - บุคคลแม้นคนเดียว เป็นผู้เป็นไป กับด้วยความรัก เป็น ไม่บอกแล้ว
ซึ่งเหตุนี้ แก่เรา ก็ ถ้าว่า อ.เรา ฟังรู้ไซ้ อ.เรา ฟังคัด ไม่ยังเสียง ของซึ่งอันเป็น
วิหารแห่งเล็ก ให้ตั้งขึ้นอยู่เทียว ดังนี้ ฯ๑๑ ทรงสำเร็จแล้ว ซึ่งการประทับอยู่
ในพระนครชื่อว่าสาวัตถินั้นนั้นเทียว ฯ

แปลโดยอรรถ

๒. แม้พระอานนท์เถระผู้มีบารมีอันบำเพ็ญแล้วตั้งแสนกัปปี สมบูรณ์
ด้วยอภินิหาร มีบุญมาก เมื่อจะรักษาความเลื่อมใสของตระกูล จึงได้ยับยั้งอยู่
เพราะความที่ตนเป็นไปในอำนาจแห่งเหตุ ฯ เหล่าราชบุรุษ นิมนต์ท่านรูปเดียว
เท่านั้นให้นั่งแล้วจึงอังกาส ฯ พระราชาเสด็จมาในเวลาทีเหล่าภิกษุไปแล้ว
ทอดพระเนตรเห็นของเถียวและของฉันททั้งหลาย ตั้งอยู่อย่างนั้นแหละ จึงตรัส
ถามว่า พระผู้เป็นเจ้าทั้งหลายมิได้มาหรือ ทรงสดับว่า พระอานนท์เถระมา
รูปเดียวเท่านั้น พระเจ้าข้า ทรงพิโรธพระภิกษุทั้งหลายว่า พระผู้เป็นเจ้าทั้งหลาย
ได้ทำการตัดขาดจากเราเพียงเท่านี้เป็นแน่ ดังนี้แล้วจึงเสด็จไปยังสำนัก

ประโยค ๑ - ๒
แปล มครเป็นไทย
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๕๑

แปล โดยพยัญชนะ

๑. อเถกทิวสํ ราชา อุปริปาสาเท จิโต อนุตรวีธี โอลอกขมาโน
“อนาถปิณฺฑกิสฺส จูฬอนาถปิณฺฑกิสฺส วิสาขาย สุปฺปวาสาชาติ เอเตสํ เคเห
ภคฺตกิจฺจตุถาย คจฺจนฺเต อนนฺทสทฺสเส ภิกฺขุ ทิสฺวา “กหํ อยฺยา คจฺจนฺตํ
ปฺจุจฺฉิควา, “เทว อนาถปิณฺฑกิสฺส เคเห นิจฺจภคฺตสฺสลาภคฺตคฺคิลาภคฺตาทีนํ
อตุถาย เทวสิกํ เทว ภิกฺขุสทฺสทานิ คจฺจนฺติ, จูฬอนาถปิณฺฑกิสฺส เกหํ
ปณฺจสตา ภิกฺขุ นิจฺจํ คจฺจนฺติ, ตถา วิสาขาย, ตถา สุปฺปวาสาชาติ วุคฺเช, สยฺมปี
ภิกฺขุสงฺฆํ อุปฺภูทฺทิตฺถกาโม วิหารํ คนฺตฺวา ภิกฺขุสทฺสเสน สทฺธิํ สตุถารํ
นิมนฺเตตฺวา สตุถาหํ สหตฺถา ทานํ ทตฺวา สตุตฺตเม ทิวเส สตุถารํ วนฺทิตฺวา
“ภนฺเต ปณฺจहि เม ภิกฺขุสเตहि สทฺธิํ นิพฺพุทฺธํ ภิกฺขํ คณฺหาติ อหํ” “มหาราช
พฺพุทฺธา นาม เอกกฺขานเณ นิพฺพุทฺธํ ภิกฺขํ น คณฺหนฺติ, พฺพุ พฺพุทานํ อาคมํ
ปจฺจาสิสฺสนฺตํ” “เตนहि เอกํ ภิกฺขุํ นิพฺพุทฺธํ เปเสถาติ” สตุถา อานนฺตฺตเถรสฺส
การมกาสิ”

เคลย ประโยค ๑ - ๒

แปล มครเป็นไทย

แปล โดยพยัญชนะ

๑. ครั้นภายหลัง ณ วันหนึ่ง อ.พระราชา ประทับยืนอยู่แล้ว ในเบื้องบนแห่งปราสาท ทรงแลดูอยู่ ซึ่งระหว่างแห่งถนน ทอดพระเนตรเห็นแล้ว ซึ่งภิกษุ ท. ผู้มีพันมิใช่หนึ่ง ผู้ไปอยู่ เพื่อประโยชน์แก่กิจด้วยกต ในเรือนของชน ท. เหล่านี้ คือ ของมหาเศรษฐีชื่อว่าอนาถบิณฑิกะ ของเศรษฐีชื่อว่าจุฬอนาถบิณฑิกะ ของมหาอุบาสกชื่อว่าวิสาขา ของอุบาสกชื่อว่าสุปปวาสา ครั้นตามแล้วว่า อ.พระผู้เป็นเจ้า ท. ย่อมไป ในที่ไหน ดังนี้ ครั้นเมื่อคำว่า ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ อ.พันแห่งภิกษุ ท. สอง ย่อมไป ในเรือนของมหาเศรษฐีชื่อว่าอนาถบิณฑิกะ ทุก ๆ วัน เพื่อประโยชน์แก่กต ท. มีนิตยภัต สลากภัต และคิลานภัตเป็นคัน อ.ภิกษุ ท. มีร้อยห้าเป็นประมาณ ย่อมไปสู่เรือน ของเศรษฐีชื่อว่าจุฬอนาถบิณฑิกะ ตลอดกาลเป็นนิตย์ อ.เหมือนอย่างนั้น คือว่า อ.ภิกษุ ท. มีร้อยห้าเป็นประมาณ ย่อมไป สู่เรือนของมหาอุบาสกชื่อว่าวิสาขา ตลอดกาลเป็นนิตย์ อ.เหมือนอย่างนั้น คือว่า อ.ภิกษุ ท. มีร้อยห้าเป็นประมาณ ย่อมไปสู่เรือน ของอุบาสกชื่อว่าสุปปวาสา ตลอดกาลเป็นนิตย์ ดังนี้ อันราชนรุษ กราบทูลแล้ว เป็นผู้ใคร่เพื่ออันบำรุง ซึ่งหมู่แห่งภิกษุ แม้เองเป็น เสด็จไปแล้ว สู่วิหาร ทรงนิมนต์แล้ว ซึ่งพระศาสดา กับ ด้วยพันแห่งภิกษุ ทรงถวายแล้ว ซึ่งทาน ด้วยพระหัตถ์ ของพระองค์ ตลอดวันเจ็ด ถวายบังคมแล้ว ซึ่งพระศาสดา ในวันที่ ๗ กราบทูลแล้วว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ.พระองค์กับด้วยร้อยแห่งภิกษุ ท. ห้า ของทรงรับ ซึ่งภิกษา ของหม่อมฉัน เนื่องนิตย์ ดังนี้ ฯ อ.พระศาสดา ครัสแล้วว่า ดูก่อนมหาบพิตร ชื่อ อ.พระพุทธเจ้า ท. ย่อมไม่ทรงรับ ซึ่งภิกษา ในที่แห่งเดียวเนื่องนิตย์ อ.ชน ท. มาก ย่อมหวังเฉพาะ ซึ่งการเสด็จมา ของพระพุทธเจ้า ท. ดังนี้ ฯ อ.พระราชา กราบทูลแล้วว่า

ถ้าอย่างนั้น อ.พระองค์ ของจงส่งไป ซึ่งภิกษุ รูปหนึ่ง เนื่องนิตยฺ ดังนี้ ๑
อ.พระศาสดา ได้ทรงกระทำแล้ว ให้เป็นภาระ ของพระเถระชื่อว่าอานนทฺ ๑

แปล โดยอรรถ

๒. พระราชาไม่ทรงจัดไว้ว่า “เมื่อภิกษุสงฆ์มาแล้ว ชื่อว่าชนเหล่านี้
รับบาตรแล้ว จงอังคาส” ทรงอังคาส ด้วยพระองค์เองเท่านั้น ตลอด ๘ วัน
ในวันที่ ๘ ทรงลืมนำไป จึงได้ทรงกระทำให้นั่งช้ำแล้ว ๑ ก็อันธรรมดาใน
ราชตระกูล ชนทั้งหลาย ที่พระราชามีได้ทรงสั่งไว้ ย่อมไม่ได้เพื่ออุปาสนะ
ทั้งหลาย นิมนต์เหล่าภิกษุให้นั่งแล้วอังคาส ๑ ภิกษุทั้งหลาย คิดว่า พวกเรา
ไม่สามารถเพื่อยับยั้งอยู่ได้ในที่นี้ จำนวนมากหลีกไป ๑ พระราชา ทรงลืมนำแล้ว
แม้ในวันที่ ๒ ๑ แม้ในวันที่ ๒ ภิกษุเป็นอันมาก ก็พากันหลีกไป ๑ ถึงในวันที่
๓ พระราชาก็ทรงลืมนำ ๑ ในกาลนั้น ชกเว้นพระอานนทเถระองค์เดียวเท่านั้น
เหล่าภิกษุที่เหลือ พากันหลีกไปแล้ว ๑

ธรรมดาภิกษุทั้งหลายผู้มีบุญ ย่อมเป็นผู้เป็นไปในอำนาจแห่งเหตุ
จึงรักษาความเลื่อมใสแห่งตระกูลทั้งหลายไว้ได้ ๑ ก็ สาวกของพระตถาคต
แม้ทั้งหมด ผู้ได้รับฐานันดร ตั้งต้นแต่ชนทั้ง ๘ เหล่านี้ คือพระอัครสาวก
๒ องค์ คือ พระสารีบุตรเถระ พระมหาโมคคัลลานเถระ พระอัครสาวิกา
๒ องค์ คือ พระเถรีชื่อว่าเขมา พระเถรีชื่อว่าอุบลวรรณา บรรดาอุบาสก
ทั้งหลาย อุบาสกผู้เป็นอัครสาวก ๒ คน คือ จิตตคฤหบดี หัตถกอุบาสก
ชาวเมืองอาฬวี บรรดาอุบาสิกาทั้งหลาย อุบาสิกาผู้เป็นอัครสาวิกา ๒ คน
คือ มารดาของนันทมาณพ ชื่อเวฬุกันณีกิ อุบาสิกาชื่อว่าขุชุตรา เป็นผู้มีบุญมาก
สมบูรณ์ด้วยอภินิหาร เพราะความเป็นผู้ได้บำเพ็ญบารมีทั้ง ๑๐ โดยเอกเทศ ๑

ประโยค ๑ - ๒
แปล มคอชเป็นไทย
สอบ วันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒

แปล โดยพยัญชนะ

[illegible]

เฉลย ประโยค ๑ - ๒

แปล มคธเป็นไทย

แปล โดยพยัญชนะ

๑. ก็ อ.ธิดาคนหนึ่งของเศรษฐี มีอยู่ อ.ธิดานั้น เป็นผู้อันนุคคลพึงแสดงขึ้นว่า ผู้มีกาลฝนสับห่าหรือสับหก เป็นผู้มรูปร่าง เป็นผู้นำมาซึ่งความเลื่อมใส ย่อมเป็น ฯ อ.เศรษฐี ให้แล้ว ซึ่งนางทาสี ผู้กระทำให้การรับใช้คนหนึ่งนั้นเทียว เพื่ออันรักษาซึ่งธิดานั้น ยังธิดานั้นให้อยู่แล้วในห้องอันเป็นสิริที่พื้นในเบื้องบนแห่งปราสาท อันประกอบแล้วด้วยชั้น ๗ ฯ อ.ธิดาของเศรษฐีส่งไปแล้ว ซึ่งนางทาสีนั้น ผู้ระหว่างแห่งร้านตลาด ในขณะนั้น ฯ ครั้งนั้น อ.ชายาของเศรษฐี เห็นแล้ว ซึ่งนางทาสีนั้น ถามแล้วว่า อ.เธอ จะไป ณ ที่ไหน ดังนี้ ครั้นเมื่อคำว่า ข้าแต่แม่เจ้า อ.ดิฉัน ย่อมไป ด้วยการส่งไปแห่งธิดา ดังนี้ อันนางทาสีนั่นกล่าวแล้ว กล่าวแล้วว่า อ.เธอ จงมาข้างนี้ก่อน อ.การรับใช้จงพักไว้ อ.เธอ ดังแล้วซึ่งดั่ง ล้างแล้วซึ่งเท้า ท. ทาแล้ว ซึ่งน้ำมัน ปลูกแล้ว ซึ่งที่เป็นที่นอน จงให้ แก่บุตรของฉัน อ.เธอ จักกระทำให้การรับใช้ในภายหลัง ดังนี้ ฯ อ.นางทาสีนั่น ได้กระทำแล้ว เหมือนอย่างนั้น ฯ ครั้งนั้น อ.ธิดาของเศรษฐีถูกคามแล้ว ซึ่งนางทาสีนั่น ผู้มาแล้วโดยกาลนาน ฯ ครั้งนั้น อ.นางทาสีนั่น กล่าวแล้วว่า ข้าแต่แม่เจ้า อ.ท่าน อย่าโกรธแล้วต่อดิฉัน อ.บุตรของเศรษฐี ชื่อว่าโฆสกะมาแล้ว อ.ดิฉัน เป็นผู้กระทำให้กิจนี้ด้วย นี้ด้วย เพื่อบุตรของเศรษฐีนั้น แล้วจึงไปในที่นั้นแล้วจึงมาแล้ว ย่อมเป็น ดังนี้ กะธิดาของเศรษฐีนั้น ฯ อ.ความรัก คัดแล้วซึ่งอวัยวะ ท. มีผิว เป็นต้น ตั้งอยู่แล้วจรดซึ่งเขื่อในกระดูก แก่ธิดาของเศรษฐีเพราะฟังซึ่งชื่อว่า อ.บุตรของเศรษฐีชื่อว่า โฆสกะ ดังนี้เทียว ฯ จริงอยู่ อ.ธิดาของเศรษฐีนั้น เป็นปชาบดีของนายโฆสกะนั้นเป็น ในกาลแห่งนายโฆสกะนั้นเป็นบุรุษชื่อว่าโกณฑลิก ได้ถวายแล้ว

ซึ่งข้าวสุกจากข้าวสารทะนนานหนึ่ง แก่พระปัจเจกพุทธเจ้า ๑ อ.ธิดาของเศรษฐีนั้น มาแล้วด้วยอาณูภาพแห่งผลของท่านนั้น บังเกิดแล้วในสกุลของเศรษฐีนี้ ๑ อ.ความรักในกาลก่อนนั้น ท่วมทับแล้วซึ่งธิดาของเศรษฐีนั้นซิคเห่นยวไว้แล้ว ด้วยประการฉะนี้ ๑

แปล โดยอรรถ

๒. ครั้งนั้น ธิดาเศรษฐีถามนางทาสีนั้นว่า เขาอยู่ที่ไหน แม่ ๑ นางทาสีตอบว่า เขา กำลังนอนหลับอยู่บนที่นอน แม่เจ้า ๑ นางถามว่า ก็ในมือของเขามีอะไรอยู่บ้างไหม ๑ นางทาสีตอบว่า ที่ชายผ้ามีหนังสืออยู่ แม่เจ้า ๑ นางคิดว่า นั่นจะเป็นหนังสืออะไรหนอแล เมื่อนายโฆสกะนั้นกำลังหลับอยู่ เมื่อบิดาและมารดาไม่เห็นเพราะความเป็นผู้ส่งใจไปที่อื่น จึงลงไปยังสำนัก (ของเขา) แก่หนังสือนั้นออกถือเอาเข้าไปยังห้องของคนปิดประตู เปิดหน้าต่าง อ่านหนังสือ เพราะความเป็นผู้ฉลาดในอักษรสมัย คิดว่า โอเอ๋ย คนโง่ผูกหนังสือส่งมาตัวเองไว้ที่ชายผ้าแล้วเที่ยวไป ถ้าเราไม่พึงเห็นหนังสือนี้ไซ้ชีวิตของเขาก็จะหาไม่ดังนี้แล้ว ฉีกหนังสือนั้น (ทิ้ง) เขียนหนังสืออีกฉบับตามคำของเศรษฐีว่า ลูกชายของข้าพเจ้าคนนี้ชื่อว่า โฆสกะ ลุงจงให้นำเครื่องบรรณาการจากหมู่บ้าน ๑๐๐ หมู่ ทำการมงคลกับธิดาของเศรษฐีในชนบทนี้ ให้ปลูกเรือน ๒ ชั้น ในท่ามกลางหมู่บ้านอันเป็นที่อยู่แห่งตน ทำการรักษาอย่างดีทั้งด้วยเครื่องล้อมคือกำแพง และการคุ้มครองด้วยบุรุษ และจงส่งข่าว (แจ้ง) ข้าพเจ้า (ด้วย) ว่า การนี้และการนี้ ฉันทำเสร็จแล้ว เมื่อลุงทำอย่างนี้แล้ว ข้าพเจ้าจักรู้จักที่ควรทำ แก่ลุงในภายหลัง ก็แลครั้นเขียนแล้ว พับแล้ว จึงลงไปผูกไว้ที่ชายผ้าของนายโฆสกะนั้นตามเดิม ๑

ประโยค ๑ - ๒
แปล มคธเป็นไทย
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๒

แปล โดยพญัญชนะ

๑. ตัม สุตฺวา เสฏฺฐิโน “ยัม กาเรมิ, ตัม น โหติ; ยัม น กาเรมิ, ตทฺเว โหตีติ มหนตัม โทมนสฺสํ อุปฺปชฺชํ ๑ ปุตฺตโสเกน สทฺธิํ โส โสโก เอกโตว หุตฺวา กุจฺฉิทาหํ อุปฺปาตฺตฺวา อติสํวํ ชเนติ ๑ เสฏฺฐิธิดาปี “สเจ โกจิ เสฏฺฐิโน สนฺติกา อากฺขณฺติ, ตุมฺहे มม อเกตฺวา เสฏฺฐิปุตฺตสฺส ปจฺมตฺรํ มา กถยิตฺถาติ ชเน อาณานิ ๑ เสฏฺฐิปี โข “นทานิ ตัม ทฺวชฺชปุตฺตัม มม สาลฺเตยฺยสฺส สามีกํ กริสฺสามิตี จินฺเตตฺวา เอกํ อายฺยตฺตํ อาม “มาตฺล ปุตฺตัม เม ทฺวชฺชกาโมมฺหิ, เอกํ ปาทมฺูลิกํ เปเสตฺวา มม ปุตฺตัม ปกฺโกสาเปหิตี ๑ โส “สาธฺูติ ปณฺณํ ทตฺวา เอกํ ปุริสํ เปเสติ ๑ เสฏฺฐิธิดาปี ตสฺสาคฺนตฺวา ทฺวาเร จิตฺถาวํ สุตฺวา ตัม ปกฺโกสาเปตฺวา “กึ ตาตาคิ ปุจฺฉิ ๑ “เสฏฺฐิ กิลานํ ปุตฺตํ ปสฺสิตฺตํ ปกฺโกสาเปติ อยฺยเตติ ๑ “ตาค เสฏฺฐิ พลฺวา ทฺวพฺพลอติ ๑ “พลฺวา ตาว อามารํ ภูณฺชติเยว อยฺยเตติ ๑ สว เสฏฺฐิปุตฺตํ อชานาเปตฺวา ว ตสฺส นิवासณฺจ ปรีพฺพณฺจ ทาเปตฺวา “มชา เปสิตกาเล คมิสฺสสฺสี, อจฺฉ ตาวาติ อาม ๑

แปล โดยอรรณ

๒. อถ เสฏฺฐิโน โรโค พลฺวา ชาโต, เอกํ ภาชนํ ปวิสฺติ, เอกํ นิภฺขมฺติ ๑ ปุณฺ เสฏฺฐิ อายฺยตฺตํ ปุจฺฉิ “กึ มาตฺล น เต มม ปุตฺตสฺส สนฺติกํ ปหิตฺนฺติ ๑ “ปหิตํ สามิ, กตฺปฺริโส ปน น เอตีติ ๑ “เตนฺหิ ปุณฺ อปรํ เปเสหิตี ๑ โส เปเสติ ๑ เสฏฺฐิธิดา ตติยวเร อากตฺปิ ตัม ปวตฺตี ปุจฺฉิ ๑

โส “พาหุหคิลานอ อยุเย เสฏฐิ อหาริ ปจฺฉินฺทิตฺวา มจฺจุปฺรายโน ชาโต;
 เอกํ ภาชนํ นิภฺขมตฺติ, เอกํ ปวิสตีติ อห ๑ เสฏฐิธิตา จินฺตสฺสิ “อิทานิ คนฺตุํ
 กาโลติ เสฏฐิปฺตฺตสฺส “ปีตา กิร เต คิลานติ อโรเจตฺวา, “กึ วทสึ ภทฺเทติ
 วุตฺเต; “อผาสฺสุมสฺส สามีติ อห ๑ “อิทานิ กึ กาคพฺพนฺติ ๑ “สามิ คามสฺสโต
 อญฺ्ञานํ ปณฺณการํ อาทาย คนฺตฺวา ปสฺสิสฺสสาม นนฺติ อห ๑ โส “สาธฺวติ
 ปณฺณการํ อหาราเปตฺวา สกฺเขหิ อาทาย ปกฺกามิ ๑ อถ นํ สว “ปีตา เต
 ทพฺพโล, เอตฺตํ ปณฺณการํ คเหตฺวา คจฺจนฺตานํ ปปฺปญฺโจ ภวิสฺสติ, เอตํ
 นินฺตฺเตหิตี วตฺวา ตํ สพฺพํ อตฺตโน กุลเคหํ เปเสตฺวา ปฺน อห “สามิ ตฺวํ
 อตฺตโน ปีตุ ปาทปสฺเส ติฏฺฐเยยฺยาสิ, อหํ อุตฺตสฺสปกฺปสฺเส จสฺสสามีติ, เกหํ
 ปวิสฺมานาเขว “เกหสฺส ปฺรโต จ ปจฺฉโต จ อารกฺขํ คณฺหาติ อตฺตโน ปฺริเส
 อาณาเปสิ ๑

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ๑ - ๒

แปล มคธเป็นไทย

แปล โดยพยัญชนะ

๑. อ. ความโหม้นสใหญ่ ว่า อ.เรา ยังบุคคล ย่อมให้กระทำ ซึ่งกรรมใด
 อ.กรรมนั้น ย่อมไม่มี อ.เรา ยังบุคคล ย่อมไม่ให้กระทำ ซึ่งกรรมใด อ.กรรมนั้น
 นั้นเทียว ย่อมมี ดังนี้ เกิดขึ้นแล้ว แก่เศรษฐี เพราะฟัง ซึ่งคำนั้น ๆ อ. ความโสก
 นั้น เป็นโดยความเป็นอันเดียวกันกับด้วยความโสกเพราะบุตร เทียว ยังความเร่า
 ร้อนในท้อง ให้เกิดขึ้นแล้ว ยังโรคมียอันเล่นไปยิ่งแห่งโลหิตเป็นสมุฏฐาน
 ให้เกิดแล้ว ฯ แม้อ. ธิดาของเศรษฐี สั่งบังคับแล้ว ซึ่งชน ท. ว่า ถ้าว่า อ. ใคร ๆ
 ย่อมมา จากสำนักของเศรษฐีไซ้ อ. ท่าน ท. ไม่บอกแล้ว แก่เรา อย่างบอกแล้ว
 แก่บุตรของเศรษฐี ก่อนกว่า ดังนี้ ฯ แม้อ. เศรษฐีแล คิดแล้วว่า อ.เรา จักไม่
 กระทำ ซึ่งบุตรผู้อันโทษประทุษร้ายแล้วนั้น ให้เป็นเจ้าของ แห่งสมบัติ ของเรา
 ในกาลนี้ ดังนี้ กล่าวแล้ว ว่า เนละล อ.เรา เป็นผู้ใคร่เพื่ออันเห็น ซึ่งบุตร
 ของเรา ย่อมเป็น อ. ท่าน ส่งไปแล้ว ซึ่งบุรุษผู้กระทำซึ่งการรับใช้ในที่ใกล้
 แห่งท่า คนหนึ่ง ยังบุรุษนั้น จงให้ร้องเรียก ซึ่งบุตร ของเรา ดังนี้ กะบุคคลผู้
 เก็บส่วย คนหนึ่ง ฯ อ. บุคคลผู้เก็บส่วยนั้น รับพร้อมแล้วว่า อ. คีละ ดังนี้ ให้แล้ว
 ซึ่งหนังสือ ส่งไปแล้ว ซึ่งบุรุษ คนหนึ่ง ฯ แม้อ. ธิดาของเศรษฐี ฟังแล้ว
 ซึ่งความที่แห่งบุรุษนั้น เป็นผู้มาแล้ว ยืนอยู่แล้ว ใกล้ประตู ยังบุคคลให้ร้องเรียก
 แล้ว ซึ่งบุรุษนั้น ถามแล้ว ว่า เนละล อ.เหตุ อะไร ดังนี้ ฯ อ. บุรุษนั้น
 กล่าวแล้วว่า ข้าแต่แม่เจ้า อ. เศรษฐี เป็นไข้ เป็น ยังข้าพเจ้า ย่อมให้ร้องเรียก
 เพื่ออันเห็น ซึ่งบุตร ดังนี้ ฯ อ. ธิดาของเศรษฐี ถามแล้วว่า เนละล อ. เศรษฐี
 เป็นผู้มิกำลัง ย่อมเป็น หรือ หรือว่า เป็นผู้มิกำลังอันโทษประทุษร้ายแล้ว
 ย่อมเป็น ดังนี้ ฯ อ. บุรุษนั้น กล่าวแล้วว่า ข้าแต่แม่เจ้า อ. เศรษฐี เป็นผู้มิกำลัง
 ย่อมเป็นก่อน ย่อมบริโภค ซึ่งอาหาร นั้นเทียว ดังนี้ ฯ อ. ธิดาของเศรษฐีนั้น
 ไม่ยังบุตรของเศรษฐีให้รู้แล้วเทียว ยังบุคคลให้ให้แล้ว ซึ่งที่พักด้วย ซึ่งเสปียง
 ด้วย แก่บุรุษนั้น กล่าวแล้ว ว่า อ. ท่าน จักไป ในกาลแห่งท่านอันเราส่งไปแล้ว
 อ. ท่าน จงพักอยู่ ก่อน ดังนี้ ฯ

แปลโดยอรรถ

๒. ครั้งนั้น โรคของเศรษฐี หนักแล้ว ภาชนะหนึ่งเข้า ภาชนะหนึ่งออก ฯ เศรษฐีถามนายเสมียนอีกว่า ลุง ท่านยังไม่ได้ส่งหนังสือไปยังสำนักบุตรของฉันหรือ ฯ นายเสมียนตอบว่า ส่งไปแล้ว นาย แต่คนที่ไม่ไปยังไม่มา ฯ เศรษฐีกล่าวว่า ถ้ากระนั้นท่านจงส่งคนอื่นไปอีก ฯ นายเสมียนนั้นส่งไปแล้ว ฯ ลูกสาวเศรษฐี ถามเรื่องราวนั้น แม้กะบุรุษผู้มาในวาระที่ ๓ ฯ บุรุษผู้นั้นบอกว่า ข้าแต่แม่เจ้าเศรษฐีป่วยหนัก ตัดอาหารเสียแล้ว มีความตายเป็นเบื้องหน้า ภาชนะหนึ่งออก ภาชนะหนึ่งเข้า ฯ ลูกสาวเศรษฐีคิดว่า บัดนี้ เป็นเวลาที่เขาคควรไปได้ จึงบอกแก่ลูกชายเศรษฐีว่า ทราบว่า คุณพ่อของท่านป่วย เมื่อลูกชายเศรษฐีกล่าวว่า พุดอะไรหล่อน จึงพุดว่า นาย คุณพ่อของท่านนั้นไม่สบาย ฯ ลูกชายเศรษฐีถามว่า บัดนี้ ฉันควรทำอย่างไร ฯ ลูกสาวเศรษฐีกล่าวว่า นาย พวกเราจักขนเครื่องบรรณาการที่เกิดจากบ้านส่วย ๑๐๐ บ้านไปเยี่ยมท่าน ฯ ลูกชายเศรษฐีนั้นรับว่า จ๊ะ แล้วให้คนนำเครื่องบรรณาการมา เอาเกวียนบรรทุกหกลูกไปแล้ว ฯ ที่นั้น ลูกสาวเศรษฐีนั้น พุดกะลูกชายเศรษฐีนั้นว่า คุณพ่อของท่านป่วยหนัก เมื่อพวกเรา ขนเอาเครื่องบรรณาการมีประมาณเท่านี้ไป จักเป็นการเนินช้าของท่านจงให้ขนเครื่องบรรณาการนี้กลับเถิด ดังนี้แล้ว จึงส่งเครื่องบรรณาการนั้นทั้งหมดไปสู่เรือนแห่งตระกูลของตนแล้ว พุดอีกว่า นายท่านพึงยื่นข้างเท้าของคุณพ่อของท่าน คิฉันจักยื่นข้างเหนือศีรษะ เมื่อเข้าไปสู่เรือนนั่นเอง นางก็สั่งบังคับพวกคนของตนว่า พวกเจ้าจงถือเอาการอารักขาทั้งข้างหน้าเรือน ทั้งข้างหลังเรือน ฯ

ประโยค ๑ - ๒
แปล มคธเป็นไทย
สอบ วันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓

แปล โดยพยัญชนะ

๑. วณณิตถิ ตํ กถํ สุตวา “ปุตตะ นาม มาตาปิตูนํ วณฺณํ อติกุณฺณํ
 น สกโกณฺณติ, อิทานิ อณฺณํ วิชายีนํ อิตถิ อานนฺตวา มํ ทาสีโกเคน ภูณฺชิสฺสติ,
 ยนฺนุนาหํ สยเมวํ กุมาริํ อานนฺยยฺนติ จินฺนเตตฺวา เองํ กุลํ คนฺตฺวา ตสฺสสตฺถา
 กุมาริํ วาเรตฺวา “กิณฺนาเมตํ อมฺม วเทสฺสิติ เตหิ ปฏิกุจฺจิตฺวา “อหํ วณฺณา,
 อปฺตตํ กุลํ วินสฺสติ, ตุมหากํ ชีตา ปุตฺตํ ปฏิลภิตฺวา ภูณฺมพฺสฺส สามินี
 ภวิสฺสติ, เทถ ตํ มยฺหํ สามิกสฺสชาติ ยาจิตฺวา สมฺปญฺจิณาเปตฺวา อานนฺตวา
 สามิกสฺส จมฺเร อกาสิ ฯ” อถสฺสา เอตทโหสิ “สจฺจํ ปุตฺตํ วา ชีตริ วา
 ลภิสฺสติ, อยเมว ภูณฺมพฺสฺส สามินี ภวิสฺสติ, ยถา ทารกํ น ลภติ; ตเถว
 นํ กาคํ วณฺณตฺติติ ฯ” อถ นํ อาท “ยทา เต ภูณฺณิยํ กพฺโภ ปตฺติญฺจติ; ตทา เม
 อาโรเจยฺยาสีติ ฯ” สว “สาธฺตติ ปฏิสฺสฺตฺวา, กพฺเภ ปตฺติญฺจเต, ตสฺสา อาโรเจสิ ฯ
 ตสฺสา ปน สวเขว นิจฺจํ ยาคฺกุตฺตํ เทติ ฯ” อถสฺสา อาหารเนว สทฺธิ
 กพฺภปาดนภสฺสชฺชํ อทาสิ ฯ” กพฺโภ ปติ ฯ” ทฺติยมฺปิ กพฺเภ ปตฺติญฺจเต, ตสฺสา
 อาโรเจสิ ฯ” อิตราปิ ทฺติยมฺปิ ตเถว ปาเตสิ ฯ”

แปล โดยอรรถ

๒. อถ นํ ปฏิวิสสุกิตฺติโย ปุจฺฉีสุ “กจฺจิ เต สปคฺคี อนฺตรายํ
 กโรตฺติ ๑. สา คมคฺคํ อารุเจตฺวา, “อนฺธพาลเ กสฺมา เอวมกาสี ? อมฺ คว
 อิสฺสรียกเขน กพฺภปาดนเกสฺสชฺช โยเชตฺวา เทติ, เตน เต กพฺโภ ปตติ,
 มา ปฺน เอวมกาสีติ วุตฺตา, ตติยวาทน กเถสิ ๑. อถสฺสา อิตฺรา อุทฺธํ ทิสฺวา
 “กสฺมา มยฺหํ คพฺภสฺส ปตฺติจฺจิตฺตวํ น กเถสิติ วุตฺวา, “คฺวํ มํ อานตฺวา เทว
 วาเร คพฺภํ ปาเตสิ, กิมคฺคํ ตฺวํ กเถมิติ วุตฺเต, “นญฺจาทานิมนฺหิติ จินฺเตตฺวา,
 ตสฺสา ปมาทํ โอโลเกนฺตี, ปริณเต คพฺภ, โอภาสํ ลภิตฺวา เกสฺสชฺช โยเชตฺวา
 อทาสี ๑. คพฺโภ ปริณตคฺคตา ปตฺติคํ อสฺสโกนฺโต ติริยํ นิปชฺชิ ๑. ติพฺพา
 ขรา เวทนา อุปฺปชฺชิ ๑. จีวิตสฺสยํ ปาปฺมณิ ๑. สา “นาสิคฺคมฺหิ ตยา, คฺวเมว มํ
 อานตฺวา คโย ทารเก นาสสิ; อิทานิ สยํปี นสฺสามิ, อิตฺทานิ จุตฺตา ยกฺขิณิ
 หุตฺวา คว ทารเก ขาทิตฺถํ สมคฺคตา หุตฺวา นิพฺพตฺเตยฺยนฺติ ปตฺถนํ จเปตฺวา
 กาลํ กตฺวา ตสฺมีเขว เกเห มชฺชาริ หุตฺวา นิพฺพตฺติ ๑. อิตฺรํปี สามิโก กเหตฺวา
 “ตยา เม กุณฺถปฺเจเนโท กโตติ กปฺปฺรชฺชนฺนกาทีหิ สุโปถิตํ โปเถสิ ๑. สา
 เตเนวาพาเรน กาลํ กตฺวา ตตฺถเวย กุกฺกุณฺธิ หุตฺวา นิพฺพตฺติ ๑.

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ๑ - ๒

แปล มคธเป็นไทย

แปล โดยพยัญชนะ

๑. อ. หญิงหมัน ฟังแล้ว ซึ่งวาจาเป็นเครื่องกล่าวนั้น คิดแล้วว่า
 ชื่อ อ. บุตร ท. ย่อมไม่อาจเพื่ออันก้าวล่วง ซึ่งคำของมารดาและบิดา. ในกาลนี้
 อ.แม่ผัว นำมาแล้ว ซึ่งหญิง ผู้มีปกติคลอດอื่น จักใช้สอย ซึ่งเรา ด้วยการ ใช้สอย
 เพียงคังทาสี โฉนหนอ อ.เรา ฟังนำมา ซึ่งนางกุมาริกา คนหนึ่ง เองนั้น เทียว
 คังนี้ ไปแล้วสู่ตระกูล หนึ่ง ขอแล้ว ซึ่งนางกุมาริกา เพื่อประโยชน์แก่สามีนั้น
 ผู้อันชน ท. เหล่านั้น ห้ามแล้วว่า เนะแม่ อ.เจ้า ย่อมกล่าว ซึ่งคำนั้น ชื่ออะไร
 คังนี้ อ่อนวอนแล้วว่า อ.เรา เป็นหญิงหมัน ย่อมเป็น อ.ตระกูล อันไม่มีบุตร
 ย่อมพิณาส อ.ธิดา ของท่าน ท. ได้เฉพาะแล้ว ซึ่งบุตร เป็นเจ้าของแห่งขุมทรัพย์
 จักเป็น อ. ท่าน ท. จงให้ ซึ่งธิดานั้น แก่สามี ของดิฉัน คังนี้ ชังชน ท. เหล่านั้น
 ให้รับพร้อมเฉพาะแล้ว นำมาแล้ว ได้กระทำแล้ว ในเรือน ของสามี ฯ ครั้งนั้น
 อ. ความคิดนั้นว่า ถ้าวว่า อ. หญิงนี้ จักได้ ซึ่งบุตรหรือ หรือว่า ซึ่งธิดาไซ้
 อ. หญิงนี้ นั้นเทียว เป็นเจ้าของ แห่งขุมทรัพย์ จักเป็น อ. หญิงนี้ ย่อมไม่ได้
 ซึ่งทารก โดยประการใดอ. อันอันเรากระทำ ซึ่งหญิงนั้น โดยประการนั้นนั้นเทียว
 ย่อมควร คังนี้ ได้มีแล้ว แก่หญิงหมันนั้น ฯ ครั้งนั้น อ. หญิงหมันนั้น
 กล่าวแล้วว่า อ. สัตว์ผู้เกิดแล้วในครรภ์ ย่อมตั้งอยู่เฉพาะ ในท้องของเธอ
 ในกาลใด อ.เธอ ฟังบอก แก่เรา ในกาลนั้น คังนี้ กะหญิงนั้น ฯ อ. หญิงนั้น
 ฟังตอบแล้วว่า อ. คีละ คังนี้ ครั้นเมื่อสัตว์ผู้เกิดแล้วในครรภ์ ตั้งอยู่เฉพาะแล้ว
 บอกแล้ว แก่หญิงหมันนั้น ฯ ก็ อ. หญิงหมันนั้นนั้นเทียว ย่อมให้ ซึ่งข้าวยาสุ
 และภัตร แก่หญิงนั้น เนื่องนิจ ฯ ครั้งนั้น อ. หญิงหมันนั้น ได้ให้แล้ว
 ซึ่งยาอันเป็นเครื่องยังสัตว์ผู้เกิดแล้วในครรภ์ให้ตกไป กับด้วยอาหารนั้นเทียว
 แก่หญิงนั้น ฯ อ. สัตว์ผู้เกิดแล้วในครรภ์ ตกไปแล้ว ฯ ครั้นเมื่อสัตว์ผู้เกิดแล้ว
 ในครรภ์ ตั้งอยู่เฉพาะแล้ว แม้ในครั้งที่ ๒ อ. หญิงนั้น บอกแล้ว แก่หญิงหมัน
 นั้น ฯ อ. หญิงหมันเมื่อนอกนี้ยังสัตว์ผู้เกิดแล้วในครรภ์ให้ตกไปแล้ว อย่างนั้น
 นั้นเทียว แม้ในครั้งที่ ๒ ฯ

แปล โดยอรรถ

๒. ครั้งนั้น เหล่าหญิงผู้คุ้นเคย ถาถามนางกุมาริกานั้นว่า หญิงผู้ร่วมสามี ทำอันตรายแก่เธอแลหรือ ฯ นางบอกเนื้อความนั้นแล้ว ถูกหญิงเหล่านั้นพูดว่า แม่คนโง่ เพราะเหตุไร เธอจึงได้ทำอย่างนี้ หญิงร่วมสามีนี้ ประยูร สำหรับทำสัตว์ผู้เกิดในครรภ์ให้ตกไป แล้วให้แก่เธอ เพราะกลัวความที่เธอ เป็นใหญ่ เพราะเหตุนั้น สัตว์ผู้เกิดในครรภ์ของเธอจึงตกไป เธออย่าได้ทำอย่างนี้ อีกนะ ในครั้งที่ ๓ จึงไม่บอกแล้ว ฯ

ต่อมา หญิงผู้ร่วมสามีนอกนี้ เห็นท้องของนางแล้วกล่าวว่าเพราะเหตุไร เธอจึงไม่บอกความที่เธอตั้งครรภ์แก่ฉัน เมื่อนางกุมาริกานั้นบอกว่า เธอ นำฉันมาแล้ว ทำสัตว์ผู้เกิดในครรภ์ให้ตกไปถึง ๒ ครั้ง ฉันจะบอกเธอทำไม ดังนี้แล้ว จึงคิดว่า บัดนี้เราพิณาสแล้ว คอยดูความพลอเลอของนาง เมื่อสัตว์ผู้เกิดในครรภ์แก่แล้ว (เป็นทารกแล้ว) ได้โอกาสจึงได้ประยูรให้ ฯ สัตว์ผู้เกิดในครรภ์ไม่อาจตกไป (ออก) เพราะเป็นผู้แก่แล้ว (เป็นทารกแล้ว) จึงนอนขวาง ฯ เวทนาอย่างแรงกล้าเกิดขึ้นแล้ว ฯ นางถึงความสงสัยในชีวิต ฯ

นางกุมาริกานั้น ตั้งความปรารถนาว่า ฉันเป็นผู้ถูกเธอให้พิณาสแล้ว เธอเองนำฉันมาแล้วให้ทารกพิณาส ๓ คน ขณะนี้แม้ตัวฉันเองก็จักพิณาส ฉันจุติจากอภัพนี้ในบัดนี้ พึงเกิดเป็นนางยักษิณี เป็นผู้สามารถเที่ยวกินทารก ของเธอ ดังนี้แล้ว ทำกาลละเกิดเป็นนางแมวในเรือนนั่นเอง ฯ สามีจับหญิงหมั้น แม้นอกนี้แล้วพูดว่า เธอทำการดัดตระกูลของฉัน ดังนี้แล้วโบยให้บอบช้ำ ด้วยอาวุธมีศอกและเข่าเป็นต้น ฯ หญิงหมั้นนั้นตายเพราะความเจ็บนั้นแล แล้วได้เกิดเป็นแม่ไก่ในเรือนนั้นนั่นเอง ฯ

ประโยค ๑ - ๒

แปล มคธเป็นไทย

สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๕๓

แปล โดยพยัญชนะ

๑. ตสฺมี ขณฺเ มฏฺฐกฺขณฺทลฺลํ อนฺโตเลหํนิมฺโข นิปฺนโน โหติฯ สุตฺตา
 อุตฺตโน อปฺสฺสนภาวํ ฌตฺวา, เอกํ รสฺมี วิสฺสขฺเขติฯ มาณโว “กึ โสภาโส
 นามโสติ ปริวตฺติตฺวา นิปฺนโน ว สุตฺตารํ ทิสฺวา “อนฺธพาลปิตฺรํ นิสฺสาย
 เอวรूपํ พุทฺธํ อุปสงฺกมิตฺวา กายเวชฺยาวฏฺฐิกํ วา กาคํ ทานํ วา ทาตุํ ฌมฺมํ วา
 โสตุํ นาลคฺคํ, อิทานิ เม หตฺถาปิ อวิเชชฺยา, อณฺณํ กตฺตพฺพํ นตฺถิติ มนเมว
 ปสาเทสิฯ สุตฺตา “อลํ เอตฺตเคน อิมสฺสาติ ปกฺกามิฯ โส ตถาคเต จกฺขุปถํ
 วิชฺชนเตเยว, ปสนฺนมนฺโน กาลํ กตฺวา สุตฺตปฺปพฺพุโ วิย เทวโลเก ตีสโยชนิกะ
 กนกวิมานะ นิพฺพตฺติฯ พุราหุมนฺปิสุสฺส สรีรํ ฌาเปตฺวา อาพาหเน
 โรทนปฺรายนโ อโหสิ, เทวสิทํ อาพาหนํ คนฺตฺวา โรทติ “กหํ เอกปฺตฺตก,
 กหํ เอกปฺตฺตกาติฯ

เทวปฺตฺโตปิ อุตฺตโน สมฺปตฺติ โอลเอกตฺวา “เคน กมฺเมน ลทฺธาติ
 อุปฺธาเรนฺโต “สตุตฺริ มโนปฺสาเทนาติ ฌตฺวา “อัย พุราหุมนฺ
 มม อผาสฺกกาเล เกสชฺชํ อการตฺวา อิทานิ อาพาหนํ คนฺตฺวา โรทติ;
 วิปฺปการปฺตฺตคเมตํ กาคํ วจฺจตฺติ มฏฺฐกฺขณฺทลฺลํณณาคนฺตฺวา อาพาหนสฺสาวิทุเร
 พาหา ปคฺคยฺห โรทนโต อฏฺฐาสิฯ

แปล โดยอรรถ

๒. พุราหุมนโณปี เคหํ คนฺตฺวา พุราหุมนํ อามนฺเตตฺวา “ภทฺเท อหํ
 สมณํ โคตมํ นิมนฺเตตฺวา ปณฺหํ ปุจฺฉิสฺสํ; สกฺกาโร กโรหิตฺติ วตฺวา วิหารํ
 คนฺตฺวา สตฺถาโร เนว อภีวาเทตฺวา น ปฏฺฐิสฺสนฺถาโร กตฺวา เอกมฺนตํ จิโต
 “โก โคตม อธิวาสเหสิ เม อชฺชตฺนายน ภคฺตํ สทฺธิํ ภิกฺขุสงฺฆเมนาติ อาห ๑
 สตฺถา อธิวาสสึ ๑ โส สตฺถุ อธิวาสนํ วิทิตฺวา เวเคนาคนฺตฺวา สกนฺนิเวสเน
 ขาทนํ โภชนํ ปฏฺฐิยาทาเปสึ ๑ สตฺถา ภิกฺขุสงฺฆมปริวูโต คตฺส เคหํ คนฺตฺวา
 ปณฺยตฺตาสเน นิสิตฺติ ๑ พุราหุมนโณ สกฺกจฺจํ ปริวีสึ ๑ มหาชนฺโน สนนฺนิปตฺติ ๑
 มิจฺฉาทิฏฺฐิเกน กิโร ตถาคเต นิมนฺตฺติเต, เทว ชนกาเย สนนฺนิปตฺตฺติ:
 มิจฺฉาทิฏฺฐิกา “อชฺช สมณํ โคตมํ ปณฺหํ ปุจฺฉาย วิเหจฺยมานํ ปสฺสิสฺสํสมาติ
 สนนฺนิปตฺตฺติ ๑ อถ พุราหุมนโณ กตฺถคตฺตจฺจํ ตถาคตํ อุปสงฺกมิตฺวา นิจาสเน
 นิสินฺโน, ปณฺหํ ปุจฺฉิ “โก โคตม ตุมหากํ ทานํ อทตฺวา ปุชฺชํ อกตฺวา
 ฐมมํ อสฺสุตฺวา อุโปสถวาสํ อวสิตฺวา เกวลํ มโนปสาทมตฺเตเนว สกฺเค
 นิพฺพตฺตา นาม โหนตฺติติ ๑ “พุราหุมน กสฺมา มํ ปุจฺฉสึ, นนฺ เต ปุตฺเตน
 มญฺจุญฺจทลีนํ มยิ มนํ ปสาเทตฺวา อตฺตโน สกฺเค นิพฺพตฺตภาโว กติโตติ ๑

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ๑ - ๒

แปล มคธเป็นไทย

แปล โดยพยัญชนะ

๑. ในขณะนั้น อ.มาณพชื่อว่า มัฏฐกุกกทล เป็นผู้มีหน้าเฉพาะ
 คอภายในแห่งเรือน เป็นผู้นอนแล้ว ข้อมเป็น ฯ อ.พระศาสดาทรงทราบแล้ว
 ซึ่งความเป็นถือการไม่เห็นซึ่งพระองค์ ทรงเปล่งแล้วซึ่งพระรัศมีสิ้นวาระหนึ่ง ฯ
 อ.มาณพคิดแล้วว่า ชื่อ อ.แสงสว่างนั้น อะไร ดังนี้ นอนยังกายให้เป็นไป
 รอบแล้วเที่ยว เห็นแล้วซึ่งพระศาสดา คิดแล้วว่า อ.เราอาศัยแล้วซึ่งบิดาผู้อันธพาล
 ไม่ได้ได้แล้วเพื่ออันเข้าไปเฝ้าซึ่งพระพุทธเจ้า ผู้มีอย่างนี้เป็นรูปแล้ว ทำซึ่งกรรม
 อันประกอบแล้วด้วยความชวนชวายด้วยกายหรือ หรือว่าเพื่ออันถวายเป็นชาน
 หรือว่าเพื่ออันฟังซึ่งธรรม ในกาลนี้ แม้ อ.มือ ท. ของเราไม่เป็นอวัยวะควร
 แก่ความตั้งไว้ต่าง ข้อมเป็น อ.กรรมอันเป็นกุศลอันเราพึงทำอื่น ข้อมไม่มี ดังนี้
 ยังใจนั้นเที่ยวให้เลื่อมใสแล้ว ฯ อ.พระศาสดาทรงพระดำริแล้วว่า อ.พอละ
 ด้วยการยังใจให้เลื่อมใสมีประมาณเท่านี้ ของมาณพนี้ ดังนี้ เสด็จหลีกไปแล้ว ฯ
 ครั้นเมื่อพระตถาคตทรงละอยู่ซึ่งคลองแห่งจักขุ นั้นเที่ยว อ.มาณพนั้นเป็นผู้มีใจ
 เลื่อมใสแล้ว เป็น ทำแล้วซึ่งกาละ เกิดแล้วในวิมานอันสำเร็จด้วยทอง
 อันประกอบแล้วด้วยโชชน์สามสิบในเทวโลก รวากะ อ.บุคคลผู้หลับแล้วตื่น ฯ
 แม้ อ.พราหมณ์ยังสรีระของมาณพนั้นให้ไหม้แล้ว เป็นผู้มีการร้องให้เป็นที่ไป
 ในเบื้องหน้า ได้เป็นแล้วในที่ที่เป็นที่นำมาเผา (ที่เผาศพ) อ.พราหมณ์นั้นไปแล้ว
 สู่ที่เป็นที่นำมาเผา สิ้นกาลอันเป็นไปแล้วในวัน ข้อมร้องให้ว่า ลูกก่อนบุตรน้อย
 คนเดียว อ.เจ้าไปแล้ว ณ ที่ไหน ลูกก่อนบุตรน้อยคนเดียว อ.เจ้าไปแล้ว ณ ที่ไหน
 ดังนี้ ฯ

แม้อ. เทวบุตรตรวจดูแล้วซึ่งสมบัติของตน ใคร่ครวญอยู่ว่า อ.สมบัตินี้
 อันเราได้แล้วเพราะกรรมอะไร ดังนี้ รู้แล้วว่า อ.สมบัตินี้อันเราได้แล้ว
 เพราะการยังใจให้เลื่อมใสในพระศาสดา ดังนี้ คิดแล้วว่า อ.พราหมณ์นี้ไม่ยอม
 ให้ทำแล้วซึ่งยาในกาลอันไม่ผาสุกแห่งเรา ไปแล้วสู่ที่เป็นที่นำมาเผา ร้องให้อยู่

ในกาลนี้ อ.อันอันเราทำซึ่งพราหมณ์นั้น ให้เป็นผู้ถึงแล้วซึ่งประการอันแปลก
ย่อมควร ดังนี้ มาแล้วด้วยเทศเพียงดังเทศแห่งมาณพชื่อว่า มัญญุณทลี
ได้ยื่นประคองซึ่งแขน ท. ร้องให้อยู่แล้ว ในที่อันไม่ไกลแห่งที่เป็นที่นำมาเผาฯ

แปล โดยอรรถ

๒. แม้พราหมณ์ไปยังเรือน เรียกนางพราหมณีมาแล้ว กล่าวว่า
นางผู้เจริญ ฉัน จะนิมนต์พระสมณโคดมมาถามปัญหา เธอจงทำเครื่องสักการะ
แล้วไปยังวิหาร ไม่อภิวาทสมเด็จพระบรมศาสดาเลย ไม่ทำปฏิสันถาร
ยื่น ณ ที่สุดข้างหนึ่งทูลว่า พระโคตมผู้เจริญ ขอพระองค์พร้อมทั้งภิกษุสงฆ์
โปรดรับภัตของข้าพระองค์เพื่อเสวยในวันนี้เถิด ฯ สมเด็จพระบรมศาสดา
ทรงรับนิมนต์แล้ว ฯ เขาทราบการรับนิมนต์ของสมเด็จพระบรมศาสดาแล้ว
มาโดยเร็วให้ตกแต่งของควรเลี้ยง ของควรฉันในนิเวศน์ของตน ฯ
สมเด็จพระบรมศาสดา ทรงแวดล้อมด้วยภิกษุสงฆ์ เสด็จไปยังเรือน
ของพราหมณ์นั้น ประทับนั่งบนอาสนะที่เขาปูลาดไว้แล้ว ฯ พราหมณ์อังกาส
โดยเคารพ ฯ มหาชนประชุมกันแล้ว ฯ

ได้ยิ่นว่า เมื่อคนมิจฉาทิฐินิมนต์พระตถาคตเจ้า มวลชน ๒ ฝ่ายย่อม
ประชุมกัน พวกที่เป็นมิจฉาทิฐีย่อมประชุมกันด้วยหวังว่า วันนี้ พวกเรา
จะดูพระสมณโคตมถูกบีบคั้นด้วยการถามปัญหา ฯ ครั้งนั้น พราหมณ์เข้าไปเฝ้า
พระตถาคตเจ้า ผู้ทรงทำกตกิจเสร็จแล้ว นั่ง ณ อาสนะต่ำ ทูลถามปัญหาว่า
พระโคตมผู้เจริญ ชื่อว่าผู้ไม่ถวายนานแก่พระองค์ ไม่ทำการบูชา ไม่ฟังธรรม
ไม่อยู่จำอุโบสถแล้วเกิดในสวรรค์ด้วยกุศลกรรมเพียงการทำใจให้เลื่อมใส
อย่างเดียวเท่านั้น มีอยู่หรือ ฯ สมเด็จพระบรมศาสดาตรัสว่า ดูก่อนพราหมณ์
เพราะเหตุไร ท่านจึงถามเรา บุตรของท่านที่ชื่อว่า มัญญุณทลี บอกความที่ท่าน
ทำใจให้เลื่อมใสในเราแล้วเกิดในสวรรค์แก่ท่านแล้ว มิใช่หรือ ฯ

ประโยค ๑ - ๒

แปล มคธเป็นไทย

สอบ วันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔

แปล โดยพยัญชนะ

๑. อเลกทิวสํ มาคนุทียา อตุตโน ปาสาทลโต นิภุมิตฺวา
 จงกมมานา ตาสํ วสนญฺจานํ คนฺดฺวา คพฺเภสุ ฉิทฺทํ ทิสฺวา “อิทํ กิณฺติ
 ปุจฺฉิตฺวา, ตาหิ ตสฺสา สตฺถริ พนฺธามาตํ อชานนฺตฺติหิ “สตฺถา อิมํ นครํ
 อาคโต, มยํ เอตฺถ จตฺวา สตฺถารํ วนฺทาม เจว ปุเชม จาติ วุตฺเต, “อาคโต
 นาม อิมํ นครํ สมโณ โคตโม, อิทานิสฺส กคฺคพฺพํ ชานิสฺสํ, อิมานิ
 ตสฺส อุปญฺจายิกา, อิมาสํปี กคฺคพฺพํ ชานิสฺสํมิตฺติ จินฺเตตฺวา คนฺดฺวา
 รณฺโณ อาโรเจสิ “มหาราช สามาวตฺติมิสฺสกกานํ ปณฺจสตานํ อิตฺถินํ พหิทฺธา
 ปตฺถนา อตุถิ, กติปาเหเนว เต ชีวิตํ น ภวิสฺสตีติฯ ราชานํ “น ตา เอวรूपํ
 กริสฺสนตฺตีติ น สทฺทหิ, ปุณ วุตฺเตปิ, น สทฺทหิเยวฯ อถ นํ, เอวํ ติกฺขคฺคํ
 วุตฺเตปิ, อสทฺทหนตํ “สเจ เม น สทฺทหสิ, ตาสํ วสนญฺจานํ คนฺดฺวา
 อุปฺชาเรหิ มหาราชาคิ อาหฯ ราชานํ คนฺดฺวา คพฺเภสุ ฉิทฺทํ ทิสฺวา “อิทํ
 กิณฺติ ปุจฺฉิตฺวา, ตสฺมี อตุเถ อาโรจิตฺเต, ตาสํ อภฺษมิตฺวา กิณฺจิ
 อวตฺวา ว ฉิทฺทานิ ปิทฺหาเปตฺวา สพฺพคพฺเภสุ ชุทฺทจฺฉิทฺทกฺวาทปานานิ
 การสฺสีฯ ชุทฺทจฺฉิทฺทกฺวาทปานานิ กิร ตสฺมี กาเล อุปฺปนฺนานิฯ

แปล โดยอรรถ

๒. มาคนุทียา คาสํ กิณฺจิกิ กาคํ อสภฺกณฺณิตฺวา “สมณฺสส โคตมฺสฺสว
กตฺตพฺพํ กริสฺสามิตี นาคฺรณํ ลณฺจํ ทตฺวา “สมณฺโ คตมํ อนุโตนฺครํ
ปวิสีตฺวา จรณฺตํ ทาสกมฺมกรโปริเสหิ สทฺธิ อุกโกสีตฺวา ปรีภาสีตฺวา
ปลาเปถาติฯ มิจฺจนาทิจฺจิกา ตีสุ รตนฺเสฏฺฐํ อปฺปสนฺนา อนุโตนฺครํ ปวิญฺจ
สตุถารํ อนุพนฺธิตฺวา ทสฺหิ อุกโกสวตฺตฺวหิ อุกโกสนฺติ ปรีภาสนฺติฯ
คํ สุตฺวา อายสฺมา อานนฺโท สตุถารํ เอตทวโจ “ภนฺเต อิมํ นาคฺรา อมฺเห
อุกโกสนฺติ ปรีภาสนฺติ, อิตฺโธ อณฺณตฺถ คจฺจนามาติฯ “ภุหิ อานนฺทาติฯ “อณฺณ
นฺครํ ภนฺเตติฯ “ตตฺถ มนุสฺสเสฏฺฐํ อุกโกสนฺเตสฺส, ปฺน กตฺถ คมิสฺสาม
อานนฺทาติฯ “ตโตปิ อณฺณํ นฺครํ ภนฺเตติฯ “ตตฺถ มนุสฺสเสฏฺฐํ อุกโกสนฺเตสฺส,
ภุหิ คมิสฺสามาติฯ “ตโต อณฺณํ นฺครํ ภนฺเตติฯ “อานนฺท น เอวํ กาคํ
วญฺญติ, ยตฺถ อธิกรณํ อุปฺปนฺนํ, ตตฺถเอว ตสฺมี วุปฺสนฺเต, อณฺณตฺถ คณฺตุํ วญฺญติ,
เก ปนฺ เต อานนฺท อุกโกสนฺตีติฯ “ภนฺเต ทาสกมฺมกรํ อุปาทาเย สทฺเพ
อุกโกสนฺตีติฯ “อหํ อานนฺท สงฺคามํ โอตินฺณหตฺถิสฺสทิสฺโส, สงฺคามํ โอตินฺณหตฺ
ถิโน หิ จตฺตฺวหิ ทิสฺสาหิ อากเต สเร สหิตฺตํ ภาโร, ตถเอว พฺหุหิ ทุสฺสึเลหิ
กถิตกถานํ สหนํ นาม มยฺหํ ภาโรติ วตฺวา อตฺตตานํ อารพฺภ ฆมฺมํ เทเสนฺโต
อิมํ นาควคฺเค ตีสุโส คาลา อภาสีฯ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที.

เคลย ประโยค ๑ - ๒

แปล มคธเป็นไทย

แปล โดยพยัญชนะ

๑. ครั้นภายหลัง ณ วันหนึ่ง อ. พระนางมาคันติยา เสด็จออกแล้ว จากพื้นแห่งปราสาทของพระองค์ ทรงเดินไปมาอยู่ เสด็จไปแล้วสู่ที่เป็นที่อยู่ แห่งหญิง ท. เหล่านั้น ทรงเห็นแล้วซึ่งช่องในห้อง ท. ครัสตามแล้วว่า อ. ช่องนี้ อะไร ดังนี้ ครั้นเมื่อคำว่า อ. พระศาสดาเสด็จมาแล้วสู่พระนครนี้ อ. หม่อมฉัน ท. ขึ้นแล้วในที่นี้ ย่อมถวายบังคมด้วยนันทิย ข้อมบูชาด้วย ซึ่งพระศาสดา ดังนี้ อันหญิง ท. เหล่านั้น ผู้ไม่รู้อยู่ ซึ่งความอาฆาต อันเป็นเครื่องผูกในพระศาสดาแห่งพระนางมาคันตียานั้น ทูลแล้ว ทรงดำริแล้ว ว่า อ. พระสมณะ ผู้โคดม ชื่อว่าเสด็จมาแล้วสู่พระนครนี้ อ. เราจักรู้ ซึ่งกรรม อันอันเราพึงทำ แก่พระสมณะ ผู้โคดมนี้ ในกาลนี้ อ. หญิง ท. แม้เหล่านี้ เป็นอุปัฏฐายิกา ของพระสมณะผู้โคดมนี้ ย่อมเป็น อ. เราจักรู้ซึ่งกรรม อันอัน เราพึงทำแก่หญิง ท. แม้เหล่านี้ ดังนี้ เสด็จไปแล้ว กราบทูลแล้วแก่พระราชา ว่า ข้าแต่มหाराชเจ้า อ. ความปรารถนาในภายนอกมีอยู่แก่หญิง ท. มีร้อยห้า เป็นประมาณ ผู้เจียดด้วยพระนางสามาวดี อ. พระชนมชีพของพระองค์จักไม่มี โดยวันเล็กน้อยนันทิย ดังนี้ ฯ

อ. พระราชา ไม่ทรงเชื่อแล้ว ด้วยทรงดำริว่า อ. หญิง ท. เหล่านั้น จักไม่กระทำการอันมีอย่างนี้เป็นรูป ครั้นเมื่อพระดำรัสนั้น อันพระนาง มาคันติยาแม้กราบทูลแล้วอีก อ. พระราชาไม่ทรงเชื่อแล้วนันทิย ฯ

ครั้งนั้น อ. พระนางมาคันติยา กราบทูลแล้วว่า ถ้าวว่า อ. พระองค์ ย่อมไม่ทรงเชื่อต่อหม่อมฉันไซ้ ข้าแต่มหाराชเจ้า อ. พระองค์เสด็จไปแล้ว สู่ที่อันเป็นที่อยู่แห่งหญิง ท. เหล่านั้น ขอจงทรงใคร่ครวญ ดังนี้ กะพระราชานั้น ผู้-ครั้นเมื่อพระดำรัส อันตน แม้กราบทูลแล้ว สิ้นสามครั้ง อย่างนี้

ไม่ทรงเชื่ออยู่ ฯ อ. พระราชา เสด็จไปแล้ว ทรงเห็นแล้ว ซึ่งช่องในห้อง ท. ครัสตามแล้วว่า อ. ช่องนี้ อะไร ดังนี้ ครั้นเมื่อเนื้อความนั้น อันหญิง ท. เหล่านั้นกราบทูลแล้ว ไม่กริ้วแล้วต่อหญิง ท. เหล่านั้น ไม่ตรัสแล้วซึ่งพระดำรัส อะไรๆ เทียว ยังบุคคลให้ปิดแล้วซึ่งช่อง ท. ยังบุคคลให้ทำแล้ว ซึ่งช่อง อันเป็นที่ คืบกินซึ่งลมอันมีช่องอันเล็ก ท. ในห้องทั้งปวง ท. ฯ ได้ยินว่า อ. ช่องอันเป็นที่ คืบกินซึ่งลมอันมีช่องอันเล็ก ท. เกิดขึ้นแล้ว ในกาลนั้น ฯ

แปล โดยอรรถ

๒. พระนางมาคันทียา ไม่อาจทำอะไรๆ แก่หญิงเหล่านั้นได้ ทรงดำริว่า เราจักทำกรรมที่ควรทำแก่พระสมณโคดมเอง จึงประทานสินจ้างแก่ ชาวเมืองแล้วตรัสว่า พวกเจ้าพร้อมด้วยเหล่าบุรุษที่เป็นทาสและกรรมกร จงด่า จงบริภาษ พระสมณโคดม ผู้เสด็จเข้าไปยังภายในพระนครเที่ยวไปอยู่ ให้หนีไป ฯ เหล่าชนผู้เป็นมิฉชาติฐิ ไม่เลื่อมใสในพระรัตนตรัย พวกกันคิดตาม พระศาสดาผู้เสด็จเข้าไปยังภายในพระนคร ย่อมด่าย่อมบริภาษ ด้วยอักษโกสวัตถุ ๑๐ ประการ ฯ ท่านพระอานนท์เถระฟังคำด่าและบริภาษนั้นแล้วได้กราบทูล พระบรมศาสดาดังนี้ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ชาวเมืองเหล่านี้ด่า (และ) บริภาษ พวกเรานัก พวกเราไปเมืองอื่นจากเมืองนี้กันเถิด ฯ พระบรมศาสดาตรัสถามว่า จะไปเมืองไหนกัน อานนท์ ฯ พระอานนท์เถระกราบทูลว่า ไปยังเมืองอื่น พระพุทธเจ้าข้า ฯ พระบรมศาสดา ตรัสถามว่า เมื่อคนในเมืองนั้นด่าเราจักไปที่ ไหนอีก อานนท์ ฯ พระอานนท์เถระกราบทูลว่า ไปยังเมืองอื่นแม้จากเมืองนั้น พระพุทธเจ้าข้า ฯ พระบรมศาสดาตรัสถามว่า เมื่อคนในเมืองนั้นก็ด่า เราจักไปที่ ไหนกันเล่า ฯ พระอานนท์เถระทูลว่า จักไปเมืองอื่นจากเมืองนั้น พระพุทธเจ้าข้า ฯ พระบรมศาสดาตรัสว่า อานนท์ การทำอย่างนี้ย่อมไม่ควร เรื่องเกิดขึ้นในที่ใด เมื่อเรื่องนั้นสงบในที่นั้นแล้ว จะไปในที่อื่น ก็ควร อานนท์ ก็คนเหล่านั้นเหล่าไหนเล่า ย่อมด่า ฯ พระอานนท์เถระทูลว่า ทุกคน

กระทั้งทาสและกรรมกร ต่างพากันคำ พระพุทธเจ้าข้า ฯ พระบรมศาสดาตรัสว่า
อานนท์ เราเป็นเช่นเดียวกับช้างที่เข้าสู่สงคราม ก็การอดทนถูกศรที่มาจากสี่ทิศ
เป็นภาระของช้างที่เข้าสู่สงคราม ฉนใด ขึ้นชื่อว่าการอดทนต่อภัยคำที่คนทุศีล
เป็นอันมากพูดกัน ย่อมเป็นภาระของเรา ฉนนันเหมือนกัน เมื่อทรงแสดงธรรม
ปรารภพระองค์ จึงได้ตรัส ๓ พระคาถา ในนาควรรค ฯ

ประโยค ๑ - ๒
แปล มครเป็นไทย
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๕๔

แปล โดยพยัญชนะ

๑. สาวดุษิ ยี กิร มหาสุณโณ นาม ภูมปิโก อโหสิ อทุโธ
มททโน มหาโกโค อปุตโตโก ฯ โส เอกทิวสํ นหันทิตถํ คนฺตวา
นหาตวา อากจฺจนฺโต อนฺตรามคฺเค สมฺปนฺนสาขํ เอกํ วณฺปิตี ทิสฺวา,
“อํ มเหสฺสกาเย เทวตาย ปริคฺคหิตฺว ภาวิสฺสตีติ ตสฺส เหฏฺฐาภาคํ โสธาเปตฺวา
ปาการปริกฺเขเปี การาเปตฺวา วาลุกํ โอภิราเปตฺวา ฐชปตํ อุตฺสาเปตฺวา
วณฺปิตี อลงฺกริตฺวา “ปุตฺตํ วา ชีตฺรํ วา ลภิตฺวา ตุมฺหากํ มหาสกุการํ
กิริสฺสามีติ ปตฺถนํ กตฺวา ปกฺกามิ ฯ

อถตฺส ภริยาย ภูจฺฉิยํ คพฺปิโก ปติฏฺฐาสิ ฯ โส ตสฺสา คพฺภปริหารํ
อทาสิ ฯ สว ทสฺมาสจฺเจน ปุตฺตํ วิชาเย ฯ เสฏฺฐิ อตฺตนา ปาลิตํ วณฺปิตี
นิสฺสาย ลทฺธตฺตา ตสฺส “ปาโลติ นามํ อกาสิ ฯ อปรภาเค อณฺณํ ปุตฺตํ
ลภี ฯ ตสฺส “จุลฺลปาโลติ นามํ กตฺวา, อิตฺรตฺส “มหาปาโลติ นามํ กริ ฯ
เต วยฺยปฺตฺเต ฆรพฺนฺชเนน พนฺธิสุ ฯ อปรภาเค มาตาปิตโร กาลมกํสุ ฯ
สพฺพํ โภกํ ทฺวินฺนํเยว วิวเรสุ ฯ

แปล โดยอรรถ

๒. สตถา “สาธุ สาธุติ อภินนทิตฺวา เสสมกุเศสุปี ปฏิปาณียา
 ปณฺหํ ปุจฺฉิ ฯ คนฺธิกตฺเถโร เอกํปี กเถตุํ นาสกฺขิ ฯ จีณาสโว ปน
 ปุจฺฉิตฺตํ กเถสิ ฯ สตถา จตุสุปี จาเนสุ ตสฺส สาธุการํ อทาสี ฯ
 ตํ สุตฺวา ภูมฺมเทเว อาทิ กตฺวา ยาว พุรฺหมโลกา สพุพา เทวตา เจว
 นาคสุปฺณณา จ สาธุการํ อทฺสุ ฯ ตํ สาธุการํ สุตฺวา ตสฺส อนฺเดวาสิกา เจว
 สทฺธิวิหาริโน จ สตถารํ อุชฺฌายีสุ “กึ นามตํ สตถารา กตฺ: กิณฺจิ อชานนฺตสฺส
 มหฺลลฺกตฺเถรสฺส จตุสุ จาเนสุ สาธุการํ อทาสี, อมฺหากํ ปนาจริยสฺส สพุพ-
 ปริยตฺติรฺรสฺส ปณฺจณฺนํ ภิกฺขุสฺตานํ ปาโมกฺขสฺส ปสฺสามตฺตํปี น กรีติ ฯ อถ เน
 สตถา “กีนฺนามตํ ภิกฺขเว กเถตาติ ปุจฺฉิตฺวา, ตสฺมี อตฺเถ อาโรจิตฺ, “ภิกฺขเว
 อมฺหากํ อจริโย มม สาสเน ภติยา คาโว รกฺขนสฺสทิสฺ, มยฺหํ ปน ปุคฺโต
 ยถารูจิยา ปณฺจโครเส ปริภุชฺชนกสฺสทิสฺทิวตฺวา อีมา คธา อทาสี ฯ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.

แปล โดยอรรถ

๒. พระบรมศาสดาทรงชมเชยว่า สาธุ สาธุ แล้วตรัสถามปัญหาแม่
ในมรรคที่เหลืตามลำดับ ฯ พระเถระผู้หนักคัมภีร์ไม่ได้อาจแก้ปัญหาแม่
ข้อหนึ่ง ฯ ส่วนพระชีนาสพแก้ปัญหที่ตรัสถามแล้วๆ (ได้) ฯ พระบรมศาสดา
ได้ประทานสาธุการแก่พระชีนาสนั้นในฐานะทั้ง ๔ ฯ เทวดาตั้งแต่กุ่มเทวดา
เป็นต้นจนถึงพรหมโลก และนาคและครุฑทั้งปวง ฟังสาธุการนั้นแล้วได้ให้
สาธุการ (ด้วย) ฯ พวกอันเตวาสิกและสัททวิหาริกของพระเถระนักคัมภีร์นั้น
ฟังสาธุการนั้นแล้วยกโทษพระบรมศาสดาว่า พระศาสดาทรงทำกรรมนั้นชื่ออะไร
พระองค์ได้ประทานสาธุการในฐานะ ๔ สถานแก่พระเถระผู้เฒ่าที่ไม่รู้อะไร
แต่ไม่ทรงทำแม่เพียงการสรรเสริญแก่อาจารย์ของพวกเราผู้ทรงปริยัติทั้งปวง
เป็นประธานแห่งภิกษุห้าร้อยรูป ฯ ครั้งนั้น พระบรมศาสดาตรัสถาม
ภิกษุเหล่านั้นว่า ลูก่อนภิกษุทั้งหลาย พวกเธอกำลังเจรจาค้านชื่ออะไร เมื่อภิกษุ
เหล่านั้น กราบทูลเรื่องนั้นแล้ว จึงตรัสว่า ลูก่อนภิกษุทั้งหลาย อาจารย์ของ
พวกเธอเป็นเช่นกับผู้รักษาโคเพื่อค่าจ้างในศาสนาของเรา ส่วนว่า บุตรของเรา
เป็นเช่นกับเจ้าของ (โค) ผู้บริโภคนมโครสตามความชอบใจ แล้วได้ตรัสพระคาถา
เหล่านี้ ฯ

ประโยค ๑-๒
แปล มครเป็นไทย
สอบ วันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕

แปล โดยพยัญชนะ

๑. สาวตติยํ หิ จตตปานิ นาม อุปาสโก ติปิฏกโร อนาคามี ฯ โส
ปาโถว อุโปสถโก หุตวา สตถุ อุปฺภูจํ อคมาสิ ฯ อนาคามีอริยสาวกานํ
หิ สมาทานวเสน อุโปสถกมฺมํ นาม นตฺติ ฯ มคฺเคเนว เตสํ พุรฺหมจฺริยญจ
เอกภตฺติกญจ อากตํ ฯ เตนฺเนวาท “มฺหิกาโร โข มหाराช กุมฺภกาโร
เอกภตฺติโก พุรฺหมจาริํ สีลวา กลฺยาณมฺโมติ ฯ เอวํ อนาคามีโน ปกตียาว
เอกภตฺติกา จ พุรฺหมจาริโน จ โหเนติ ฯ โสปี เตว อุโปสถโก หุตวา
สตถารํ อุปสงกมิตฺวา วนฺทิตฺวา ฅมฺมกถํ สฺวณฺโตะ นิสิตฺติ ฯ ตสฺมี สมฺเบ ราช
ปเสนทิโกสลโธ สตถุ อุปฺภูจํ อคมาสิ ฯ อุปาสโก ตํ อากจฺจนตํ ทิสฺวา
“อุฏฺฐาตพฺพํ นุ โข, โนติ จินฺเตตฺวา “อหํ อคฺคราชสฺส สนฺติเก นิสินฺโน,
ตสฺส เม ปเทสราชานํ ทิสฺวา อุฏฺฐาตุํ น ยฺยตํ; ราชานํ โข ปน เม
อนุญฺจหนฺตสฺส กุชฺฌิสฺสติ, เอตสฺมี กุชฺฌนฺเตปี, เนว อุญฺจหิสุตฺตมํ; ราชานํ
ทิสฺวา อุญฺจหนฺเตน หิ ราชานํ ครุทโธ โหติ, โน สตถา; เนว อุญฺจหิสุตฺตมํ
น อุญฺจหิ ฯ ปณฺจติปฺริสา จ นาม ครุตรานํ สนฺติเก นิสิตฺติว อนุญฺจหนฺตํ
ทิสฺวา น กุชฺฌนฺติ ฯ ราชานํ ปน ตํ อนุญฺจหนฺตํ ทิสฺวา กุปิตฺมานโส
สตถารํ วนฺทิตฺวา เอกมฺนตํ นิสิตฺติ ฯ

แปล โดยอรรถ

๒. สตถา กุปิตภาวํ ฅตฺวา “มหาราช อหํ จตตปานิ อุปาสโก
ปณฺจติโต ทิฏฺฐมฺโม ติปิฏกโร อคฺคานตฺตกฺสโลติ อุปาสกสฺส ฅณฺถํ
กเถสิ ฯ รมฺโฆ ตสฺส ฅณฺถํ สฺวณฺตสฺสว จิตฺตํ มฺหํ ชาติ ฯ

อถกทิวส์ ราชา อุปรีปาสาทะ จิโต นคตปาณิอุปาสกั กตภคตกิจจัม
 นคตมาทาย อุปาหนั อารุห ราชงคณน กจณนัต ติสวา ปกโกสาเปสิ ฯ
 โส นคตูปาหนา อปเนตวา ราชานั อุปสงกมิตวา วนทิตวา เอกมณัต
 อฏฐาสี ฯ อถ นั ราชา อาห “โก อุปาสก กิณเต นคตูปาหนั อปนีตนติ ฯ
 “ราชา ปกโกสตีติ สุตวา อากโตมหิตี ฯ “อชช อมหากั ราชภาโว คุมเหหิ
 ณาโต ภวิสสตีติ ฯ “สทาปี มยั คุมหากั ราชภาวั ชานามาติ ฯ “เอว,
 กสุมะ ปุริมทิวเส สตถุ สนติเก นิสินโน มั ติสวา น อฏฐหิตี ฯ
 “มหाराช อคฺคราชสฺส สนติเก นิสินโน ปเทสราชานั ติสวา อฏฐหนโต
 สตถริ อการโว ภเวยฺย; ตสุมะ น อฏฐหินติ ฯ “โหตุ โภ, ติฏฐเตตฺ,
 คุมเห กิร ติฏฐธมฺมิกสมฺปราชิกานั อตฺถานตฺถานั กุสลา ติปีฏกธรา อมหากั
 อนนฺเตปุเร ธมฺมัม วาเจถาติ ฯ “น สกฺกา เทวาติ ฯ “กัการณาติ ฯ “ราชเคหิ
 นาม มหาสาวหุชฺช, พุคฺคตสฺสคฺคตกานิ คุรฺกานนฺตถ เทวาติ ฯ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ๑-๒

แปล มครเป็นไทย

แปล โดยพยัญชนะ

๑. ดังจะกล่าวโดยพิสดาร อ. อุบาสกชื่อว่าฉัตตปาณิ เป็นผู้ทรงไว้ซึ่ง
 ปิณฺณสาม เป็นพระอนาคามี ย่อมเป็นในพระนครชื่อว่าสาวัตถี ฯ อ. อุบาสกนั้น
 เป็นผู้รักษาซึ่งอุโบสถ เป็น ได้ไปแล้วสู่ที่เป็นที่บำรุงของพระศาสดาใน
 เวลาเช้าเทียว ฯ ก็ ชื่อ อ. อุโบสถกรรม ด้วยสามารถแห่งการสมาทาน ย่อมไม่มี
 แก่อริยสาวกผู้อนาคามี ท. ฯ อ. พรหมจรรย์ด้วย อ. ความเป็นผู้มีกัทรหนเดียว
 ด้วย มาแล้ว แก่อริยสาวกผู้อนาคามี ท. เหล่านั้น โดยมรรคนั้นเทียว ฯ เพราะ
 เหตุนั้นนั่นเทียว อ. พระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสแล้วว่า ดูก่อนมhabพิตร
 อ. บุคคลผู้กระทำซึ่งหม้อ ชื่อว่า ฆฎิการะแล เป็นผู้มีกัทรหนเดียว เป็นผู้ประพฤติ
 พรหมจรรย์โดยปกติ เป็นผู้มีศีล เป็นผู้มีธรรมอันงาม ย่อมเป็น ดังนี้ ฯ
 อ. พระอนาคามี ท. เป็นผู้มีกัทรหนเดียวด้วย เป็นผู้ประพฤติพรหมจรรย์โดย
 ปกติด้วย ย่อมเป็น โดยปกติเทียว ด้วยประการฉะนี้ ฯ อ. อุบาสก ชื่อว่าฉัตต-
 ปาณิแม้นั้น เป็นผู้รักษาซึ่งอุโบสถ โดยประการนั้นนั่นเทียว เป็น เข้าไปเฝ้าแล้ว
 ซึ่งพระศาสดา ถวายบังคมแล้ว นั่งฟังอยู่แล้วซึ่งวาจาเป็นเครื่องกล่าว
 ซึ่งธรรม ฯ ในสมัยนั้น อ. พระราชาพระนามว่า ปเสนทิโกศล ได้เสด็จไปแล้ว
 สู่ที่เป็นที่บำรุงของพระศาสดา ฯ อ. อุบาสก เห็นแล้ว ซึ่งพระราชานั้นผู้เสด็จ
 มาอยู่ คิดแล้วว่า อันเราพึงลุกขึ้นหรือหนอแล หรือว่า อันเราพึงลุกขึ้น ห้ามมิได้
 ดังนี้ ไม่ลุกขึ้นแล้วด้วยอันคิดว่า อ. เรา นั่งแล้วในสำนักของพระราชาผู้เลิศ
 อ. อัน ฯ เรานั้นเห็น ซึ่งพระราชาผู้เป็นใหญ่ในประเทศ แล้วจึงลุกขึ้น ไม่ควร
 แล้ว อนึ่ง อ. พระราชาแล จักกริ้วต่อเราผู้ไม่ลุกขึ้นอยู่ ครั้นเมื่อพระราชานั้น
 แม้กริ้วอยู่ อ. เรา จักไม่ลุกขึ้นนั่นเทียว ด้วยว่า อ. พระราชา เป็นผู้อันเราผู้
 เห็นซึ่งพระราชาแล้วจึงลุกขึ้นอยู่ กระทำให้หนักแล้ว ย่อมเป็น อ. พระศาสดา
 เป็นผู้อันเราผู้เห็นซึ่งพระราชาแล้วจึงลุกขึ้นอยู่ กระทำให้หนักแล้ว ย่อมเป็น

หามิได้ อ. เรา จักไม่ลุกขึ้นนั้นเทียว ดังนี้ ฯ ก็ชื่อ อ. บุรุษผู้เป็นบัณฑิต ท. เห็นแล้วซึ่งบุคคลผู้นั้น ในสำนักของบุคคล ท. ผู้หนักกว่าแล้วจึงไม่ลุกขึ้นอยู่ ย่อมไม่โกรธ ฯ ก็ อ. พระราชาเห็นแล้ว ซึ่งอุบาสกนั้นผู้ไม่ลุกขึ้นอยู่ เป็นผู้มีใจ กำเริบแล้ว เป็น ถวายบังคมแล้วซึ่งพระศาสดา ประทับนั่งแล้ว ณ ที่สุดข้างหนึ่ง ฯ

แปล โดยอรรถ

๒. พระบรมศาสดา ทรงทราบ (ว่า) พระราชาทรงกริ้ว จึงตรัสคุณกถา ของอุบาสกว่า มหาบพิตร นัตตปาณิอุบาสกนี้เป็นบัณฑิต เห็นธรรม ทรงพระ ไตรปิฎกฉลาดในสิ่งที่เป็นประโยชน์และมีใช้ประโยชน์ ฯ เมื่อพระราชา ทรงสดับคุณกถาของอุบาสกนั้นเทียว พระทัยก็อ่อนลงแล้ว ฯ

ครั้นภายหลัง วันหนึ่ง พระราชาประทับอยู่เบื้องบนปราสาท ทอดพระเนตร เห็นนัตตปาณิอุบาสก ผู้รับประทานอาหารแล้ว ก็นั่งร่วม สวมรองเท้าเดินไปทาง พระลานหลวง ทรงรับสั่งให้เรียกมา ฯ อุบาสกนั้น เก็บร่มและรองเท้าแล้ว เข้าไปเฝ้าพระราชา ถวายบังคมแล้วได้ขึ้นอยู่ ณ ที่อันสมควรส่วนหนึ่ง ฯ ครั้งนั้น พระราชาตรัสถามเขาว่า อุบาสกผู้เจริญ เพราะเหตุไร เธอจึงเก็บร่ม และรองเท้าเสียเล่า ฯ เขกราบทูลว่า ข้าพระองค์เป็นผู้ได้ฟังคำว่า พระราชา ตรัสเรียกหา จึงมาแล้ว ฯ พระราชาตรัสว่า พวกเธอ (เพ็ง) จักรู้ความที่เราเป็น พระราชาในวันนี้หรือ ฯ เขกราบทูลว่า พวกข้าพระองค์ทราบความที่พระองค์ เป็นพระราชา แม้ในกาลทุกเมื่อ ฯ พระราชาตรัสถามว่า เมื่อเป็นอย่างนี้ เพราะเหตุไรในวันก่อน เธอนั่งในสำนักของพระบรมศาสดา เห็นเราแล้ว จึงไม่ลุกขึ้น ฯ เขกราบทูลว่า ขอเดชะมหาราชเจ้า ข้าพระองค์นั่งอยู่ในสำนัก ของพระราชาผู้เลิศ เห็นพระราชาผู้เป็นใหญ่ในประเทศแล้วเมื่อลุกขึ้น (แสดงความเคารพ) จะพึงเป็นผู้ไม่มีความเคารพในพระบรมศาสดา เพราะฉะนั้น ข้าพระองค์จึงไม่ลุกขึ้น ฯ พระราชาตรัสว่า ช่างเกิดพ้อมหาจำเริญ เรื่องนี้ จงหยุดไว้ (แค่นี้) ทราบว่า เธอเป็นผู้ฉลาดในสิ่งที่เป็นประโยชน์และมีใช้

ประโยชน์ ทั้งที่เป็นไปใน ทิฏฐุธรรมและสัมปรายภพ ทรงพระไตรปิฎก
ของงบอกธรรมแก่พวกเราภายในบุรีเถิด ฯ เขาพูดว่า ข้าพระองค์ไม่อาจ
พระพุทธเจ้าข้า ฯ ครัสถามว่า เพราะเหตุไร ฯ เขากราบพูดว่า ธรรมคาวังหลวง
มีโทษมาก ในวังหลวงนี้ กิจที่ประกอบผิดและชอบ เป็นเรื่องที่หนัก
พระพุทธเจ้าข้า ฯ

ประโยค ๑ - ๒
แปล มคธเป็นไทย
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๕๕

แปล โดยพยัญชนะ

๑. สตถา ภิกขุโน ทิสํ อวตฺวา “มหาราช มม สวากานํ ตุมเหหิ
สทฺธิ วิสฺสาโส นตฺถิ, เตน น คตา ภวิสฺสนตฺติ วตฺวา กุลานํ
อนุปคมนการณญจ อุปคมนการณญจ ปกาเสนโต ภิกขุ อามนฺเตตฺวา อิมํ
สุตฺตมาห

“นวหิ ภิกฺขเว องฺเคหิ สมฺนาคตํ กุลํ อนุปคฺนตฺวา จ อลํ
อุปคฺนตฺุ อุปคฺนตฺวา จ อลํ อุปนิสฺสิตํ ๑ กตเมหิ นวหิ มนาเปน
ปจฺจุจฺเณตฺติ, มนาเปน อภิวาเทตฺติ, มนาเปน อาสนํ เทนฺติ, สนฺตมสฺส
น ปริคฺขยฺหตฺติ, พหุภมฺหิ พหุภํ เทนฺติ, ปณฺีตมฺหิ ปณฺีตํ เทนฺติ, สกฺกจฺจํ
เทนฺติ โน อสฺกจฺจํ, อุปนิสฺสิตฺตฺติ ฐมฺมสฺสวณาย, ภาสฺนตฺตฺส รณฺชียตฺติ ๑
อิมเอหิ โข ภิกฺขเว นวหิ องฺเคหิ สมฺนาคตํ กุลํ อนุปคฺนตฺวา จ อลํ
อุปคฺนตฺุ อุปคฺนตฺวา จ อลํ อุปนิสฺสิตฺตฺติ ๑

“อติ โข มหาราช มม สวากา ตุมหากํ สนฺติกา วิสฺสาสํ
อลภนฺตา น คตา ภวิสฺสนตฺติ: โปราณกปณฺจิตา หิ อวิสฺสาสนียฺญฺจาเน
สกฺกจฺจํ อุปญฺจียมานาปี มรณฺตฺติกํ เวทนํ ปตฺวา วิสฺสาสิกฺกฺขณเมว คมฺีสุตฺติ,
“กทา ภนฺเตติ รณฺณา ปุญฺโง อตฺตีตํ อาหริ ๑

แปล โดยอรรถ

๒. ราชชา “ภิกขุสงฺฆเมว สทฺธิ มยา วิสฺสาสํ กาคฺ์ วฏฺฏติ, กณฺณโฆ
กริสฺสามีติ, “สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ฌาติธิตฺรํ เกเห กาคฺ์ วฏฺฏติ, เอวํ สนฺเต,
ทหฺรา จ สามเณฺรา จ ‘สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ฌาติ ราชาคิ มม สนฺติกํ
วิสสุจฺจา นิพฺพุตํ อากฺขมฺสสนฺตํ จินฺเตตฺวา “เอกํ เม ธิตฺรํ เทนฺตฺวติ สากฺขยานํ
สนฺติกํ สาสนํ เปเสสิ, “กตฺรสฺส กสฺส ธิตาคิ ปุจฺฉิตฺวา อากฺขณฺยชาตาคิ
วตฺวา พุเต อาณานิโส ๑ พุตา กณฺตฺวา สากิเย ทาริกํ ยาจิสฺส ๑ เต สนฺนิปตฺติว
“ปุกฺขนฺตฺริโย ราชชา; สเจ น ทสฺสาม, วินาสสฺสติ โน; น โข ปน อมฺเห
กุเลน สทฺธิโส; กิณฺณุ โข กาคฺพุทฺทติ จินฺตยิสฺส ๑ มหานาโม “มม ทาสฺยา
กฺขณฺตฺมํ ชาตา วาสภขตฺติยา นาม ธิตา รูปโสภกฺคปฺตฺตา อตฺถิ, ตํ
ทสฺสามาติ วตฺวา พุเต อาห “สาธุ รณฺโณ ทาริกํ ทสฺสามาติ ๑ “กสฺส
ธิตาคิ ๑ “สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส จุพฺปิตุ ปุตฺตสฺส มหานามสฺส กสฺส ธิตา
वासภขตฺติยา นามาติ ๑ เต กณฺตฺวา รณฺโณ อาโรจยิสฺส ๑ ราชชา “ยทิ เอวํ สาธุ,
สีนํ อาเนถ; ขตฺติยา จ นาม พหุมายา ทาสีธิตฺรํ ปิ ปหิณฺณยฺม, ปิตฺรา สทฺธิ
เอกภาชเน ภูณฺชนฺตํ อาเนยฺชาตาคิ เปเสสิ ๑

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ๑ - ๒

แปล มคธเป็นไทย

แปล โดยพยัญชนะ

๑. อ. พระศาสดา ไม่ตรัสแล้ว ซึ่งโทษ ของภิกษุ ท. ตรัสแล้วว่า
 ลูก่อนมหาบพิตร อ. ความคุ้นเคย กับด้วยพระองค์ แห่งสาวก ท. ของอาตมภาพ
 ย่อมไม่มี เพราะเหตุ นั้น อ. สาวก ท. ของอาตมภาพ จักเป็นผู้ไม่ไปแล้ว จักเป็น
 ดังนี้ เมื่อทรงประกาศ ซึ่งเหตุแห่งการไม่เข้าไป สู่วัตถุ ท. ด้วย ซึ่งเหตุ
 แห่งการเข้าไป สู่วัตถุ ท. ด้วย ตรัสเรียกมาแล้ว ซึ่งภิกษุ ท. ตรัสแล้ว
 ซึ่งพระสูตรนี้ ว่า

ลูก่อนภิกษุ ท. อ. วัตถุ อันมาตามพร้อมแล้ว ด้วยองค์ ท. แก่ อันภิกษุ
 ไม่เข้าไปแล้ว ควรเพื่ออันเข้าไปด้วย ครั้นเข้าไปแล้ว ควรเพื่ออันเข้าไป
 นั่งใกล้ด้วย ฯ อ. วัตถุ อันมาตามพร้อมแล้ว ด้วยองค์ ท. แก่ เหล่าไหน
 อันภิกษุ ไม่เข้าไปแล้ว ควรเพื่ออันเข้าไปด้วย ครั้นเข้าไปแล้ว ควรเพื่ออันเข้าไป
 นั่งใกล้ด้วย ฯ (อ. วัตถุ อันมาตามพร้อมแล้ว ด้วยองค์ ท. แก่ เหล่านี้ อันภิกษุ
 ไม่เข้าไปแล้ว ควรเพื่ออันเข้าไปด้วย ครั้นเข้าไปแล้ว ควรเพื่ออันเข้าไป
 นั่งใกล้ด้วย คือ) อ. ชน ท. ย่อมต้อนรับ ด้วยอาการอันยังใจให้เอิบอาบ
 ย่อมกราบไหว้ ด้วยอาการอันยังใจให้เอิบอาบ ย่อมถวายซึ่งอาสนะ ด้วยอาการ
 อันยังใจให้เอิบอาบ ย่อมไม่ช้อน ซึ่งวัตถุ อันมีอยู่ ต่อภิกษุนั้น ครั้นเมื่อวัตถุ
 อันมาก มีอยู่ ย่อมถวาย ซึ่งวัตถุอันมาก ครั้นเมื่อวัตถุ อันประณีต มีอยู่ ย่อมถวาย
 ซึ่งวัตถุ อันประณีต ย่อมถวาย โดยเคารพ ย่อมไม่ถวาย โดยไม่เคารพ ย่อมเข้าไป
 นั่งใกล้เพื่ออันฟังซึ่งธรรม เมื่อภิกษุ กล่าวอยู่ (ซึ่งธรรม) ย่อมยินดี ฯ ลูก่อนภิกษุ
 ทั้งหลาย อ. วัตถุ อันมาตามพร้อมแล้ว ด้วยองค์ ท. แก่ เหล่านี้แล อันภิกษุ
 ไม่เข้าไปแล้ว ควรเพื่ออันเข้าไปด้วย ครั้นเข้าไปแล้ว ควรเพื่ออันเข้าไป
 นั่งใกล้ด้วย ดังนี้ ฯ

อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว ว่า คุณก่อนมหาบพิตร อ. สาวก ท. ของอาตมภาพ ไม่ได้อยู่ ซึ่งความคุ้นเคย จากสำนัก ของพระองค์ จักเป็นผู้ไม่ไปแล้ว จักเป็น ด้วยประการฉะนี้แล จริงอยู่ อ. บัณฑิตผู้มีในกาลก่อน ท. แม้ผู้อันพระราชา ทรงบำรุงอยู่โดยเคารพ ในที่อันมิใช่เป็นที่ตั้งแห่งความคุ้นเคย ถึงแล้วซึ่งเวทนา อันมีความตายเป็นที่สุด ไปแล้ว ผู้ที่อันมีความคุ้นเคยนั้นเทียว ดังนี้ ผู้อัน พระราชาทูลถามแล้ว ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. บัณฑิตผู้มีในกาลก่อน ท. ไปแล้ว ผู้ที่แห่งบุคคลผู้มีความคุ้นเคยนั้นเทียว ในกาลไร ดังนี้ ทรงนำมาแล้ว ซึ่งเรื่องอันเป็นไปล่วงแล้ว ฯ

แปล โดยอรรถ

๒. พระราชาทรงดำริว่า เราควรที่จะทำความคุ้นเคยกับภิกษุสงฆ์ เราจักทำอะไรหนอแล ดังนี้ จึงทรงดำริว่า เราควรทำพระธิดาแห่งพระญาติ ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไว้ในพระราชมณเฑียร เมื่อเป็นอย่างนั้น เหล่าภิกษุ หนุ่มและสามเณรทั้งหลาย ก็จักเป็นผู้คุ้นเคยแล้ว พวกกันมาสู่สำนักของเรา เป็นนิตย์ ด้วยคิดกันว่า พระราชาทรงเป็นพระญาติ ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ดังนี้แล้วจึงส่งพระราชสาส์นไปยังราชสำนักของเจ้าศากยะทั้งหลายว่า ขอเจ้าศากยะทั้งหลาย จงประทานพระธิดาองค์หนึ่ง แก่หม่อมฉัน แล้วทรงรับ สั่งบังคับทูตทั้งหลายว่า พวกท่าน พึงถามว่า เป็นพระธิดาของเจ้าศากยะ องค์ไหนแล้ว (กลับ) มา ดังนี้ ฯ พวกทูตไปแล้ว ทูลขอเจ้าหญิง แก่เจ้าศากยะ ทั้งหลาย ฯ เจ้าศากยะเหล่านั้น ประชุมกันแล้ว ทรงดำริกันว่า พระราชาเป็น ฝักฝ่ายอื่น ถ้าว่าพวกเรา จักไม่ให้ ท้าวเธอจักทำพวกเราให้ฉิบหาย (พินาศ) แต่โดยตระกูล ท้าวเธอ ไม่เสมอกับพวกเราเลย พวกเราควรทำอะไรกันดี ฯ เจ้ามหานามะ ตรัสว่า ธิดาของหม่อมฉัน ชื่อว่าวาสภขัตติยา ผู้เกิด ในท้อง ของนางทาสี ถึงความเป็นธิดาผู้มีรูปโฉมงดงามยิ่งนัก มีอยู่ พวกเราจักให้ นางนั้น ดังนี้แล้วจึงรับสั่งกะพวกทูตว่า คีละ พวกเรา จักถวายเจ้าหญิง

แต่พระราช ๑ พวกทูต ทูลถามว่า เจ้าหญิงเป็นพระธิดาของใคร ๑ เจ้าศากยะ
ทั้งหลาย ตรัสว่า เป็นพระธิดาของเจ้ามหานามศากยราช ผู้เป็นพระโอรส
ของพระเจ้าอาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ชื่อว่าวาสภขัตติยา ๑ ทูตเหล่านั้น
จึงไปกราบทูลแด่พระราช (ของตน) ๑ พระราชา ตรัสว่า ถ้าอย่างนั้นก็ดีละ
พวกท่านจงรับนำมาเถิด ก็ธรรมดาว่าพวกกษัตริย์มีเล่ห์กลมาก พึงส่งแม่ลูกสาว
ของนางทาสีมา (ก็ได้) พวกท่านพึงนำพระธิดาผู้เสวยอยู่ในภษณะเดียวกัน
กับพระบิดามาเถิด ดังนี้แล้ว จึงส่งทูตทั้งหลายไป ๑

ประโยค ๑-๒
แปล มครเป็นไทย
สอบ วันที่ ๗ มีนาคม ๒๕๕๖

แปล โดยพยัญชนะ

๑. ตํ ทิวสณฺจ โคปาลกสฺส ธนฺมจฺจลํ โหติ ฯ โคปาลกสฺส
เคเห นิพทฺธํ เอโก ปจฺเจกพฺพุโธ ภูณฺชติ ฯ โส ตํ โภเชตฺวา มจฺจกมกาสี ฯ
พหุ ปายาสํ ปฏฺยตุโธ โหติ ฯ โคปาลโก เต อากเต ทิสฺวา “กุโธ
อากตตฺถาติ ปุจฺฉิตฺวา สพฺพํ ปวตฺตี สุตฺวา มุทฺธาติโก กุลปฺตุโธ เตสุ
อนุกมฺปํ กตฺวา ปหฺนฺเตน สบฺปีนา ปายาสํ ทาเปสิ ฯ ภริยา “สามี ตยิ ชีวนฺเต,
อหํ ชีวามิ นาม, ทิฆมฺรตฺตํ อุโนทโรสี, ยาวทตฺถํ ภูณฺชาติ วตฺวา สบฺปีนา
สทฺธิํ ตทฺทิมุขญฺเณว กตฺวา อตฺตนา มนฺทสบฺปี โลกเมว ภูณฺชิ ฯ อิตโร พหุ
ภูณฺชิตฺวา สตฺตณฺจทิวเส ฉาตตฺยา อหารตณฺหํ จินฺนํ นาสกฺขิ ฯ โคปาลโก
เตสํ ปายาสํ ทาเปตฺวา สยํ ภูณฺชิตฺุ อารภิ ฯ โกตฺถลโก ตํ โอโลเกนฺโต
นิสฺสิตฺวา เหฏฺฐาปีเร นิปนฺนํย สุนฺชียา โคปาลเกน วฏฺเฐตฺวา ทิยมานํ
ปายาสปิณฺฑํ ทิสฺวา “ปฺลฺลวตฺยาํ สุนฺชี นิพทฺธํ เอวรูปํ โภชนํ ลภฺตีติ
จินฺเตสิ ฯ โส รตฺติภาเค ตํ ปายาสํ ชีราเปตฺุ อสฺสโกนฺโต กาลํ กตฺวา ตสฺสา
สุนฺชียา กุจฺฉิสฺสํ นิพฺพตฺติ ฯ อตฺตสฺส ภริยา สริริกฺจํ กตฺวา ตสฺมีเขว เคเห
ภตี กตฺวา ตณฺฑุลนาฬิ ลภิตฺวา ปจิตฺวา ปจฺเจกพฺพุทฺสส ปตฺเต ปติฏฺฐาเปตฺวา
“ภนฺเต ทาสสฺส โว ปาปฺณาตฺตติ วตฺวา จินฺเตสิ “มยา อิเชว วสิตฺุ วฏฺเฐติ,
นิพทฺธํ อโย อิธาคจฺฉติ, เทยฺยธมฺโม โหตุ วา มา วา, เทวสิกํ วนฺทนฺตี
เวยฺยวจํ กโรนฺตี จิตฺตํ ปสาเทนฺตี พหุ ปฺลฺลวํ ปสฺวิสฺสามิตี สว ตตฺถ
ภตี กโรนฺตี วสิ ฯ

แปล โดยอรรถ

๒. สามี โข สุนัข ญูเจ วา สดุดเม วา มาเส เอกเมว กุกุกร์ วิชาธิ ฯ
 โคปาลโก ตสฺส เอกธนูยา จิริ ทาเปสิ ฯ โส นจิสฺเสว วฑฺฒิ ฯ อถสฺส
 ปจฺเจกพุทฺโธ ญฺญชฺชโต นิพพุธฺ เอกํ ภตฺตปิณฺฑํ เทติ ฯ โส ภตฺตปิณฺฑํ นิสุตฺยา
 ปจฺเจกพุทฺธเส สินฺทมกาสิ ฯ โคปาลโก นิพพุธฺ เทว วาเร ปจฺเจกพุทฺธสฺส
 อุปญฺ्ञานํ ยาทิ ฯ โส คจฺจนฺโตปิ อนฺตรามคฺเค วาลมิกญฺ्ञานเ ทณฺเฑน คจฺเจ
 จ ญฺมิณฺจ ปหริตฺวา “สุสุตฺติ ติกฺขตฺตํ สทฺทํ กตฺวา วาลมิกเ ปลาเปสิ ฯ โส
 เอกทิวสํ ปจฺเจกพุทฺธํ อหา “ภนฺเต ยทา เม โอกาโส น ภวิสฺสติ, ตทา อิมํ
 สุนขํ เปเสสฺสามิ; อิมสฺส ปหิตสณฺญาณเณ อาคจฺเญยฺยาถาติ ฯ ตโต ปญฺ्ञาย
 อโนกาสทิวเส “คจฺจ ตาต อຍ္ယံ อานေหิตိ สุนขํ เปเสสิ ฯ โส เอกวจนฺเนว
 ปกฺขนฺทิตฺวา สามิกสฺส คจฺจญฺมิโปถนญฺ्ञานเ ติกฺขตฺตํ ภูสฺสิตฺวา เตน สทฺเทน
 วาลมิกานํ ปลาชนภาวํ ฌตฺวา ปาโตว สริริปฺปฏิชคฺคณํ กตฺวา ปณฺณสาถํ
 ปวิสิตฺวา นิสินฺนสฺส ปจฺเจกพุทฺธสฺส วสนญฺ्ञานํ คณฺตฺวา ปณฺณสาလာทฺวาเร
 ติกฺขตฺตํ ภูสฺสิตฺวา อตฺตโน อาคตภาวํ ชานาเปตฺวา เอกมฺนฺเต นิปฺชชติ ฯ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ๑-๒

แปล มครเป็นไทย

แปล โดยพยัญชนะ

๑. ก็ ในวันนั้น อ. มงคลเพื่อแม่โคนม ของนายโคบาล ย่อมมี ฯ

อ. พระปัจเจกพุทธเจ้า องค์หนึ่ง ย่อมฉัน ในเรือน ของนายโคบาล เนื่องนิตย ฯ

อ. นายโคบาลนั้น ยังพระปัจเจกพุทธเจ้านั้น ให้ฉันแล้ว ได้กระทำแล้ว ซึ่งมงคล ฯ อ. ข้าวปายาส มาก เป็นของอन्नนายโคบาลนั้นเตรียมแล้ว ย่อมเป็น ฯ อ. นายโคบาล เห็นแล้ว ซึ่งชน ท. เหล่านั้น ผู้มาแล้ว ถามแล้วว่า

อ. ท่าน ท. เป็นผู้มาแล้ว แต่ที่ไหน ย่อมเป็น ดังนี้ ฟังแล้ว ซึ่งเรื่อง อันเป็นไปทั่ว ทั้งปวง เป็นกุกกุก ผู้มีชาติแห่งบุคคลผู้อ่อนโยน เป็น กระทำแล้ว ซึ่งความ เอ็นดู ในชน ท. เหล่านั้น ยังบุคคลให้ให้แล้วซึ่งข้าวปายาส ด้วยเนยใส อันเพียงพอ ฯ อ. ภริยา กล่าวแล้วว่า ข้าแต่ นาย ครั้นเมื่อท่าน เป็นอยู่อยู่

อ. ดิฉัน ชื่อว่าย่อมเป็นอยู่ อ. ท่าน เป็นผู้ที่มีท้องอันพร่อง ย่อมเป็น ลิ่นราตรี อันยาวนาน อ. ท่าน จงบริโภคนั้น เพียงไรแต่ความต้องการ ดังนี้ กระทำแล้ว ซึ่งข้าวปายาสให้เป็นของมีหน้าเฉพาะต่อสามีนั้น กับ ด้วยเนยใส นั้นเทียว บริโภคแล้ว ซึ่งเนยใสอันเหลว หน้อยหนึ่งนั้นเทียว ด้วยตน ฯ อ. สามีนอกนี้ บริโภคแล้ว ซึ่งข้าวปายาส อันมาก ไม่ได้อาจแล้ว เพื่ออันตัด ซึ่งความอยากใน อาหาร เพราะความที่แห่งตนเป็นผู้หิวแล้ว ลิ่นวันเจ็ดและวันแปด ท. ฯ อ. นาย โคบาล ยังบุคคล ให้ให้แล้ว ซึ่งข้าวปายาส แก่ชน ท. เหล่านั้น เริ่มแล้ว เพื่อ อันบริโภคเอง ฯ อ. นายโกตุลลิก นั่งแลดูอยู่แล้ว ซึ่งนายโคบาลนั้น เห็นแล้ว ซึ่งก้อนแห่งข้าวปายาส อन्नนายโคบาลปั้นแล้วจึงให้อยู่ แก่นางสุนัขนั่น

อ. ในภายได้แห่งตั้ง คิดแล้วว่า อ. นางสุนัขนี้นี้ มีบุญ ย่อมได้ ซึ่งโภชนะ อันมีอย่างนี้เป็นรูป เนื่องนิตย ดังนี้ ฯ อ. นายโกตุลลิกนั้น ไม่อาจอยู่ เพื่ออันยังข้าวปายาสนั้น ให้ย่อย ในกาลอันเป็นส่วนแห่งราตรี กระทำแล้ว

ซึ่งกาละ บังเกิดแล้ว ในท้อง ของนางสุนัขนั้น ๆ ครั้งนั้น อ. ภรรยา ของนาย โกตุลลิกนั้น กระทำแล้ว ซึ่งกิจแห่งสรีระ กระทำแล้ว ซึ่งการรับจ้าง ในเรือน นั้นนั้นเทียว ได้แล้ว ซึ่งทะนานแห่งข้าวสาร หุงแล้ว ยังโกษนะ ให้ตั้งอยู่เฉพาะ แล้ว ในบาตร ของพระปัจเจกพุทธเจ้า กล่าวแล้วว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. ส่วนบุญนี้ จงถึง แก่ทาส ของท่าน ท. ดังนี้ คิดแล้วว่า อ. อันอันเราอยู่ในที่นี้ นั้นเทียว ย่อมควร อ. พระผู้เป็นเจ้า ย่อมมา ในที่นี้ เนื่องนิศย์ อ. ไทยธรรม จงมีหรือ หรือว่า อ. ไทยธรรม จงอย่ามี อ. เรา ไหว้อยู่ กระทำอยู่ ซึ่งความ ขวนขวาย ยังจิต ให้เลื่อมใสอยู่ สิ้นกาลอันเป็นไปในวัน จักประสบ ซึ่งบุญอันมาก ดังนี้ อ. ภรณานั้นกระทำอยู่ ซึ่งการรับจ้าง อยู่แล้ว ในเรือนนั้น นั้นเทียว ฯ

แปลโดยอรธ

๒. ในเดือนที่ ๖ หรือที่ ๗ นางสุนัขแม่นั้นแล ตกลูกออกมาตัวเดียว เท่านั้น ฯ นายโคบาลให้ให้น้ำนมของแม่โคนมตัวหนึ่งแก่ลูกสุนัขนั้น ฯ ไม่นานนัก ลูกสุนัขนั้นก็เติบโตใหญ่ ฯ ครั้งนั้น พระปัจเจกพุทธเจ้าเมื่อจะฉัน ย่อมให้ก้อนข้าวก้อนหนึ่งแก่ลูกสุนัขนั้นเป็นนิศย์ ฯ เพราะอาศัยก้อนข้าว สุนัขนั้น ได้ทำความรักในพระปัจเจกพุทธเจ้าแล้ว ฯ นายโคบาลยอมไปยังที่ บำรุงของพระปัจเจกพุทธเจ้า (วันหนึ่ง) ๒ ครั้งเป็นนิศย์ ฯ นายโคบาลนั้น แม้เมื่อเดินไป ตีที่พุ่มไม้และพื้นดิน ด้วยท่อนไม้ในที่ซึ่งมีเนื้อร้าย ในระหว่าง ทาง ส่งเสียงว่า สุ ๓ ครั้ง (ไล่) เนื้อร้ายให้หนีไป ฯ ในวันหนึ่ง นายโคบาลนั้น เรียนกะพระปัจเจกพุทธเจ้าว่า ท่านผู้เจริญ กาลใด ผมไม่มีโอกาส (ว่าง) กาลนั้น กระผมจักส่งสุนัขตัวนี้มา ขอพระคุณท่านพึงมาด้วยสัญญา ณ แห่งสุนัขนี้ที่กระผมส่งมาแล้ว ฯ ตั้งแต่นั้นมา ในวันที่ไม่มีโอกาส เขาส่งสุนัข ไปว่า ฟ่องไป จงนำพระผู้เป็นเจ้ามา ฯ ด้วยคำคำเดียวเท่านั้น สุนัขนั้นวิ่งไป เหา ๓ ครั้ง ในที่ที่นายตีพุ่มไม้และพื้นดิน รู้ว่าเหล่าเนื้อร้ายหนีไปด้วย

เสียงนั้นแล้ว ไปถึงที่อยู่ของพระปัจเจกพุทธเจ้าผู้กระทำ สิริปฏิบัติแต่เช้าตรู่
เข้าไปยังบรรณศาลานั่งอยู่แล้ว เหาที่ประตูบรรณศาลา ๓ ครั้ง ให้ท่านรู้ว่า
ตนมาแล้ว หมอบอยู่ที่ส่วนข้างหนึ่ง ฯ

ประโยค ๑ - ๒
แปล มครเป็นไทย
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๕๖

แปล โดยพยัญชนะ

๑. อถาปรภาเค เวฏฺฐทีปกตาปโส กาลํ กตุวา มหะสกุโข เทวราชา
หตุวา นิพพุตติ ฯ ตโต อทตฺตมาเส สมฺปตฺเต อคฺคิ อทิสฺวา อิตโร
“สหายโก เม กาลกโตติ อณฺณาสี ฯ อิตโรปิ นิพพุตตฺกฺขณฺเวยว อตฺตโน
เทวสิริ โอลเเกตุวา กมฺมํ อุปฺชาเรณฺโต เนกฺขมฺมโต ปฏฺจาย อตฺตนา
กตฺกิริยํ ทิสฺวา “อิทานาหํ คนฺตุวา มม สหายกํ ปสฺสิสฺสามิตี จินฺเตตุวา
ตสฺมี ขณฺเ ตํ อตฺตภาวํ วิชฺหิตฺวา มคฺคฺมุพฺหปฺริโส วิย ตสฺส สนฺตีกํ
คนฺตุวา วนฺทิตฺวา เอกมนฺตํ อฏฺฐาสี ฯ อถ นํ โส อาห “กุโต อากโตสฺสีตี ฯ
“มคฺคฺมุพฺหปฺริโส อหํ ภนฺเต ทูโรโตว อากโตมฺหิ, กิ ปน ภนฺเต อโยโย
อิมสฺมี จาเน เอกโกว วสตี, อณฺโณปิ โกจิ อตฺถิตี อาห ฯ “อตฺถิ เม
เอโก สหายโกตี ฯ “กุหิ โสตี ฯ “เอตสฺมี ปพฺพเต วสตี, อุโปสถทิวเส
ปน อคฺคิ น ชาเลตี, นฺน มโต ภวิสฺสตีตี ฯ “เอวํ ภนฺเตตี ฯ
“เอวมาวุโสตี ฯ “อหํ โส ภนฺเตตี ฯ “กุหิ นิพพุตโตสฺสีตี ฯ “เทวโเลเก
มหะสกุโข เทวราชา หตุวา นิพพุตโตสฺมี ภนฺเต, ‘อโยโย ปสฺสิสฺสามิตี ปน
อากโตมฺหิ, อปี นฺ โข อโยยานํ อิมสฺมี จาเน วสนฺตานํ โกจิ อุปฺททโว
อตฺถิตี ฯ

แปล โดยอรรถ

๒. (ตาปโส) “อาม อาวุโส, หตฺถิ นิสฺสาย กิลมามีติ ฯ “กั ปน โว ภนฺเต หตฺถิ กโรนฺตฺติ ฯ “สมฺมุชฺชนฺฺฏาเน ลณฺหํ ปาเตนฺติ, ปาเทหิ ปหริตฺวา ปัสฺสุ อุทฺธรณฺติ; สุวาทํ ลณฺหํ จทฺทเนนฺโต ปัสฺสุ สมํ กโรนฺโต กิลมามีติ ฯ “กั ปน เตสํ อนาคมนํ อิจฺฉาติ ฯ “อามาวุโสติ ฯ “เตนหิ เตสํ อนาคมนํ กริสฺสามิติ ตาปสฺส หตฺถิกนฺตวีนฺณเจว หตฺถิกนฺตมนฺตญจ อทาสิ; ททฺนฺโต จ ปน วิณาย ติสฺโส ตนฺติโย ทสฺเสตฺวา ตโย มนฺเต อุกุณฺหาเปตฺวา “อิมํ ตนฺตี ปหริตฺวา อิมสฺมี มนฺเต วุตฺเต, นินฺตติตฺวา โอลเกตฺปิ อสฺสโกนฺตา หตฺถิ ปลาณฺติ; อิมํ ตนฺตี ปหริตฺวา อิมสฺมี มนฺเต วุตฺเต, นินฺตติตฺวา ปจฺจโต โอลเกนฺตา ปลาณฺติ; อิมํ ตนฺตี ปหริตฺวา อิมสฺมี มนฺเต วุตฺเต, หตฺถิ ยฺยตฺติ ปิฏฺฐิ อุปฺนาเมนฺโต อากจฺจตฺติ อากิจฺจิตฺวา, “ยํ โว รุจฺจติ, ตํ กรยฺยาถาติ วตฺวา ตาปสฺส วณฺทิตฺวา ปกฺกามิ ฯ ตาปโส ปลาณมนฺตํ วตฺวา ปลาณตฺนฺตี ปหริตฺวา หตฺถิ ปลาเปตฺวา วสิ ฯ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ๑ - ๒

แปล มคอเป็นไทย

แปล โดยพยัญชนะ

๑. ครั้งนั้น ในกาลอันเป็นส่วนอื่นอีก อ. คอบสชื่อว่าเวณฐทีปกะ กระทำแล้ว ซึ่งกาละ เป็นเทวดาผู้พระราช ผู้มีศักดิ์ใหญ่ เป็น บังเกิดแล้ว ฯ ลำดับนั้น ครั้นเมื่อเดือนด้วยทั้งกึ่ง ถึงพร้อมแล้ว อ. คอบสนอกนี้ ไม่เห็นแล้ว ซึ่งไฟ ได้รู้แล้วว่า อ. สหายของเรา เป็นผู้มีกาละอันกระทำแล้ว ย่อมเป็น ดังนี้ ฯ อ. เทวดาผู้พระราช แม้นอกนี้ แลดูแล้ว ซึ่งสิริแห่งเทพ ของคน ในขณะแห่งตนบังเกิดแล้ว นั้นเทียว ใคร่ครวญอยู่ ซึ่งกรรม เห็นแล้ว ซึ่งกิริยา อันตนกระทำแล้ว จำเดิมแต่การออกบวช ดำริแล้วว่า อ. เรา ไปแล้ว จักเห็น (จักเยี่ยม) ซึ่งสหาย ของเรา ในกาลนี้ ดังนี้ ละแล้ว ซึ่งอัตภาพนั้น ในขณะนั้น เป็นราวกะว่า บุรุษผู้หลงแล้วในหนทาง เป็น ไปแล้ว สู้สำนัก ของคอบสนั้น ไหว้แล้ว ได้ยืนอยู่แล้ว ณ ที่สุดส่วนข้างหนึ่ง ฯ ครั้งนั้น อ. คอบสนั้น กล่าวแล้ว ว่า อ. ท่าน เป็นผู้มาแล้ว แต่ที่ไหน ย่อมเป็น ดังนี้ กะเทวดา ผู้พระราชนั้น ฯ อ. เทวดาผู้พระราชนั้น กล่าวแล้วว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. กระผม เป็นบุรุษผู้หลงแล้วในหนทาง เป็น เป็นผู้มาแล้ว แต่ที่ไกลเทียว ย่อมเป็น ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ก็ อ. พระผู้เป็นเจ้า ผู้ผู้เดียวเทียว ย่อมอยู่ ในที่นี้ หรือ อ.ใคร ฯ แม้อัน มีอยู่หรือ ดังนี้ ฯ อ. คอบส กล่าวแล้ว ว่า อ. สหาย คนหนึ่ง ของเรา มีอยู่ ดังนี้ ฯ อ. เทวดาผู้พระราช ถามแล้ว ว่า อ. สหายนั้น ย่อมอยู่ ณ ที่ไหน ดังนี้ ฯ อ. คอบส กล่าวแล้ว ว่า อ. สหายนั้น ย่อมอยู่ บนภูเขานั้น แต่ว่า อ. สหายนั้น ยังไฟไม่ให้โพลงแล้ว ในวันแห่งอุโบสถ อ. สหายนั้น เป็นผู้ตายแล้ว จักเป็น แน่ ดังนี้ ฯ อ. เทวดาผู้พระราช กล่าวแล้ว ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. อย่างนั้น หรือ ดังนี้ ฯ อ. คอบส กล่าวแล้ว ว่า ดูก่อนท่านผู้มีอายุ อ. อย่างนั้น ดังนี้ ฯ อ. เทวดาผู้พระราช กล่าวแล้ว ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. สหายนั้น คือ อ. กระผม (อ.ข้าพเจ้า เป็นสหายนั้น ย่อมเป็น) ดังนี้ ฯ

อ. คาบส ถามแล้ว ว่า อ. ท่าน เป็นผู้บังเกิดแล้ว ณ ที่ไหน ย่อมเป็น ดังนี้ ๑
 อ. เทวดาผู้พระราช กล่าวแล้ว ว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. กระผม เป็นเทวดา
 ผู้พระราช ผู้มีศักดิ์ใหญ่ เป็น เป็นผู้บังเกิดแล้ว ในเทวโลก ย่อมเป็น อ. กระผม
 เป็นผู้มาแล้ว อีก ด้วยความคิด ว่า อ. เรา จักเห็น (จักเยี่ยม) ซึ่งพระผู้เป็นเจ้า
 ดังนี้ ย่อมเป็น อ. อุปัทวะอะไร ๆ มีอยู่ แก่พระผู้เป็นเจ้า ท. ผู้อยู่ ในที่นี้
 บ้างหรือหนอแล ดังนี้ ๑

แปล โดยอรรถ

๒. (คาบส) กล่าวว่า เออ อาวุโส อาตมภาพลำบาก เพราะอาศัยช้าง ๑
 บุรุษนั้นถามว่า ท่านผู้เจริญ ก็ช้างทำอะไรแก่ท่านเล่า ๑ คาบสกล่าวว่า พวกมัน
 ถ่าย कुछลงในที่กวาด ใช้เท้าขุ้ยฝุ่นขึ้น อาตมภาพนั้น คอยขน कुछช้างทิ้ง
 คอยเกลี่ยฝุ่นให้เสมอ ย่อมลำบาก ๑ บุรุษนั้นถามว่า พระผู้เป็นเจ้าปรารถนา
 จะไม่ให้ช้างเหล่านั้นมาไหม ๑ คาบสกล่าวว่า เออ อาวุโส ๑ บุรุษนั้นกล่าวว่า
 ถ้ากระนั้น กระผมจักทำให้ช้างเหล่านั้นมา ได้ถวายพิณสำหรับให้ช้างใคร
 และสอมนมสำหรับให้ช้างใคร แก่คาบส ก็เลขาเมื่อจะให้ ได้แสดงสายพิณ
 ๓ สาย ให้คาบสเรียนนม ๓ บท แล้วบอกว่า เมื่อท่านคิดสายพิณสายนี้
 ร่ายมนต์บทนี้แล้ว โขลงช้างไม่อาจแม่เพื่อจะหันกลับมามองดู พลงหนีไป
 เมื่อท่านคิดสายพิณสายนี้ ร่ายมนต์บทนี้แล้ว โขลงช้างจะเหลียวกลับมามองดู
 เบื้องหลังพลงหนีไป เมื่อท่านคิดสายพิณสายนี้ ร่ายมนต์บทนี้แล้ว
 ช้างจำโขลง จะน้อมหลังเข้ามาหา ดังนี้แล้วกล่าวว่า ท่านชอบใจสิ่งใด ก็พึงทำ
 สิ่งนั้นเถิด ไหว้คาบสแล้ว ก็หลีกไป ๑ คาบส ร่ายมนต์สำหรับไล่ช้าง
 คิดสายพิณสำหรับไล่ช้าง ให้โขลงช้างหนีไปแล้วอยู่ ๑

พระราชรัตนมุนี ปญฺญาสิริ วัดพระปฐมเจดีย์ จ. นครปฐม

เฉลย

สนามหลวงแผนกบาลี

ตรวจแก้.

ประโยค ๑-๒
แปล มครเป็นไทย
สอบ วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗

แปล โดยพยัญชนะ

๑. โส (ราโช) กิร กิหิกาเล สาวตถิยํ ทุกฺกตพฺรหฺมโณ อโหสิ ฯ
โส “ภิกฺขุณฺํ สนฺติเก จีวิสฺสามิตฺติ จินฺเตตฺวา วิหารํ คณฺตฺวา อปฺหริตํ กโรนฺโต
ปรีวณฺํ สมฺมชฺชนฺโต มุขโรวณาทินิ ททณฺโต วิหารเ วสิ ฯ ภิกฺขุปี นํ
สงฺกณฺหิสฺสุ, ปพฺพาเชตฺตํ ปน น อิจฺฉนฺติ ฯ โส ปพฺพชฺชํ อลภมาโน กิโส
อโหสิ ฯ

อถกทิวสํ สตฺถา ปจฺจุสกาเล โลกํ โวลเณนฺโต ตํ พฺรหฺมณฺํ
ทิสฺวา “กิณฺนุ ไซติ อุปฺชาเรนฺโต “อรหา ภวิสฺสตีติ ญตฺวา สายณฺหสมเย
วิหารจาริกํ จรณฺโต วิย พฺรหฺมณฺสฺส สนฺติกํ คณฺตฺวา “พฺรหฺมณฺ กิ
กโรนฺโต วิจรสฺสีติ อาห ฯ “ภิกฺขุณฺํ วตฺตปฺปฏิวตฺตํ กโรมิ ภนฺเตติ อาห ฯ
“ลภสิ เตสํ สนฺติกา สงฺกนฺติ ฯ “อาม ภนฺเต, อาหารมตฺตํ ลภามิ, น ปน
มํ ปพฺพาเชนฺตีติ ฯ สตฺถา เอตสฺมี นิทานเ ภิกฺขุสงฺฆํ สนฺนิปาตาเปตฺวา
ตมตฺถํ ปุจฺฉิตฺวา “ภิกฺขเว อตฺถิ โกจิ อิมสฺส พฺรหฺมณฺสฺส อธิการํ สรณฺโตติ
ปุจฺฉิ ฯ สารีปฺตฺตเตโร “อหํ ภนฺเต สรามิ, อยํ เม ราชคเห ปิณฺฑทาย
จรณฺตสฺส อตฺตโน อภิหฺมํ กญฺจุญฺจิกขํ ทาเปสิ, อิมสฺสหา อธิการํ สรามิติ
อาห ฯ โส, สตฺถารา “กิ ปน เต สารีปฺตฺต เอวํ กโตปการํ ทุกฺขโต โมเจตฺตุน
น วฏฺฐตีติ วตฺเต, “สาธุ ภนฺเต, ปพฺพาเชตฺตสามิตฺติ ตํ พฺรหฺมณฺํ ปพฺพาเชติ ฯ

แปล โดยอรรถ

๒. ตสฺส ภตฺตคฺเค อาสนปรียนฺเต อาสนํ ปาปฺณาติ, ยาคฺกุภตฺตาทีหิ
กิลมฺติ ฯ เถโร ตํ อาทาย จาริกํ ปกฺกามิ, อภิกฺขณฺ นํ “อิทฺนฺเต กตฺตพฺพํ,
อิทฺนฺเต น กตฺตพฺพนฺติ โววํติ อนุสาสิ ฯ โส สุวโจ อโหสิ ปทกฺขินคฺคาหิ;
ตสฺมา ยถาณฺตฺติจฺจํ ปฏิปชฺชมาโน กติปาเหเนว อรหตฺตํ ปาปฺณํ ฯ เถโร ตํ
อาทาย สตฺถุ สมนฺติกํ คนฺตฺวา วณฺทิตฺวา นิสิตฺติ ฯ อถ นํ สตฺถา ปฏิสนฺนถาริ
กตฺวา อาห “สุวโจ นฺ โข เต สาริปฺพุตฺต อนุเตวาสิโกติ ฯ “อาม ภนฺเต,
อติวีย สุวโจ, กิสมฺมณฺจิ โทเส วุจฺจมาเนปิ, น กุทฺธปฺพุทฺติ ฯ “สาริปฺพุตฺต
เอวรูปฺเป สทฺธิวหาริเก ลภมาโน กิตฺตคฺเค คณฺเหยฺยาสีติ ฯ “ภนฺเต พหุเกปิ
คณฺเหยฺยามาเวติ ฯ

อถกทิวสํ ฐมฺมสภายํ ภิกฺขุ กถํ สมฺมจฺจาเปสฺสุ “สาริปฺพุตฺตเถโร กิร
กตฺถณฺณ กตฺเวที กฏฺจณฺณภิกฺขามตฺตํ อุปการิ สริตฺวา ทฺถคตฺตพฺราหฺมณฺ ปพฺพาเชติ;
ราชตฺเถโรปิ โอวาทกฺขโม โอวาทกฺขมเมว ลภิตฺติ ฯ สตฺถา เตสํ กถํ สุตฺวา
“น ภิกฺขเว อิทาเนว, ปุพฺเพปิ สาริปฺพุโต กตฺถณฺณ กตฺเวทีเยวติ วตฺวา ตมตฺถํ
ปกาเสตฺถุ อิมํ ทฺถกนิปาเต อสฺมึนฺจิตฺตชาตํ วิตฺถาเรตฺวา กเถสิ ฯ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ๑-๒

แปล มครเป็นไทย

แปล โดยพยัญชนะ

๑. ได้ยินว่า อ. พระราชานั้น เป็นพราหมณ์ผู้ถึงแล้วซึ่งยากในกรุงสาวัตถี ในกาลแห่งตนเป็นภุคฺคหัตถ์ ได้เป็นแล้ว ฯ อ. ราชพราหมณ์นั้น คิดแล้วว่า อ. เราจักเป็นอยู่ในสำนักแห่งภิกษุ ท. ดังนี้ ไปแล้วสู่วิหาร กระทำอยู่ซึ่งภาคพื้น ให้มีของเขียวไปปราศแล้ว กวาดอยู่ซึ่งบริเวณ ถวายอยู่ซึ่งวัตถุ ท. มีน้ำเป็นเครื่องล้างซึ่งหน้าเป็นต้น อยู่แล้วในวิหาร ฯ แม้ อ. ภิกษุ ท. สงเคราะห์แล้ว ซึ่งราชพราหมณ์นั้น แต่ว่า อ. ภิกษุ ท. ย่อมไม่ปรารภนาเพื่ออันยังราชพราหมณ์นั้นให้บรรพชา ฯ อ. ราชพราหมณ์นั้น เมื่อไม่ได้ซึ่งการบรรพชา เป็นผู้ผ่ายผอมได้เป็นแล้ว ฯ

ครั้งนั้น ในวันหนึ่ง อ. พระบรมศาสดา ทรงตรวจดูอยู่ซึ่งโลกในกาลอันเป็นที่กำจัดเฉพาะซึ่งมีด ทอดพระเนตรเห็นแล้วซึ่งพราหมณ์นั้น ทรงใคร่ครวญอยู่ว่า อ. เหตุอะไรหนอแล ดังนี้ ทรงทราบแล้วว่า อ. ราชพราหมณ์นั้นเป็นพระอรหันต์ จักเป็น ดังนี้ เป็นราวกะว่าเสด็จเที่ยวไปอยู่สู่ที่จาริกในวิหารในสมัยอันเป็นที่สิ้นไปแห่งวัน เป็นเสด็จไปแล้วสู่สำนักของพราหมณ์ ตรัสแล้วว่า คุณก่อนพราหมณ์ อ. ท่านทำอยู่ซึ่งอะไร ย่อมเที่ยวไป ดังนี้ ฯ อ. พราหมณ์กราบทูลแล้วว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. ข้าพระองค์กระทำอยู่ซึ่งวัตรและวัตรตอบ แก่ภิกษุ ท. ดังนี้ ฯ อ. พระบรมศาสดาตรัสถามแล้วว่า อ. ท่านย่อมได้ซึ่งการสงเคราะห์จากสำนักของภิกษุ ท. เหล่านั้นหรือ ดังนี้ ฯ อ. พราหมณ์กราบทูลแล้วว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระเจ้าข้า อ. อย่างนั้น อ. ข้าพระองค์ย่อมได้ซึ่งวัตถุอันมีอาหารเป็นประมาณ แต่ว่า อ. ภิกษุ ท. เหล่านั้น ย่อมยังข้าพระองค์ให้บรรพชาหาไม่ได้ ดังนี้ ฯ อ. พระบรมศาสดา ยังหมู่แห่งภิกษุ ให้ประชุมพร้อมแล้วในเพราะเหตุเป็นแดนมอบให้ซึ่งผลนี้ ตรัสถามแล้วซึ่งความนั้น ตรัสถามแล้วว่า คุณก่อนภิกษุ ท. อ. ใคร ๆ ผู้ระลึกถึงอยู่ซึ่งคุณ

อันบุคลพึงกระทำยิ่งของพราหมณ์นี้ มีอยู่หรือ ดังนี้ ฯ อ. พระเถระชื่อว่า
 สารีบุตร กราบทูลแล้วว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ.ข้าพระองค์ย่อมระลึกถึงได้
 อ. พราหมณ์นี้ ยังบุคลให้ถวายแล้วซึ่งภิกขาอันมีทัฬหีหนึ่งเป็นประมาณ
 อันอันบุคลนำมาแล้วเพื่อตน แก่ข้าพระองค์ผู้เที่ยวไปอยู่เพื่อก่อนข้าว
 ในกรุงราชคฤห์ อ. ข้าพระองค์ย่อมระลึกถึงได้ซึ่งคุณอันบุคลพึงกระทำยิ่ง
 ของพราหมณ์นี้ ดังนี้ ฯ อ. พระเถระชื่อว่าสารีบุตรนั้น ครั้นเมื่อพระดำรัสว่า
 คู่ก่อนสารีบุตร ก็ อ. อันอันเธอยังพราหมณ์ผู้มีอุปการะอันตนกระทำแล้วอย่าง
 นี้ให้พ้นจากความทุกข์ ย่อมไม่ควรหรือ ดังนี้ อันพระบรมศาสดาตรัสแล้ว
 กราบทูลแล้วว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. ดิละ อ. ข้าพระองค์ยังพราหมณ์นั้น
 จักให้บรรพชา ดังนี้ ยังพราหมณ์นั้นให้บรรพชาแล้ว ฯ

แปลโดยอรธ

๒. อาสนะในลำดับสุดท้ายของอาสนะในโรงฉันย่อมถึงพระราชนั้น
 เธอจึงลำบากด้วยข้าวยาและภัตเป็นต้น ฯ พระเถระพาเธอหลีกจาริกไป
 แนะนำพร้าสอนเธอเนื่อง ๆ ว่า เธอควรทำสิ่งนี้ เธอไม่ควรทำสิ่งนี้ ฯ พระราช
 นั้นได้เป็นผู้ว่าง่าย เต็มใจรับคำสั่งสอน ดังนั้น จึงปฏิบัติตามคำที่พระเถระ
 สั่งสอน โดยกาลไม่นานนัก ก็บรรลุอรหัตผล ฯ พระเถระพาพระราชนั้นไป
 ยังสำนักพระบรมศาสดา ถวายบังคมแล้ว นั่ง ฯ ลำดับนั้น พระบรมศาสดา
 ทรงกระทำปฏิสันถาร ตรัสกะพระสารีบุตรนั้นว่า สารีบุตร อันเตวาลิกของ
 เธอเป็นผู้ว่าง่ายหรือหนอแล ฯ พระเถระกราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ
 พระเจ้าข้า เธอเป็นผู้ว่าง่ายอย่างยิ่ง แม้เมื่อข้าพระองค์กล่าวชี้โทษอะไร ๆ
 เธอก็ไม่เคยโกรธ ฯ พระศาสดาตรัสว่า สารีบุตร เธอเมื่อได้สัทธิวิหาริกอย่างนี้
 พึงรับได้ประมาณเท่าไร ฯ พระสารีบุตรกราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ
 ข้าพระองค์พึงรับได้แม้จำนวนมากทีเดียว ฯ

ต่อมาวันหนึ่ง ภิกษุทั้งหลายสนทนากันในโรงธรรมว่า ทราบว่า พระสารีบุตรเถระเป็นผู้กตัญญูกตเวที ระลึกถึงอุปการะเพียงภิกษาทัพพีเดียว ให้พราหมณ์ผู้ตักยาคบวช แม้พระราชเถระ เป็นผู้คตทนต์ต่อคำสอน ได้พระอุปัชฌาย์ผู้คตทนต์ต่อคำสอนเหมือนกัน ฯ พระบรมศาสดา ทรงสดับคำของ ภิกษุเหล่านั้นแล้ว ตรัสว่า ภิกษุทั้งหลาย มิใช่แต่ในบัดนี้เท่านั้น แม้ในกาลก่อน พระสารีบุตรก็เป็นผู้กตัญญูกตเวทีเหมือนกัน ดังนี้เพื่อประกาศความนั้น จึงตรัสอภินิหารจิตตชาดกนี้ในทศกนิบาตอย่างพิสดาร ฯ

พระศรีคัมภีรญาณ สมมาปณโณ วัดปากน้ำ
สนามหลวงแผนกบาลี

เฉลย
ตรวจแก้.

ประโยค ๑ - ๒
แปล มครเป็นไทย
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๕๗

แปล โดยพยัญชนะ

๑. สตถา ตสุสา (เทวียา) อากมนภาวํ ฌตฺวา, ขถา อตฺตโน
สนฺติเก นิสินฺนา ภิกฺขุ น ปญฺชายนฺติ; เอวมกาสีฯ ตาปี คจฺจนฺตี
คจฺจนฺตี สตฺถุ สรฺริโต นิกฺขนฺตรสฺมิโย ทิสฺวา ตเถว จินฺเตตฺวา สตฺถารํ
อุปสงฺกมิตฺวา วนฺทิตฺวา เอกมนฺตํ จิตฺตา ปุจฺฉิ “ภนฺเต มหากปฺปิโน ตุมฺเห
อุทฺทิสฺส นิกฺขนฺโต, อากเตตฺถ มณฺเฑ, กหํ โส, อุมฺหากํปิ นํ
ทสฺสเถวติฯ “นิสฺสิทถ ตาว, อิธฺว ตํ ปสฺสิสฺสเถวติฯ ตา สพฺพปาปี
(อิตฺถิโย) ตฺวญฺจจิตฺตา นิสฺสิทฺสฺสฯ สตฺถา อนุปฺพุทฺธิกํ กเถสิฯ อโนชา เทว
เทสนาวสานเณ สปริวารา โสตาปตฺติผลํ ปาปุณฺนิฯ มหากปฺปิโนตฺเถโร ตาสํ
วทฺธิตํ ฐมฺมเทสนํ สฺวณฺนโต สปริวารโร สห ปฏฺฐสมฺภิทาหิ อรหฺตํ
ปาปุณฺนิฯ ตสฺมี ขณฺเณ สตฺถา ตาสํ เต ภิกฺขุ อรหฺตํ ปตฺเต ทสฺสเถสิฯ
ตาสํ กิร จิตฺตํ เอกคฺคํ น ภเวยฺย, เตน มคฺคผลานิ ปตฺตํ น สกฺกญฺเอยฺย;
ตสฺมา อจลสฺสทฺธาย ปตฺติจิตฺตากาเล ตาสํ เต ภิกฺขุ อรหฺตํ ปตฺเต
ทสฺสเถสิฯ ตาปี เต ทิสฺวา ปญฺจปฺปตฺติจิตฺเตน วนฺทิตฺวา “ภนฺเต ตุมฺหากํ
ตาว ปพฺพชิตกิจฺจํ มตฺถกํ ปตฺตณฺติ วตฺวา สตฺถารํ วนฺทิตฺวา เอกมนฺตํ
จิตฺตา ปพฺพชฺช ยาจิสฺสฯ “เอวํ กิร วุตฺเต, สตฺถา อุปลวณฺณาย อากมนํ
จินฺเตสฺสิตฺติ เอกจฺเจ วทฺหนฺติฯ

แปล โดยอรรถ

๒. สตถา ปณ ตา อุปาสิกาโย อาห “สาวตถิ คนฺตวา
ภิกขุณฺสปสฺสเย ปพฺพชฺชาติฯ ตา อนุปฺพเพน จาริกณฺจรมานา อนุตรมกุเค
มหาชนเนน อภิหฺนุสกุการสมฺมานา ปทสว วิสตีโยชนสติกํ มคฺคํ คนฺตวา
ภิกขุณฺสปสฺสเย ปพฺพชฺชิตฺวา อรหฺตํ ปาปุณฺสีสุฯ สตถาปี ภิกขุสทสฺสํ
อาทาย อาภาเสเนว เขตฺวณฺ อคฺมาสีฯ

ตตฺร สุทฺถิ อายสฺมา มหาภปฺปิโน รตฺติภูจฺจานทิวาภูจฺจานาทีสุ “อโห
สุทฺถิ, อโห สุทฺถิ อุทฺถาณํ อุทฺถาเนนฺโต วิจฺรติฯ ภิกขุ ภควโต อาโรเจสุ
“ภนฺเต มหาภปฺปิโน `อโห สุทฺถิ, อโห สุทฺถิ อุทฺถาณํ อุทฺถาเนนฺโต วิจฺรติ,
อตฺตโน รชฺชสุทฺถิ อารพฺภ กเถติ มณฺเฑติฯ สตถา ตํ ปกฺโกสาเปตฺวา
“สจฺจํ กิร ตฺวํ กปฺปิน กามสุทฺถิ รชฺชสุทฺถิ อารพฺภ อุทฺถาณํ อุทฺถาเนตฺติติฯ
“ภควา เม ภนฺเต ตํ อารพฺภ อุทฺถาณภาวํ วา อนุทฺถาณภาวํ วา ชานาตฺติติฯ
สตถา “น ภิกขเว มม ปฺตฺโต กามสุทฺถิ รชฺชสุทฺถิ อารพฺภ อุทฺถาณํ
อุทฺถาเนติ, ปฺตฺตสฺส ปณ เม ฌมฺมปีติ อุปฺปชฺชติ, โส อมตฺมหานิพฺพานํ
อารพฺภ เอวํ อุทฺถาณํ อุทฺถาเนตฺติติ อาหฯ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ๑ - ๒
แปล มคอเป็นไทย

แปล โดยพยัญชนะ

๑. อ. พระศาสดา ทรงทราบแล้วซึ่งความเป็นคืออันเสด็จมา แห่งพระเทวินัน ได้ทรงกระทำแล้วโดย - อ. ภิกษุ ท. ผู้นั่งแล้วในสำนักของพระองค์ ย่อมไม่ปรากฏโดยประการใด - ประการนั้น ๆ อ. พระเทวีเมื่อนั้น เสด็จไปอยู่ เสด็จไปอยู่ ทรงเห็นแล้วซึ่งพระรัศมีอันชานออกแล้ว ท. จากพระสรีระของพระศาสดา ทรงคิดแล้วเหมือนอย่างนั้นนั่นเทียว เสด็จเข้าไปเฝ้าแล้ว ซึ่งพระศาสดา ถวายบังคมแล้ว ประทับยืนอยู่แล้ว ณ ที่สุดส่วนข้างหนึ่ง ทูลถามแล้วว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. พระราชาพระนามว่ามหากัปปิณะ เสด็จออกแล้วจะจงซึ่งพระองค์ อ. พระราชาพระองค์นั้น เห็นจะเสด็จมาแล้ว ในที่นี้ อ. พระราชาพระองค์นั้น ย่อมประทับอยู่ ณ ที่ไหน อ. พระองค์ ของ แสดงซึ่งพระราชาพระองค์นั้น แม่แก่หม่อมฉัน ท. ดังนี้ ๆ อ. พระศาสดา ตรัสแล้วว่า อ. เธอ ท. จงนั่งก่อน อ.เธอ ท. จักเห็นซึ่งพระราชานั้น ในที่นี้ นั่นเทียว ดังนี้ ๆ อ. หญิง ท. เหล่านั้น แม่ทั้งปวง เป็นผู้มิจิตยินดีแล้ว เป็น นั่งแล้ว ๆ อ. พระศาสดา ตรัสแล้วซึ่งอนุปุปพิกเถา ๆ อ. พระเทวีพระนามว่า อโนชา ผู้เป็นไปกับด้วยบริวาร บรรลุแล้วซึ่งโศดาปัตติผล ในกาลเป็นที่สุดลง แห่งพระเทศนา ๆ อ. พระเถระชื่อว่ามหากัปปิณะ ฟังอยู่ซึ่งพระธรรมเทศนา อันอันพระศาสดาทรงให้เจริญแล้วแก่หญิง ท. เหล่านั้น ผู้เป็นไปกับด้วยบริวาร บรรลุแล้วซึ่งพระอรหัตพร้อมทั้งปฏิสัมภิทา ท. ๆ ในขณะนั้น อ. พระศาสดา ทรงแสดงแล้วซึ่งภิกษุ ท. เหล่านั้นผู้บรรลุแล้วซึ่งพระอรหัต แก่หญิง ท. เหล่านั้น ๆ ได้ยินว่า อ. จิตของหญิง ท. เหล่านั้น เป็นธรรมชาติมีอารมณ์เดียว ไม่พึงเป็น เพราะเหตุนั้น อ. หญิง ท. เหล่านั้น ไม่พึงอาจเพื่ออันบรรลุซึ่งมรรค และผล ท. เพราะฉะนั้น อ. พระศาสดา ทรงแสดงแล้วซึ่งภิกษุ ท. เหล่านั้น

ผู้บรรลุแล้วซึ่งพระอรหัต แก่หญิง ท. เหล่านั้น ในกาลแห่งหญิง ท. เหล่านั้น ตั้งอยู่เฉพาะแล้วในศรัทธาอันไม่หวั่นไหว ฯ อ. หญิง ท. แม่เหล่านั้น เห็นแล้ว ซึ่งภิกษุ ท. เหล่านั้น ไหว้แล้ว ด้วยการตั้งไว้เฉพาะซึ่งองค์ห้า กล่าวแล้วว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. กิจแห่งบรรพชิตของท่าน ท. ถึงแล้วซึ่งที่สุด ก่อน ดังนี้ ถวายบังคมแล้วซึ่งพระศาสดา ยืนอยู่แล้ว ณ ที่สุดส่วนข้างหนึ่ง ทูลขอแล้ว ซึ่งการบรรพชา ฯ อ. อาจารย์ ท. บางพวกยอมกล่าวว่า ได้ยินว่า ครั้นเมื่อคำ อย่างนี้อันหญิง ท. เหล่านั้นกราบทูลแล้ว อ. พระศาสดาทรงดำริแล้วซึ่งการมา แห่งภิกษุณีชื่อว่าอุบลวรรณา ดังนี้ ฯ

แปล โดยอรรถ

๒. ก็พระบรมศาสดาตรัสกะอุบาสิกาเหล่านั้นว่า พวกเธอจงไป พระนครสาวัตถี บวชนในสำนักภิกษุณี ฯ อุบาสิกาเหล่านั้น เทียวจาริกไปตาม ลำดับ ในระหว่างทางก็มีมหาชนนำสักการะและสัมนามาให้ เดินเท้า ถิ่นระยะทางหนึ่งร้อยยี่สิบโยชน์ทีเดียว บวชนในสำนักภิกษุณี บรรลุพระอรหัต แล้ว ฯ แม้พระบรมศาสดา ทรงพาภิกษุหนึ่งพันรูปไปสู่พระวิหารชื่อว่าเชตวัน ทางอากาศทีเดียว ฯ

ได้ยินว่า บรรดาภิกษุเหล่านั้น ท่านพระมหากัปปินะเที่ยวเปล่งอุทาน ในที่พักกลางคืนและที่พักกลางวันเป็นต้นว่า สุขจริง สุขจริง ฯ ภิกษุทั้งหลาย กราบทูลพระผู้มีพระภาคเจ้าว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระมหากัปปินะเที่ยว เปล่งอุทานว่า สุขจริง สุขจริง ดังนี้ พระมหากัปปินะนั้นเห็นจะกล่าวปรารภ ความสุขในราชสมบัติของตน ฯ พระบรมศาสดา รับสั่งให้เรียกพระมหากัปปินะ นั้นมา ตรัสถามว่า กัปปินะ ได้ยินว่า เธอเปล่งอุทานปรารภความสุขในกาม ความสุขในราชสมบัติจริงหรือ ฯ พระมหากัปปินะกราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ ผู้เจริญ พระผู้มีพระภาคเจ้าย่อมทรงทราบความที่ข้าพระองค์เปล่งอุทานหรือ

๑๒๕

ไม่เปล่งอุทานปรารภความสุขในกาม ความสุขในราชสมบัตินั้น ฯ พระบรม
ศาสดาตรัสว่า ภิกษุทั้งหลาย บุตรของเราหาได้เปล่งอุทานปรารภความสุข
ในกาม ความสุขในราชสมบัติไม่ แต่ความอิจฉาในธรรมเกิดแก่บุตรของเรา
เธอจึงเปล่งอุทานอย่างนี้ ปรารภอมตมหานิพพาน ฯ

พระศรีคัมภีรญาณ สมมาปญโญ วัดปากน้ำ เฉลย
สนามหลวงแผนกบาลี ตรวจแก้.

